T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI

GEÇ ANTİK ÇAĞ DÖNEMİ (M.S. IV.-VII. YY.) BATI AVRUPA'DAKİ TÜRK TOPLULUKLARININ HELEN TARİH YAZIMINDAKİ YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EZGİ DEMİRHAN-ÖZTÜRK

İSTANBUL 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI

GEÇ ANTİK ÇAĞ DÖNEMİ (M.S. IV.-VII. YY.) BATI AVRUPA'DAKİ TÜRK TOPLULUKLARININ HELEN TARİH YAZIMINDAKİ YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EZGİ DEMİRHAN-ÖZTÜRK

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. AHMET KANLIDERE

İSTANBUL 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Ezgi DEMİRHAN ÖZTÜRK'ün "Geç Antik Çağ Dönemi (M.S. IV. - VII. YY.) Batı Avrupa'daki Türk Topluluklarının Helen Tarih Yazımındaki Yeri" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Ahmet KANLIDERE	.....
Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Süleyman S. KUCUR	.....
Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Bülent ÖZTÜRK	.....
Üniversitesi	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun ...09./..07./ 2018 tarih ve ...2018/14-06.... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

ÖNSÖZ

Tarih bilimine olan ilgim ilkokul sıralarından beri hep var olmuştur; fakat bu ilgimin Eski Batı tarihi olarak daha da özele inmesi ise, lisans yıllarımda aldığım Eski Batı tarihi dersleri ile olmuştur. Bunun üzerine lisans dönemimin bitmesine yakın Eskiçağ Tarihi alanında yüksek lisans yapma kararına varmıştım. Bu durumu öncelikle bölümdeki Eskiçağ Tarihi Anabilim dalındaki hocalarım ile paylaştım; fakat o dönem, Fakültemizde Eskiçağ Tarihi'nde bir yüksek lisans programı ne yazık ki açılamıyordu. Ben ise yıllardır öğrenim gördüğüm ve mezunu olduğum okulda yüksek lisans yapmayı arzu ediyordum. Daha sonra, şu anki tez konumun Genel Türk Tarihi Anabilim dalı ile de ilişkisi olduğunu düşünerek bu konuyu GTT'deki hocalarım Prof. Dr. Ahmet KANLIDERE ve Prof. Dr. Okan YEŞİLOT ile konuşarak Eskiçağ tarihi ve Türk tarihi ile ilinti olabilecek şekilde bu alanda yüksek lisans yapma isteğimi dile getirdim. Kendileri de bunu uygun gördüler ve ben de yüksek lisans sınavlarını kazanarak GTT'den yüksek lisans yapmaya hak kazandım.

Tez çalışmalarıma devam ettiğim 2017 yılının Mayıs ayından Temmuz ayına kadar İngiltere'nin Liverpool kentinde bulundum ve Liverpool Üniversitesi'nin Kütüphanesi'nde Türkiye'de tezime ilişkin bulmakta zorluk çektiğim birçok kaynaklara ulaştım.

Yüksek Lisans ders aşamasında beni bu yolda sürekli motive eden ve bilimsel bir çalışmanın nasıl olması gerektiği konusunda çok değerli bilgilerini benimle paylaşan; aynı zamanda öğrencisi olmam hususunda bana olan güvenini dile getirerek beni mutlu eden çok değerli Danışman Hocam Sayın Prof. Dr. Ahmet KANLIDERE'ye; Genel Türk Tarihi Yüksek Lisans Programı'na girdiğimden bu yana ayrıca desteklerini gördüğüm Hocam Sayın Prof. Dr. Okan YEŞİLOT'a; tezimi büyük bir titizlikle okuyup, katkılarını sunan Sayın Sadi S. Kucur Hocama; çalışmalarım sırasında bana bir çalışma metodununun nasıl olacağını gösteren ve sürekli olarak manevi destekte bulunan değerli eşim Hüseyin Sami ÖZTÜRK'e; Liverpool'a beni davet ederek Liverpool Üniversitesi Kütüphanesi'nin olanaklarından yararlanmamı sağlayan Sayın Doç. Dr. Alan GREAVES'e; Helence çevirilerde takıldığım bazı noktalarda bana yardımda bulunan sevgili arkadaşım Haralambos

NİKOLAYADİS'e; tez çalışmalarım boyunca benden manevi desteğini esirgemeyen ve hep yanımda olan sevgili arkadaşım Merve TAY-YILMAZ'a; beni bugünlere getiren ve eğitim hayatım boyunca her zaman sabırla ve sevgiyle yanımda olan; başta değerli anne ve babam olmak üzere tüm aileme en kalpten teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul 2018 Ezgi DEMİRHAN-ÖZTÜRK

ÖZET

M.s. IV.-VII. yüzyıllarda Helence-Latince olarak yazılmış antik edebi metinlerde Türkler, Avarlar, Hunlar vb. Türk topluluklarının Roma tarihinde önemli bir yer edindiklerini görmekteyiz. Birçok antik yazarın eserinin bir bölümü veya tamamı Türk topluluklarından söz etmektedir. M.s. IV. yüzyıldan itibaren Batı Avrupa'ya gelen Türk toplulukları, Gotlar'ın yanı sıra Roma'nın yeni ve zorlu düşmanı olmuştur. Bu sebeple de hem edebi, hem Hıristiyanlık metinlerinde hem de yazıtlarda sık sık artık Türk adına rastlanmaktadır. Antik Helence yazılmış edebi kaynaklar ve epigrafik kaynaklar ışığında, bu dönemde Türk toplulukları ile ilgili yazılmış bilgiler bir *corpus* haline getirilmiştir. *Corpus*'taki bu bilgiler karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Söz konusu bu çalışmada, antik yazarlar ve onların eserlerinin tanıtımından ziyade, tarih yazıcılığının kritiği yapılmaktadır. Batı Avrupa'daki Türk topluluklarına ilişkin bilgiler yeniden gözden geçirilmekte ve yeniden değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hunlar, Avarlar, Türkler, Antik Helence Edebi Kaynaklar.

ABSTRACT

In ancient literary texts written in Greek and Latin in AD IV-VII centuries, we see that Turkish communities of Turks, Avars, Huns, etc. have gained an important place in the history of Rome. A chapter of the works of many ancient authors or all of them speaks of the Turkish communities. From AD IV to the XVI century onwards, the Turkish communities who came to Western Europe have become the new and formidable enemy of Rome as like the Goths. For this reason, the Turkish names are often seen in literary and Christian texts and inscriptions. For this reason, a Corpus has been created by the sources written about the Turkish communities of the period in light of the literary and epigraphic sources written in ancient Greek. In addition, The information in the corpus has been subjected to comparative. In the study in question, instead of the presentation of ancient authors and their works, a criticism of historiography has been made. Informations about Turkish communities in Western Europe has been revised and re-evaluated.

Anahtar Kelimeler: Huns, Avars, Turcs, Ancient Greek Sources.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ. I

ÖZET. III

ABSTRACT. IV

GİRİŞ. 1

1. Konuya İlişkin Araştırmaların Kritiği 6
2. Çalışmanın Amacı ve Sınırları 13
3. Çalışmanın Metodu 15
4. Teknik Noktalar. 16

GEÇ ANTİK ÇAĞ DÖNEMİ BATI AVRUPA'DAKİ TÜRK TOPLULUKLARININ HELEN TARİH YAZIMINDAKİ YERİ. 18
1. Türk Adı ve Kökeni. 18
2. Geç Antikçağ'da Tarih Yazımı. 21
3. Türk Topluluklarının Helen Tarih Yazımındaki Yeri. 29
1. AMMIANVS MARCELLINVS 29
2. Ευνάπιος (EUNAPIOS) 32
3. Φιλοστόργιος (PHILOSTORGIOS) 33
4. Σωζόμενος (SOZOMENOS) 33
5. Σωκράτης (SOKRATES) 35
6.Ολυμπιόδωρος (OLYMPIODOROS) 36
7. Θεοδώρητος (THEODORETOS) 37
8. Πρῖσκος (PRISKOS) 38
9. Δαμάσκιος (DAMASKIOS) 42
10. Ζώσιμος (ZOSIMOS) 42
11. Ἰωάννης Λαυρέντιος ὁ Λυδός (LYDIALI IOANNES LAURENTIOS) 45
12. Ἰωάννης Μαλάλας (IOANNES MALALAS) 46
13. Προκόπιος ὁ Καισαρεύς (KAISAREALI PROKOPIOS) 50
14. Ἀγαθίας (AGATHIAS) 51
15. Ευάγριος (EUAGRIOS) 52
16. Ψευδο-Μαυρίκιος (PSEUDO-MAURIKIOS) 54
17. Γεώργιος Πισίδης (GEORGIOS PISIDES) 57
18. Μένανδρος προτήκτωρ (PROTECTOR MENANDROS) 58
19. Σέργιος (SERGIOS) 60

SONUÇ 61

TESTIMONIA. 66
1. Literatura. 66
LIT1. AGATHIAS 66
LIT2. GEORGIOS PISIDES 67
LIT3. DAMASKIOS. 68
LIT4. EUAGRIOS 69
LIT4. ZOSIMOS 71
LIT5. IOANNES LAURENTIOS LYDOS 75
LIT6. IOANNES MALALAS 76
LIT7. PSEUDO-MAURIKIOS 82
LIT8. PROTECTOR MENANDROS 84
LIT9. PROKOPIOS 92
LIT10. SERGIOS 116
LIT11. SOKRATES. 124
LIT12. PHILOSTORGIOS 125
2. Epigraphica 126
EP1. DESPOTES KANDIKH 126
EP2. AVARLAR'A KARŞI BİR DUA METNİ. 127

BİBLİYOGRAFYA ve KISALTMALAR LİSTESİ. 129

EKLER. 135

Harita 136
Roma İmparatorluğu, M.s. IV. Yüzyıl 136
Gravür 137
M.s. XIII. Yüzyıla ait Ioannes Skylitzes'in Kitabından Konstantinopolis'in Kuşatılmasına Dair Bir Gravür. 137
Sikke 138
Hunlar'a Karşı Elde Edilen Bir Zafer Anısına Basıldığı Düşünülen Altın Bir Sikke: Libius Severus Dönemi (M.s. 461–465). 138

GİRİŞ

Türkler'e ait bilgileri aktaran en eski yazılı kaynaklar Doğu'da Çin; Batı'da ise antik Helen ve Roma yazılı kaynaklarıdır: Türk toplulukları ve Türk olarak adlandırılan kavimler hakkındaki en net bilgilere Geç Antik Çağ Dönemi Helen ve Roma kaynaklarından ulaşmaktayız. Türk topluluk ve kavimlerine ilişkin kaydedilmiş bilgilerin Roma İmparatorluğu'ndan elimize ulaşması ve toplulukların Roma İmparatorluğu ile olan bağlantılarından dolayı; M.s. IV.-VII. yüzyıllardaki Roma İmparatorluğu'nun sosyal, siyasal, kültürel arka planını da anlamak adına aşağıda yer alan bilgiler verilmektedir.

Romalı ünlü antik yazar Varro, her yıl seçilen *consul* listelerini dikkate alarak Roma'nın kuruluş tarihini M.ö. 753 olarak yazmaktadır[1]. O'nun bu ifadesi modern araştırmacılar tarafından da Roma'nın kuruluş tarihi olarak kabul görmektedir. Bu nedenle bugünkü İtalya topraklarında kurulmuş olduğu düşünülen Roma İmparatorluğu'nun M.s. 29 Mayıs 1453'te Fatih Sultan Mehmet'in Konstantinopolis'i fethi ile de varlığı sona ermiştir. Bu süreçte Roma, kurulma ve yıkılma dönemlerinde birçok yönetim sistemi değişikliklerine sahne olmuştur.

M.ö. 753-510 yılları arasında Roma'da krallık yönetimi esastı. Roma'nın son kralı olan Etrüsk kökenli Tarquinius Superbus'un Roma'dan kovulmasıyla birlikte, M.ö. 509-M.ö. 27 yılları arasını kapsayan Cumhuriyet idaresi kurulmuştur. Krallık Dönemi'nde Akdeniz Dünyası'nda küçük bir devlet halinde olan Roma, önce İtalya Yarımadası'nı ve Akdeniz'in batısında bulunan yerleri hâkimiyeti altına almış ve daha sonra Makedonya, Suriye ve Mısır'ı ele geçiren Roma, Doğu Akdeniz'de de egemen güç olmuştur. M.ö. II. yüzyılın sonu ile birlikte Roma Cumhuriyeti'nin coğrafi sınırlarının zirveye ulaşmasıyla devletteki sosyal yapı bozulmaya yol açmıştır. Devlet kendi içerisinde huzursuzluklar ve iç savaşlar yaşamıştır. Roma'nın iç sorunları ile birlikte bir de dışarıdan gelen saldırılar devleti iyice güçsüzleştirmiştir. Bu durumu fırsat bilen bazı komutan ve *consul*'ler yönetimi ele geçirmek için mücadele vermiştir. Mücadelenin içerisinde bulunanlardan

[1] Roma'nın efsanevi kuruluş tarihine ilişkin tartışmalar için bk. Cornell 2013, 51.

iç savaşlar yaşamıştır. Roma'nın iç sorunları ile birlikte bir de dışarıdan gelen saldırılar devleti iyice güçsüzleştirmiştir. Bu durumu fırsat bilen bazı komutan ve *consul*'ler yönetimi ele geçirmek için mücadele vermiştir. Mücadelenin içerisinde bulunanlardan birisi olan Iulius Caesar, yönetimi ele geçirerek M.ö. 46-44 yılları arasında diktatörlük yapmıştır ve kendisinde bir "kralın" bulunabileceği yetkileri hemen hemen bulundurmuştur. Fakat Caesar M.ö. 44 yılında bir komplo neticesinde öldürülünce, Roma'da yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönem ise İmparator Augutus ile başlayan M.ö. 27 İmparatorluk Devri'dir. Bu dönemde Augustus ile Akdeniz Dünyası'nda yaklaşık iki yüz yıl sürecek olan bir "iç barış dönemi" (*pax Romana*) yaşanmıştır. Augustus, eyaletleri yeniden düzenlemiş, halka tahıl yardımlarında bulunmuş ve devletin sınırlarını önemli ölçüde güvenlik altına almıştır.

M.s. II. yüzyılın sonundan itibaren imparatorlukta ekonomik bunalımların baş göstermesi ile "gökyüzünde devlet için çok hayırlı olmayan kara bulutlar belirmeye başlamıştır"[2]. Bu ekonomik bunalımların sonucu olarak da siyasal ve sosyal çöküşlerin yaşandığı yeni bir dönemin başlangıcı meydana gelmiştir. Devletin içine düştüğü başta ekonomik olmak üzere siyasal çalkantılardan kurtulmak adına İmparator Diocletianus devlet yönetiminde 2 *Augustus* ve 2 *Caesar*'dan meydana gelen "dörtlü imparatorlar" yani *collegium*'u kurmuştur. Doğu'daki *Augustus* Nicomedia'da, Batı'daki *Augustus* ise Milano'da yaşamaktaydı. Bu yönetim değişikliğine bakıldığında devlet idari olarak bölünmüş gibi görünse de son söz Diocletianus'ta olduğundan, böyle bir durum söz konusu değildir. İmparatorluğun gerçek manada ikiye bölünmesi Theodosius (M.s. 379-395) ile olmuştur. Theodosius ölümünden kısa bir süre önce imparatorluğu oğulları arasında paylaştırmıştır: İmparatorluğun doğu yarısı (Bugünkü Arnavutluk'tan Fırat'a kadar) Arcadius'a, batı yarısı (Bugünkü Hırvatistan'dan İskoçya'ya kadar) ise Honorius'a verilmiştir. İmparatorun M.s. 395 yılında vefat etmesi ile imparatorluk artık fiili olarak da ikiye bölünmüştür (bk. HARİTA). İmparatorluğun batı kanadı "barbar" istilalarına daha fazla dayanamayarak M.s. 476 yılında yıkılmıştır. Germen menşe'li olan Flavius Odoa-

[2] İplikçioğlu 2007, 94.

cer/Odovac(ar) Batı'daki Roma'nın son imparatoru olan Romulus Augustulus'u tahtından etmiş ve imparatorluk alametlerini Doğu'daki Roma'nın başkenti olan Constantinopolis'e göndermiştir[3]. Artık bu tarihten itibaren bilinen Antik Roma'nın batı bölümü Germenler'in ve diğer "yabancı" kavimlerin hâkimiyeti altındadır. Artık Roma kurulduğu topraklarda değil, Constantinopolis merkezli Doğu Akdeniz Dünyası'nda hüküm sürecektir. "Doğu Roma" olarak adlandırılan bu devlet Osmanlı Devleti'nin 29 Mayıs 1453 yılındaki fethine kadar varlığını kesintisiz sürdürecektir[4].

Roma İmparatorluğu'ndaki bu parçalanma ve bölünme birçok sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanda bozulmalara yol açmıştır. İmparatorluğun çalkantılı bu döneminde Doğu ile Batı'yı son bir kez tekrar birleştirmek için çalışacak olan Flavius Petrus Sabbatius Iustinianus M.s. 527'de Doğu Roma tahtına geçmiştir. Iustinianus'un tahtta bulunduğu bu süre zarfında hırslı, yetenekli ve de kabiliyetli bir yönetim sergilemiştir. Bu dönemde, Roma'nın önceden hâkim olduğu Batı kısmında artık "barbar" yöneticiler hüküm sürmektedir. Bunlardan biri olan Vandallar, İspanya'yı yağmalayarak Cebelitarık üzerinden Kuzey Afrika'ya geçip Eski Kartaca'yı başkent yapmışlar; Kuzey Akdeniz'deki birçok deniz ve adaları kontrol altına almışlardır. Aynı dönemde Roma'nın kurulduğu topraklar olan İtalya da bu dönemde Ostrogotlar'ın hâkimiyeti altındadır. Eski Batı'nın bu içler acısı durumu karşısında Iustinianus Batı ve Doğu'yu birleştirme hedefi ile fetih

---

[3] Procop. *Goth.* I 1. Babası Attila'nın yanında görev yapan ve M.s. 433-493 yılları arasında yaşayan Odoacer, Batı Roma'daki son kral Romulus'u tahttan indirince, bulunduğu konumu sağlamlaştırmak için Constantinopolis'teki Zenon'a elçiler göndermiştir. Zenon da O'nun hükümranlığını tanımış ve kendisine bağlı olduğunu ifade etmek için de O'na *patricius* unvanı vermiştir. Odoacer kendi adına sikkeler basmış ve kendisini "rex" olarak adlandırmıştır. Konu hk. detaylı bilgi için bk. Nagl 1937, 1888-1896; Gillette 2002, 266-267.

[4] Son Roma imparatoru Konstantinos'un yardım istemek için Papa V. Nicolas'a yazdığı bir mektupta unvanı Helence "Roma hükümdarı ve autokrator"u yani Roma imparatoru olarak geçmektedir. Mektuptaki bu ifade için bk. Nicol 1992, Plate 10. Konstantinopolis'in 1453 yılında feth edilmesiyle birlikte Roma İmparatorluğu'nun "Helen versiyonu" sonu bulmuştur (Philippides - Hanak 2011, 7; 232).

hareketlerine başlamıştır.

Iustinianus, komutanı Belisarius sayesinde Sicilya'da hemen hemen her yerde kontrolü tekrar ele geçirmiş ve Ravenna yeniden Doğu Roma İmparatorluğu'na -ama- son bir kez kazandırılmıştır. Iustinianus, gerçekleştirmiş olduğu siyasi faaliyetlerin yanı sıra; vergi sistemini geliştirmiş, rüşveti engellemeye yönelik çalışmalarda bulunmuş ve bugünkü Avrupa ülkelerinin hukuk sisteminin temel taşlarını oluşturmuş olan bir hukuk sisteminin geliştirilmesini sağlamıştır. Mevcut hukuk sistemini düzenlemek adına oluşturduğu komite sonrasında, hukuk sistemlerinin konularına göre ayrıldığı bir kitap olan *Codex Iustinianus*'u yayımlamıştır[5]. O'nun inşa ettirdiği binalar ve kiliseler kültürel faaliyetlere verdiği önemin en iyi göstergelerinden bazılarıdır. M.s. 527'de tahta geçen Iustinianus vebaya yakalanarak, M.s. 565'te hayatını kaybetmiştir. O'nun ardılları bir daha bu büyük toparlanmayı gerçekleştirememiştir.

Iustinianus'tan sonra imparatorluğun durumuna genel olarak göz atılacak olursa; bir yandan Avarlar Roma'nın kuzey sınırında kuvvetli ve saldırgan bir güç olarak belirmişken; diğer yandan da imparatorluğun doğu sınırında Sasaniler ve Balkanlar'daki Slav asıllı halklar ile zorlu mücadeleler halindeydiler. M.s. 610 yılında Balkanlar'ı kaybeden ve Sasaniler ile savaşları kötüye giden Roma İmparatorluğu'nun tahtına Herakleios (M.s. 575-641) geçmiştir. İmparatorluğun içerisinde bulunduğu bu krizlerin sonucunda Balkanlar'daki Roma üstünlüğü sona ermiş ve Yakın Doğu ve Mısır kanadı çökmüştür. Herakleios bu kargaşa ortamında Sasani İmparatorluğu ile girişmiş olduğu son mücadelede elde ettiği zafer ile giderek küçülen Roma İmparatorluğu'na dair umut olmuştur[6]. Herakleios'un imparatorluğun resmi dilini Latince'den Helence'ye geçirmesi iktidarı süresince verdiği en radikal kararlardan biri olmuştur[7]. Bu dönemde İslamiyet'in yayılmaya başlaması ile birlikte Avrupa'da Ortaçağ'a geçiş süreci başlamıştır.

---

5 Gregory 2016[3], 146.

6 Mitchell 2016, 620.

7 Konu hk. bk. Davis 1990, 260.

Kabaca ana hatlarıyla yukarıda değindiğimiz tarihsel olaylara göre, modern araştırmacılar Roma'yı farklı zaman dönemlerine ayırmaktadır: Theodosius'un M.s. 395 yılında Roma İmpartorluğu'nu oğulları arasında ikiye bölmesi, Batı Roma'nın M.s. 476 yılında tarihten silinmesi ve İslâmiyet'in yayılmaya başlaması ile birlikte imparatorluğun doğu topraklarının adlandırılması ve tarihlendirilmesi ile ilgili modern tarih araştırmacıları arasında birçok görüş ortaya konulmaktadır. Geç Roma İmparatorluğu, Geç Antik Çağ, Erken Bizans bahsedilen bu görüşlerin arasındadır. İngiliz araştırmacı S. Mitchell'e göre "Geç Roma İmparatorluğu" görüşünü tercih eden tarihçilerin pek çoğu, konu olarak imparatorluğun siyasi gelişmelerini esas alarak çerçevesini sınırlandırmıştır. Yine araştırmacıya göre, Geç Antik Çağ kavramının kullanılması demek ise; coğrafi olarak Doğu Akdeniz ve Yakın Doğu bölgeleri ile ilgilenilmesi; yani Antikçağ kültürünün yaşadığı ve Roma'nın hükmettiği tüm sınırlar demekti. Adlandırmanın belirlenmesindeki etkenler sadece siyasi gelişmeler değil; toplumsal, sosyal, kültürel ve dini konulardaki gelişmeler de olmuştur. Örneğin, Paganizmden tek tanrılı din olan Hıristiyanlığa, Yahudiliğe ve İslâm'a dönüşümün tarih üzerindeki etkilerine değinmiştir[8]. Geç Antik Çağ'ın zaman sınırlandırılmasına baktığımızda ise yaşanılan siyasi gelişmeler de göz önünde tutularak M.s. 300-600 yıllarını kapsamaktadır[9]. "Dönem" ile ilgili adlandırmaların içerisinde geçen "Bizans" ifadesi ise, XVI. yüzyılda bir Alman tarihçi ve filolog olan Hieronymus Wolf tarafından 1568 yılında Frankfurt'ta yayımlanan *Corpus historiae Byzantinae* adlı eseriyle ortaya konulmuştur. Bilindiği üzere gerçekte "Bizans İmparatorluğu" ya da "Bizans Devleti" diye bir devlet tarihte hiçbir zaman var olmamıştır. Osmanlı Devleti'nin 29 Mayıs 1453 tarihinde Konstantinopolis'i fethettiği tarihe kadar devlet "Roma" olarak varlığını sürdürmüştür. Fakat Hieronymus Wolf'le birlikte Bizans kelimesi kendisini koruyarak literatüre yerleştiği için modern araştırmacılar tarafından da kullanılmaktadır.

---

[8] Detaylı bilgi için bk. Mitchell 2016, 7.

[9] Mitchell 2016, 7.

M.s. VII. yüzyıl Eskiçağ tarihinin her ne kadar sonu olarak kabul ediliyor olsa da, bu konuda hâlâ devam eden bir ihtilaf bulunmaktadır: Şöyle ki, M.s. 325'teki Nikaia Ruhani Meclisi'nin toplanması; M.s. 375'teki Hun akınları; M.s. 395'te Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması; M.s. 476'daki Roma İmparatorluğu'nun batı kısmının Germenler tarafından yıkılması; İmparator Iustinianus Dönemi (M.s. 527-565) ya da İmparator Herakleios'un (M.s. 610-641) Helence'yi Bizans İmparatorluğu'nun resmi dili ilan etmesidir.

1. KONUYA İLİŞKİN ARAŞTIRMALARIN KRİTİĞİ

Geç Antik Çağ'dan itibaren Roma tarih yazımı yukarıda sözü edilen kargaşa ve anarşi ortamından dolayı değişiklik göstermiştir. Bu dönemden itibaren felsefe, şiir ve tiyatro gibi alanlarda eserler verilememekte; daha çok Roma'nın iç ve dış siyasetine ilişkin konular ele alınmaktadır. Bu nedenle Roma ile savaşan ve Roma'nın "düşmanı" olan devlet ya da topluluklara ilişkin bilgilere daha fazla rastlanılmaktadır. Bunlardan en başta geleni Gotlar olup, sonra ise Roma'yı yaklaşık bir yüzyıla yakın uğraştıran Hunlar ile Avarlar, Kutrigurlar ve Bulgarlar'dır.

Geç Antik Çağ edebi metinlerinde bölüm bölüm Hun, Avar, Ogur ve Sabirler ve Türkler'e ilişkin bilgilerin yer aldığını görmekteyiz[10]. Bunlardan günümüze ulaşmayı başarmış olan önemli eserlerden bazıları şunlardır:

Antiokheialı Ammianus Marcellinus'un (M.s. *ca.* 322-400) *Res gestae* [*Tarihler*]'yı
Sardesli Eunapios'un (M.s. 347-414) Ἱστορικὰ ὑπομνήματα [*Tarihi Hatıralar*]'sı
Thebailı Olympiodoros'un (M.s. IV.-V. yy.) Ἱστόρικοι λόγοι [*Tarihi Sözler*]'yu
Zosimos'un (M.s. V.-VI. yy.) Ἱστορία νέα [*Yeni Tarih*]'yı
Panionlu Priskos'un (M.s. V. yy.) Ἱστορία Βυζαντιακή [*Bizans Tarihi*]'si

[10] Antik edebi metinlerde Hunlar, Avarlar, Bulgarlar ve bu kabileler ile akraba olanların dışında ayrıca "Türk" ifadesi de geçmektedir. Bu konudaki örnekler için bk. **TESTIMONIA**.

Kyrrhoslu Theodoretos'un (M.s. IV.-V. yy.) *Historia Ecclesiastica* [*Kilise Tarihi*]'sı

Got kökenli Iordanes'in (M.s. VI. yy.) *De origine actibusque Getarum* [*Getler'in Kökeni ve Faaliyetleri Hakkında*]'u

Kaisareialı Prokopios'un (M.s. VI. yy.) Ἱστορίαι [*Tarihler*]'yı

Flavius Cresconius Corripus'un (M.s. VI. yy.) *in laudem Iustini Augusti Minoris* [*Küçük Augustus Iustinus'a Methiye*]'i

Georgios Pisides'in (M.s. 610-641) *Bellum Avaricum* [*Avar Savaşı*]'u

M.s. VII. yüzyılda yazılan ve yazarı bilinmeyen *Chronicon Paschale* [*Paschal Kronikleri*]'ı

M.s. VII. yüzyılda birçok kişi tarafından kaleme alınmış olan *Historia Avorarum* [*Avarlar'ın Tarihi*]'u

Bir mühür üzerinde yer alan M.s. VII. yüzyıla tarihli *inscriptio de Avaris*'tir[11] [*Avarlar Hakkında* (Bir) *Yazıt*].

Kronolojik olarak verilen bu eserler daha çok edebi metinleri içermekte, sadece bir tanesi Helence yazıttan oluşmaktadır. Yazıt dışındaki geri kalan kaynaklar başta Helence olmak üzere Latince kaleme alınmışlardır. Yazarların birçoğu Küçük Asya kökenli olup, diğerleri Roma İmparatorluğu'nun çeşitli bölgelerinden gelmektedir. Geç Antik Çağ Dünyası'nda Türk topluluklarından Hunlar'a ilişkin ilk bilgi Ammianus Marcellinus'un *Res gestae* adlı eserinin XXXI 2, 1-12; 3, 1-8; 8, 4; 16, 3. kısımlarında bulunmaktadır. Kendisi bu kitapta Hunlar'ın Roma İmparatorluğu'na yaptıkları akınlardan ve yeri geldiğince de onların fiziksel ve kültürel yapılarından söz etmektedir. Onlar hakkında oldukça kötü ve olumsuz tasvirler yapmaktadır. Örnek verecek olursak, "Alanlar dahi, Hunlar'dan yaşam tarzları ve alışkanlıkları itibariyle daha az barbardırlar" demektedir[12]. Burada ilginç olan nokta Hunlar için aşağılayıcı ifadeler kullanan Ammianus'un Hun-

[11] Avar hakanı Bayan'ın Sirmius kuşatması sırasında yazıldığı düşünülmektedir. Yazıt hk. detaylı bilgi için bk. Kollautz 1978, 534-562 (bk. **EP2**). Roma ve Bizans Çağı Dönemi'nde Türk tarihi ile ilgili birincil kaynakların neler olduğuna ilişkin detaylı bilgi için bk. Moravcsik 1958.

[12] Amm. Marc. XXXI 2, 21.

lar'ı tam olarak görüp görmediğinin bilinmemesidir. Ammianus, Hunlar hakkında bazı bilgiler verirken ikinci ağızdan yani emri altında görev yapan ve daha önce Hunlar'a karşı savaşan Munderichus adlı bir Got askerden edindiği bilgiler dâhilinde eserinin bu kısımlarını yazmaktadır[13]. Ancak burada şunu hatırlatmakta da fayda vardır: Hıristiyan olmamasına rağmen Hıristiyanlar'dan saygı ile söz eden Ammianus, "açık ve tarafsız hükümleri ve başarılı psikolojik analizleri ile Roma tarih yazımının" en önemli tarihçilerinden biri olmuştur[14]. Ammianus Roma'daki arşiv belgelerini bizzat görmüş, savaş alanlarında bulunmuş ve dönemin en önemli tarih eserlerini değerlendirerek *Res gestae*'yı kaleme almıştır. Bu nedenle Hunlar'dan söz eden Ammianus'un yazdıklarını çok iyi irdelemek ve arkasında yatan sosyolojik ve psikolojik nedenleri sorgulamak gerekmektedir[15].

M.s. V. yüzyılda yaşamış olan Panionlu Priskos'un günümüze maalesef bir kısmı ulaşan Ἱστορία Βυζαντιακή [*Bizans Tarihi*] isimli eseri, Attila ve Hunlar'ı bizzat görmüş olmasından dolayı oldukça kıymetlidir: Doğu Roma imparatoru II. Theodosius'un M.s. 448 yılında Attila'ya gönderdiği elçi heyetinde yer alan Priskos'un, bu geziye ilişkin ayrıntılı tasvirleri dikkat çekmektedir[16].

Pseudo-Maurikios'un Στρατηγικόν [*Savaş Taktiği*] isimli eserinden muazzam bir detayla Avar ordusuna ait özellikleri öğrenmekteyiz. Maurikios'un vermiş olduğu bu bilgiler Avar ordu sistemini anlamamız açısından da oldukça önemli bir eserdir. Ayrıca Batı Avrupa'daki Türk ifadesinin yazılı olduğu en erken belge olarak M.s. VI. yüzyıla tarihli Pseudo-Maurikios'un Στρατηγικόν [*Savaş Taktiği*] eserinde geçtiğini görmekteyiz.

---

[13] Amm. Marc. XXXI 3, 5.

[14] İplikçioğlu 1997, 65.

[15] Ammianus Marcellinus'taki Hun tasvirlerine ilişkin yorumlar hk. bk. Drijvers - Hunt 1999, 59; 169; 179.

[16] Priskos'un Türkçe'ye çevirisi ve Hunlar hk. bilgi için ayrıca bk. Ahmetbeyoğlu 1995.

Bir diğer önemli eser M.s. VII. yüzyılda yazılmış ve yazarı/yazarları belli olmayan *Chronicon Paschale*'dir. Eser Hz. Adem'den, M.s. 629 yılına kadar gerçekleşen tarihi konuları içermektedir. Türk tarihi için önemi ise, Hunlar ve Attila ile birlikte Avarlar'ın M.s. 626 yılındaki Konstantinopolis'i kuşatmasını konu etmesidir.

Bu konuda yapılan modern araştırmaların, XVIII. yüzyılda önce Batı'da, XX. yüzyıl başlarından itibaren de Türkiye'de başladığını görmekteyiz. Bu dönemden itibaren Avrupa'daki Türk varlığına ilişkin birçok makale, kitap ve tez yazılmıştır. Batı'da Hunlar'a ilişkin en önemli eser 1948 yılında E. A. Thomson tarafından kaleme alınmış olan *A History of Attila and the Huns*'dur[17].

Peter Brown'un 1971 yılında yayımlamış olduğu *The World of Late Antiquity* adlı eseri Klasik Eskiçağ uygarlığının her anlamda Geç Antik Çağ Dönemi'nde neden ve nasıl değişim gösterdiğini ve bu kapsamda gerçekleşen değişimlerin toplum üzerindeki kültürel etkilerine değinmiştir. Yazar, kitapta verdiği bilgiler ve vardığı sonuçlar neticesinde bir nevi Geç Antik Çağ Dönemi'ne dair değişimlerin felsefesini de yapmıştır. Eser "barbar" olarak adlandırılan kavimlerin Geç Antik Çağ Roma Devleti'ne siyasal ve sosyal olarak ne gibi etkilerde bulunduğuna dair bilgiler içermektedir. Yabancı kavimlerin tarih yazımını ve sosyal hayatı da etkilediğinden söz etmiştir[18].

Bir diğer önemli yayın O. J. Maenchen-Helfen'ın 1973'te yayınlamış olduğu *The World of the Huns* adlı eseridir. Bu eseri önemli kılan en önemli noktalardan biri arkeolojik verileri de dikkate almış olmasıdır. Hunlar'ın sosyo-kültürel, ekonomik, askeri, siyasi yönlerini oldukça detaylı bir şekilde anlatan eser araştırma kitabı olması nedeniyle başvuru kaynakları arasında yerini almaktadır.

---

[17] Adı geçen bu eser daha sonra S. Dinçel tarafından 2008 yılında *Hunlar* adıyla Türkçe'ye kazandırılmıştır.

[18] Eser, *Geç Antik Çağda Roma ve Bizans Dünyası* adıyla 2000 yılında T. Kaçar tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.

Geç Roma İmparatorluğu'nun M.s. III. ve VII. yüzyıllarında yaşadığı siyasi, sosyo-kültürel, askeri, dini konulardaki dönüşümlerini, tarih yazımında meydana gelen farklılıkları ve önemli tarih yazarlarını, imparatorluğun bu dönemdeki gerileme ve çöküşlerini ayrıntılı bir şekilde anlatan *A History of the Later Roman Empire, AD 284-641* adlı eser 2007'de St. Mitchell tarafından ortaya konulmuş ve 2016'da da T. Kaçar tarafından *Geç Roma İmparatorluğu Tarihi M.S. 284-641* adıyla Türkçe literatürde yerini almıştır. St. Mitchell'in yazmış olduğu eser alandaki güncel kaynaklara ulaşmamızı sağlamıştır. Fakat bunun dışında Mitchell'in yazmış olduğu kitabı genel itibariyle derleme bir eser olmakla birlikte; vermiş olduğu bilgileri genel hatlarıyla toparladığı için faydalıdır. Ancak Hunlar'a, Avarlar'a ya da diğer akraba kabileler ile ilgili yeni bir bilgi ya da yorumlara ulaşamamaktayız.

Geç Antik Çağ Roma dünyasının toplumsal, sanatsal ve ekonomik yönlerini bir çatı altında toplayan C. Mango'nun *Byzantium: The Empire of New Rome* isimli eseri Roma'nın yaşadığı dünyayı kavrayış biçimini farklı bir bakış açısıyla kaleme almıştır[19]. Eser Hıristiyanlığın yayılmasının eğitim sistemine, siyasal düzene ve topluma nasıl etki ettiğine dair bilgileri içermektedir. Yazar Geç Antik Çağ Roma İmparatorluğu'nun sınırlarının genişlemesiyle birlikte imparatorluğun çok kavimli bir hâl almasının eğitim düzenindeki rolünden ve bu bağlamda da tarih yazıcılığına olan etkisinden ve Geç Roma'nın modern dünyaya bırakmış olduğu edebiyat kültüründen bahsederken, son dönem tarih yazıcılığının ne şekilde ve nasıl ilerlediğine dair bilgiler de içermektedir.

Türkiye'de bu konudaki ilk çalışmalar yurt dışında yapılmış eserlerin çevirileriyle 1923'ten sonra başlamıştır[20]. Budapeşte Üniversitesi'nde Gyula Németh'in öğrencisi olan ve Türkoloji eğitimi alan Hüseyin Namık Orkun, Batı Hunlar'ı ile ilgili 1933 yılında *At-*

[19] Bu eser G. Çağalı-Güven tarafından 2008 yılında Türkçe'ye kazandırılmıştır.

[20] Eserlerin neler olduğuna ilişkin olarak detaylı bilgi için bk. Üstün 2013, 8-10.

tila ve Oğulları adlı eserini yazmıştır. Bu eser Attila ve oğulları arasındaki ilişkileri, devletin siyasi yapısını ve Attila dönemi Hunlar'ı ile Attila'nın ölümünden sonraki Hunlar'ı anlamamız açısından önemli bir eserdir. Hüseyin Namık Orkun'un bu alandaki bir diğer eseri ise Macarlı araştırmacı Gyula Moravcsik'in *A magyar történet bizánci forrásai* isimli eserinin Türk tarihini ilgilendiren kısımlarını 1938 yılında Türkçe'ye çevirmiş ve *Türk Tarihinin Bizans Kaynakları* olarak Türkçe literatüre kazandırmıştır. Türk ve Türk topluluklarının hangi antik edebi metinlerde geçtiğine dair bibliyografik bilgi vermesi açısından önemli bir eserdir.

İbrahim Kafesoğlu'nun 1977'de İstanbul'da yayımlamış olduğu *Türk Milli Kültürü* adlı eseri de Batı Avrupa'daki Türk varlığına ilişkin bilgiler içermektedir. Macaristan'da doktorasını yapan ve birçok modern Avrupa dillerine hâkim olan İ. Kafesoğlu modern araştırmaların ışığında ele aldığı söz konusu eserinde "Batı (Avrupa) Hunları"ndan ve "Avar Hakanlığı"ndan söz etmektedir[21]. Ancak, eserin en önemli eksikliği sözünü ettiği antik edebi metinleri göstermemiş olmasıdır.

İ. Kafesoğlu ekolünden gelmiş olan İstanbul Üniversitesi'nde görev yapan Ali Ahmetbeyoğlu Yüksek Lisans ve Doktora tezlerini Avrupa Hunlar'ı üzerine yapmış ve bu alanda da birçok makale yayımlamıştır. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı'nda 1990 yılında bitirmiş olduğu Yüksek Lisans tezi *Grek Seyyahı Priskos (V. asır)'a göre Avrupa Hunları*; 1997 tarihinde tamamladığı doktora tezi de *Avrupa Hun İmparatorluğu Tarihi* adlarını taşımaktadır. A. Ahmetbeyoğlu söz konusu bu yüksek lisans tezinde Priskos'un Hunlar'a dair vermiş olduğu etnografik, sosyal ve siyasal bilgileri analiz etmektedir. Araştırmacı Priskos'un eserinin çevirisini verdikten sonra genel bir bakış açısı ile de Priskos'un Attila ve Hunlar'a ait vermiş olduğu bilgiler hakkındaki düşüncelerini dile getirmiştir. Varmış olduğu sonuçlar da çok detaylı olmamakla birlikte genel anlamda yerindedir.

---

[21] Yazar eserin 70-84. sayfalarını "Batı (Avrupa) Hunları"na ve 161-166. sayfalarını ise "Avar Hakanlığı"na ayırmıştır.

Bir başka araştırmacı İsmail Mangaltepe 2009 yılında *Bizans Kaynaklarında Türkler: (Menandros ve T. Simokattes)* isimli bir eser yayımlamıştır. İ. Mangaltepe bu eserinde, Türkler'in hangi antik edebi metinlerde geçtiğine dair bilgiler vermekte olup; yorum yapmaksızın okuyucuya sunmaktadır. Bu anlamda Mangaltepe'nin bu eseri bibliyografik açıdan Türkçe literatürde önemli bir eksiklik gidermiş olmasına rağmen, isimler bakımından oldukça tutarsız ve önemli yanlışlıklar içermektedir. Ayrıca Hüseyin Namık Orkun'un çeviri eseri olan *Türk Tarihinin Bizans Kaynakları* ile aralarında pek farkın bulunmadığı da göze çarpmaktadır. Araştırmacı Mangaltepe'nin eserinin Orkun'un eserinden farkı dil olarak daha da sadeleşmiş halidir diyebiliriz.

Son yıllarda Hunlar ile ilgili yapılan en kapsamlı doktora tezlerinden biri de Abdullah Üstün tarafından 2013 yılında Ankara'da yazılan *Geç Roma Tarih Yazımında Hunlar: -Batı Avrasya'da Erken Türk Varlığı-*'dır. Bu çalışmada teknik olarak birtakım tutarsızlıklar göze çarpmaktadır. Antik dönem yazar adlarında Latince transliterasyon tercih edilmiş; bazı yazarların orijinal isimleri yazılmamıştır: Mesela Helence bir isim olan Πρίσκος'un (Priskos) Latince formu Priscus yazılması gibi. Geç Roma tarih yazarlarına "müverrih" günümüz tarihçilerine ise "tarihçi" denilmesi de anlam kargaşasına yol açmaktadır. Zira bütün antik ve daha sonraki yazarların hepsi birer tarih yazıcısıdır; bu nedenle de böyle bir ayrıma gerek yoktur. Araştırmacı tezinde yer verdiği antik yazarların Hunlar hakkında vermiş oldukları bilgileri başlıklar halinde sunmuştur. Fakat bu durum yazar-eser tanıtımından öteye geçememiştir. Yapılmış olan tez genel anlamda konu ile ilgili toparlayıcı bir eser olmuştur. Üstün 2013'te *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*'nde yazmış olduğu "Paniumlu Priscus Bir Müverrihin Entelektüel ve Mesleki Portresinden Kesitler" adlı makalesinde Priskos'un hayat hikâyesinin yanı sıra; Priskos'un Attila'ya gönderilen elçi heyetinde elçi olarak mı ya da elçilik heyetinde dost bir danışman mı olarak gönderildiğine dair soruları tartışmıştır.

Türkiye'de bu alanda yapılan akademik çalışmalardaki mevcut bilgiler ne yazık ki genel-

likle derleme bilgilerin çok fazla ötesine geçememiştir. Bunun sebebi de büyük oranda-dönemin kaynak dillerinin bilinmemesidir. Bundan dolayı da yapılan çalışmalar Avrupa'daki çalışmaların tekrarından fazlası olamamıştır. Bu bilgilerin dışında sevindirici gelişmeler de vardır. Geç Antik Çağ hakkında yazılmış bazı modern yayınlar ile bazı antik eserlerin bir kısmı çevrilmektedir. Bu durum da Türkçe'ye çevrilmiş birçok esere kolaylıkla ulaşabilmemize olanak sağlamıştır.

Bahsettiğimiz kaynakların dışında bu alanda yazılmış makalelere genel olarak bakacak olursak: Araştırmacı Turhan Kaçar'ın bu alan ile ilgili yazdığı makale ve yukarıda da bahsettiğimiz üzere kitap çevirileri mevcuttur. Araştırmacının 2002 yılında *Türkler* isimli kitapta yayınlanmış olan "Avrupa Hunları ve Hıristiyanlık" konulu makalesinde Avrupa Hunları'nın Hıristiyanlık dinini kabulü konusunda tam anlamıyla net bir tartışma mevcut değildir. 2107'de *Toplumsal Tarih* isimli dergide yayınlanmış olan "Priscus'u Nasıl Okumalıyız?" isimli makalesi de Priskos'un vermiş olduğu bilgileri süre gelen bakış açısının dışında bir bakış açısıyla aktarması ve daha objektif yaklaşması ile değerli olmuştur. Bir diğer araştırmacı Öner Tolan'ın 2014 yılında *Tarih Okulu* dergisinde yazmış olduğu "Avrupa Hunlarında Devlet Teşkilatı ve Sosyoekonomik Yapı" isimli makalesinde araştırmacının kendisinin de belirttiği gibi bu konu hakkında net bilgilerin olmadığını ve ulaşılan bilgiler dâhilinde güçlü bir merkez yapısının Attila döneminde olduğuna dair tartışmalarda bulunmuştur.

2. ÇALIŞMANIN AMACI VE SINIRLARI

Görüldüğü üzere, Geç Antik Çağ'da Hunlar, Avarlar ve diğer Türk topluluklarından söz eden birçok eser bulunmaktadır ve birçok modern araştırmacı da bu bakış üzerinden eserlerini kaleme almaktadırlar. Batı'da daha XVIII. yüzyılda başlayan bu çalışmalar son yıllarda giderek artmıştır. Birçok önemli eser kaleme alınmış olmasına rağmen, bu eserler Hun ve Avar ağırlıklı olmuştur. Türk adını taşıyan ve akraba topluluklardan söz eden birçok antik kaynak Hun ve Avarlar'ın gölgesinde kalmış ve değerlendirilmemiştir. Bu-

nun sebebi büyük olasılıkla Roma tarihinde bir Attila kadar iz bırakmamalarından olsa gerektir. Bu nedenle Türkçe mevcut eserler, Hun ve Avar tarihleri üzerinde durmaktadırlar. Hâlbuki M.s. IV.-VII. yüzyıllardaki Batı kaynaklarında Türkler'e ilişkin birçok bilgi yer almaktadır. Ancak Batı'da daha o dönemde kaleme alınmış bu eserleri anlayabilmek için, her şeyden önce Antik Helence ve Latince, Gürcüce, Ermenice veya Süryanice gibi birçok dillerden en az birini bilmek ve bunun yanında modern dillerden bazılarına da vâkıf olmak gerekmektedir. Bunun yanı sıra, epigrafik ve arkeolojik malzemeyi de değerlendirebilecek bir bilgi birikimi de lazımdır.

Bu alanda Türkiye'de yapılan yüksek lisans ve doktora çalışmalarında antik edebî metinlerin kritiğinin yapılamadığı; epigrafik ve arkeolojik malzemenin de tam anlamıyla değerlendirilemediği görülmektedir. Özellikle yukarıda da bahsettiğimiz gibi kaynak dili bilinmediğinden ötürü tezlerde şahıs ve yer isimleri ve topluluk isimlerinde birçok yazım hatası ve bilgi karmaşasına rastlanmaktadır. Hatta bu durum antik edebi bir eserin ve onun yazarının adının bir eserde en az iki farklı şekilde geçmesiyle kendini göstermektedir. Yukarıda saydığımız bütün bu nedenlerden ötürü çalışmamızda şahıs ve yer isimleri konusunda orijinalinin Latince transliterasyonunu yapmayı, Türkçe'ye doğru kullanımı kazandırmayı; Türkçe'de yayımlanmış kaynaklardaki hataları düzelterek bir dil bütünlüğü yaratmayı amaçlamaktayız.

Çok uluslu bir yapıya sahip olan Roma İmparatorluğu'nun edebiyatında birçok dilde yazılmış eserler görülmektedir. Bunların başında Latince, Helence gelmekle birlikte; Süryanice, Ermenice, Gürcüce vb. gibi dillerde yazılmış eserler de yer almaktadır. Biz ise çalışmamızda sadece Helence kaynaklar ve bu kaynaklar içerisinde de ulaşabildiğimiz yazarların metinlerine yer verdik. Fakat Batı Avrupa'daki Türk topluluklarından Hunlar'ın varlığına ilişkin ilk bilgileri Ammianus Marcellinus'un Latince yazmış olduğu eser olan *Res Gestea*'den öğrenebildiğimiz için tez içerisinde yer verilmiştir. Zira belirttiğimiz üzere, birçok dilde yazılmış eser mevcut olup; bu kaynakların tamamını çalışmak ise çok daha fazla zaman gerektirmektedir ve çalışmamızın sınırlarını da aşmaktadır.

Bu alanda yapılan çalışmaların genel itibariyle Hunlar, Avarlar ve özellikle Hun imparatoru Attila tarihi üzerine olduğu görülmektedir. Çünkü bu alanda erişilebilecek modern dilde kaynak sayısı oldukça fazladır. Bu nedenle Türk araştırmacılar da genel olarak Attila üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır. Biz ise burada, Türkiye'deki araştırmacılar tarafından neredeyse bilinmediği anlaşılan bu döneme ait diğer antik edebi kaynakları ve epigrafik kaynakları da değerlendirmeye alacağız. Ayrıca çalışmamızda **TESTIMONIA** adı verilen bölümde, bu antik yazılı kaynaklara da ayrı bir yer açacağız[22].

Tabii ki biz bu çalışmamızda bütün hataları gidermek veya bütün çevirileri yeniden düzenlemek gibi bir iddia içinde değiliz. Zira bu çok uzun soluklu bir çalışmadır ve bizim Yüksek Lisans çalışmamızın kapsamını fazlasıyla aşmaktadır.

Çalışmamız mekân olarak, Roma İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü Tuna ve Ren bölgesinin güneyindeki tüm Avrupa'yı, Doğu'da Fırat ile olan bölgeler arasını kapsamaktadır. Çalışmayı zamansal olarak ise Geç Antik Çağ'ın tarihlendiği M.s. IV.-VII. yüzyıl ile sınırlandırmaktayız. Bu tarihten sonrası çalışmanın konusunu Ortaçağ'a taşıyacağından, bizim uzmanlık alanımız dışında kalmaktadır.

3. ÇALIŞMANIN METODU

Bu çalışma için öncelikli olarak yılda 10.000 eser tanıtan ve iki yıl gecikmeli yayınlanan *L'Année philologique* ile yılda 4 kez çıkan bir eleştiri dergisi olan *Gnomon* taranmıştır. Bu kapsamlı literatür taramasının yanı sıra *RE, DNP ve CAH* adlı ansiklopedilerdeki ilgili maddeler de gözden geçirilmiştir.

[22] Kanıt ve şahit anlamına gelen Testimonia Latince Testimonium kelimesinden gelmektedir. Burada ise yalın ve çoğul haldedir.

Türkiye'de ise bu konuda yapılmış çalışmalara ulaşmak için başta YÖK'ün tez tarama sayfası [https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp] olmak üzere TO-KAT yani Ulusal Toplu Katalog [http://www.toplukatalog.gov.tr/] ile Milli Kütüphane'nin Türkiye Makaleler Bibliyografyası sayfalarından [http://makaleler.mkutup.gov.tr] arama yapılmıştır. Bunların yanı sıra, Google'ın kitap ve makale arama motoru da değerlendirilmiştir.

Ayrıca arama motorlarında olmayan ve klasik metodla taranması gereken yayınların başında antik edebi metinler gelmektedir: Bunun için başta, bütün antik edebiyat eserlerin bir araya toplandığı *The Thesaurus Linguae Graecae* taranmıştır. Bu taramadan sonra, ilgili eserlerin edisyon-kritiğinin yapıldığı İngilizler'in *The Loeb*, Fransızlar'ın *Les Belles Lettres* ve Almanlar'ın *Tusculum* serileri yeri geldiğince değerlendirilmiştir. Günümüze fragmanlar şeklinde ulaşan eserler için de gerekli görüldüğünde, *FGrHist* adlı yayına başvurulmuştur.

Antik metin dışında çalışmamıza esas teşkil eden diğer bir antik kaynak grubu, yazıtlardır: Bunlar *AE*, *CIL*, *CIG*, *IGR*, *ILS*, *LBW*, *OGIS*, *SEG* ile online sistemdeki http://epigraphy.packhum.org/inscriptions'tur (*PHI*).

Bunların yanı sıra *BE*, *BZ*, *REG, REB* ve *ZPE* gibi süreli yayınlar da taranması gereken en önemli yayın grubunu oluşturmaktır.

4. TEKNİK NOKTALAR

Metin içinde yer alan Helence ve Latince isimler aslına sadık kalınarak, Latince transkripsiyonuyla yazılmıştır. İmparator Herakleios'un (M.s. 610-641) Helence'yi Doğu Roma İmparatorluğu'nun resmi dili ilan etmesi ile birlikte yazım kurallarında birtakım değişikliklere gidilmiştir. Örneğin M.s. VII. yüzyıldan evvel, "Constantinopolis" olan yazım şekli VII. yüzyıl ile birlikte "Konstantinopolis" olarak yazılmaya devam etmiştir.

Roma imparatoru Heraclius'un belirteceğimiz gibi devletin dilini Helence yapması nedeniyle adı artık Herakleios olarak yazılacaktır. Biz de çalışmamızda yüzyıllar arasındaki değişiklikleri esas alarak şahıs, kent vb. isimlerinde dönemlere uygun şekilde yazım kurallarına uyacağız.

Tezin adı ile ilgili açıklama yapmak gerekirse; tezin içeriğinde Türk ve Türkler ile akraba sayılan birçok kabile ismi geçmektedir. Bunların adlarının tek tek yazılması uzun olacağından genelleme yaptık, Türk toplulukları adı altında topladık. Bahsedilen tüm kavimler tezimizin içinde ayrıca değerlendirilecektir.

Antik yazarların kısaltmaları için *Der neue Pauly*'nin kısaltma listesi kullanılmıştır.

GEÇ ANTİK ÇAĞ DÖNEMİ BATI AVRUPA'DAKİ TÜRK TOPLULUKLARININ HELEN TARİH YAZIMINDAKİ YERİ

1. TÜRK ADI VE KÖKENİ

Türkler'in soylarının ve isimlerinin nereden geldiklerine dair tartışmalar günümüzde halen sürmektedir. Türk isminin yazılı kaynaklarda ilk defa geçişine dair görüşlerde de tam bir fikir birliğine varılamamıştır. Türk kelimesi birçok ifade ile özdeşleştirilmeye çalışılmıştır. İbrahim Kafesoğlu'na göre, Herodotos'taki İskitler'in ilk kralı Targitay[23], yine Herodotos'un eserinde geçen Turkae(!)[24], Hint kaynaklarındaki *Turukha*/Turuška, Tevrat'taki *Togarma*, Eski Doğu'daki Asur belgelerindeki *Turukku* kelimeleri Türk adıyla ilişkilendirilmiştir[25]. Ancak Kafesoğlu'nun söz ettiği "Τύρκαι" diye bir kelime Herodotos'ta yoktur. Kaynak olarak gösterdiği Herodotos'un IV. Kitabı'nın 22. Bölümü'nde bu kelime Ἰύρκαι (Urkai) olarak geçmektedir. Moravcsik Ἰύρκαι kelimesinin sadece Ogur/Hunlarla bağlantılı olabileceğini düşünmektedir[26]. Bunun yanı sıra gene Herodotos'ta geçen Fin-Ogur kabileleriyle ilişkili olabileceğini düşündüğü bazı kabile isim örnekleri vermektedir. Bunlardan biri de Βουδίνοι (= Budinoy)'dur.

Batı Avrupa'da "Türk" adının geçtiği en erken kaynak M.s. III. yüzyılda *Historia Alexandri Magni* yani *İskender Romanı* adlı eserdir.[27] Bundan sonra, yazılı en erken bel-

---

[23] Hdt. IV 5, 4; 7; IV 7, 3. İ. Kafesoğlu ismi Targitay olarak zikretmektedir (Kafesoğlu 1998[17], 43). Ancak bu isim yanlış yazılmıştır. Doğrusu şu şekilde olacaktır: Ταργιτάος (Targitaos).

[24] Hdt. IV 22.

[25] Kafesoğlu 1998[17], 43-44.

[26] Moravcsik 1983[3], 48.

[27] Büyük İskender'in ölümünden sonra yazılan ve M.s. III. yüzyıla tarihlenen bu roman IV-XV. yüzyıllarda hem Doğu hem de Batı Dünyası'nda birçok dile çevrilmiştir (kitap hk. bk. İplikçioğlu 1997, 366).

ge M.s. VI. yüzyıla tarihli Pseudo-Maurikios'un Στρατηγικόν [*Savaş Taktiği*]'dir.

Son yıllarda Sorbone Üniversitesi'nde Dan Dana tarafından yapılan ve 2014 yılında yayımlanan bir doktora tezinde Thrak, Dac ve Bithyn kökenli şahıs adlarına ilişkin önemli bir onomastik çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmacı Dana eserinde madde olarak verdiği **Torcus, Turcus, Τορκος, Τορκως** isimlerinin Thracia kökenli olduğunu yazmaktadır[28]. Toplam 25 yazıtta geçen bu isim en erken M.s. II. yüzyıla tarihlenmektedir. Yazıtların büyük çoğunluğu Makedonia Bölgesi'nden gelmekte olup; sırasıyla Thasos, Panonia ve Dacia'dan da bilinmektedir. Adı geçen eserde bu isimlerin Türk adına işaret edip etmediğine dair herhangi bir bilgi yoktur. Bu konuda ayrıca etimolojik bir çalışma yapılmasının uygun olacağını düşünmekteyiz.

"Türk" kelimesinin etimolojisi hakkında da birden fazla görüş bulunmaktadır: M. G. Müller, W. Thomsen ve bunları takip eden İ. Kafesoğlu Türk tabirinin "güç, kuvvet, kudret" anlamına geldiğini ifade etmektedir.[29]: *Tu-küe* = miğfer, *Trk* = terk edilmiş, *Türk* = olgunluk çağı vs. M.s. 420 tarihli bir Pers metninde "Türk" isminin "Altaylı" (= Seyhun ötesi) kabilelerinin ifade etmek ve Avrupa Hunları'nın M.s. VI. yüzyıldaki siyasi gücünü betimlemek adına "*türk-Hun*" (= kuvvetli Hun) tabirinin kullanıldığı belirtilmektedir[30]. Türk ifadesinin resmi olarak bir devlet adında geçmesi ise Göktürk Kağanlığı'nda olmuştur. Tüm bu kullanımlara baktığımızda "Türk" ifadesi tarih boyunca sıfat olarak ya da genel olarak bir kavmi isimlendirmekte kullanılmıştır diyebiliriz.

Türkler'in anayurdu konusunda da birçok görüş bulunmaktadır. Bunun neticesinde de ana yurt konusunda kesin bir bilgi elimizde mevcut değildir. Hatta bu konunun uzmanlarından İ. Kafesoğlu'nun da Türkler'in ana yurdu konusundaki düşüncesi net değildir. Çünkü kendisi bu konudaki fikirlerini bazı Avrupalı araştırmacılara dayandırarak şu

---

[28] Dana 2014 *s.v.* Torcus, Turcus, Τορκος, Τορκως (thrac. occ.).

[29] Golden 2017[7], 128.

[30] Kafesoğlu 1998[17], 45.

şekilde öneriler getirmektedir[31]:

Çin kaynakları temel alınarak Türkler'in anayurdu,

a) Altay Dağları'dır.

b) Tanrı dağları - kuzey-batı Asya sahasıdır.

c) İrt'ış-Urallar arasıdır.

ç) Altaylar-Kırgız bozkırları arasıdır.

d) Baykal Gölü'nün güney-batısıdır.

Dil araştırmacılarına dayandırarak,

e) Altaylar'ın doğusudur.

f) Ringan silsilesi bölgesidir.

g) 90. boylamın doğusudur.

Tüm bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Türk adı ve ana yurduna dair bilgilerde kesin bir netlik yoktur.

Yukarıdaki bu bilgilere göre, kabaca Türkler'in anayurdu Asya bozkırları içerisinde yer almaktadır. Ancak bilindiği üzere, Türkler zamanla bu bozkırı terk ederek, birçok farklı coğrafyaya göç etmişlerdir. Bu coğrafyalardan biri de bizim çalışmamızın konusu içinde yer alan Avrupa kıtasıdır. Türkler'in bu kıtaya ne zaman geldiği konusunda kaynaklarda kesin bir bilgi olmamasına karşın, şimdilik en erken M.s. IV. yüzyıl olduğu düşünülmektedir. Bu konu detaylı bir şekilde tezimizin içinde yer alacaktır.

[31] Kafesoğlu 1998[17], 51.

2. GEÇ ANTİK ÇAĞ'DA TARİH YAZIMI

M.s. III. ve IV. yüzyıllar ile birlikte imparatorlukta tehlike çanlarının çalmaya başladığı görülmektedir. Gotlar, Hunlar gibi "barbar" kavimlerinin saldırıları, Sasani istilaları ve Sasaniler'e karşı verilen mücadelelerin artık Roma'nın varlığını korumak için yapılıyor olması ve Hıristiyan-pagan mücadeleleri Roma İmparatorluğu'nu günden güne yıpratmıştır. Dönemin yazarlarından Eutropios M.s. III. yüzyılı Roma İmparatorluğu için felaketler dönemi olarak anlatırken[32]; Zosimos M.s. III. ve IV. yüzyılı "her yerde bir yandan anarşi ve felaket vardı"[33] diye anlatmıştır[34]. M.s. IV. yüzyıldaki Roma İmparatorluğu ile V. ve VI. yüzyıldaki Roma İmparatorlukları arasında siyasi, dini ve askeri alanda büyük farklılıklar göze çarpmaktadır. IV. yüzyılda düşmanlara karşı bizzat sefere çıkan imparatorlar ve aktif bir bürokrasi heyeti görülmekteyken, V. ve VI. yüzyılda ise saraya kapanan ve seferlere katılmayan, batı eyaletlerini savunmaya geçen bir imparatorluk söz konusudur[35]. M.s. III. yüzyılda başlayan zor dönemler yüzyıllar boyunca artarak devam etmiştir. Yüzyıllar arasında askeri, siyasi, sosyal ve dini olarak büyük oranda meydana gelen değişiklikler göze çarpmıştır.

M.s. IV. ve V. yüzyıllar arasında ve VI. yüzyıl başlarında "barbar" kavimleri ile uzun süren savaşlar ve mücadeleler devam etmiştir. Batı kaynaklarında "barbar" diye nitelendirilen Avrupa Hunları Ammianus Marcellinus'tan öğrendiğimize göre M.s. IV. yüzyıldan itibaren artık Batı Avrupa'da görülmeye başlamıştır. M.s. 433'te Avrupa Hunları'nın lideri Attila ile birlikte Hunlar batıda Ren Nehri'ne, doğuda ise Kafkaslar'a kadar uzanmıştır. Hunlar ile Roma devleti arasında uzun süren mücadeleler ve savaşlar yaşanmıştır. Bir dönemin güçlü bir kavmi olarak bilinen Avrupa Hunları'nın M.s. V. yüz-

---

32 Eutr. IX 9, 1.

33 Zos. *hist*. I 37, 1. 1.

34 Konu hk. detaylı bilgi için bk. Öztürk 2006, 80.

35 Mitchell 2016, 77.

yılın ortalarında varlığının sona ermesinden sonra Balkanlar'da otorite boşluğu meydana gelmiş ve bölge, sahibi olmayan tehlikeli bir bölge olarak kalmıştır. Hunlar'dan sonra, bu bölgeye yerleşen Ostrogot kabileleri de Theodoric Amal'ın önderliğinde M.s. 489'da kendi halkını İtalya'ya göç ettirmesiyle burası boş kalmıştır[36]. Ostrogotlar'ın İtalya'ya gitmesi ile birlikte Ukrayna steplerinden, Tuna Bölgesi'ne doğru hareket halinde olan birtakım kabileler, Ostrogotlar'ın boş bıraktığı topraklara yerleşmişlerdir. Bu kabilelerin içerisinde Bulgarlar ve Slavlar da bulunmaktadır. Bu kabileler ile Roma arasında uzun süren mücadeleler sonrasında İmparator Iustinianus'un yönetimindeki askerlerin M.s. 528/529'da düzenlediği başarılı sefer ile Doğu Balkanlar'da tekrar kontrolü ele geçirmişlerdir. Thracia'da *magister militum*[37] Chilbudius[38] Antlar'a, Bulgarlar'a ve Slavlar'a karşı başarılı mücadelelerde bulundu; fakat Tuna'nın kuzeyinde bulunan bir alanda öldürüldü. Prokopios ise bu olaydan sonra "barbarların" kolaylıkla istediği zamanlarda nehri geçerek Roma topraklarını yağmaladıklarını dile getirmiştir[39]. Yine Prokopios M.s. 539 yılında Hunlar'ın ardıllarından olan Kutrigurlar'ın ve Bulgarlar'ın Ionia'dan (günümüzde İzmir ve Aydın illerinin Ege Denizi kıyısındaki tüm batı kesimi ile Sakız ve Sisam adalarını kapsar) Constantinopolis'e kadar uzanan bir istilasından bahsetmektedir[40].

Roma'nın "barbarlar" ile mücadelesine M.s. 540 ve 550'li yıllarda kuzeyden gelen Avarlar da eklenmiş bulunmaktadır. Avarlar, Roma topraklarını üç yıl süren bir yağmadan sonra, Balkanlar'ı rahatsız etmemelerinin karşılığında Roma'dan 80.000 altın *solidius*'u[41] yıllık almaya başlamıştır. M.s. 622'ye kadar Roma, Avarlar ile çok büyük anlaşmazlıklara

---

36 Mitchell 2016, 601.

37 İmparator Diocletianus'tan sonra *dux*'e karşılık gelen "yüksek askeri memuriyet"in karşılığıdır. Konu hk. bk. Mason 1974, 13.

38 Bu kişi hk. ayrıca bk. *PLRE s.v.* "Chilbidius 1".

39 Proc. *de Bell.* VII 14.

40 Proc. *de Bell.* II 4; IV 12.

41 Kuşatma hk. ayrıca bk. Mitchell 2016, 604.

düşmemiştir. Fakat M.s. 622 yılında bir yandan Sasani kuşatması, bir yandan Balkanlar'daki Avar saldırıları ile Roma iki taraftan da çok zor bir duruma düşmüştür. Bunun sonucunda Avarlar ile Roma'nın itibarını küçük düşüren bir antlaşma imzalanmıştır. Sasani ve Avar cepheleri sakileşmiş gibi görülse de, M.s. 624 yılından 630'a kadar Sasaniler ile Avarlar arasında gerçekleşen bir ittifakla M.s. 626'da Konstantinopolis'e doğru bir ilerleme başlamış ve Avar hakanı, Ağustos ayının başlarında sayıca kalabalık bir birlikle kentin etrafını sarmıştır. Bu saldırı ile Roma tarihten silinmekle karşı karşıya kalmıştır; fakat Roma güçlü bir mücadele sergileyerek kentin ayakta kalmasını başarmıştır. Kuşatmanın başarısızlıkla sonuçlanması ile Avar hakanının gücü zayıflamış ve Sasani-Avar koalisyonu da sona ermiştir. Bu tarihten sonraki siyasi gelişmeler çalışmamızın dışında kalacağı için, burada söz edilmeyecektir.

Roma M.s. 150 yıllarından itibaren tüm Akdeniz ve çevresine, Avrupa'ya kendi uygarlığının izlerini kazımış; fakat devletin ikiye bölünmesi, "barbar" istilaları, Hıristiyanlığın ortaya çıkışı ve yayılma süreci, İslâmiyet'in doğuşu, Doğu'da İran kültürünün ön plana çıkması ile birlikte Roma'nın bir döneme damga vurmuş Klasik kültürünün M.s. III. yüzyıldan itibaren artık yavaş yavaş etkisinin azaldığı görülmektedir. M.s. III. yüzyılın sonlarından, IV. ve VII. yüzyıllara açık olarak imparatorluğun sosyal, kültürel ve siyasi alanda artık yüzyıllarca tüm dünyaya hükmetmiş antik Roma kültürü ve yönetim sisteminin artık görülmediği aşikârdır. M.s. IV. yüzyılda Hıristiyanlığın yönetimde söz sahibi olması ile birlikte artık Roma'nın geleneksel aristokrasisi yerine "taşra" olarak tabir edilen bir sınıfın sesleri duyulmaktaydı[42]. Hıristiyanlığın yayılışı Aziz Paulus ile başlamış, resmi olarak kabulü ise M.s. 313 yılında İmparator Constantinus ve Licinius'un Milano Fermanı'nı yayınlaması ile olmuştur. Constantinus'un Hıristiyanlığı kabul etmesinde görmüş olduğu rüya ve oldukça etkilendiği hikâyelerin etkili olduğu bilinmektedir. Daha sonrasında kendi yazdığı ve Eusebios'un tamamladığı Βίος Μεγάλου Κωνσταντίνου ya da Latince biçimiyle *Vita Constantini* [*Büyük Constantinus'un Haya-*

[42] Brown 2000, 15.

tı] eserinde gördüğü rüya ve hikâyelerinden bahsetmektedir[43]. IV. yüzyılda Hıristiyanlık paganlar tarafından tehdit halinde iken, VI. yüzyılda ise artık kabul görmüş evrensel bir din olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çok uluslu bir yapıya sahip olan Roma İmparatorluğu'nun Geç Dönem edebiyatına bakıldığında sadece Helence kullanılmamış; bunun dışında Latince, Süryanice, Koptça, Gürcüce ve Ermenice dilleri de edebiyata dâhil olmuştur. Roma edebiyatının içeriğine bakıldığında büyük bir bölümünün dinsel konular ve azizlerin yaşam hikâyelerinden (*hagiographi*) oluşması göze çarpmaktadır. Aziz hayat hikâyelerinin akabinde ayin kitapları, İncil, dindarlık risaleleri ve Babalar üzerine tefsirler gibi konular da Roma edebiyatının içerdiği konulardandır[44]. Roma edebiyatının gelişim gösterdiği dil olan Helence, halkın büyük bir çoğunluğu için anlaşılabilir olmuştur. Anlaşılabilir olması, halkın yazılanları kolaylıkla anlaması için geliştirilmemiş, aksine bu durumun anlatımda bir yavanlık ve edebi değer düşüklüğüne yol açtığı belirtilmiştir[45].

Roma İmparatorluğu'nun Geç Dönem edebiyatının dikkat çeken bir diğer türü ise tarih yazıcılığıdır. Tarih yazıcılığı diğer türlerden ayrı tutulmuştur; çünkü Geç Roma yazarları, kendisinden önceki yazarları rol-model almışlar ve sadece bir kronolojiye bağlı kalmaksızın, olaylar arası bağlantılar ışığında bilgilendirme amaçlı yazmışlardır. Tarih yazıcılığında tarihçilerin neden, niçin, nasıl sorularına yanıt arayarak da metotlarını çizdikleri görülmektedir. Geç Roma döneminin önemli yazarlarından, Ammianus Marcellinus ve Prokopios gibi M.s. III ve VI. yüzyıl yazarlarının, eski Roma'ya duyulan özlem ile ilişkilendirilerek Herodotos, Thukydides, Polybios ve Tacitus'u örnek aldığı görülmektedir[46].

---

43 Detaylı bilgi için bk. Brown 2000, 52.

44 Mango 2016[3], 254.

45 Mango 2016[3], 256.

46 Mitchell 2016, 30.

Geç Antik Çağ Dünyası'nın Klasik Eskiçağ uygarlığından kopuşu yukarıda belirtilen nedenler çerçevesinde yavaş yavaş gerçekleşmiştir. "Barbarlar"ın bölge üzerindeki varlıkları Roma İmparatorluğu'nun kültürü üzerinde sessiz; ama derinden kendisini hissettirmiştir[47]. "Barbar" kavimlerinin Roma ile mücadeleleri sadece askeri ve siyasi alanla sınırlı kalmayarak; imparatorluğun gündelik yaşamında da yer etmeye başlamıştır. Romalılar kendi dünyalarına dâhil olan "barbar" kavimlerin de kendi hayat tarzlarını, geleneklerini, eğitimlerini ve dillerini benimsemelerini beklemiş olmalarına rağmen, böyle bir durum gerçekleşmemiştir.

Roma'daki ilk tarih yazarlarından Q. Fabius Pictor (M.ö. III. yüzyıl sonları), L. Cincius Alimentus ve L. M. Porcius Cato'nun (M.ö. 234) politikacı olmasına bakıldığında Roma'daki tarih yazımının Helenler'deki gibi "bilim" için değil daha çok "siyaset" için olduğu anlaşılmaktadır[48]. Yazarların yazdıkları eserler "annal" tarzdadır[49]. Bu tür tarih

---

47 Brown 2000, 6.

48 İplikçioğlu 1997, 59.

49 Annal tarzda tarih yazıcılığı Roma Cumhuriyet Dönemi'nin sonlarına kadar kullanılmaya devam edilmiştir. Bu dönemde T. Livius'un (M.ö. 59-M.s. 17) yazmış olduğu ve diğer taraftan Tacitus'un (M.s. *ca.* 55-117) yazmış olduğu eserler ile annal tarzdaki yazıcılığı terk etmek isteseler de her iki yazarın eserlerinde annal tarzı hissetmek mümkündür. Annal tarzda tarih yazıcılığının yavaş yavaş terk edilmeye başlanılması ise L. Coelius Antipater'in (doğ. M.ö. 180-170 arası) Roma'nın Hannibal ile savaşını ayrıntılı bir şekilde anlattığı M.ö. 121'den sonra yazılmış olan *Bellum Punicum* [*Kartaca Savaşı*] isimli eseri artık annal tarzdan, araştırmacı tarih yazımına geçildiğini göstermektedi. Araştırmacı tarih yazımına ilişkin bir diğer güzel örnek ise, edebiyatçılığı ile de ünlü olan Romalı devlet adamı Gaius Iulius Caesar'ın (M.ö. 100-44) uzun yıllar Gallia'da yaptığı işlerin neler olduğuna dair yazmış olduğu *Commentarii de bello Gallico* [*Gallia Savaşı*] adlı yedi kitaplık eseridir. Caesar'ın bir diğer eseri olan ve Roma'daki iç savaşın anlatıldığı *Commentarii de bello civili* [*İç Savaş*] isimli eseri de araştırmacı tarih yazılığına bir diğer örnektir. Amiternum (Orta İtalya) kökenli olan tarihçi C. Sallustius Crispus (M.ö. 86-34) ise araştırmacı tarihçiliği Roma'da zirveye taşımıştır. *Bellum Iugurthinum* [*Iugurtha Savaşı*] adlı eserinde Kartaca Savaşları'nın bitmesiyle (M.ö. 146) Roma'daki siyasal durumun kötüye gitmesi ve bu durumun düzelmesi için neler yapılması gerektiği ile ilgili sorular sormuş ve Roma'nın Numidia (= Cezayir) Kralı Iugurtha ile savaşını (M.ö. 111-105) anlatmıştır. Sallustius'un analiz

yazımının kökü Hititler'e kadar dayanmaktadır. Annal tarih yazımı o yıllar içerisinde yapılmış olan savaş, barış, antlaşmalar gibi önemli olayların kronolojik olarak aktarımıdır.

Annal ve araştırmacı tarih yazımının dışında, Roma'da "sülale" tarihi diyebileceğimiz biyografik öğeleri içeren bilgilerin olduğu ve Gallia Cisalpinalı Cornelius Tacitus'un (M.s. *ca.* 55-117) öncülüğünü yaptığı aristokratik Roma düşünce tarzını yansıtan bir tarih yazımı da ortaya çıkmıştır. Tacitus'un *Historiae* [*Tarihler*] isimli 14 kitaplık eserinden günümüze sadece I.-IV. kitapları ile V. Bölüm'ün başlangıç bölümü ulaşabilmiştir[50]. Bu dönemde Nikaialı (= İznik) tarihçi Cassius Dio Cocceianus (M.s. *ca.* 150-235) yazmış olduğu 80 kitaplık Ῥωμαϊκὴ Ἱστορία [*Roma Tarihi*] eseri ise, Helence'nin öneminin arttığını ve tarih yazımında neredeyse Helence'nin üstün hale geldiğini göstermiştir. Tacitus'u örnek alarak yazmış olan Cassius Dio'nun eseri kaynak bakımından oldukça değerlidir ve ne yazık ki günümüze eksik olarak ulaşmıştır[51].

Geç Dönem Roma yazarlarından Ammianus Marcellinus ve Prokopios gibi M.s. V. yüzyıl yazarlarının Herodotos, Thukydides, Polybios ve Tacitus'u örnek alması tarih yazımında ilerlemeden ziyade; geçmişin örnek alınması ile aynı düzeyde tarih yazımının devam ettiği görülmektedir. Bunun en iyi örneklerinden: Geç Antik Çağ Roması'nın tarih yazımında otorite olarak kabul edilen Antiokheialı Ammianus Marcellinus (M.s. *ca.* 322-*ca.* 400) Latince yazmış olduğu 31 kitaptan oluşan *Res gestae* [*Roma Tarihi*] adlı eserinde Tacitus'u örnek almış ve eserini Tacitus'un devamı olarak yazmıştır. "M.s. V. yüzyıl ve VI. yüzyılın başlarında Helen dilinde yazılmış olan tarihi eserler Ammianus Marcellinus'un eseriyle boy ölçüşebilecek durumda değildir"[52], görüşü de kabul görül-

---

yapması, yönetimdeki aksaklıkları halka anlatması gibi özellikleriyle döneminin yazarlarından ayrılmıştır.

[50] İplikçioğlu 1997, 60.

[51] İplikçioğlu 1997, 64.

[52] İplikçioğlu 1997, 65.

mektedir. Elbette Geç Dönem yazarlarının hepsi verdikleri bilgiler ile oldukça kıymetli ve dikkate değerdir. Burada Ammianus'un detaycı ve neden-sonuç içerisinde tarih biliminin özelliklerini taşıyacak şekilde yazmış olmasından da bahsedilmektedir. Ammianus'tan sonra Kaisareia (Filistin) kökenli Prokopios (M.s. 527-565), yazmış olduğu Ἱστορίαι [*Tarih*] adlı eserinde Iustinianus'un Vandallar'a, Sasaniler'e ve Gotlar'a karşı yaptığı savaşları ve o dönemde gerçekleşen imar faaliyetlerini konu alan Περὶ κτισμάτων [*Yapılar Hakkında*] adlı eserinde döneme ilişkin sanat ve kültür tarihini gerçek bir tarihçi olarak bizlere sunmaktadır[53]. Prokopios'un bahsedilen ve diğer tüm eserleri O'nun antik tarih yazımının son temsilcisi olduğunu göstermektedir.

Geç Antik Çağ'ın tarih yazım konularından biri olan siyasi tarih, M.ö. V. yüzyılda başlamış ve o tarihten günümüze dek devam eden bir kol olarak varlığını devam ettirmiştir. Bu dönemin siyasi tarihçilerinin Roma devlet yönetiminde önemli görevlerde bulunan, hukukçu, diplomat, üst düzey askeri yetkili olmaları dikkat çekmektedir. Bu görevde bulunan tarihçilerin imparatorlukta olup bitenler hakkında bilgi sahibi olmaları, yönetimdeki aksaklıkları görmeleri, bakış açılarını daha da geliştirmelerine neden olmuştur. Siyasi tarihçilerin bir diğer dikkat çeken yanı ise, yaşadıkları dönem içerisinde gerçekleşenler ve bizzat tanık oldukları, gördükleri olaylar hakkında yazmış olmalarıdır. Ancak bu durum, onların her zaman objektif oldukları anlamına gelmemektedir. Ammianus Marcellinus ve Priskos'un eserlerinde bu çelişkiyi görebilmek mümkündür. Aynı zamanda siyasi tarihçilerin devlet yönetimine bu kadar yakın olmaları yazılan tarihi eserlerin devlet adamlarına yaranabilmek ve imparatoru hoş tutmak amacı ile de yazmış olabileceklerini akla getirmektedir.

Siyasi tarih bu zeminde gelişme gösterirken, M.s. 313 yılında İmparator Constantinus ve Licinius'un Milano Fermanı ile Hıristiyanlık dinine diğer tüm dinlerdeki hoş görünün tanınmasıyla tarih yazımının bir diğer kolunu oluşturan "kilise tarihi" meydana çıkmıştır. Kaisareialı (Filistin) Hıristiyan tarihçi Eusebios (M.s. *ca.* 260-*ca.* 339-40) yazmış ol-

[53] İplikçioğlu 1997, 65.

duğu 10 kitaplık Ἐκκλησιαστική ἱστορία [*Kilise Tarihi*] isimli eseri bu türün ilk örneği olmuştur. Bunların dışında dünyanın yaratılışını başlangıç alarak yazılan vakayinameler ve tarihi olayların rapor biçiminde anlatıldığı sayısız kaynak vardır. Vakayiname yazımında ise, Kitabı Mukaddes'te geçen olaylar siyasi tarih ile de zaman zaman ilişki kurularak olaylar kronolojik olarak özetlenmiştir. M.s. VII. yüzyılda yazılmış olan *Chronicon Paschale*, anonim bir vakayinamedir ve dünya tarihinde gerçekleşenlerin özeti niteliğindedir.

Geç Antik Çağ kaynaklarının büyük çoğunluğunu artık Hıristiyan yazarlar kaleme almaktaydılar ve bu durum da eserlerin Hıristiyanlık bakış açısı ile yazılmalarına neden oluyordu. Özellikle dünya tarihini kaleme alan Hıristiyan yazarlar, kendi dönemlerinde yazılmış olan pagan kaynakların çoğunluğunu kopya etmemişlerdir. Onların böylece bu durum ile bu eserlerin ulaşılabilirliğini azaltmak istemeleri ile birlikte Hıristiyan literatürünü yaymayı amaçlamış oldukları anlaşılmaktadır[54]. Fakat M.s. V. yüzyılın ortalarında yazılmış olan Sokrates, Sozomenos ve Theodorethos'un kilise tarihleri günümüze tam metin halinde gelirken, Priskos ve Malkhos gibi siyasi tarihçilerin eserleri günümüze eksik gelmiştir ki bu iki yazar Hıristiyan olarak bilinmektedir. Bir siyasi tarihçi olan Priskos'un objektif bir tarih yazımına sahip olmasını, eserinin muhafaza edilememesinin nedeni olarak düşünebiliriz. Çünkü Priskos "barbar" kavimleri anlatırken onlar hakkında çok daha objektif davranarak olumlu yönlerini de yazmıştır; yani övgüye yönelik bir tarih yazımı görülmemektedir. Bu da Roma Hıristiyan dünyasına ve siyasetine ters düşebilmektedir. Ama Priskos'un bize Attila ve Hunlar hakkında vermiş olduğu bilgilere baktığımızda Hıristiyan dünyasından ya da Roma İmparatorluğu'ndan bu anlamda çekinmediğini düşünebiliriz.

Yukarıda sayılan tarih yazımının türleri dışında Geç Antik Çağ Roma İmparatorluğu'nda hukuki ve idari belgeler, mektup koleksiyonları, yazıtlar ve arkeolojik veriler de Geç Antik Çağ dönemi tarihine ışık tutacak birer tarihi kaynaktır. Ancak bunlar şimdi-

[54] Mitchell 2006, 20.

lik Avrupa kıtasındaki IV.-VII. yüzyıllarda yaşayan Türkler'in tarihini netleştirecek kadar bilgi vermemektedirler. İlerleyen yıllarda, kazı ya da yüzey araştırmalarında bulunacak yeni bulguların ışığında muhakkak ki Türkler hakkındaki bilgilerimiz biraz daha artacaktır.

3. TÜRK TOPLULUKLARININ HELEN TARİH YAZIMINDAKİ YERİ

Türkler M.s. IV. yüzyılda Avrupa kıtasında görülmeye başlayınca, Helen ve Latin yazarlarının kitaplarına konu olmaya başlamışlardır. **GİRİŞ**'te de sözünü ettiğimiz üzere, bu yazarlar arasından Helen tarih yazarlarının Türk topluluklarına dair sosyal, siyasal ve kültürel yaklaşımlarını anlatacağız. Söz konusu yazarlar kronolojik olarak aşağıda verilecektir. Çalışmamızda öncelikli olarak, bu yazarların politik görüşleri ve yetişme tarzları ele alınacaktır. Akabinde ise Türkleri anlatırken, yazarların görüşlerinin tarih yazımlarına nasıl yansıdığı çözümlenmeye çalışılacaktır.

1. AMMIANVS MARCELLINVS

Ammianus Marcellinus'un hayatına dair temel bilgileri çoğunlukla kendisinin yazmış olduğu *Res Gestae* [*Tarihler*] isimli eserinden öğrenmekteyiz. Ammianus'un doğum yılı M.s. 320'lerin sonu, M.s. 330'ların başı olarak kabul edilmektedir. Doğum yeri ise, Suriye'deki Antiokheia (= Antakya) şehridir. Antakya'da yetişmiş ve yaşamış olması yazarın eserini neden Helence yazmak yerine Latince yazmayı tercih ettiği sorularını açıklamaktadır. Şöyle ki; Roma imparatoru II. Constantinus zamanında Antakya'da Sasaniler ile yapılan savaş sırasında (M.s. 340'lar) Roma askerlerinin Latince konuşması, bu dilin bölgede yaygın bir hale gelmesi ve aynı zamanda Ammianus'un ailesinin de Latince konuşuyor olması yazarın Latince ile olan ilişkisini ve neden Latince yazmış olduğu sorularını yanıtlamaktadır.

Ammianus Marcellinus'un ailesinin bağlantıları sayesinde umulandan çok genç yaşta *protector domesticus*[55] olması Ammianus Marcellinus'un tarihçi kişiliğinde etkilerini hissettirmektedir. Ammianus Marcellinus M.s. 354'te Gallia seferinde bizzat görevde bulunmuş ve M.s. 359 yılında Doğu'ya görevlendirilmiştir. Bu unvan ve görevi onun imparator ve ailesine olan yakınlığını göstermektedir; bu durum da devleti ve imparatoru korumaya yönelik duygular barındırmasına neden olmuş olabilir. Roma'nın karşısındaki herkesi düşman gibi görmesi, Hunlar ile ilgili yazmış olduğu düşüncelerinde etkili olmuş olmalıdır.

31 kitaptan oluşan *Res Gestae*'ın günümüze sadece XIV-XXXI. kitapları ulaşabilmiştir[56]. Yazarın eseri XIV. kitapta M.s. 353 yılının olaylarıyla ve Caesar Gallus'un hayatının son dönemlerini tasvir etmesiyle başlamıştır. M.s. 353 yılından, Got akınlarının Roma Devleti'ni zorladığı süreci ve İmparator Valens'in ölümüne kadar gerçekleşen olayları kaleme almıştır[57].

Tacitus'tan sonra Roma tarih yazıcılığında M.s. II. yüzyılın çeyreğinde bir düşüş görülmektedir. Erken IV. yüzyılda Helen dünyasında ise tarih yazımında Hıristiyanlığın gelişimi ve dini tarih yazıcılığının dışına taşmış önemli karakter olarak Dio Cassius'u görüyoruz. M.s. IV. yüzyılın son çeyreğinde ise klasik tarih yazımından yeni bir canlanmayı Ammianus Marcellinus ile görmekteyiz[58]. Fakat; Ammianus'un Tacitus'tan farkı Roma İmparatorluğu'na Roma merkeziyetçi yaklaşıyor olmasıdır[59]. Ammianus Marcellinus'un tarih yazımına baktığımızda ise detaycı bir kaleme sahip olduğu ve bu detaylı bilgilerin

---

[55] İlk kez İmparator Gallienus tarafından oluşturulan bir askeri unvandır. Bu görevi üstlenen kişiler Roma imparatorlarının ailelerinin korunmasından sorumludurlar. Konu hk. detaylı bilgi için bk. Rohrbacher 2002, 14-15; Syvänne 2015, 116.

[56] Ammianus Marcellinus'un kitabının XXXI kitaptan değil, XXXVI kitaptan oluştuğuna dair tartışmaların analizi ve yorumları için bk. Rohrbacher 2002, 23.

[57] Kitaplarda yer alan konular hk. detaylı bilgi için bk. Rohrbacher 2002, 20-24.

[58] Blockley 1980, x.

[59] Blockley 1980, xi.

neler olduğunu aktarmış olduğu şu bilgilerden anlamaktayız: İmparatorların davet listeleri, rütbesiz askerlerin cezalarının ne olduğu, ufak tefek çok dikkat çekmeyen kale isimleri vs. Ammianus'un tarih yazımındaki detaycılığının yanı sıra sivri dilli; fakat bir o kadar da eğlenceli bir anlatıma sahip olduğunu görmekteyiz. Ammianus çağdaşları olan kilise tarihçileri gibi olaylara tek bir pencereden bakmayıp, olayları analiz edip tartışarak yazmayı tercih etmiştir. O'nun kendisinden önceki Helen-Latin yazarların aksine olayları madde madde kayıt altına almaktansa, geniş bir çerçevede süzgeçten geçirerek kaleme döktüğü söylenmektedir[60]. Ammianus'un alenen olmasa da kendisini *Graecus* olarak tanımlaması pagan olduğunu ifade etmektedir[61]. Fakat bu durum Ammianus'un Hıristiyanlık ile ilgili oluşumlara karşı olumsuz olarak eleştirel yazmasına neden olmamıştır.

Ammianus Marcelliunus'un *Res Gestae* isimli eseri Hunlar hakkındaki ilk bilgileri veren kaynak olduğu için Türk tarihi açısından da ayrıca önemli bir yere sahiptir. Eserinde Hunlar'ın, Alanlar ile mücadelesinden sonra Avrupa içlerine doğru ilerlemelerine, Gotlar ile giriştikleri mücadeleyi kazanmalarına, kültürlerine, âdetlerine, görünüşlerine ve sosyal hayatlarına dair bilgiler vermektedir. Ammianus eserindeki etnografik kısımları özellikle Hunlar'a ve Alanlar'a ayırmıştır. Hunlar'a ait bilgileri aktarırken kaynak göstermeyen Ammianus, eserinin genelinde de kaynak vermeyi pek fazla tercih etmemiştir[62]. Hunlar hakkında pek de iyi bilgiler vermeyen Ammianus'un burada devlet merkezci bir tarihçilik anlayışını benimsediği görüşlerini tekrar doğruluyor niteliktedir. Alanlar ile Hunlar'ın savaş taktiği ve silah kullanım yöntemlerini denk bulurken, yaşam şekilleri konusunda Hunlar'ın yabani olduğunu dile getirmektedir[63]. Romalı ve Helenler'in Hunlar'dan korktuklarını yazarken belki de burada Hunlar'ın savaş gücünün başarısına dikkat çekmek istemiştir[64]. Ammianus Marcelliunus kendi tarih yazıcılığını tarafsız olarak

---

60 Mitchell 2016, 35.

61 Rohrbacher 2002, 25.

62 Blockley 1980, xiv.

63 Amm. Marc. XXXI 2, 21.

64 Amm. Marc. XIV 4.

tanımlarken, Hunlar hakkındaki sürekli olumsuz tanımlamaları tarafsız tarih yazıcılığını bizlere sorgulatmaktadır.

Rohrbacher, Ammianus Marcelliunus'un Hunlar'ın sosyal hayatlarına ve görünüşlerine dair bilgileri kelimesi kelimesine Pompeius Trogus ve Livius'un başka "barbar" kavimleri anlatma şeklinden yola çıkarak aktardığını düşünmektedir[65]. Burada bahsedilen barbar kavimlerin Hunlar olmadığını düşünürsek, aktarılan bilgilerin çok da sağlıklı olmadığı ve gerçeği yansıtmadığı sonucuna varılabilir.

2. Ευνάπιος (EUNAPIOS)

M.s. 345-420 yılları arasında yaşayan Sardeis (Manisa İli'nin Salihli İlçesi yakınlarında antik bir kent) kökenli kilise tarihçisidir. Atina'da eğitim görmüştür; ancak hayatının önemli bölümünü babasının memleketi olan Sardeis'te geçimiştir. XIV kitaptan oluşan Ὑπομνήματα ἱστορικά [*Tarihi Anılar*] adlı eserini Sardeis'te yazmıştır. Bu eser Deksippos'un eserinin bir devamı niteliğinde olup, maalesef kitabın büyük bir bölümü kaybolmuştur. Eserin kaybolan I. Kitabı'nda Hunlar'ın kökenine ilişkin bilgilerin yer aldığı bilinmektedir[66]. Hunlar'ın Avrupa'da görünmeye başlamaları ve bunun kökenlerine ilişkin bilgiler de verdiği başka kaynaklar aracılığıyla öğrenilmektedir. O'nun kalan fragmanlarından birinde Gotlar'ın Hunlar ile ittifak yaparak, Roma topraklarına saldırdıklarını da öğrenmekteyiz[67].

Söz konusu antik yazarın eseri günümüze ulaşmamıştır. Bu nedenle **TESTIMONIA**'da eserine yer verilememektedir.

---

65 Rohrbacher 2002, 226.

66 Eunapios'un çalışmaları hk. detaylı bilgi için bk. Moravcsik 1983[3], 259-261.

67 *EL* 395-397 = fr. 6-7.

3. Φιλοστόργιος (PHILOSTORGIOS)

Philostorgios M.s. 368 yılında Kappadokia'da mütevazı bir ebeveyn ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Yazar yirmili yaşlarda Constantinopolis'e gitmiştir.

Philostorgios'un yazım tarzı elegant ve şiirsel olduğu söylenirken; bunun yanında şiirsel anlatımın verdiği sıkıcılıktan da uzaktır. Yazar aynı zamanda kelimelerin mecazi kullanımlarına başvurmuştur. M.s. 425-433 yılları arasında yazıldığı düşünülen yazarın *Historiae Ecclesiastica* [*Kilise Tarihi*] isimli kitabı on iki kitaptan oluşmaktadır; her kitap adının baş harfleri bir araya getirildiğinde ise yazarın ismini görebilmemiz mümkündür. Türk tarihi kapsamında ise yazar eserinde Asya Hunları'nın, Mezopotamya, Suriye ve Kilikia'ya olan hücumlarını anlatmakta, Avrupa Hunları'nın ise Thracia'ya olan hücumlarından bahsetmektedir.

Philostorgios, Hunlar'dan bahsettiği bölümde, İskitler'in Ren'in öbür tarafında yaşadığını belirterek Hunlar tarafından saldırıya uğradıkları bilgisini verirken yazar burada İskitler'i ve Hunlar'ı ayırmıştır. Hunlar'a da İskit dememiştir. Herodotos'tan bu yana İskit ile Hunlar'ın aynı ırktan olduklarına dair bilgiler verilen bu pasajda farklı bir tartışma konusu açmaktadır. Hunlar'ın İskitler'in meskenleri üzerinde güç uygulayarak onları bölgelerinden sürdüklerine ve İskitler de bunları bahane ederek Roma topraklarına geçtiklerine dair bilgiler mücadele eden bu iki kavmin ya da topluluğun kimler olduğu konusunda kafa karışıklığına yol açmaktadır. Ayrıca Philostorgios Hunlar'ın antik isimleri hakkında da bir bilgi vermektedir. Neuri adı ile adlandırılan halk ile benzer ya da aynı şekilde göründüklerini ve Neuriler'in yaşam alanının Rhipaea Dağı'nın eteklerinde olduğunu yazmaktadır (bk. **LIT12**).

4. Σωζόμενος (SOZOMENOS)

Hıristiyan bir ailede Gaza (Filistin) yakınlarındaki Bethelea (= Beit Lahia) kentinde yaklaşık M.s. 380 yılında doğduğu düşünülen kilise tarihçisi Sozomenos'un tam adı ise Salamanes ya da Hermias Sozomenos'tur. Yazar M.s. 425/6 yılında Constantinopolis'e

gelerek avukatlık yapmış ve kilise tarihini yazarken de o sıralarda vaftiz edilmiştir.

Sozomenos'un eseri ne yazık ki tamamlanamamıştır ve eserin dokuzuncu bölümünde de aniden bir kesilme görülmektedir. Yazarın eserinin yazım diline baktığımızda güçlü bir edebi dil karşımıza çıkmaktadır. Teknik olarak ise övgü tekniğini kullanan Sozomenos zaman zaman döneminin devlet adamlarına yakınlık derecesinin onu bu tekniğe ittiği düşünülebilir.

Sozomenos kendisinden önce yaşamış diğer kilise tarihçisi olan Sokrates Scholasticus ile kilise tarihçiliği yazımında hemen hemen aynı yolu izlemiştir. Aralarındaki tek önemli fark ise eğitim düzeylerinin birbirlerinden farklılığıdır[68].

Sozomenos eserinde birden fazla kaynak göstermiştir ve eserinin çoğunluğunu kullandığı kaynaklar üzerinden yazmıştır. Bu bağlamda Sozomenos'un eserinin büyük bir oranda derleme bir eser olduğunu söylemek mümkündür. Yazarın en fazla kullandığı kaynak Sokrates *Scholasticus* olmuştur. Bunun dışında ise ilk büyük kilise tarihçisi olan Eusebios'un da eserini kaynak olarak kullanmıştır. Sadece kilise tarihçilerini kaynak olarak kullanmayan Sozomenos; bu yanıyla dikkat çekerek Sokrates *Scholasticus*'u takibi bırakıp; bundan sonra kaynak olarak Olympiodoros'u kullanmıştır. Sozomenos'un kullandığı tek laik yazar Olympiodoros'tur[69]. Bu bilgiye dayanarak son dönem kilise tarihçilerinin diğerlerine göre çok sert bir bakış açısı ile yazmadığını eserlerinden ve kullanmış oldukları kaynaklardan bakarak söylemek mümkündür.

Sozomenos yazmış olduğu eseri Roma imparatoru II. Theodosius'a (M.s. 408-450) adamıştır. Eserin Türk tarihini ilgilendiren bölümü ise Hunlar'dan meydana gelmektedir. Bu kapsamda Hunlar'ın Azak Denizi'ni aşmalarından, Uldız yönetimindeki Hunlar'ın aşağı Tuna'ya yaptıkları akınlar ile M.s. 405 yılındaki Thracia akınlarından bahsetmiş-

[68] Leppin 2003, 224.

[69] Leppin 2003, 228.

tir.

5. Σωκράτης (SOKRATES *SCHOLASTICUS*)

M.s. yaklaşık 380 yılında Constantinopolis'te doğmuş olabileceği düşünülen Sokrates'in hayatına dair bilgilere sadece kendi eserinden ulaşabilmekteyiz. Yaşantısına dair başka hiçbir bilgi diğer kaynaklarda bulunmamaktadır. Tarihçinin tam adı Sokrates *Scholasticus* olarak bilinmektedir ve soyadından dolayı Sokrates'in bir avukat olduğu düşünülmektedir[70].

Sokrates, *Historia ecclesiastica* [*Kilise Tarihi*] adlı eserini oldukça özgür bir bakış açısı ile yazmıştır. Kendisi Constantinopolis'te hukuk adamı olarak yetişen Helen kökenli bir kilise tarihçisi olarak bilinmektedir; Helen klasiklerine karşı da sempatisi olduğundan bahsetmektedir[71]. Sokrates'in özel dini bir tarikata karşı bir sempatisi olduğu ve bu cemaatin ayrılıkçı görüşlerini desteklediğini düşünürsek kendisinin tarafsız bir kilise tarihçisi olduğu dikkate değerdir. Bu bağlamda bulunduğu ortamda rahat ve özgürlükçü bir bakış açısı ile yazan Sokrates'in siyasi tarih yazıcılığına Türk tarihi penceresinden bakıldığında; tarafsız olarak kaleme aldığını düşünebiliriz. Sokrates Türk tarihi hakkında yeni bilgiler vermediği gibi; elindeki bilgilere de ayrıca bir yorum ya da farklı bir bakış açısı getirmemiştir. Yazarın Hunlar ile Burgundlar arasında gerçekleşen savaştan bahsederken; Burgundlar'ın üç bin kişilik bir ordu ile on bin kişilik bir orduya sahip olan Hunlar'ı mağlup ettiğini yazar. Burada orduların asker sayılarını yüksek göstermesi antik dönem geleneği gibi görülebilir.

Gotlar ile Hunlar'ı anlattığı bölümde ise, Hunlar'ın Gotlar'ı mağlup ettiği ve Gotlar'ın Roma İmparatorluğu'na bağlılığından bahsettiği kitabında da Hunlar'a ilişkin herhangi olumsuz ya da olumlu bir tanımlama ya da bakış açısı mevcut değildir. Sadece gerçekle-

---

70 Rohrbacher 2002, 108.

71 Rohrbacher 2002, 109.

şen olaylar silsilesini, yazarak geçmiştir. Fakat Arcadius ile Rufinus arasında gerçekleşen olayların anlatıldığı kitapta; Hunlar'ı Doğu dünyasını "yırtıcı bir şekilde" yağmalayan barbarlar olarak betimlemektedir. Laik bir bakış açısıyla ve tarafsız yazmaya özen gösteren Sokrates'in bu noktada Hunlar'a neden yırtıcı dediği düşünülebilir. Hunlar'ın bir kente ne şekilde girdiği ve mücadeleleri sırasında ve sonrasında nasıl davrandıklarını bilmeden burada yazarı eleştirmek doğru olmayacaktır.

Ren'in arkasında yaşayan ve Burgundlar olarak adlandırılan barbar bir kavmin varlığından söz eden Sokrates bu kavmin Hunlar ile ilişkisinden de bahsetmektedir. Hunlar'ın, Burgundlar'ı sürekli olarak baskı altında tutması ve bölgelerini yağmalayarak birçok Burgund'u yok etmesini konu alan Sokrates, Burgundlar'ın Hıristiyan olmasını ise şu şekilde anlatmaktadır: " Bundan korkan ve kaçmak isteyen Burgundlar bunlarla savaşabilecek güçte olmadığından, o dönemde Hıristiyan olmuşlardır. Burgundlar, kendilerini güvende hissettiğinden, Hunlar'ın kralı olan Uptar'ı gece yarısı öldürmüştür". Söz konusu duruma baktığımızda, Hunlar'ın baskılarından ve yağmalarından korkan ve güçsüz kalan Burgundlar'ın böylesi bir durum için neden Hıristiyan olabileceği sorusu akla gelmektedir. Bunun dini olarak cevabı ise, Burgundlar'ın yaşadığı bunalımlar sırasında pagan tanrılarından umduklarını bulamayıp Hıristiyanlığa geçmek istemeleri ve yahut siyasi olarak da Roma İmparatorluğu'nun korumasına geçmek istemeleri olabilir (bk. **LIT11**).

6. Ολυμπιόδωρος (Olympiodoros)

Olympiodoros'un eserinin kayıp olması nedeni ile kendisine ait bilgilere ulaşabildiğimiz birincil elden kaynak M.s. IX. yüzyılda yaşamış Konstantinopolis patriği ve aynı zamanda tarihçi olan Photios'tan öğrenmekteyiz. Mısır'ın Thebe dolaylarında M.s. 380'de doğmuş olan Olympiodoros, Latin kökenli olarak bilinmesine karşın kendisi aslen Helen kökenli idi. Eseri Doğu Roma'daki Helen dinleyicileri ve okuyucularına yazmasına

rağmen, kendi zamanında şaşılacak şekilde birçok kez Latince'ye de çevrilmiştir[72]. Bu durum Olympiodoros'un popüler bir tarihçi olduğunu ya da M.s. V. yüzyılın ilk dönemlerine dair bilgileri içeren eser ortaya koymuş olması ile de açıklanabilir. Bir diğer yandan Olympiodoros, Eunapios'un yarım kalan eserine M.s. 407'den M.s. 425 yılına kadar olan dönemi ele alarak devam etmiştir. Fakat bakıldığında Zosimos ve Sozemonos'un Eunapiuos'un eserini değil de Olympiodoros'un ele aldığı kısımları genişçe kullanmalarından dolayı Olympiodoros'un tarih yazımının daha iyi derecede olduğu ya da Eunapios'un dilini çok iyi anlamadıklarını düşündürtmektedir. Olympiodoros'un tarz olarak yer yer Ammianus Marcelliunus'a benzer bir şekilde yazdığı ve Ammianus gibi çağdaşı halkların siyasi durumlarını anlatırken yer yer hikâyeci bir uslup kullandığı söylenmektedir ve ayrıca Herodotos gibi yer yer konulardan kopup başka konulara geçme gibi bir durumun da söz konusu olduğu bilinmektedir[73].

Olympiodoros'un Türk tarihine ilişkin vermiş olduğu bilgileri de Photios'un aktarımı ile öğrenmekteyiz. Bu durumda Olympiodoros'un anlatılarının direkt mi yoksa Photios tarafından yorumlanmış bir şekilde mi aktarıldığı konusu tartışmaya açık bir konudur.

Olympiodoros'un M.s. 412'de Hunlar'a bir anlaşma yapmak üzere elçi olarak gönerildiği Photios'ta geçmektedir[74].

Söz konusu antik yazarın eseri günümüze ulaşmamıştır. Bu nedenle **TESTIMONIA**'da eserine yer verilememiştir.

7. Θεοδώρητος (THEODORETOS)

M.s. 393 yılında Antiokheia'da doğan Theodoretos 423 yılında Kyrrhos piskoposu olmuştur. Kendisini kilise savaşları içinde bulmuş ve yazar 449'dan 451 yılına kadar sür-

[72] Rohrbacher 2002, 72.

[73] Rohrbacher 2002, 73-74.

[74] Rohrbacher 2002, 77.

güne gönderilmiştir; sonra Kyrrhos'a dönen Theodoretos ölünceye kadar burada yaşamıştır. M.s. 449-450 yıllarında Apemeia'daki bir manastırda beş kitaplık Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία [*Kilise Tarihi*]'yı yazmıştır. Çalışması Eusebios'un eserinin devamı niteliğinde olup, 428 yılına kadar olan olayları kaleme almıştır. O, çağdaşı olan Sokrates ile Sozomenos'u tanımış ve onların çalışmasıyla da uyumlu bir şekilde eserini kaleme almıştır. O da aynı kaynakları kullanmıştır.

Kilise tarihçisi olan Theodoretos, eserinde Hunlar'dan da söz etmektedir. Theodoretos M.s. 395'te Hunlar'a Hıristiyanlığı kabul etmeleri için rahiplerin gönderildiğini kaydetmektedir. Hun toplumunun salt Hunlar'dan oluşmadığını bildiğimizi varsayarsak bu toplumun Hıristiyanlık dininden haberdar olduğunu bilmekteyiz. Fakat Hunlar'ın toplu bir şekilde Hıristiyanlık dinini kabul ettiğine dair herhangi net bir bilgi elimizde yoktur. Bu bağlamda Hunlar Hıristiyanlığı kabul etmemiştir yargısı kadar, kabul etmiştir yargısı da yanlıştır. Theodoretos'un eserindeki Hunlar ile ilgili bilgileri büyük bir olasılıkla, Tuna'ya gönderilen bir elçi heyetinde yer alan Ioannes Khrysostomos'tan gelmektedir. Çünkü O'nunla aynı isimleri kullanmıştır[75].

8. Πρῖσκος (PRISKOS)

Thracia'daki Panion kenti kökenli olan ve M.s. V. yüzyılda yaşamış Priskos sofist ve tarihçi olarak bilinmektedir. Priskos'un doğum yılını saptamak için; Attila'ya elçi gönderildiği yıldan yola çıkılmıştır. Priskos M.s. 448/9 yıllarında Attila'nın heyetine elçi olarak gönderildiğinde otuzlu yaşlarında olduğu bilindiğinden M.s 420'li yıllarda doğmuş olabileceği düşünülmektedir. Priskos'un günümüze ulaşan eserinde bir danışman konumunda *magister officiorum* olarak görev yaptığı bilinmektedir[76].

Priskos'un M.s. 433-472 yıllarındaki olayları konu alan Ἱστορῖα Βυζαντιακῆ [*Bizans*

[75] Theodoretos çalışmaları hk. detaylı bilgi için bk. Moravcsik 1983[3], 529-531.

[76] Priskos'un avukat ya da bürokrat olabileceğine dair tartışmalar için bk. Blockley 1980, 48.

Tarihi] Türk tarihinden bahsetmesinden ötürü bizim için ayrıca bir önem taşımaktadır. Eserin üçüncü kitabında neredeyse ana konusu olan Avrupa Hunları'nın Attila zamanından da bahsetmesiyle önem taşıyan bu eser, sekiz kitaptan oluşmaktadır. Priskos, Doğu Roma imparatoru II. Theodosius'un (M.s. 408-450) M.s. 449 yılında Constantinopolis'ten Hun imparatoru Attila'ya gönderilen elçi heyetinde bulunmuş ve bu seyahatleri sırasında Hunlar'a dair gözlemlerde bulunmuştur. Bu gözlemlerini de kitabında detaylı olarak paylaşmıştır.

Priskos'un eseri kaybolduğu için eseri fragmanlar halinde günümüze kısmen ulaşmıştır. Priskos yaşadığı dönemdeki olaylara şahit olarak, olayları görerek yazdığı için, eserin kaynak değeri oldukça yüksektir. Bundan dolayı kendisinden sonra Euagrios, Cassiodorus, Iordanes, Malkhos, Ioanness Antiokheus gibi dönemin önemli antik yazarları tarafından da kullanılmıştır.

Araştırmacı Mitchell, Priskos'un tarzını Thukydides'e benzetirken, Moravcsik ise "Tarihin Babası"[77] Herodotos'a benzetmektedir. Biz ise burada Herodotos'ta yer alan hikâyeci anlatımın esintilerini Priskos'ta görülmesinden dolayı Moravcsik'in görüşüne katılmaktayız. Herodotos'ta yer alan "hikâyeci" anlatımın esintileri Priskos'ta da görülmektedir. Priskos'un eseri siyasi ve askeri tarih olmakla birlikte çoğu zaman toplumların kültürlerini, âdetlerini de aktararak Hunlar hakkında etnografik bilgiye de ulaşmamızı sağlamaktadır. Attila ile yediği akşam yemeği sırasında Attila'nın tabağının ve kadehinin ahşaptan olması, yaşadığı evin ahşaptan ve bölgenin en yükseğinde yer alması gibi yaptığı tasvirler de eserindeki detaycılığı göstermektedir[78].

Priskos Attila'nın kendilerine çok iyi ve adaletli davrandığından; barbar olarak adlandırılan bu kavmin sadece at üstünde yaşamadığından ve; Attila'nın ahşaptan muazzam bir

[77] Cic. *de leg.* I 1-5.

[78] Priskos'un Attila ve Hunlar hk. vermiş olduğu bilgilerin tamamı için bk. Ahmetbeyoğlu 2014.

sarayı olduğundan bahseden Priskos aynı zamanda O'nun otağından da söz etmektedir. Priskos, Attila'nın sarayının hemen yanında bir hamamın varlığını da kaydetmiştir; muhtemelen hamam kültürünün Roma İmparatorluğu'ndan geçmiş olabileceğini düşünmekteyiz. Saraya Attila'nın eşine hediyeler sunmak üzere giren Priskos, sarayın yerlerinin halılar ile kaplı olduğunu, oldukça zarif bir şekilde döşendiğini, eşinin yüksek bir kirişte oturduğunu ve eşinin etrafında bulunan kadınların bu halılar üzerinde uzandıkları detayını da kaydetmiştir. Attila'nın çadırından da bahseden Priskos, çadır kurmak istediklerinde Attila'nın çadırından biraz yüksek bir yere kurmaya kalkışmışlar; fakat kendilerine bu durumun doğru olmayacağı ve düz bir noktaya kurmaları gerektiği söylenmiş ki Attila'nın da çadırı düz bir bölgede yer almaktaymış. Burada Attila'nın hiyerarşi detayı göze çarpmaktadır. Hunlar'ın yaşadığı bölgeye ilk girdiklerinde ise ekmek, bal şerbeti ya da iğde şerbeti diyebileceğimiz bir şerbet ikram edildiği detayını da yazan Priskos burada Hunlar'ın misafirperverliğini vurgulamak istemiştir. Aynı zamada Hun kadınlarının sokaklarda görüldüğünden, misafir ağırladıklarından bahseden Priskos vermiş olduğu bilgiler ile de aktif bir kadın figürü resmi çizmektedir.

Priskos, Attila ve heyeti ile yediği yemekten de ayrıntılı bir şekilde bahseder. Yemek odalarının güzel olduklarını ve sütunlar bulunduğunu da yazar. Sütunların varlığının burada Roma etkisini gösterdiği söylenebilir. Yemek yenilen odanın ortasında bir divanın olduğu ve bu divanda Attila'nın oturduğunu, elçilerin ve misafirlerin ise kapının eşiğinde bulunduğunu kaydeder. Bu bilgilerde de yine hiyerarşinin varlığına dikkat çekmektedir.

Attila'nın vefatından da detaylı bir şekilde bahseden Priskos sayesinde, Attila özelinde Hunlar'ın gömülme geleneklerini de öğrenmekteyiz. Attila'nın gömülme töreni ise bir hayli ilgi çekicidir. Eşyaları ise Attila'nın mevkisini de belirtecek şekilde sırasıyla altın, gümüş ve demirden olmak üzere üç tabuta konulmuştur[79].

[79] Tabut renklerinin anlamı ve defin töreni için bk. Ahmetbeyoğlu 2014.

Priskos'un Hun kültürüne ait kıyafet giymiş bir Helen tâcirinden özellikle bahsetmesi de ilgi çekicidir. Bu kişi M.s. 440 yılında Hunlar'a esir düşmüş ve sonrasında serbest bırakılmıştır. Ancak, tâcir Attila'nın adaletinden ve iyi niyetlerinden memnun kaldığından; Hunlar arasında onlar gibi yaşamaya devam ettiğini dile getirmiştir[80].

Priskos Hunlar'ı ve kültürünü diğer antik yazarlara göre bizzat görmüş ve yaşamış olmasından dolayı değerlidir. Priskos, Ammianus'un tersine Hunlar hakkında övgüyle bahsetmektedir. Üstelik bunu Attila'dan hiçbir menfaat gütmeden yazdığını düşünecek olursak, biz modern araştırmacılar için önemi bir kat daha artmaktadır.

Panionlu tarihçi Priskos hakkındaki bilgilere II. Theodosios döneminde yazılmış olan bir Geç Roma ansiklopedisi Suda'dan ulaşmaktayız. Birçok kaynak Priskos'u iyi bir hatip ve sofist olarak tanımlamaktadır. Buna ek olarak Priskos'un tarihçiliğinin yanı sıra iyi bir hatip ve sofist olduğu antik kaynaklardan bilinmektedir. Bu konuda günümüze ulaşmamış çok sayıda mektupları olduğunu yine aynı antik kaynaklar söylemektedir. Priskos'un hayatına ait diğer bilgileri ise kendisinin yazmış olduğu eserinden günümüze kalan kadarı ile fragmanlarından öğrenmekteyiz.

Priskos yazdığı tarihin görgü tanığıdır. Bu nedenden dolayı da aktarmış olduğu bilgiler Roma'nın Hunlar ile ilişkisi, dış siyaseti ve Türk tarihi için oldukça değerlidir. Priskos'un eserinin tamamının günümüze ulaşamamış olması eserin kaynak değeri bakımından biz araştırmacılar için büyük bir kayıptır.

Söz konusu antik yazarın eserinin Attila ve Avrupa Hunlar'ı ile ilgili olan kısımları Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu nedenle **TESTIMONIA**'da eserine yer verilmemiştir.

[80] Ahmetbeyoğlu 2014, 41-42.

9. Δαμάσκιος (DAMASKIOS)

Yeni Platon akımının filozoflarından birisi olan Damaskios Atina'daki Platon'un akademisinin son hocası olarak görev yapmıştır. M.s. 529 yılından sonra, Sasani Kralının yanına giderek yaşamını burada sürdürmüştür. En önemli eseri ise, İskenderiyeli Isidoros'un yaşamını anlattığı biyografyasıdır: Βίος Ἰσιδώρου [*Isidoros'un Hayatı*][81].

Damaskios eserinde Attila'ya ayrıca bir başlık açarak bir detaya değinmiştir. "Attila hakkında bir şey" isimli başlıkta; "Theuderikhos'un babası Balimeris'in sakin bedenini bir kıvılcımla yerinden oynattı". Attila insanlar üzerinde sadece siyasi olarak değil; psikolojik olarak da bir baskı oluşturmuştur diyebiliriz (bk. **LIT3**).

10. Ζώσιμος (ZOSIMOS)

Son pagan tarih yazarı olan Zosimos hakkında sahip olduğumuz bilgiler oldukça kısıtlıdır. M.s. 490-510 yılları arasında İmparator Anastasius döneminde Constantinopolis'te yaşadığı bilinen Zosimos'un imparatorluğun hazinesinde avukat ve sayman olduğunu ise M.s. XI. yüzyıl tarihçisi ve patrik olan Photios'tan öğrenmekteyiz. Zosimos'un doğduğu yıla ve yere ilişkin bilgiler elimizde mevcut değildir. Tarihçinin ünlü bir pagan olduğu ve Ἱστορία Νέα [*Yeni Tarih*] adlı eserinde ana kaynak olarak Eunapios'u kullandığı ve Eunapios'u körü körüne kopyaladığı bilinmektedir. Zosimos'un yazım tarzı ise çok fazla detaya girmeden, kolay anlaşılabilir ölçüdedir.

Zosimos'un eseri İmparator Augustus'tan Diocletianus'a kadar olan tarihi ele almıştır. Zosimos M.s. 404'e kadar gerçekleşen olayları anlatırken büyük oranda Eunapios'un eserini kullanmış; M.s. 406-407 yıllarından M.s. 409'a kadar olan tarihsel olayları anlatırken de Olympiodoros'u kaynak olarak kullanmıştır. Yazar, M.s. 238-270 yılları arasındaki Got akınlarından bahsetmiş olan Hermoslu tarihçi Deksippos'un eserini kaynak kullanarak da Got akınlarının kapsamında Hunlar'dan bahsetmiştir. Bu tabloya baktı-

[81] Damaskios'un çalışmaları hk. detaylı bilgi için bk. Moravcsik 1983³, 243.

ğımızda Zosimos'un Hun tarihine ilişkin verdiği bilgiler yeni bilgiler değildir. Zosimos'un eserini yazarken kullanmış olduğu kaynaklara bakıldığında, kaynakların kaliteli olduğu görülmektedir. Fakat edinilen bilgilere göre, yazarın en büyük handikabı kullanmış olduğu kaynakları bire bir kopya edip, kendi tarzında yeni bir bakış açısı ya da yeni bir bilgi aktarmadan okuyuculara aktarmış olmasıdır. Aynı zamanda Zosimos'a göre Roma İmparatorluğu'nun gerileyişi ve çöküşü Hıristiyanlığın kabul edilmesi ile doğru orantılıydı.

Zosimos'un birinci kitabı Eusebios'un cümleleri ile tam olarak benzerlik göstermektedir. Her üç yazarda da Hunlar'ın yürüyüşleri hakkında küçük farklılıkların olduğunu tartışmışlardır. Ammianus, Hunlar'ın neredeyse yürümediklerini; Zosimos ise at sırtında sürekli hareket halinde olduklarını ve Eusebios da yürümediklerini yazmaktadır. Bu tür küçük farklılıklar Eunapios'un Ammianus'u kullanmadığını göstermektedir. Üç ifade birbirine çok yakındır; ama Eunapios'da böyle bir ifade görülmektedir. Blockley bu düşüncesini ispatlamak için Ammianus, Zosimos, Eusebios'tan karşılaştırmalı örnek pasajlar vermiştir[82].

İsmail Mangaltepe *Bizans Kaynaklarında Türkler* isimli eserinde Zosimos'un eserine Photios'un eserinden ulaşılabileceğini ifade etmektedir[83]. Fakat bu eser bağımsız bir şekilde günümüze ulaşmış olup; Fransızca çevirisi de en doğru metin olarak kabul edilmektedir.

Zosimos'un Türkler'e ait vermiş olduğu bilgiler Hunlar'ı içermektedir. "Bu arada, daha önceden bilinmeyen bir barbar kabilesi aniden ortaya çıktı ve Tuna Nehri boyunca İskitler saldırdı" Hunlar'dan ilk bahsettiği cümlesidir. Ayrıca burada İskitler adının geçtiği yerde İskitler'e ilişkin ayrı bir açıklamada bulunarak bu topluluğu Hun olarak adlandırdığını da eklemiştir.

---

82 Blockley 1975, 180.

83 Mangaltepe 2009, 6.

Zosimos, Hunlar'ın Tuna Nehri'nde bulunan garnizon komutanlarının İmparator Valentianus'a bir istek göndererek, Constantinopolis'e girmek istediklerini dile getirmiş; imparatorun da bunu kabul ettiğini yazmıştır. Zosimos Hunlar'ı görmeden onların cahil olduğuna dair bir bilgi kaydetmiştir. Ayrıca Hunlar'ın atları, eşleri, çocukları ve vagonları ile şehre girdiklerini; amaçlarının ise; Hun erkeklerinin iyi görünümlü kadınlar ve erkekleri rezil amaçları için seçmek olduğunu iddia etmiştir. Bu bilginin doğruluğu tartışmaya açıktır; çünkü bu bilgilere dair elimizde şu an için net bir bilgi mevcut değildir.

Hunlar'ın ilk kez görülmeye başladığı M.s. 376'lı yıllarda İskitler'in ansızın ortaya çıktığını ve herhangi bir sebep olmaksızın saldırıda bulunduklarını yazmıştır. Bu tabirler genellikle antik yazarların sıklıkla başvurmuş oldukları tanımlamalardır. Hunlar'ın batıya doğru geliş sürecine ve saldırılarının sebebine değinmemeleri ya kolaylarına geldiği ya da konunun detaylarını bilmediklerine işaret edebilir. Hunlar'ın saldırılarıyla karşı karşıya kalan Roma İmparatorluğu Antakya'da o sıralar Sasaniler ile mücadele etmekteydi. Hunlar'ın saldırı haberini alan imparator oradan ayrılarak, Thracia'nın içinden Constantinopolis'te savaş halinde olan İskitler'e ulaştı. Tehlikeyi bertaraf etmek isteyen imparator, bir taraftan Thracia'da da isyan halinde bulunan İskitler'e karşı Sarakenler'den seçilmiş iyi süvari birliklerini İskitli süvari birliklerine gönderdi. Sarakenler'den süvari konusunda yardım alan Roma İmparatorluğu'nun askeri sisteminin süvari kategorisinde İskitler ile boy ölçüşebilecek derecede iyi olmadığı düşünülebilir. Roma İmparatorluğu'nun Sarakenler ile iş birliği içinde olmalarının bir diğer dikkat çeken yönü de yabancı unsurların Roma ordusuna girdiğidir.

M.s. 400 yılına gelindiğinde Roma İmparatorluğu ve Gotlar arasında gerçekleşen savaşta Hun kralı Uldız'ın Roma İmparatorluğu'na jest için yardım etmek istediğini not eden Zosimos, savaşın sonunda Kral Uldız'ın Got lideri Gainas'ın kafasını Roma imparatoru Arcadius'a yolladığını ve böylelikle barış ilan ettiğini kaydetmiştir. Uldız'ın Roma'ya jest yapma isteği, politik sebeplerle açıklanabilir. Bu dönemlerde ve modern dönemlere de

baktığımızda devletlerin çıkarlarının çakıştığı noktada bu tip durumlar ile karşılaşmak mümkündür.

Zosimos'un Hunlar'a ilişkin vermiş olduğu şu bilgi de siyasi açıdan oldukça önemlidir: M.s. 405 yılında Roma İmparatorluğu Stilicho önderliğinde, İtalya'da baş göstermiş olan işgale karşı mücadele içerisindeyken Got lideri Alaric de Stilicho'dan Radagaisus'a karşı harekete geçmek için emir beklemekteydi. Stilicho Alaric'ten aldığı yardım ile dört yüz bin(!) kadar Gallialı ve Germen askeri toplayarak İtalya'ya girmiştir. Bu kaos ortamında Roma umutsuzluk ve panik halindeyken; Roma imparatoru da Tuna Nehri'nin karşısında yaşayan Hun ve Alanlar'dan yardım istemiş; bu yardımlar ile Roma mücadelenin kazanan tarafı olmuştur. Savaşın sonunu kalem alan Zosimos der ki: "Stilicho evrensel onur için, İtalya'yı mucizevi bir şekilde serbest bırakıyor". Stilicho'nun bu tavrının nedeninin evrensel onurla birlikte prestij kazanmak adına yapmış olabileceği de ihtimaller arasındadır. Bu anlatının dikkat çeken bir diğer yanı ise Romalılar ile dönem dönem düşman olan Hunlar, bu mücadelede Roma ordusunda asker olarak görev yapmış olmalarıdır (bk. **LIT13**).

11. Ἰωάννης Λαυρέντιος ὁ Λυδός (Lydiali Ioannes Laurentios)

M.s. 490 yılında Philadelphia'da (= Manisa İli'nin Alaşehir İlçesi) dünyaya gelmiş olan Lydos doğmuş olduğu kentten dolayı Lydialı olarak anılmıştır. Yazar, İmparator Iustinianus döneminde (M.s. 527-565) önemli görevlerde bulunan oldukça da tanınmış biridir[84]. Περὶ Ἀρχῶν τῆς Ῥωμαίων Πολιτείας [*Roma Memuriyetleri Hakkında*] isimli eserinde her yönüyle çöküşte olan Roma İmparatorluğu'nun idari sisteminde de yolunda gitmeyen durumlara ilişkin Roma idari sistemine dair düşüncelerini ve eleştirilerini kaleme almıştır. Kendisinin parlak bir yazar olduğu ya da döneminde de kaynak değeri bakımından yüksek olduğu bilinen Lydos'un eserleri daha çok analizli ve karşılaştırmalı bir teknik ile yazılmıştır.

[84] Onur 2013, vii.

Yazar eserinde Attila hakkında bilgiler vermiştir. Lydos, Attila'yı evrenin düşmanı olarak tasvir etmiş, O'nun bin dinar altın ile Vandallar'ı egemenliği altına aldığından bahsetmiştir (bk. **LIT5**). Lydos'un Attila hakkında söylemiş olduğu "evrenin düşmanı" tasviri oldukça iddialıdır. Attila hakkında pek de iyi olmayan bir portre çizen Lydos'un bu tasvirinin altında politik sebeplerin yattığını ve Attila'nın Roma'yı oldukça zorlayan bir lider olması da yazarın tasvirlerini açıklar nitelikte olabilir. Bu bilgilere ek olarak Libius Severus dönemine (M.s 461-465) tarihlenen ve Hunlar'a karşı elde edilen bir zafer anısına basıldığı düşünülen altın bir sikkenin varlığı da Hunlar'a karşı kazanılan zaferin altın bir sikke basacak kadar önemsendiğini göstermektedir[85] (bk. **SİKKE**).

12. Ἰωάννης Μαλάλας (IOANNES MALALAS)

Ioannes Malalas hakkındaki tüm bilgilere kendisinin yazmış olduğu Χρονογραφία [*Yıllıklar*] isimli eserinden ulaşmaktayız. Kendi eserinin dışında da Ioannes Ephesos ve Euagrios'un Ioannes Malalas ya da Malalas olarak adlandırıldığına ve ayrıca Damaskos'un da Ioannes Malalas'ın Antakyalı olduğunu söylediğine dair bilgiler mevcuttur[86]. İmparator Zeno döneminde (M.s. 474-491) verilen sözlü kaynaklara göre Ioannes Malalas'ın M.s. 490 yılında doğduğu ve eğitimini ise Antiokheia'da (= Antakya) aldığı bilinmektedir. Yazar, çağdaş standartlara sahip çok da kötü sayılmayan bir eğitim almıştır. Antakya, Constantinopolis ve Doğu arasındaki bilgilerin akma noktası, Roma İmparatorluğu için stratejik bir nokta olması ve Sasaniler'e karşı savaş sırasında askeri üssün orada kurulması nedeniyle oldukça önem arz etmekteydi. Kozmopolit bir yerleşim olan Antakya'da yerel Suriye dili ve kültürünün Helen ve Latin dilleri ile kolaylıkla kaynaştığı görülmektedir. Antakya, Roma'nın *comes Orientis* eyaletinin yargı merkeziydi. Ioannes Malalas da böylesine önemli ve kültür çeşitliğinin zengin olduğu bir ortamda yetişmiştir. Eyalet içinde de önemli görevlerde yer aldığını bildiğimiz Malalas M.s. 535 yılında

[85] Martinez 2005, 3.

[86] Jeffreys *et alii* 1986, xxi.

Constantinopolis'e giderek burada üst düzey devlet kariyerine ölünceye kadar devam etmiştir.

On sekiz kitaptan meydana gelen Ioannes Malalas'ın kronolojisi Hz. Âdem'in yaratılışı ile başlar ve eserinde en uzun bölüm olan Iustinianus dönemine M.s. 565'e kadar yaşanmış olayları ele alır. Geç Antik Çağ Roma İmparatorluğu'nda Ioannes Malalas'ın eseri oldukça popüler bir dille yazılmıştır. Yazarın günümüz araştırmacıları tarafından popüler bir konu olarak çalışılmasında da Geç Antik Çağ'ın okuyucularının Malalas'ın eserini popüler hale getirmesi olduğu düşünülmektedir[87]. Yani popüler birisinin eserini sadece o kişinin popülerliğinden dolayı mı okudular, yoksa eser gerçekten yeni ve kaliteli bilgiler içermekte miydi(?) sorusu da akla gelmektedir. Malalas'ın eserine bakıldığında onun sadık bir İmparator Iustinianus destekçisi ve dogmatik bir ortodoks olduğunu öğrenmekteyiz[88]. Bu bağlamda Ioannes Malalas'ın imparatorluk merkezli bir bakış açısı ile yazmış olabileceği görüşü, elde edilen bilgiler ile örtüşmektedir. Ioannes Malalas'ın kullandığı kaynaklar ikiye ayrılmaktadır. İmparator Zeno'nun ölümünden önce Eusebios, Iulius Africanus gibi önemli tarihçileri kaynak olarak kullanmış; imparatorun ölümünden sonra ise, sözlü kaynaklara başvurmuştur[89]. Sözlü kaynak kullanan Ioannes Malalas'ın bu bağlamda eserinin güvenirliliği tartışmaya açık bir konudur.

Ioannes Malalas'ın eserinde Hunlar'a ve Attila'ya dair bilgiler mevcuttur. Roma İmparatorluğu'nda imparatorlar Theodosius ve Valentianus'un yönetimi sırasında Hun lideri Attila öncülüğünde, Gepidler ve onlara katılan başka topluluklar ile Roma İmparatorluğu'na ve Constantinopolis'e karşı bir sefer düzenlenmiştir. Attila, bir Got elçisi aracılığıyla Roma imparatoru Valentianus'a ve Theodosius'a bir mesaj göndermiştir. Gönderilen mesaj şu şekildedir: "Benim ve sizin efendiniz olan Attila kendisi için sarayın hazırlanmasını istemiştir. Roma *Senatus*'unun öncüsü olan Aetius, Attila'nın bu cesur ve per-

87 Treadgold 2007, 709.

88 Jeffreys *et alii* 1986, xxii.

89 Jeffreys *et alii* 1986, xxiii.

vasız mesajını duyunca Gallia'ya Theodoric'e gitti" diye devam eden bölümün büyük bir kısmını Priskos'tan aldığını dile getiren Ioannes Malalas burada Attila hakkında "cesur ve pervasız" diyerek de kendi yorumunu eklemiştir. Yukarıdaki kısa pasajdan yola çıkarak, Hun lideri Attila'nın Gepidler ve Roma'ya karşı üstünlüğünün ne seviyede olduğu yorumlanabilir; aynı zamanda Attila'nın kendinden emin ve lider ruhlu karakteri göndermiş olduğu mesajda kısmen de olsa görülebilmektedir. Bir diğer dikkatimizi çeken nokta Ioannes Malalas'ın düzenlenen seferin Roma İmparatorluğu'na ve Constantantinopolis'e olacağıdır. Burada Roma İmparatorluğu ve Constantinopolis'i birbirinden ayırmasıdır.

M.s. 402 yılında İmparator Anastasius döneminde Thracia'da görevli olan komutan Vitalianus, piskoposların sürülmesini bahane ederek İmparator Anastasius'a karşı bir isyan başlatmıştır. Komutan Vitalianus Thracia, Scytia, Moesia (Sırbistan, Bulgaristan ve Romanya'nın Tuna Nehri'nin güneyindeki topraklar), Odessos ve Ankhialos'a kadar Hunlar ve Bulgarlar'dan topladığı geniş ordu ile kontrol sağladığını yazan Ioannes Malalas'ın verdiği bu bilgiden yola çıkarak Roma İmparatorluğu ve Hunlar arasında aslında her iki tarafın da da çıkarları doğrultusunda dost ya da düşman olduklarını görmekteyiz. Her iki devlet arasında keskin sınırların olmadığı anlaşılıyor. Bir dönem düşman gözüken iki devlet, çıkarlarının kesiştiği noktada dost da olabiliyor diyebiliriz. Yukarıdaki bilgiye dayanarak Hunlar'ın bu durumdaki çıkarlarının da mücadeleyi kazanmış olmalarının sonucunda elde ettikleri ganimetlerdir diyebiliriz.

Yazarın aktardığı bir başka bilgide de Pers kralı Koades'in, Hun kralı Zilgibi'ye karşı kazandığı zaferden sonra, Koades'in Roma İmparatorluğu'na karşı bir sefer düzenlemek istemesi ile bunu duyan Roma imparatoru Iustinianus, Zilgibi ile ittifakta bulunmak istemiştir. Zilgibi'ye hediyeler verip, yemin anlaşması yaparak savaşa ikna etmiştir. Fakat Roma İmparatorluğu Pers kralı Koades tarafından yenilgiye uğratılmıştır. Bunun üzerine akabinde Zilgibi de yirmi bin adamı ile Romalılar'a karşı yürümüştür. Bundan üzüntü duymuş olan Iustinianus'un, dostça bir mesajla Koades'e Zilgibi'nin vefasızlığından

bahsederken, Koades de Zilgibi'ye sormuştur: "Romalılar tarafından verilen hediyeleri kabul ettin mi ve Sasaniler'e karşı savaştın mı?" Zilgibi de dürüstçe bunların doğru olduğunu söylemiştir. Bunun neticesinde yine Hunlar'ın dost-düşman devletlerine karşı prensip sahibi olmadıkları durumu da akıllara gelmektedir. Hunlar için ellerine geçecek ganimet, hediye vb. şeylerin daha mühim olduğu da söylenebilir. Ioannes Malalas'ın tekrar Hunlar'dan bahsettiği bölümde M.s. 432 yılında adı Grod olarak bilinen bir Hun kralının Bosporos'a (Kırım'daki Kerç Yarımadası) vaftiz olmak için geldiği bilgisini aktarır. Kralın vaftiz olduğu sırada İmparator Iustinianus'un Hun kralı Grod'u desteklediğini ve Grod'u Bosporos'u korumakla görevlendirdiğini yazar. Bu bilginin akabinde Hunlar'ın putlara taptığını da eklemiştir. Ancak yazarın bu ifadesinden, Hun kavminin tamamının mı yoksa belirli bir kesiminin mi putlara taptığı konusunda herhangi net bir bilgiye erişemiyoruz. Lâkin Hunlar'ın tamamının Hıristiyan olmadığını düşünürsek Hun kralı Grod'un halkına inançları konusunda hoşgörülü olabileceğini söyleyebiliriz veyahut da Grod'un Hıristiyan olmasının halk üzerinde psikolojik bir etki yaratıp halkın Hıristiyanlığı kabul etmiş olabilir mi düşünceleri de bir başka iddiayı oluşturabilir.

Ioannes Malalas Avarlar'dan "Avar olarak bilinen tuhaf Hun kabilesi Constantinopolis'e geldi" şeklinde bahsetmektedir. Avarlar'ın dış görünüşü hakkında ise, "Herkesin Avarlar'a baktığını ve daha önce hiç böyle insan görmediklerini, Avarlar'ın saçlarının çok uzun olduğunu ve saçlarını kurdele ile bağladıklarını" tasvir etmektedir. Bu noktada ise Avar ile Hunlar birbirine karıştırılmakta ve hatta Hunlar'ın Avar soyundan olduğuna dair bir görüşün olduğunu da dile getirebiliriz. Ayrıca yazar başlığında "Avar olarak bilinen tuhaf Hun kabilesi" tabirini kullanmasına rağmen, bahsettiği kişilere Avar demiştir.

Ioannes Malalas'ın verdiği tüm bu bilgiler dâhilinde kendisi hakkında çalışma yapan erken dönem araştırmacıları Malalas'ı kalite olarak biraz aşağıda görmüş ve kendisini

cahil olarak nitelendirmişlerdir[90]. Bu durum aslında Ioannes Malalas'ın eserinin tarihsel değerinin kalitesini tartışmaya açmaktadır[91]. Diğer yandan Constantinopolis patriği olan Photios, 386 kadar yazarın hayatından bahsederken Malalas'tan bahsetmemiştir; ayrıca Suda Ansiklopedisi'nde de Malalas'ın adı zikredilmemiştir[92]. Bu durum da iddiaları destekler niteliktedir (bk. **LIT6**).

13. Προκόπιος ὁ Καισαρεύς (KAISAREALI PROKOPIOS)

Prokopios hadiselerle dolu olan Iustinianus ve O'nun başarılı bir generali olan Belisarius döneminde (M.s. 527-565) yaşamıştır. Prokopios'un eğitim ve çocukluk hayatına ilişkin elimizde bir bilgi yoktur. Fakat kendisinin hukuk alanında eğitim aldığı bilinmektedir[93]. Genç yaşta Constantinopolis'e gelip yaklaşık M.s. 527 yıllarında Belisarius'a hukuk danışmanı ve özel sekreter olarak atanmış olmakla beraber Iustinianus'un imparatorluğa yakın bir mevkide de görevde bulunduğu bilinmektedir[94]. Belisarius'un kendisinin kahramanı olduğundan bahseden Prokopios birçok alanda olduğu gibi tarihe bakış açısında da Belisarius'tan hayli etkilenmiş olmalıdır.

Prokopios General Belisarius ile birlikte İtalya, Afrika ve Doğu'da birçok savaşa katılmış ve yazdığı olaylara gözleri ile şahit olmuştur. Tüm bu deneyimler ile birlikte Prokopios kendi bulunduğu tarihsel dönemin nitelik olarak en kaliteli tarihçisi olarak bilinmektedir[95]. *De bellis* [*Savaşlar Tarihi*] olarak da bilinen eserinde yazar, Hunlar'a, Attila'ya ve Hunlar ile akraba olduğu düşünülen Utigurlar, Kutrigurlar, Ak Hunlar gibi topluluklara dair bilgiler de kaydetmiştir. Prokopios'un Belisarius ile yakınlığı kendisine imparatorluk merkezinde daha iyi yerlere gelebilme imkânı da sağlamıştır. Bir döneme bu denli

---

90 Treadgold 2007, 709.

91 Bu konu hk. detaylı bilgi için bk. Jeffreys *et alii* 1986, xxi.

92 Treadgold 2007, 711.

93 Dewing 1964, vii.

94 Dewing 1964, vii.

95 Dewing 1964, viii.

yakın tanıklık etmiş bir yazarın kaydettiği tarihsel verilerin ilgi çekiciliğinden ve önemli bilgilerin varlığından söz edebilirken bir yandan da Prokopios'un tarihsel anlatılarında genellikle kendi fikrini ve yorumlarını kullanarak yazdığı düşünülmemektedir[96]. Bunun sebebi olarak da Iustinianus'un baskıcı yönetimi görülmektedir. Hatta Ἀνέκδοτα [*Gizli Tarih*] adlı eserinde de dile getirmek isteyip de dile getiremediği olayları alenen yazdığı düşünülmektedir[97].

Iustinianus dönemi önemli bir vakayiname yazarı olarak bilinen Prokopios'un eserleri sayesinde Iustinianus dönemi Roma İmparatorluğu'nun dış siyasetini de anlama fırsatı bulunmaktadır (bk. **LIT9**).

14. Ἀγαθίας (AGATHIAS)

Myrinalı olan Agathias yaklaşık M.s. 532 yılında doğmuştur. Agathias'ın üç yaşındayken annesinin Constantinopolis'te öldüğüne ilişkin bilgiler Agathias'ın çocukluktan itibaren Constantinopolis'te yaşadığını belgelemektedir[98]. Constantinopolis'te yaşayan ve tarihçiliğini burada geçiren Agathias, imparatorlukta meydana gelen gelişmelere Iustinianus merkeziyetçi bakmıştır. Agathias'ın yavan ve gerçekten uzak bir tarihçiliği olduğu söylenmektedir[99].

M.ö. 310/305-240 yıllarında yaşamış olan Kyreneli (Libya) Kallimakhos, hâlâ Geç Antik Çağ'da sevilen bir şairdi; Agathias ise, O'nu örnek alan bir şair adayıydı[100]. Bu nedenle Agathias hakkındaki eleştirilere bakıldığında tarih yazıcılığının zayıf ve etkisiz olduğunu söyleyebiliriz. Yani Agathias olaylara eleştirel yaklaşmayarak sadece gerçekleşen olayları not almıştır diyebiliriz.

---

96 Mitchell 2006, 188.

97 Mitchell 2006, 190.

98 Frendo 1975, IX.

99 Cameron 1970, 10-11.

100 Cameron 1970, 11.

Prokopios'un eserine devam eden Agathias'ın yazmış olduğu eserin nitelik olarak tartışılması gerektiği ve Agathias'ın daima adından başarı dolu bahsedilen Prokopios'un gölgesinde kaldığı belirtilmektedir[101]. Fakat yine de daralan bir pagan çevresi ve çoğalan bir kilise tarihçiliğine karşı Agathias'ın eseri M.s. VI. yüzyılın lâik literatürleri hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

Agathias'ın Türk tarihine ilişkin verdiği bilgilere baktığımızda: Frank kralının ölümü üzerine ülke topraklarınınoğulları tarafından dört parçaya ayrıldığını ve kralın oğullarından biri olan Khlothomeros, Burgundlar'a karşı savaş başlattığını kaydetmiştir. Agathias, Burgundlar'ın görünüşlerini Avar ve Türkler'e benzeterek onların pis, paçoz olduklarından ve göze hoş gelmeyen saç ilmeklerinden bahsetmiştir. Bu bahsetmiş olduğu Türkler'in kimler olduğu bilinmemekle birlikte, Türkler ve Avarlar'ı birbirinden ayırmış ve bunları olumsuz olarak tanımlamıştır. Birbirlerine benzerlikleri ise Burgundlar ile Avarlar'ın yaşadıkları coğrafyaların birbirlerine olan yakınlıklarından ve birbirleri ile zaman içerisinde evlilik yolu ile kaynaşmış olabilme ihtimali ile açıklanabilir (bk. **LIT1**).

15. Ευάγριος (EUAGRIOS)

M.s. 535 yılında Suriye'de doğan Euagrios hakkındaki bilgileri kendi yazdığı *Historia Ecclesiastica* [*Kilise Tarihi*] adlı eserinden öğrenmekteyiz. Ailesinin durumunun iyi olduğu ve bunun Euagrios'un eğitim hayatı üzerinde olumlu etkileri olduğu; bu sebeple yazarın uzun süren ve iyi bir eğitim aldığı bilinmektedir[102]. Temel düzeyde okuma yazma ve aritmetik dersleri aldıktan sonra; klasik Helen edebiyatını da öğrenmiştir. M.s. 550'li yıllarda özel eğitmenlerden hatip olmak için dersler aldığı ve eğitiminin son aşamasında M.s. 550'nin son dönemlerinde Constantinopolis'e kariyerini tamamlamak için gittiği ve burada Iustinianus Enstitüsü'nde resmi bir eğitim alarak tam anlamıyla bir

[101] Cameron 1970, 1.

[102] Whitby 2000, xiii.

bilim insanı olmuştur[103]. İyi bir avukat olan Euagrios'un bulunduğu konum ve devlet kademesindeki görevliler ile ilişkilerinin de iyi olduğu bilinmektedir. Daha sonra Euagrios'a Tiberius tarafından *quaestor* unvanı verilerek, bulunduğu statü daha da arttırılmıştır.

Euagrios *Historia Ecclesiastica* isimli eserinde M.s. 431-449 yılında gerçekleşen Ephesos Konsili'ni ve bu konsili takip eden M.s. 451 Kadıköy Konsili'nde gerçekleşen olayları ve alınan kararları kendi fikirlerini de paylaşarak yazmaya başlamıştır. Bir kilise tarihçisi olan Euagrios'un bunun yanı sıra eserinde siyasi tarihe de yer ayırarak ve olayları analiz ederek yazması kendisini kilise tarihçilerinin arasında farklı bir yere koymuştur. Euagrios'un eserinde Avarlar hakkında dikkat çekici olan birkaç nokta bulunmaktadır: İmparator Iustinianus'un Tuna'da Avarlar ile ilgili mücadelesini aktarırken, Avarlar'ın İskit ırkından geldiğini de bu arada ekler. Burada verilen bilgiye göre yine İskit adının kökeni hakkında tam bir fikir birliği yoktur. Akabinde, Avarlar'ın komşuları olan Türkler'den kaçtıklarını, Onlar tarafından kötü muamele gördüklerini ve sonrasında Boğaz'a geldiklerini anlatmıştır. Yazar bu bilgileri verirken Türk ve Avar kavramlarını ayrıştırmıştır. Yazarın Türk tarihine değin ilginç bir bilgisi de imparatoluk unvanlarını sayarken Gepidler'i[104] Avarlar olarak kaydetmesidir (bk. **LIT4**).

Euagrios eserinin önsözünde Helen kilise tarihçilerinden Eusebios ve II. Theodosius ile birlikte Sozomenos, Theodoretos ve Sokrates'ten sonra kendisinin bu tarihçilerin halefi olduğundan bahsetmektedir. Bunların dışında Euagrios eserinde kullanmış olduğu kaynakları belirtmiştir ve bu yazarlar şu şekildedir: Ioannes Malalas, Zakhariah, Eustathios,

---

[103] Whitby 2000, xiii.

[104] Yakın zamanlarda İstanbul'daki Vefa Kilisesi'nden Gepid kralı Thrasarikh'e ait M.s. VI. yüzyıla tarihli bir yazıt yayımlanmıştır: [☩ Ἐν]θάδε κατάκιτα[ι ὁ τῆς] | [εὐκλ]ε(οῦς) μνήμης Θρά[σαριχ] | [κόμ](ης) δομ(εστίκων) ῥὲξ Γηπ[αίδων] ||[4] [υἱὸς ?] Θραυστίλα τῆς [εὐκλε(οῦς)?] | [μνήμης ὅ]στις ἔζησε[ν ἔτη] | [- - - - - - - - - - - - -]τη ϛ [- - -] (Çetinkaya 2009, 226).

Zosimos and Priskos ve Prokopios'tur[105]. Euagrios'un eserinde Prokopios'un *De bellis* isimli eserinden fazlasıyla yararlanmıştır. Yazarın kullanmış olduğu eserlere baktığımızda tarihsel bağlamda oldukça kaliteli kaynaklardır. Euagrios'un da kilise tarihçiliğinin dışında siyasi tarihe eserinde detaylı olarak yer ayırması ve kullanmış olduğu kaynakların kıymetli olması yazarın eserini daha da önemli kılmaktadır.

16. Ψευδο-Μαυρίκιος (PSEUDO-MAURIKIOS)

Roma imparatoru Maurikios (M.s. 582-602) tarafından kaleme alınan Στρατηγικόν [*Savaş Taktiği*] isimli eser bir askeri strateji kitabıdır. İmparator Maurikios tarafından hazırlanmış olan askeri sistem ile ilgili stratejik öneriler sistematik bir şekilde sunulmuştur. Hatta neredeyse bu önerilerle kurulan Roma İmparatorluğu ordusu bu sistem ile 300 yıl kadar yönetilmiştir. Maurikios'un en önemli başarısının Roma ordusunda yapmış olduğu reformlar olarak bilinmektedir[106]. Pseudo Maurikios'un çok pratik ve ne yapması gerektiğini iyi bilen biri olduğu bilinmektedir[107]. Dönemin tarihçileri aynı zamanda Maurikios hakkında ilginç bilgiler de vermektedir. İmparatorun gerçekleştirmiş olduğu reformlara eserlerinde yer ayırmışlar; lâkin çok fazla ayrıntıya girmemişler, ayrıca askerler arasında çok da popüler olmadığını dile getirmişlerdir[108]. Bu denli başarılı olarak görülen reformların neden dönemin tarihçileri arasında dikkat çekmediği de bizleri düşündürmektedir.

Maurikios'un yazmış olduğu Στρατηγικόν [*Savaş Taktiği*] isimli eserin yazım dili oldukça yalın ve edebi kullanımdan uzak bir şekildedir; günlük kullanılan kelimeler, askeri terimler ve hatta argo kelimeler kullanılarak da yazılmıştır. Eserin edebi olarak zayıf olmasından dolayı, belki de dönemin tarihçileri tarafından kaynak olarak kullanılmaktan kaçınılmış olabilir. Yazar eserinin içeriğinde, kendisinden önce görev yapmış olan

[105] Bu konu hk. detaylı bilgi için bk. Whitby 2000, xxi-xxxi.

[106] Dennis 1984, xii.

[107] Dennis 1984, xii.

[108] Dennis 1984, xii.

generallerin de taktiklerine ve yönlendirmelerine yer vermiştir. Olayları anlatırken yer yer kendi çizdiği çizimleri de eserinde kullanmıştır. Eserin en önemli özelliği ise; askeri alanda kaydetmiş olduğu bilgilerin birincil elden ve bizzat gördüğü şeyleri kaydetmiş olmasıdır.

İmparator Maurikios'un Türk tarihini ilgilendiren bilgileri çoğunlukla Avar ordusu hakkındadır. Avarlar'ı Orta Asya'dan gelen ve Doğu Avrupa'ya yerleşen göçebe halk olarak tanımlayan Maurikios Avarlar'ın ordu düzeni hakkında bilgi vermesi ve Roma ordusu için örnek alması eserinin Türk tarihi açısından önemini gösterir. Yazar Roma ya da Pers ordularının bir düzen içerisinde bölüklere ayrılmış bir şekilde savaştığını; Avar ve Türkler'in ise tek bir hizada bir ok gibi hareket ettiklerini ve birbirleri ile hızlı organize olduklarından bahsetmektedir. Bu sistemin hakkında olumlu ya da olumsuz bir yorumuna rastlanılmamaktadır. Maurikios'un vermiş olduğu bu karşılaştırmalı bilgiden sonra eserinin I. Kitabı'nda; Romalılar'ın, Avarlar'ın savaş taktiklerini ve Avar askerlerinin kullandıkları giysileri örnek aldığından bahsetmektedir. Avar askerlerininin, subayların, özel birliklerin ve özellikle de savaş çizgisinin ön sıralarında bulunan askerlerin demir zırhlı başlıklar, boyun kaplamaları ve demirden göğüslükler giydiklerini detaylı bir şekilde kaydetmiştir. Hatta Avarlar'ın atlarının da başlarında demir zırh olduğuna dair bir bilgi vermiştir. Avar askerlerinin çantalarının içerisinde otuz ya da kırka yakın okun bulunduğundan bahseder ve giysilerinin tunik şeklinde ve ketenden yapıldığını söyler. Askerlerin konaklama konusunda ise kullanmış olduğu çadırlarının yuvarlak ve çabuk kurulabilir olduğunu belirtir. Yazarın Avar ordularına dair vermiş olduğu bilgilerin çok detaylı olması, Avar ordu sitemini ve askerlerin giyimlerini, kullanmış oldukları malzemeleri, konaklamalarını öğrenmemiz açısından oldukça önemlidir. Maurikios'un Avar ordularını bizzat görüp, kaydetmiş olması bu bilgileri daha da değerli kılmıştır. Yazarın, Avar ordu sistemine ve düzenine karşı herhangi olumsuz bir görüş beslememesi de bu sistemi ve düzeni tasvip ettiğini gösterebilir. Tüm bu teknik bilgilere ek olarak da en çok dikkatini çeken şeylerden birinin Avar ordusunun sürpriz gece saldırılarının olduğunu ve Roma ordusunun en zayıf anını kollayarak atağa geçtik-

lerini yazar; tabii ki burada Roma ordusunun zayıf noktasının ne olduğunu yazmamıştır.

Maurikios eserinin VII. Kitabı'nda "Strateji, Generalin Dikkate Alması Gereken Noktalar, Savaştan Bir Gece Önce" başlığı altında İskitler ve Hunlar'a karşı saldırı yapılması gereken zamanlamanın Şubat-Mart ayları olduğunu; çünkü atlarının bu aylarda kondisyon düşüklüğü yaşadığını ve tüm kış boyunca atların acı çektiğine dair bilgiler vermektedir. Sonrasında ise eğer onlar atsız; yani yaya ve korunaksız bir kamp kurmuşlarsa rahatlıkla onlara saldırılabileceğini söylemektedir. Verilen bilgilerin içinde tekrar Hun ve İskitler'in birbirlerinden ayrıldığını görmekteyiz. Bu konuda o dönemde kesin bir bilgiye gidilemediği görülmektedir. Roma ordusunun, Avar ordusunun atlarının kondisyon durumlarını dahi takip edip analiz ederek hareket etmeleri de Avar ordusunun gücünün ne denli etkili olduğunu ya da Roma ordusunun rakiplerini ne kadar detaylı bir şekilde takip ettiklerini gösterebilir.

Maurikios'un eserinde Türk tarihi ile ilgili bir diğer ilginç bilgi ise eserin IX. Kitabı'nda "Çeşitli İnsanların Karakterleri ve Taktikleri: İskitler'le İlgili Olanlar yani Türkler, Avarlar ve Diğerleri, Hunlar'la Hayat Tarzları Aynı Olanlar" başlığı altındadır. Bu başlıkta dikkat çeken bir nokta "İskitlerler'le İlgili Olanlar yani Türkler" tanımıdır. Burada Maurikios İskit derken bir Türk topluluğundan bahsedip bahsetmediği bu konudaki bilgilerimiz ne yazık ki net değildir. Fakat burada bahsetmiş olduğu Türkler'in, Türk olarak tabir ettiği topluluğun muhtemelen Sasaniler'in ve Karadeniz'in doğusunda kalan Batı Türkleri olabileceği bilgisini vermektedir. Konuşmaları, yaşam şekilleri ve bir arada yaşamanın doğurduğu sonuçtan dolayıdır ki İskitler'in organize olmuş kalabalık bir topluluk olduğundan bahsetmektedir.

Yazarın zikrettiği üç topluluk arasında ayrıma gittiği bir konu ise savaş gücüdür. Avarlar'ın ve Türkler'in savaş gücünün Türkler'den daha iyi olduğunu vurgular ve Türkler'in olumsuz taraflarını yazmaya başlar. Türkler'in çok fazla bağımsız olduklarını; yani başı-

na buyruk bir topluluk olduğunu söylerken; becerilerinin olmadığını da eklemektedir. Bu toplulukların bir parçası olarak gördüğü Avarlar'ı ise hilekâr ve hain olarak tanımlar; ama askeri konularda da deneyimli olduklarını tekrar etmektedir.

Maurikios'un İskitler, Hunlar, Avarlar ve Türkler hakkında verdiği bilgiler askeri sistemin de dışına taşarak başka özel bilgiler vermesi nedeniyle dikkat çekicidir. Örneğin; bazı yazarlar İskitler ve Hunlar'ı aynı topluluk sayarken; Maurikios'ta olduğu gibi başka yazarlar da İskitler ile Türkler'i bağdaştırmaktadır. Ayrıca yazarın Avarlar'ın karakterlerine dair yaptığı yorumları tüm Avar halkı için değil de; gözlemlemiş olduğu Avar ordusundaki askerler üzerinden yapmış olabileceği düşünülmelidir. Çünkü bunu tüm Avar halkı için tanımlamak haksızlık olacaktır (bk. **LIT7**).

17. Γεώργιος Πισίδης (GEORGIOS PISIDES)

Pisidia (Göller Bölgesi ve Antalya İli'nin kuzeyi) kökenli olan Georgios, İmparator Herakleios zamanında Hagia Sophia'nın (= Ayasofya) *diakon*'u ve *khartophylaks*'ı idi. O'nun şiirindeki bazı pasajlar, İmparator Herakleios'un Sasaniler'e karşı yaptığı seferleri içermektedr. Bir şiiri de M.s. 626 yılında Avarlar tarafından Konstantinopolis'in kuşatmasına ve kentin mucizevi kurtuluşuna dairdir[109]. Kuşatmadan söz ederken, şiirde Avarlar'ı Türkler'in bir kolu olarak tasvir etmektedir (V 16-17). Eserde Avarlar'ın yanı sıra, Hunlar ve Bulgarlar'ın da adı geçmektedir (V 197; 409). M.s. 626 yılındaki kuşatmaya dair Georgios'un iki epigramı *Anthologia Palatina*'da yer almaktadır (*AP* i 120-121) (bk. **LIT2**).

Konstantinopolis'in zaman zaman Avarlar, Slavlar, Araplar ve Ruslar tarafından kuşatıldıkları dönemde bu kuşatmaların artık sona ermesi ya da şehrin korunmasına yönelik yazılan ilâhilerin, şiirlerin yanı sıra kurşun üzerinde bir dua yazıtı da bilinmektedir (bk. **EP2**). M.s. 579-582 yılına tarihlenen zafer adağı da diyebileceğimiz yazıtta: *Ey Efendimiz*

[109] Georgios Pisides'in çalışmaları hk. detaylı bilgi için bk. Moravcsik 1983³, 288-289.

kenti (= Konstantinopolis) *koru! Avarlar'ı def et! Romania'yı koru! Ve burada yazılmış olanları* (koru)! *Amin!* ifadeleri geçmektedir. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Konstantinopolis sakinlerinin adak adayacak kadar Avarlar'ın salmış olduğu korku ve Avarlar'ın askeri gücünün Roma İmparatorluğu üzerinde ne kadar önemli olduğu çok net görülmektedir.

18. Μένανδρος προτήκτωρ (*PROTECTOR* MENANDROS)

Menandros, Agathias'ın eserinin bittiği yerden eserini yazmaya başlamıştır. Türk tarihi ile ilgili kısımları ise Kutrigurlar'ın M.s. 558'de Thracia'ya girişi ve Avarlar'ın Sirmium'u (Sırbistan) kuşattığı bölümlerdir (bk. **LIT8**).

Avarlar'ın M.s. 559'lu yıllarda Tuna'ya gelmesi üzerine Roma imparatoru Iustinianus'un (M.s. 565-578) bu durumun görüşülmesi için Avarlar'dan, kendilerine bir elçi göndermelerini istemiştir. Avarlar'dan elçi olarak Kandikh adında biri gelmiş ve İmparator Iustinianus'a Avarlar'ı kavimlerin en güçlüsü ve en büyüğü olarak tanıtmıştır. Iustinianus Avar hakanını yaşlı ve güçsüz bulduğundan savaşmak istemediğini ve akıl yoluyla Avarlar ile anlaşmaya varmak istediğini dile getirmiştir. Anlaşmaya varmanın yolunu ise onlara değerli eşyalar göndermek olarak görmüştür. Menandros da Avarlar'ı sakinleştirmenin tek yolu olarak değerli eşyaların verilmesi olduğunu doğrulayarak, Avarlar'ı kibirli olarak tanımlamıştır. Avar elçisi Kandikh'in tavrından yola çıkarak bu tanımlamayı yapmış olmalıdır. Ama dediğimiz gibi bir topluluğu, kavmi ya da devleti askeri ya da bürokrasi yüzü ile tanımlamak doğru olmayacaktır. Menandros'a göre Avarlar kendi coğrafyaları dışında yaşamayı pek sevmiyorlardı. Bu durumu ise Avarlar'ın yaşadıkları bölgelere çok bağlanmış olmalarına bağlamaktadır. Avarlar'ın ya da Hunlar'ın işgal ettikleri, kuşattıkları bölgeleri yağmalayıp geri dönmeleri de bu durum ile açıklanabilir.

İstanbul Surları'nda devşirme bir malzeme olarak bulunup yayınlanmış; fakat günümüzde kayıp olan bir mezar yazıtında bir Kandikh ismine rastlamaktayız. Burada bahsedilen Kandikh ile Menandros'un bahsettiği Kandikh aynı kişi olabilir (bk. **EP1**). M.s.

VI-VII. yüzyıllara tarihlendirilen yazıttan Kandikh'in Roma valisi olduğu anlaşılmaktadır. Kandikh'in kızı Sergia'ya ait olan mezar yazıtında ise kültürlerin içe içe geçişini görmekteyiz. Araştırmacı Scharf'a göre bu durum, bir nesil sonra, "barbar" isimlerinin Roma isimlerine dönüşmesine bir örnektir[110]. Çünkü Sergia tam bir Romalı ismi olmakla beraber; Kandikh'in eşinin ismi ise bir Germen adı olan Ebnogonda olması kültür geçişlerine en güzel örnektir.

Menandros, Avarlar'ın Sirmium kuşatmasından bahsettiği bölümde Avarlar'ın savaşa başlamadan önce bir nevi taktik olarak kullandığı yöntemi şu şekilde anlatmıştır: "Avarlar yaygara çıkartıp ve davul çalarak Romalı askerleri korkuturlarmış. Bunu duyan Romalı askerler de aynı şekilde karşılık vermişler ve akabinde barış için elçiler gönderilmek üzere anlaşmalara varılmaya karar almışlardır". Burada dikkatimizi çeken anlaşmanın sonucunda Avarlar'ın Roma imparatorundan biraz altın, gümüş tabak ve İskit tuniği talep etmeleridir. Ayrıca Avarlar'ın Roma'dan İskit tuniğini talep etmeleri, Roma'da yaşayan birçok İskitli'nin varlığına da işaret ediyor olabilir ya da İskitler ile Romalılar arasında gerçekleşen bir ticaretin varlığından da söz edebiliriz.

Menandros gerçekleşen bu kuşatma sırasında konuşmalar kaydetmiştir. Bunlardan Avarlar'a dair ilginç bir bilgi aktaran Menandros, imparatorun Avarlar ile dost olmanın acı bir durum olduğunu ve böylesi göçebe bir toplulukla barış istemediğini dile getirmiş ve dostluklarının güvenilir olmadığını dile getirmiştir. Avarlar'dan bu şekilde bahseden Menandros, Helen topraklarının Slavlar tarafından yağmalanması üzerine, Romalılar'ın Slavlar'a karşı Avar hakanı Bayan'dan yardım istediğini de kaydetmiştir. Avar hakanı Bayan'ın bunu kabul etmesini; kendileri ile Slavlar arasındaki husumete bağlamaktadır. Hatta Roma bu durum sırasında Avarlar ile hep barış içerisinde yaşamak istediklerini de dile getirmiştir. Her iki tarafın da çıkarlarının kesiştiği noktada müttefik haline gelmiş olmaları da diplomasi ve siyasetin bir parçası olduğu için, çok da şaşırmamak gerekmektedir.

[110] Scharf 2001, 95.

Avarlar'ı sürekli olarak kibirli ve hain olarak tanımlayan Menandros'un gerçekleşen bu durumlar sonucunda Roma İmparatorluğu'na dair herhangi bir analizi söz konusu değildir.

19. Σέργιος (SERGIOS)

Roma imparatoru Herakleios'u imparator olma yolunda destekleyen ve O'na imparatorluk tacını giydiren[111] (M.s. 5 Ekim 610) Konstantinopolis patriği Sergios Avarlar'ın M.s. 626 yılında Konstantinopolis'i kuşatmaları esnasında kentin kurtulmasını bir mucizeye bağlamaktadır ve bu durum da Ακάθιστος İlahisi'nde geçmektedir[112]. Konstantinopolis yüzyıllar boyunca sırasıyla Avarlar, Slavlar, Araplar ve Ruslar tarafından kuşatılmıştır.(bk. GRAVÜR). Her kuşatılma sırasında şehrin Meryem Ana tarafından korunduğuna inanılmaktadır. Akathistos İlahisi, Theotokos'un (= Bakire Meryem) onuruna düzenlenen ünlü zafer ilahisi olmuştur. Blakhernai yani bugünkü Ayvansaray'da Bakire Meryem adına yapılan Theotokos Kilisesi'nde bu ilahiler ayakta okunmaktaydı. Bu ilahide yukarıda saydığımız toplulukların isimleri geçmemekle birlikte yazıldığı yüzyıldan ve kentin kurtuluşuna dair yakarışlar geçmesi ve kuşatmadan bahsetmesi nedeniyle bu topluluklara atfedilmektedir (bk. **LIT10**).

---

[111] Demirkent 1998, 210.

[112] İlahinin tamamı için bk. Kalesse 2017. İnternet ortamında ayrıca bk. https://bit.ly/2LxKF70.

SONUÇ

M.s. IV. yüzyılın başından itibaren Hunlar'ın, Avarlar'ın, Türkler'in vb. toplulukların Avrupa sınırlarında görülmeye başlaması ile birlikte bizler de Geç Antik Çağ kaynaklarında bu toplulukları Romalılar'ın ifadesiyle "barbar" diye adlandırılmış topluluklar olarak bilmekteyiz. Bu bağlamda ise Türk tarihini antik Helen edebi kaynaklarından öğrenmekteyiz. Bu durum Türkler'in kendi tarihlerini öğrenmeleri açısından bir yandan avantaj diğer yandan ise dezavantaj olmuştur. Çünkü Türk topluluklarına ilişkin antik metinlerde verilmiş olan bilgiler ya taraflı ya da tarafsız olarak kaleme alınmıştır. Bu bağlamda Türkler hakkında erişilen bilgilerin dönemin siyasi ve sosyal durumlarının ne durumda olduğu göz önünde tutularak değerlendirilmelidir. Bir diğer yandan da bilgileri vermiş olan yazarların da Roma İmparatorluğu'ndaki görevi, statüsü, imparatora olan yakınlığı ve devlet merkeziyetçi bir bakış açısının olup olmadığı da dikkat edilmesi gereken hususlar arasındadır. Bu nokta da Ammianus Marcellinus'un ve Priskos'un Hunlar hakkında farklı bakış açıları ile vermiş olduğu bilgileri akıllara getirmektedir. Ammianus Marcellinus'un Hunlar hakkında takınmış olduğu olumsuz tavrı "barbaricum" kelimesinin literatürde "vahşi" ve "medeniyetten yoksun" gibi kelimelere geliyor olmasından kaynaklanmış olabilir. Bir diğer yandan Priskos'un Hunlar ile ilgili kaydetmiş olduğu bilgilerine baktığımızda ise tam tersini yansıtan bir fotoğraf görmekteyiz. Şimdi burada her iki yazarın aktardığı bilgilerin neden birbirlerinden farklı olmuş olabileceği sorularını tartışmak gerekmektedir. Ammianus Marcellinus'un Hunlar'ı tam olarak görüp görmediği bilinmemektedir. Ammianus, Hunlar hakkında bazı bilgiler verirken ikinci ağızdan yani emri altında görev yapan ve daha önce Hunlar'a karşı savaşan Munderichus adlı bir Got askerinden edindiği bilgiler dâhilinde bu bilgileri zikretmektedir. Priskos'un Hunlar ve Attila hakkındaki kaydetmiş olduğu bilgiler ise Priskos'un, Doğu Roma imparatoru II. Theodosius'un (M.s. 408-450) M.s. 449 yılında Constantinopolis'ten Hun İmparatoru Attila'ya gönderilen elçi heyetinde bulunup orada gözleri ile gördüklerini kaydetmiştir. Priskos, Ammianus'un tersine Hunlar'dan övgüyle bahsetmektedir. Üstelik

bunu Attila'dan hiçbir menfaat gütmeden yazdığını düşünecek olursak, biz modern araştırmacılar için vermiş olduğu bilgilerin önemi bir kat daha artmaktadır.

Yukarıda karşılaştırmalı olarak verdiğimiz bilgiler ile birlikte Ammianus Marcellinus'un M.s. IV. yüzyılda tanımlamış olduğu Hunlar ile Priskos'un tanımlamış olduğu Attila'nın Hunlar'ı arasında geçen yılların vermiş olduğu olumlu ya da olumsuz değişiklikler de söz konusu olabilir. Yani Ammianus Marcellinus ya o dönemdeki tasvir edilen Hunlar'ı dosdoğru objektif olarak anlatmış; ya da Roma'ya kalpten bağlı sadık bir asker ve devlet adamı psikolojisiyle yazmış olabilir. Ammianus Marcellinus'un bu tutumu hakkındaki bir diğer görüşümüz ise tarih yazımında, klasik tarih yazarlarından Homeros ve Herodotos'un etkisinde kalması; yani onlara öykünerek yazmasıdır. Çünkü Herodotos'ta geçen İskitler, Hunlar ile aynı olarak görülmüş ve İskitler de kaynaklar da "barbar" olarak tabir edilmiştir. İskitler hakkındaki olumsuz tanımlamaların benzerleri, Ammianus Marcellinus'un eserinde de bizatihi görülmektedir. Genel olarak da birçok antik yazar bu bakış açısını devam ettirmiş; ama Priskos bu gelenekten kendini ayrı tutmuş ve kendi bilgi ve tecrübeleri ile eserini yazmıştır.

Antik yazarların ifadelerine göre, Avarlar ya da Hunlar sadece ganimet için savaşan birer "vahşi" topluluklardır. **GELİŞME**'de gösterdiğimiz üzere, bu durum birçok antik edebi metinde geçmektedir. Yani Türk toplulukların bir toprak kazanma, ele geçirdikleri bölgelere kök salma, ya da herhangi bir toprak taleplerinin olmadığını düşünmekteyiz. Fakat bu toplulukların zaman içerisinde Roma ordularında görev ya da Roma bürokrasisinde görev yaptıklarını biliyorsak hatta bu vesilerle de Roma vatandaşlığı almış olabileceklerini düşünürsek yukarıda bahsedilmiş olan iddia da zaman içinde değişiklik göstermiştir diyebiliriz. Ayrıca bu topluluklar, antik yazarların bahsettiği gibi yerleşim yerlerine sonsuz bağlı olmuş olsaydılar kendilerinin Orta Asya'ya dönmüş olmaları da beklenirdi.

Geç Antik Çağ tarihçilerine genel olarak bakacak olursak çoğunluğunun Roma İmpara-

torluğu'nda önemli konumlarda görev yapmış olan devlet adamlarından ya da kilise tarihçilerinden meydana geldiği görülmektedir. Bu zeminde yazılmış olan Geç Dönem tarih yazıcılığı çalışmalarının ince elenip sık dokunması gerekmektedir. Aşağıda ise kilise tarihçilerinin ve devlet adamlarının kaleme aldığı eserleri hangi ortamda, nasıl bir amaç ile kaleme aldıklarını tartışacağız.

İlk Hıristiyan kronolojisini yazan ve bu alanda tüm zamanların en iyileri arasında yerini alan Eusebios ile başlayan kilise tarihçiliğinde de kilise tarihçilerinin kendi dininden olmayan ya da pagan olanlara karşı yerleşmiş önyargılı bir bakış açısı tarihçilikte yer yer objektifliğin ne yazık ki önüne geçmiştir. Kendi dini bakış açılarının yaygınlaşmasını ve kabul görmesini savunan bazı kilise tarihçilerinin pagan yazarların yazmış olduğu bilgileri itibarsızlaştırma ya da yok etme fikirleri modern dünyaya eksik bilgi akışına neden olmuştur. Böyle bir durumun yaratmış olduğu baskı ortamı Roma İmparatorluğu ile siyasi ilişkilerde bulunan diğer devletler hakkında çok da iyi niyetli bilgilerin aktarıldığı düşünülmemektedir. Kilise tarihçiliğinde durumlar bu haldeyken Sokrates *Scholasticus*, Sozomenos gibi bazı kilise tarihçileri içinde bulundukları ortamdan biraz da olsa uzaklaşarak olaylara laik bir bakış açısı ile yaklaşmaya özen göstermiştir. Hatta Sozomenos'un kaynak olarak pagan bir yazar olan Olympiodoros'u kullanmış olması da bunu göstermektedir.

Roma İmparatorluğu'nun siyasi ve askeri kanadında görev yapmış tarih yazarlarında da durum çok değişmemiştir. İmparatora yakın olan birinin pek tabii imparatorun güvenini kazanmak ya da imparator tarafından desteklenmek adına imparatorluk odaklı bir bakış açısı ile tarih yazımını seçmiş olması muhtemeldir. Daha çok övgü tekniğinin de kullanıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda ikili ilişkilerde bulundukları toplulukların daha çok olumsuz yanları sergilenmiştir.

Geç Antik Çağ yazarlarının eserlerini yazarken hangi kaynakları nasıl kullanmış oldukları da bir diğer dikkat çeken konudur. Bazı yazarlar faydalandıkları yazarları belirtir-

ken; bazıları ise nereden bu bilgiye eriştiğine ilişkin bilgi vermemişlerdir. Genel olarak da belli başlı kaynaklar kullanılmış ve önemli bir askeri ya da siyasi bir gelişme olmadığı sürece tekrardan öteye geçememişlerdir. Tabii ki bu durum tüm yazarlar için geçerli olmamakla birlikte genelinde durumun böyle olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu bilgiler göz önüne alındığında aslında yeni ve çok da önemli bilgilerin kaydedilmediği görülmektedir.

Bahsedilen toplulukların bulunduğu coğrafyada tartışılan kimlik kargaşası modern dünyada olduğu gibi Geç Antik Çağ yazarları arasında da ortak bir karara varılmamıştır. Maurikios'ta görülen bir örnekte "İskitler'le ilgili olanlar, yani Türkler" cümlesinde Türkler derken İskitler'i kastetmiş gibi görünmektedir. Avar ve Hunlar'ı ise bu topluluktan ayrı göstermiş gibidir. Bu noktada İskitler ile bağdaştırılan Türk kelimesinin burada siyasi mi yoksa bir soy adı olarak mı kullanıldığı tartışmaya açıktır. Burada bahsedilen Türk kelimesinin o dönemde Karadeniz'in doğusunda yaşayan bir topluluk olduğu ihtimalini de göz ardı etmemek gerekir. Genel olarak Geç Dönem tarihçileri bu üç kavmi birbirleri ile ilişkilendirerek kavimlerin kökenleri hakkında net bir bilgi vermemişler ya da verememişlerdir. Bu durumla ilgili herhangi bir tartışmanın da olmaması, buna ilgi ya da ihtiyaç duyulmamış olmasından kaynaklanmış olabilir.

Genellikle Roma ile düşman olarak karşı karşıya gelen Hunlar, Avarlar ve ardıllarının zaman zaman Roma İmparatorluğu ile anlaşma/antlaşma yaptıklarında daha önce bahsetmiştik: M.s. IV. yüzyılda Roma İmparatorluğu kendi sınırındaki "barbar" kavimler ile *foederati, foedus* yani "antlaşma" manasına gelen "müttefiklik antlaşmaları" imzalamıştır. Bu antlaşmalar ile imparatorluğun sınırına yerleştirilen "barbarlar", Roma ordularında asker olarak görev yapmışlardır. Romalılar'ın Uldin ile antlaşma yapmış olması, Hunlar'la nadir de olsa bu tip antlaşmaların yapıldığını göstermesi açısından önemlidir. Bu antlaşmalar ile birlikte zaman içerinde Hunlar'ın ya da Avarlar'ın Roma İmparatorluğu'nun devlet kademelerinde görev yapmaya başladıklarını ve böylelikle Roma vatandaşlığına geçmiş olabileceklerini düşünmekteyiz. Bu vesile ile birçok kültür geçişlerinin

arttığı da görülmektedir (bk. **EP1**).

Sonuç olarak Geç Antik Çağ Helence edebi metinlerindeki Türk toplulukları hakkındaki kayıtların yer yer objektif, yer yer yanlı bakış açısı ile kaydedilmiş olduğunu düşünmekteyiz. Fakat bizler Türk topluluklarına ilişkin bilgileri sadece Roma İmparatorluğu'nun penceresinden bakıp öğrenebilmekteyiz. Bir Romalı gözünden Türk tarihini öğrenmenin olumsuz yanları olabileceği gibi; bu durumun Türk olarak Türk tarihine milli duygularımız ile yaklaşmanın verdiği handikaptan arınmamızı sağlaması yönüyle de, olumlu bir yanının olabileceği düşünülebilir. Roma İmparatorluğu ve Türk topluluklarının aralarındaki siyasi ve askeri ilişkilerden ve tarih yazarlarının da neredeyse sadece bu alanda tarih kitaplarını yazıyor olması; bizlerin Hun, Avar ya da bu toplulukların genel olarak sosyo-kültürel hayatlarına dair herhangi bir bilgiye ulaşmamızı engellemiştir. Bu alana dair bilgilerimiz antik yazarların satırlarının aralarından cımbız ile çekip yorumlanan bilgilerin ötesine ne yazık ki geçememektedir. Bizler bu bağlamda örneğin Avarlar'ın, Hunlar'ın ya da ardıllarının bir günlerini nasıl geçirdiklerini, ya da kadınların toplumdaki rolleri gibi sosyo-kültürel konulara dair bilgilerimiz hep eksik kalacaktır.

Antik edebi metinlerden elde edilen bilgilerin daha çok askeri ve siyasi alanda sınırlandırılmış olmasından dolayı, tarihin yardımcı bilimlerinden epigrafi ve arkeolojiden destek alınması Batı Avrupa'daki Türk topluluklarına dair hiç şüphesiz yeni bilgilerin doğmasına katkıda bulunacaktır.

TESTIMONIA

1. LITERATURA

LIT1. AGATHIAS

Hist. XIII 9, 4:

... θεμιτὸν γὰρ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Φράγγων οὐπώποτε κείρεσθαι, ἀλλ᾽ ἀκειρεκόμαι τέ εἰσιν ἐκ παίδων ἀεὶ καὶ παρῃώρηνται αὐτοῖς ἅπαντες εὖ μάλα ἐπὶ τῶν ὤμων οἱ πλόκαμοι, ἐπεὶ καὶ οἱ ἐμπρόσθιοι ἐκ τοῦ μετώπου σχιζόμενοι ἐφ᾽ ἑκάτερα φέρονται, οὐ μὴν ωσπερ οἱ τῶν Τούρκων τε καὶ᾽ Αβάρων ἀπέκτητοι καὶ αὐχμηροὶ καὶ ῥυπῶντες καὶ ἐνέρσει ἀπρε πῶς ἀναπεπλεγμένοι, ἀλλὰ ῥύμματα γὰρ ἐπιβάλλουσιν αὐτοῖς ποικίλα καὶ ἐς τὸ ἀκριβὲς διαξαίνουσι. ...

LIT2. GEORGIOS PISIDES

***Bel. Avar.* XVII:**

… Τούρκων ἀποσχισθέντες ἄγριοι κλάδοι, καὶ τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς εὐγενεστάτοις τόποις παρεντεθέντες ωσπερ ἐμφυλίσματα, καρποὺς παρεβλάστησαν ἐν τοῖς ἡμέροις φυτοῖς ὑποτρέφοντας ἀγρίαν φύσιν. …

LIT3. DAMASKIOS

V. Isid. **LXIII 2:**

… Σκύθας, οὓς ᾽Αττίλας ἦγεν, Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ μετὰ ῾Ονώριον ῾Ρώμης βασιλεύοντος, φόνος ἐρρύη ἑκατέρωθεν τοσοῦτος ὡς μηδένα τῶν συμπλακέν των τῇ μάχῃ μηδετέρου μέρους περισωθῆναι, πλὴν τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς ὀλίγων δορυφόρων. …

V. Isid. **LXIV 9:**

…᾽Αττίλαν ἕνα ὄντα τὸν Βαλίμεριν ἀπὸ τοῦ οἰκείου σώματος ἀποπάλλειν σπινθῆ ρας: ὁ δὲ ἦν ὁ Βαλίμερις Θευδερίχου πατήρ, ὃς νῦν τὸ μέγιστον ἔχει κράτος᾽Ιταλίας ἁπάσης. …

LIT4. EUAGRIOS

***Hist. eccles.* II 20:**

… ιζ΄. Περὶ Ἀττίλα τοῦ Σκυθῶν βασιλέως, καὶ ὅπως τὰ ἑῷα καὶ ἑσπέρια κατέστρεψε: καὶ περὶ τοῦ γενομένου ξένου σεισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐν κόσμῳ φοβερῶν σημείων. …

***Hist. eccles.* III 20:**

… ιε΄. Περὶ τοῦ πολέμου τοῦ κατὰ Ἀττίλαν, καὶ σεισμῶν καθολικῶν. ις΄. Περὶ Μεμνονίου, Ζωΐλου, καὶ Καλλίστου, καὶ Ἀνατολίου. …

***Hist. eccles.* XXVI 26:**

… ἐκεκίνητο Ἀττίλα τοῦ τῶν Σκυθῶν βασιλέως: ὃν περιέρ γως καὶ ἐς τὰ μάλιστα λογίως Πρίσκος ὁ ῥήτωρ γράφει, μετὰ πολλῆς τῆς κομψείας διηγούμενος ὅπως τε κατὰ τῶν ἑῴων καὶ ἑσπερίων ἐπεστράτευσε μερῶν, οἵας τε καὶ ὅσας πόλεις ἑλὼν κατήγαγε, καὶ ὅσα πεπραχὼς τῶν ἐντεῦθεν μετέστη. …

***Hist. eccles.* C 10:**

… Οὔννων τῶν πάλαι Μασσαγετῶν ἐπιδραμόντων, καὶ τὸν Ἴστρον διαβάντων μηδενὸς ἀμύνοντος, αὐτοῦ δέ γε Ζήνωνος τὰ ἐπίλοιπα βαρβαρικῷ τῳ τρόπῳ πρὸς βίας ἀφαιρουμένου. …

***Hist. eccles.* CXLV 4:**

… ἀστάθμητον ἔχων Οὐννικῶν ἐθνῶν: ὅπερ Ὑπάτιον ὑπαν τήσοντα πέπομφεν ὁ βασιλεύς. Καὶ ἐπειδὴ πρὸς τῶν οἰκείων προδοθεὶς ὁ Ὑπάτιος ζωγρίας ἥλω λύτρων τε μεγάλων ἀφείθη, Κύριλλος τὰς ἐπιστρατεύσεις ἐγχειρί ζεται. …

***Hist. eccles.* CXLV 30:**

… Ἐπέδραμεν καὶ ἕτερον γένος Οὐννικὸν περαιωθὲν τὰς Καππαδοκῶν πύλας. Πέπονθε δὲ ὑπὸ σεισμῶν ἐξαισίων ἀνὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ ἡ Ρόδος, τρίτον ἐκεῖνο πάθος, ἀωρεὶ τῶ νυκτῶν. …

***Hist. eccles.* CXCVI 6:**

…Ἀβάρων διαβάσεις ἀνείργοντα.Ἔθνος δὲ Σκυθικὸν οἱ …

***Hist. eccles.* CXCVI 7:**

... Ἄβαροι τῶν ἀμαξοβίων τῶν ὑπὲρ τὸν Καύκασον τὰ ἐπέκεινα πεδία νεμομένων: οἳτοὺς γειτνιῶντας Τούρκους πασσυδὶ πεφευγότες, ...

***Hist. eccles.* CXCVI 8:**

... ἐπέκεινα πεδία νεμομένων: οἳ τοὺς γειτνιῶντας Τούρκους πασσυδὶ πεφευγότες, ἐπεὶ κακῶς πρὸς αὐτῶν ἐπεπόν θεσαν, ἐπὶ τὸν Βόσπορον ἀφίκοντο: καὶ τὴν ἠϊόνα τοῦ Εὐξείνου καλουμένου Πόντου καταλιπόντες-ἔνθα συχνὰ μὲν ἔθνη βαρβαρικά, ...

***Hist. eccles.* CCVII 26:**

...᾽Αβάρων πρώην ἐπεπόμφει, πολὺ ἀγείρας πλῆθος στρα τοῦ. Ὃς καὶ μικροῦ ἐάλω, τῶν στρατιωτῶν μηδὲ τὴν θέαν τῶν βαρβάρων ὑπενεγκάντων, ...

***Hist. eccles.* CCVIII 18:**

... τὴν ἑῷαν πεπραγμένων, τὸ Σίρμιον πρὸς τῶν᾽Αβάρων ἐάλω, πρώην μὲν ὑπὸ Γηπαίδων κρατούμενον,᾽Ιουστίνῳ δὲ πρὸς αὐτῶν παραδοθέν. ...

***Hist. eccles.* CCXXX 12:**

... Τουρκουᾶτος τὸν παῖδα στεφανώσας ἀνεῖλεν, ἀνδρισάμενον μέν, ἀπειθήσαντα δέ. Τῶν γὰρ ἀγόντων εὐβουλία καὶ τῶν ἀγομένων εὐπείθεια μεγάλα πεφύκασιν ἀγαθὰ κατερ γάζεσθαι. ...

***Hist. eccles.* CCXXXVIII 4:**

... χρυσᾶ, καὶ ἀμφίθυρον Οὐννικὸν κεκοσμημένον χρυσίῳ: καὶ τὰ ἀπομένοντα τῆς τιμῆς μιλιαρίσια εἶναι τοῦ ἁγίου ου οἴκου, ἵνα διὰ τῆς τύχης σου, ἅγιε, εἰς πάντα, ξαιρέτως δὲ εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην ἔλθῃς εἰς τὴν βοήθειάν μου καὶ Σιρήν, ...

***Hist. eccles.* CCXXXIII 15:**

... βουλεύοντος σὺν τοῖς ἀμφ᾽ αὐτόν, ἐκ τῆς τῶν Τούρκων συμπλοκῆς ἐπανιόντος.᾽Εν τούτῳ δὲ Κομεντίολος τὴν Μαρτυρόπολιν περικαθήμενος τοὺς μὲν πολλοὺς αὐτοῦ καταλείπει, αὐτὸς δὲ σὺν καί τισιν ἀριστίνδην ἐκλεγεῖσιν ἐκτρέχει κατὰ τὸ Ὄκβας ὀχυρώτατον φρούριον, ἀντικρυ Μαρτυροπόλεως ἐς τὴν ἀντιπέρας ὄχθην διακείμενον ἐπί τινος σκοπέλου ἀποτόμου, ...

LIT13.ZOSIMOS

***Hist.* IV 22, 3:**

… Λαβόντες οὖν οὗτοι παρὰ τοῦ βασιλέως τὸ σύνθημα κατ᾽ ὀλίγους ἐκ τῶν τῆς Κωνσταντινου πόλεως πυλῶν ἐπεξῄεσαν, καὶ τοὺς ἐκλείποντας Σκυθῶν τοῖς κοντοῖς περονῶντες πολλῶν ἡμέρας ἑκάστης ἔφερον κεφαλάς: ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν ἵππων ταχυτὴς καὶ ἡ τῶν κοντῶν ἐπιφορὰ δύσμαχος εἶναι τοῖς Σκύθαις ἐδόκει, καταστρατηγῆσαι τὸ Σαρακηνικὸν διενοήθησαν φῦλον: ἐνέδραν τινὰ κοίλοις ἐναποκρύψαντες τόποις τρεῖς ἐνὶ Σκύθας ἐπιέναι συνεῖδον Σαρακηνῷ. Καὶ αὐτης δὲ διαμαρτόντες τῆς πείρας, τῶν Σαρακηνῶν διὰ τὸ τῶν σφετέρων ἵππων ταχὺ καὶ εὐάγωγον κατ᾽ ἐξου σίαν ἀποφευγόντων, ἡνίκα [δ᾽] ἂν πλῆθος ἐπιὸν ἴδοιεν, ἐπελαυνόντων δὲ σχολαίοις καὶ τοῖς κοντοῖς ἀναιρούν των, τοσοῦτος ἐγένετο Σκυθῶν φόνος ωστε ἀπαγο ρεύσαντας αὐτοὺς ἐθελῆσαι περαιωθῆναι τὸν Ἴστρον καὶ σφᾶς ἐκδοῦναι τοῖς Οὔννοις μᾶλλον ἢ ὑπὸ Σαρα κηνῶν πανωλεθρίᾳ διαφθαρῆναι: καταλιπόντων δὲ αὐτῶν τοὺς περὶ Κωνσταντίνου τὴν πόλιν τόπους καὶ πορρω τέρω προελθόντων, γέγονεν εὐρυχωρία τῷ βασιλεῖ ραγαγεῖν εἰς τὸ πρόσω τὸ στράτευμα. …

***Hist.* IV 23, 6, 10:**

… Οὕτω δὴ τοῦ βασιλέως εἰς ἄλογον ὑποψίαν παρατραπέντος, Σευαστιανὸς μὲν ἐδήλου κατὰ χώραν μένειν τῷ βασιλεῖ καὶ μὴ περαιτέρω προβαίνειν: οὐδὲ γὰρ εἶναι ῥᾷστον πλήθει τοσούτῳ πόλεμον ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐπάγειν, ἀλλ᾽ ἐκ περιδρομῆς καὶ λαθραίαις ἐπιθέσεσι τρίβειν τὸν χρόνον, ἕως ἂν σπάνει τῶν ἐπιτη δείων ἀπειπόντες ἢ παραδοῖεν αὐτούς, ἢ τῶν ὑπὸ Ῥω μαίους χωρίων ἀναχωρήσαιεν, τοῖς Οὔννοις ἐκδιδόντες τὰ καθ᾽ ἑαυτοὺς μᾶλλον ἢ τοῖς ἐκ τοῦ λιμοῦ συμβαίνειν εἰωθόσιν οἰκτροτάτοις ὀλέθροις. …

***Hist.* IV 25, 1:**

… Θεοδοσίου δὲ τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην διατρίβοντος, πολλοὶ πανταχόθεν κατὰ κοινὰς καὶ ἰδίας συρρέοντες χρείας τῶν προσηκόντων τυχόντες ἀπηλλάττοντο: πλήθους δὲ πολλοῦ τῶν ὑπὲρ τὸν Ἴστρον Σκυθῶν, Γότθων λέγω καὶ Ταϊφάλων καὶ ὅσα τούτοις ἦν ὁμοδίαιτα πρότερον ἔθνη, περαιωθέντων καὶ ταῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν οὔσαις πόλεσιν ἐνοχλεῖν ἀναγκαζομένων διὰ τὸ πλῆθος Οὔννων τἀπαρ᾽ αὐτῶν οἰκούμενα κατασχεῖν, ὁ μὲν βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐς πόλεμον πανστρατιᾷ παρεσκευάζετο. …

***Hist.* IV 26, 1:**

… Οὕτω τοῖς ἀπὸ τῆς τύχης πορισθεῖσι τοῦ στρατηγοῦ χρησαμένου, τὰ μὲν τῆς Θρᾴκης, εἰς ἔσχατον ἀπωλείας ἐλάσειν κινδυνεύσαντα, τέως ἦν ἐν ἡσυχίᾳ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τῶν ἐν ταύτῃ βαρβάρων ἀπολομένων. Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἐᾴαν οὐ πόρρω γέγονε παντελοῦς ἀπωλείας ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε: τῶν Οὔννων, ὃν τρόπον διεξῆλθον, τοῖς ὑπὲρ τὸν Ἴστρον κατῳκη μένοις ἔθνεσιν ἐπελθόντων, οὐκ ἐνεγκόντες οἱ Σκύθαι τὰς τούτων ἐφόδους Οὐάλεντος τηνικαῦτα βασιλεύοντος ἐδεήθησαν κατὰ τὴν Θρᾴκην δέξασθαι αὐτούς, συμμά χων τε καὶ ὑπηκόων πληρώσοντας χρείαν, ὑπηρετη σομένους δὲ πᾶσιν οἷς ἂν ὁ βασιλεὺς ἐπιτάξειεν. …

***Hist.* IV 34, 6, 1:**

… Σκύρους γὰρ καὶ Καρποδάκας Οὔννοις ἀναμεμιγμένους ἠμύνατο, καὶ ἐλαττωθέντας τῇ μάχῃ περαιωθῆναι τὸν Ἴστρον καὶ τὰ οἰκεῖα καταλαβεῖν συνηνάγκασεν: ἐκ τούτου τοιγαροῦν ἀναθαρρῆσαι τοὺς στρατιώτας συνέβη, καὶ ἔδοξέ πως βραχὺ γοῦν ἐκ τῶν προλαβόντων δυστυχημάτων ..... ἀνενεγκεῖν, ἀνιέναι τε καὶ γεωργοῖς τὴν τῆς γῆς ἐπιμέλειαν καὶ ὑποζυγίοις καὶ θρέμμασι νομὴν ἄφοβον. …

***Hist.* V 22, 1-2:**

… Ἀλλ᾽ ὁ μὲν Γαΐνης ἐν τούτοις ἦν: Οὔλδης δὲ ὁ τὴν Οὔννων ἔχων κατ᾽ ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡγεμο νίαν, οὐκ ἀσφαλὲς ἡγησάμενος εἶναι βαρβάρῳ στρατό πεδον οἰκεῖον ἔχοντι συγχωρῆσαι πέραν τοῦ Ἴστρου τὴν οἴκησιν ἔχειν, ἅμα δὲ καὶ τῷ Ῥωμαίων οἰόμενος βασιλεῖ αριεῖσθαι τοῦτον ἀποδιώκων, εἰς μάχην αὐτῷ καταστῆναι παρεσκευάζετο καὶ συναγαγὼν τὴν δύναμιν ἀντετάττετο. Γαΐνης δὲ οὔτε πρὸς Ῥωμαίους ἐπανελθεῖν ἔτι δυνάμενος οὔτε ἄλλως τὴν ἀπειλουμένην ἔφοδον διαφυ γεῖν, ὁπλίσας τοὺς σὺν αὐτῷ τοῖς Οὔν- νοις ἀπήντα: συμπλα κέντων δὲ τῶν στρατοπέδων οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἀλλήλοις, ἀντέσχε μὲν εἴς τινας μάχας ἡ Γαΐνου μερίς, ἐπεὶ δὲ πολλοὶ [τε] ἐξ αὐτῶν ἔπεσον, ἀνῃρέθη καὶ αὐτὸς Γαΐνης, καρτερῶς καὶ γενναίως ἀγωνισάμενος. …

***Hist.* V 22, 3, 3:**

… Τοῦ πολέμου τῇ Γαΐνου τελευτῇ πέρας λαβόντος, Οὔλδης ὁ τῶν Οὔννων ἡγούμενος τὴν τούτου κεφαλὴν Ἀρκαδίῳ τῷ βασιλεῖ πέμψας δωρεῶν ἠξιοῦτο καὶ ἐπὶ τούτοις σπονδὰς πρὸς Ῥωμαίους ἐτίθετο: τῶν δὲ πραγμάτων σὺν οὐδενὶ

λόγῳ φερομένων οἷα τοῦ βασιλέως φρονήσεως ἐστερη μένου, τὰ ἐν τῇ Θρᾴκῃ συνεταράττετο: φυγάδες γὰρ οἰκέται καὶ ἄλλως τὰς τάξεις ἀπολιπόντες, Οὔννους ἑαυ τοὺς εἰπόντες εἶναι, τὰ ἐν τοῖς ὑπαίθροις διήρπαζον, ἕως ὁ Φράουιττος ἐπιστρατεύσας, καὶ ὅσοις ἐνέτυχεν ἀνελών, ἔξω φόβου πεποίηκε τοὺς οἰκήτορας ... ...λίαν ἔγνωκε διαβῆναι: δεδιότες μή ποτε κακῶς διατεθεῖεν τούτῳ περιπεσόντες, ἀπέβησαν τῆς νεὼς ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἤπειρον τόποις, καὶ περὶ τῆς σφῶν βου λευόμενοι σωτηρίας ἐποίει γὰρ αὐτοῖς ταύτην ἐπισφαλῆ τὸ τοῦ πλημμελήματος ὑπερβάλλον) καιρὸν δεδώκασι τοῖς παρ᾽ αὐτῶν φυλαττομένοις φυγῆς: ἕτεροι δέ φασιν ὡς χρημάτων αὐτοῖς τὴν ἄφεσιν ἐφιλοτιμήσαντο. ...

***Hist.* V 26, 4, 1:**

... Οὗ προσαγγελθέντος ἡ μὲν πρώτη πάντας κατέπληξεν ἀκοή: τῶν δὲ πόλεων ταῖς ἐλπίσιν ἀπεγνωκότων, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς Ῥώμης εἰς ἔσχατον οὔσης κινδύνου συντα ραχθείσης, ἀναλαβὼν ὁ Στελίχων ἅπαν τὸ ἐν τῷ Τικήνῳ τῆς Λιγυστικῆς ἐνιδρυμένον στρατόπεδον ἦν δὲ εἰς ἀριθμοὺς συνειλεγμένον τριάκοντα) καὶ ὅσον οἷός τε γέγονε συμμαχικὸν ἐξ Ἀλανῶν καὶ Οὔννων περιποιή σασθαι, τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων οὐκ ἀναμείνας αὐτὸς ἐπεραιώθη τὸν Ἴστρον ἅμα παντὶ τῷ στρατεύματι. ...

***Hist.* V 37, 1:**

...Ἀλλὰ τούτων οὕτω διῳκημένων ἐπὶ τὴν κατὰ τῆς Ῥώμης ἔφοδον Ἀλάριχος ὡρμήθη, γελάσας τὴν Ὀνωρίου παρασκευήν: ἐπεὶ δὲ μεγίστοις οὕτως πράγμασιν οὐκ ἐκ τοῦ ἴσου μόνον ἀλλὰ καὶ ἐκ μείζονος ὑπεροχῆς ἐγχειρῆσαι διενοεῖτο, μεταπέμπεται τὸν τῆς γαμετῆς ἀδελφὸν Ἀτάουλφον ἐκ τῆς ἀνωτάτω Παιονίας, ὡς ἂν αὐτῷ κοινωνήσοι τῆς πράξεως, Οὔννων καὶ Γότθων πλῆθος οὐκ εὐκαταφρόνητον ἔχων. ...

***Hist.* V 45, 5:**

...Ἀλλὰ τῆς μὲν εἰρήνης ἕνεκα καὶ αὖθις ὡς βασιλέα πέμπει πρέσβεις ἡ γερουσία, καὶ τοῦ τῆς Ῥώμης ἐπισκόπου τοῖς πρέσβεσι συναπάραντος ἦσαν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ βαρβάρων τινὲς ὑπ᾽ Αλαρίχου σταλέντες, ὡς ἂν περισώζοιεν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐνοχλούντων ταῖς ὁδοῖς πολεμίων: ἀλλὰ τούτων ἐς τὸν βασιλέα κεχωρη κότων, Ἀτάουλφος γενόμενος ὑπ᾽ Αλαρίχου μετάπεμ πτος, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω διεξῆλθον, ἐπεραιώθη τὰς Ἄλπεις τὰς ἀπὸ Παιονίας ἐπὶ τὴν Οὐενετίαν φερούσας. Ὅπερ ὁ βασιλεὺς ἀκηκοώς, μὴ πολλὴν τε δύναμιν εἶναι αὐτῷ, τοὺς στρατιώτας πάντας, ἱππέας τε καὶ πεζούς, ὅσοι κατὰ τὰς πόλεις ἦσαν, ἀπαντῆσαι τούτῳ διέταξεν ἅμα τοῖς σφῶν ἡγεμόσιν: Ὀλυμπίῳ δὲ τῶν ἐν τῇ

αὐλῇ τάξεων ἡγου μένῳ τοὺς ἐν τῇ῾Ραβέννῃ δέδωκεν Οὔννους, τριακοσίους ὄντας τὸν ἀριθμόν, οἵτινες ἐπειδὴ τοὺς ἐληλυθότας <σὺν᾽Αταούλφῳ Γότθους κατέλαβον ἐστρατοπεδευμένους περὶ πόλιν τινὰ ᾽Ιταλίας,> Πείσας αὐτὴν ὀνομάζουσιν, ἐπιθέ μενοι καὶ συμπεσόντες ἀναιροῦσι μὲν τῶν Γότθων ἑκατὸν καὶ χιλίους, ἑπτακαίδεκα μόνον <ἀπο>λέσαντες: ὡς δὲ τὸ πᾶν ἐπιὸν ἐθεάσαντο πλῆθος, μὴ κυκλωθεῖεν ὑπὸ τῶν πολλῶν δείσαντες, εἰς τὴν῾Ράβενναν ἐσώθησαν. ...

***Hist.* V 50,1:**

... Τούτων δὲ πραχθέντων ὁ βασιλεὺς ὡς δὴ πολε μήσων᾽Αλαρίχῳ μυρίους εἰς συμμαχίαν Οὔννους ἐπεκα λεῖτο: τροφὴν δὲ τούτοις ἕτοιμον εἶναι παροῦσι βουλό μενος, σῖτον καὶ πρόβατα καὶ βόας τοὺς ἀπὸ τῆς Δαλμα τίας εἰσφέρειν ἐκέλευεν: ἔπεμπε δὲ τοὺς κατασκοπήσοντας ″πως τὴν ἐπὶ τὴν ῾Ρώμην ὁδὸν ᾽Αλάριχος ποιεῖται, καὶ πανταχόθεν τὰς δυνάμεις συνήθροιζεν. ...

LIT5. IOANNES LAURENTIOS LYDOS

***De magistr.* CC 9:**

... Λέων καὶ τὸν πλοῦτον εὑρὼν ὃν Ἀττίλας ὁ τῆς οἰκουμένης πολέμιος λαμβάνειν ἤμελλεν ἣν δὲ ὑπὲρ τὰς χιλίας ἑκατοντάδας τοῦ χρυσίου λιτρῶν, ὀγκωθεὶς τῇ δυνάμει ἔγνω Βανδίλοις, ἔθνει Γερμανικῷ, ἀπὸ τῆς ἀρκτῴας ἐπὶ τὰς Ἱσπανίας διὰ τοῦ Πυρη ναίου ἐνσκήψαντι τῇ Λιβύῃ, πολεμεῖν. ...

LIT6. Ioannes Malalas

***Chronog.* CCCLVIII 8:**

… ῾Ο δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἦν ἐλλόγιμος, παρὰ παντὸς τοῦ δήμου φιλούμενος καὶ τῆς συγκλήτου. ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας αὐ τοῦ καὶ Βαλεντινιανοῦ ἐπεστράτευσε κατὰ ῾Ρώμης καὶ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ᾽Αττιλᾶς, ἐκ τοῦ γένους τῶν Γηπέδων, πλῆθος ἔχων μυριάδων πολλῶν, δηλώσας διὰ Γότθου ἑνὸς πρεσβευτοῦ τῷ Βαλεντινιανῷ, βασιλεῖ ῾Ρώμης, …

***Chronog.* CCCLVIII 11:**

… δηλώσας διὰ Γότθου ἑνὸς πρεσβευτοῦ τῷ Βαλεντινιανῷ, βασιλεῖ ῾Ρώμης, ᾽Εκέλευσέ σοι δι᾽ ἐμοῦ ὁ δεσπότης μου καὶ δεσπότης σου ᾽Αττιλᾶς ἵνα εὑτρε πίσῃς αὐτῷ τὸ παλάτιόν σου. ὁμοίως δὲ καὶ Θεοδοσίῳ βασιλεῖ τὰ αὐτὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδήλωσε δι᾽ ἑνὸς Γότθου πρεσβευτοῦ. …

***Chronog.* CCCLVIII 15:**

… καὶ Θεοδοσίῳ βασιλεῖ τὰ αὐτὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδήλωσε δι᾽ ἑνὸς Γότθου πρεσ βευτοῦ. καὶ ἀκηκοὼς ᾽Αέτιος ὁ πρῶτος συγκλητικὸς ῾Ρώμης τὴν ὑπερβάλλουσαν τόλμαν τῆς ἀπονενοημένης ἀποκρίσεως ᾽Αττιλᾶ, ἀπῆλθε πρὸς ᾽Αλάριχον πρὸς τοὺς Γάλλους, ὄντα ἐχθρὸν ῾Ρωμαίων, …

***Chronog.* CCCLVIII 18:**

… καὶ προετρέψατο αὐτὸν καὶ ἤνεγκεν αὐτὸν ἅμα αὐτῷ κατὰ ᾽Αττιλᾶ: ἐπολέμησε γὰρ πόλεις πολλὰς τῆς ῾Ρώμης. καὶ ἐξαίφνης ἐπιῤῥίψαντες αὐτῷ, ὡς ἐστὶν ἀπληκεύων πλησίον τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ, ἔκοψαν αὐτῶν χιλιάδας πολλάς. … ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ᾽Αττιλᾶς ἐτελεύτησε καταφορᾷ αἵματος διὰ τῶν ῥινῶν ἐνεχθείσῃ νυκτός, μετὰ Οὔννας παλλακίδος αὐτοῦ καθεύδων: ἥτις κόρη καὶ ὑπενοήθη ὅτι αὐτὴ αὐτὸν ἀνεῖλε. … ἐξῆλθεν ἐν ἄλλῳ πολέμῳ Οὔννους, καὶ ἐσφάγη ἐπὶ τῆς ὑπατείας Μαξίμου καὶ ᾽Ιανουαρίου, ὢν ἐτῶν ξ΄ ἥμισυ. Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κάρου ἐβασίλευσε Νουμεριανὸς Αὔ γουστος ἔτη δύο. …

***Chronog.* CCCLIX 2:**

… εἰς δὲ τὴν συμβολὴν πληγὴν λαβὼν ὁ ᾽Αλάριχος ἀπὸ σαγίτας ἐτελεύτησεν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ᾽Αττιλᾶς ἐτελεύτησε καταφορᾷ αἵματος διὰ τῶν ῥινῶν ἐνεχθείσῃ νυκτός, μετὰ Οὔννας παλλακίδος αὐτοῦ καθεύδων: ἥτις κόρη καὶ ὑπενοήθη ὅτι αὐτὴ αὐτὸν ἀνεῖλε. …

***Chronog.* CCCCII 6:**
… καὶ παρέλαβε τὴν Θρᾴκην καὶ Σκυθίαν καὶ Μυσίαν ἕως ᾽Οδησσοῦ καὶ ᾽Αγχιάλου, ἔχων μεθ᾽ ἑαυτοῦ πλῆθος Οὔννων καὶ Βουλγάρων. καὶ ἔπεμψεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ῾Υπάτιον τὸν στρατηλάτην Θρᾴκης: …

***Chronog.* CCCCIV 13:**

… ἀκούσας δὲ Βιταλιανὸς ὅτι μετὰ πολλῆς βοηθείας ἐξέρχεται ὁ Μαρῖνος κατ᾽ αὐτοῦ, ὅσα εὗρε πλοῖα ἐκρά τησε καὶ ἐγόμωσεν αὐτὰ Οὐννικὴν καὶ Γοτθικὴν χεῖρα ὡπλισμέ νους. καὶ ωρμησεν εἰσελθεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν, θαῤῥῶν ὅτι πάντως αὐτὴν λαμβάνει, καὶ Μαρῖνον δὲ ἀπαντῶντα ἀνα λίσκει μεθ᾽ ἧς ἔχει βοηθείας. …

***Chronog.* CCCCV 9:**
… καὶ ἀνήφθησαν ἐξαίφνης ὑπὸ πυρὸς τὰ πλοῖα ἅπαντα Βιταλιανοῦ τοῦ τυ-ράννου καὶ ἐποντίσθησαν εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ῥεύματος μεθ᾽ ὧν εἶχον Γότθων καὶ Οὔννων καὶ κυθῶν στρατιωτῶν συνεπομένων αὐτῷ. ὁ δὲ Βι ταλιανὸς καὶ οἱ εἰς τὰ ἄλλα πλοῖα προσεσχηκότες τὸ γεγονός, …

***Chronog.* CCCCXIV 18:**
… Καὶ προετρέψατο ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ῥῆγα τῶν Οὔννων ὀνόματι Ζιλγιβί: περὶ οὗ ἀκούσας ᾽Ιουστῖ νος ὁ βασιλεύς, ὅτι πρῴην μὲν αὐτὸς ἦν προτρεψάμενος αὐτὸν πρὸς βοήθειαν ῾Ρωμαίων: πέμψας γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ δῶρα πολλὰ καὶ σύνταξιν παρ᾽ αὐτοῦ λαβὼν μεθ᾽ ὅρκου, ἀκούσας ὅτι προσ ερρύη τῷ βασιλεῖ Περσῶν, ἐλυπήθη σφόδρα. …

***Chronog.* CCCCXV 1-8:**

… ὁ δὲ αὐτὸς Οὖννος, προτραπεὶς ὑπὸ Κωάδου βασιλέως Περσῶν ἦλθε κατὰ ῾Ρωμαίων μετὰ εἴκοσι χιλιάδων, ὀφείλων πολεμῆσαι ῾Ρωμαίοις. … ἀγνοούντων ὅτι ἀπὸ τοῦ βασιλέως Περσῶν ἐπέμ φθη κατ᾽ αὐτῶν τὸ πλῆθος, ἀλλὰ ὡς ἀπὸ ἄλλης χώρας, φησίν, ἐπελθόντων τοῖς Οὔννοις καὶ τῷ ῥηγὶ αὐτῶν: …

***Chronog.* CCCCXV 19:**

… οἱ δὲ λοιποὶ τῶν Οὔννων οἱ περισωθέντες ἔφυγον. καὶ ἔδοξε λοιπὸν ὁ βασι-λεὺς Κωάδης λαλεῖν περὶ πάκτων εἰρήνης, δηλώσας διὰ Λαβροΐου πρεσβευτοῦ τῷ βασιλεῖ ῾Ρωμαίων ᾽Ιουστίνῳ. …

***Chronog.* CCCCXXX 21:**

… Εν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ προσερρύη Ῥωμαίοις ῥήγισσα ἐκ τῶν Σαβείρων Οὔννων, γυνή τις ἀνδρεία καὶ πλήθει καὶ φρονήσει, ὀνόματι Βώα, χήρα, ἔχουσα δὲ μικροὺς υἱοὺς δύο καὶ ὑπ᾽ αυτὴν χιλιάδας ἑκατόν: …

***Chronog.* CCCCXXXI 1:**
… ἥτις ἐδυνάστευσε τῶν Οὐννικῶν μερῶν μετὰ τὴν τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς Βλὰχ ἀποβίωσιν. καὶ προτραπεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ξενίοις πολλοῖς βασιλικῆς φορεσίας …

***Chronog.* CCCCXXXI 5:**
… καὶ προτραπεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ξενίοις πολλοῖς βασιλικῆς φορε σίας καὶ σκευῶν διαφόρων ἐν ἀργύρῳ καὶ χρημάτων οὐκ ὀλί γων, συνε-λάβετο δορυαλώτους καὶ ἄλλους ῥῆγας δύο Οὔννους, οὕστινας ἦν προτρε-ψάμενος Κωάδης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς εἰς τὸ συμμαχῆσαι αὐτῷ κατὰ Ῥωμαίων. …

***Chronog.* CCCCXXXI 14:**

… ὁ γὰρ Γλὼμ ὁ ἄλλος ῥὴξ τῶν αὐτῶν Οὔννων ἐσφάγη ἐν τῇ συμβολῇ ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς ῥηγίσσης. …

***Chronog.* CCCCXXXI 17:**
… Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ καὶ ὁ πλησίον Βοσπόρου ῥὴξ τῶν Οὔννων ὀνόματι Γρὼδ προσερρύη τῷ αὐτῷ βασιλεῖ: καὶ ἦλ θεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐφωτίσθη: ὅντινα ὁ αὐτὸς βα σιλεὺς ἐδέξατο εἰς φώτισμα, …

***Chronog.* CCCCXXXII 4:**

… ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει ἐκάθισεν ἀρι θμὸν στρατιωτῶν Ῥωμαίων, ἤτοι Ἰταλῶν, λεγομένων Ἱσπανῶν, δοὺς αὐτοῖς καὶ τριβοῦνον σὺν αὐτοῖς φυλάττοντα. ἦν δὲ ἐν τῇ πόλει συναλλαγαὶ Ῥωμαίων τε καὶ Οὔννων. …

***Chronog.* CCCCXXXII 7-8:**
… Ὁ δὲ αὐτὸς ῥὴξ ὁ γενόμενος χριστιανὸς ἀπελθὼν ἐπὶ τὴν ἰδίαν χώραν πλη-σίον Βοσπόρου εὗρε τὸν ἴδιον ἀδελφόν: καὶ ἐάσας αὐτὸν μετὰ βοηθείας Οὐννικῆς ἀνεχώρησεν. … ἔσεβον δὲ οἱ αὐτοὶ Οὖννοι ἀγάλματα: καὶ λαβόντες αὐτὰ ἐχώνευσαν: ἦσαν γὰρ ἀργυρᾶ καὶ ἠλέκτρινα: καὶ κατήλλαξαν αὐτὰ ἐν Βοσπό ρῳ, λαβόντες ἀντ᾽ αὐτῶν μιλιαρίσια. …

***Chronog.* CCCCXXXII 11:**

… ἔσεβον δὲ οἱ αὐτοὶ Οὖννοι ἀγάλματα: καὶ λαβόντες αὐτὰ ἐχώνευσαν: ἦσαν γὰρ ἀργυρᾶ καὶ ἠλέκτρινα: καὶ κατήλλαξαν αὐτὰ ἐν Βοσπόρῳ, λαβόντες ἀντ᾽ αὐτῶν μιλιαρίσια. καὶ μανέντες οἱ ἱερεῖς τῶν αὐτῶν Οὔννων καὶ ἔσφαξαν τὸν ῥῆγα καὶ ἐποίησαν ἀντ᾽ αὐτοῦ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Μοῦγελ. …

***Chronog.* CCCCXXXII 18:**
… καὶ ἐπεστράτευσε κατὰ τῶν αὐτῶν Οὔννων ὁ αὐτὸς βασιλεὺς πέμψας διὰ τῆς αὐτῆς Ποντικῆς θαλάσσης πλοῖα γέμοντα στρατιωτῶν καὶ ἔξαρχον, ὁμοίως δὲ καὶ διὰ γῆς πέμψας πολλὴν βοήθειαν καὶ στρατηγὸν Βαδουάριον. …

***Chronog.* CCCCXXXVII 19:**
… ᾽Επὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας δύο στρατηγοὶ Οὔννων ἐπιῤῥίψαντες μετὰ πλήθους εἰς τὴν Σκυθίαν καὶ τὴν Μυσίαν, ὅν τος ἐκεῖ στρατηλάτου῾Ρωμαίων Βαδουαρίου καὶ᾽Ιουστίνου, …

***Chronog.* CCCCXXXVII 22:**
… ὅν τος ἐκεῖ στρατηλάτου῾Ρωμαίων Βαδουαρίου καὶ᾽Ιουστίνου, καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν κατὰ τῶν Οὔννων, καὶ συμβολῆς γενομέ νης, ἐσφάγη᾽Ιουστῖνος ἐν τῷ πολέμῳ: καὶ ἐγένετο ἀντ᾽ αὐτοῦ Κωνσταντίολος ὁ Φλωρεντίου στρατηλάτης τῆς Μυσίας. …

***Chronog.* CCCCXXXVIII 2:**
… καὶ ἦλθον οἱ Οὖννοι πραιδεύοντες ἕως τῆς Θρᾴκης: καὶ ἐξελθὼν κατ᾽ αὐτῶν ὁ στρατηλάτης Κωνσταντίολος καὶ Γοδιλᾶς καὶ ὁ τοῦ᾽Ιλλυρικοῦ στρατηλάτης ᾽Ασκοὺμ …

***Chronog.* CCCCXXXVIII 4:**

… καὶ ὁ τοῦ᾽Ιλλυρικοῦ στρατηλάτης᾽Ασκοὺμ ὁ Οὖννος, ὃν ἐδέξατο ὁ βασιλεὺς ᾽Ιουστινιανὸς ἐν ἁγίῳ βαπτίσματι, …

***Chronog.* CCCCXXXVIII 6:**
… ὃν ἐδέξατο ὁ βασιλεὺς᾽Ιουστινιανὸς ἐν ἁγίῳ βαπτίσματι, καὶ μεσολαβηθέν των τῶν Οὔννων ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν πιπτόντων, ἀπέφυγεν ἡ πραῖδα πᾶσα, καὶ ἐγένοντο῾Ρωμαῖοι ἐπικρατέστεροι, …

***Chronog.* CCCCXXXVIII 9:**

… ἀπέφυγεν ἡ πραΐδα πᾶσα, καὶ ἐγένοντο ῾Ρωμαῖοι ἐπικρατέστεροι, φονεύσαντες καὶ τοὺς δύο ῥῆγας. καὶ ὡς ὑποστρέφουσιν, ὑπην τήθησαν ὑπὸ ἄλλων Οὔννων: καὶ συμβαλόντες ἀπὸ κόπου, καὶ ἀσθενέστεροι ὄντες οἱ ῾Ρωμαίων στρατηγοί, δέδωκαν νῶτα: …

***Chronog.* CCCCXXXVIII 11:**

… καὶ συμβαλόντες ἀπὸ κόπου, καὶ ἀσθενέστεροι ὄντες οἱ ῾Ρωμαίων στρατηγοί, δέδωκαν νῶτα: καὶ καταδιώξαντες οἱ Οὖννοι᾽ σόκευσαν φεύγοντας τοὺς ἐξάρχους ῾Ρωμαίων.

***Chronog.* CCCCXXXVIII 17:**

… καὶ ὁ ᾽Ασκοὺμ δὲ συνελήφθη. καὶ λαβόν τες τοὺς δύο αἰχμαλώτους, τὸν μὲν Κωνσταντίολον ἀνέδωκαν, λαβόντες παρὰ τοῦ βασιλέως ῾Ρωμαίων νομίσματα μύρια, καὶ ἀνῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει: τὸν δὲ ᾽Ασκοὺμ τὸν Οὖννον κρατήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὴν χώραν αὐτῶν μετὰ καὶ ἄλ λων πολλῶν αἰχμαλώτων: καὶ εἰρήνευσε λοιπὸν τὰ Θρᾳκικὰ μέρη. …

***Chronog.* CCCCLI 11:**

… καὶ ἐδέξατο αὐτὸν σὺν τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῦ, ποιήσας αὐτὸν στρατηλάτην τοῦ ᾽Ιλλυριῶν ἔθνους, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ στρατηλα σίᾳ. καὶ καταλαβόντος αὐτοῦ τὴν χώραν τοῦ ᾽Ιλλυρικοῦ, ἐπέῤ ριψαν αὐτῷ Οὖννοι μετὰ πολλοῦ πλήθους διαφόρων βαρβάρων: καὶ ἐξελθὼν ωρμησε κατ᾽ αὐτῶν, καὶ πάντας κατανήλωσε: …

***Chronog.* CCCCLXXII 15:**

… Καὶ αὐτῷ τῷ χρόνῳ Οὖννοι Σάβηρες περάσαντες διὰ τῶν Κασπίων πυλῶν ἀνεφάνησαν ἐν τοῖς῾Ρωμαϊκοῖς μέρεσι, πραι δεύοντες ἐπὶ τὴν᾽ Αρμενίων χώραν: καὶ ἁπλώσαντες ἑαυτοὺς κα τέσχον ἕως τῆς Εὐφρατησίας καὶ τῆς δευτέρας Κιλικίας καὶ τῶν Κυρηστικῶν. …

***Chronog.* CCCCLXXII 24:**

… καὶ ἐξελθὼν ῾Ρουφῖνος καὶ μηνύσας τῷ βασιλεῖ ερσῶν, εὗρεν ὅτι οὐ κατὰ γνώμην τοῦ βασιλέως Περσῶν οἱ αὐ τοὶ Οὖννοι παρῆλθον: …

***Chronog.* CCCCLXXIII 1:**

…᾽Αρμενίας ὁπλίσασθαι κατὰ τῶν αὐτῶν Οὔννων, καὶ ἀκούσαν τες οἱ Οὖννοι, λαβόντες τὴν πραΐδαν πᾶσαν ὑπέστρεψαν δι᾽ ὧν ἐπανῆλθον τόπων. καὶ καταδιώξας αὐτοὺς ὁ στρατηλάτης Δω ρόθεος ἀφείλατο παρ᾽ αὐτῶν οὐκ ὀλίγην πραΐδαν. …

***Chronog.* CCCCLXXIII 2:**

… Οἱ Οὖννοι, λαβόντες τὴν πραΐδαν πᾶσαν ὑπέστρεψαν δι᾽ ὧν ἐπανῆλθον τόπων. καὶ καταδιώξας αὐτοὺς ὁ στρατηλάτης Δω ρόθεος ἀφείλατο παρ᾽ αὐτῶν οὐκ ὀλίγην πραΐδαν.᾽Εν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ τῆς δεκάτης ἰνδικτιῶνος συνέβη ὑπό τινων ἀλαστόρων δαιμόνων πρόφασιν γενέσθαι ταραχῆς ἐν Βυζαντίῳ, Εὐδαίμονος ἐπάρχου πόλεως ὄντος καὶ ἔχοντος ἀτάκτους ἐν φρουρᾷ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, …

***Chronog.* CCCCLXXXIX 12:**

… ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς᾽Ιουστινιανὸς οὐκ ἐφόρεσε στέμμα ἐπὶ ἡμέρας τριάκοντα. Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ εἰσῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔθνος Οὔννων παράξενον τῶν λεγομένων᾽Αβάρων. …

***Chronog.* CCCCLXXXIX 12:**

… Οὔννων παράξενον τῶν λεγομένων᾽Αβάρων.᾽Εν αὐταῖς δὲ ταῖς ἡμέραις τελευτᾷ ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας ἐν Βυζαντίῳ: καὶ ἐγένετο ἀντ᾽ αὐτοῦ Θεόκριτος. Μηνὶ φεβρουαρίῳ ἰνδικτιῶνος ζ΄ γέγονε θνῆσις ἐν Κων σταντινουπόλει ἀπὸ βουβώνων. …

***Chronog.* CCCCXC 6:**

… Μηνὶ μαρτίῳ ἰνδικτιῶνος ζ΄ ἐπανέστησαν οἱ Οὖννοι καὶ οἱ Σκλᾶβοι τῇ Θρᾴκῃ: καὶ πολεμήσαντες πολλοὺς ἀπέκτειναν καί τινας ἐπραίδευσαν: τὸν δὲ υἱὸν Βάκχου Σέργιον τὸν στρατη λάτην καὶ᾽Εδέρμαν μειζότερον Καλοποδίου ἐπραίδευσαν, λαβόν τες αὐτοὺς αἰχμαλώτους. …

LIT7. PSEUDO-MAURIKIOS

***Strateg.* I 2, 2, 9-10:**

… τοῦ μέσου, πρὸς τὸ σχῆμα τῶν ᾽Αβάρων, μετὰ φλαμούλων, σπαθία, περιτραχήλια στρογγύλα, στρογγύλα, κατὰ τὸ τῶν᾽Αβάρων σχῆμα, ἐν τάξει κροσσίων λινῶν ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν ἐρεῶν: …

***Strateg.* I 2, 6, 3:**

… ἢ ἀπὸ κεντούκλων ἢ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν᾽Αβάρων σκέπεσθαι τὰ στήθη καὶ τοὺς τραχήλους αὐτῶν καὶ μάλιστα τῶν προτασσομένων ἐν τῇ μάχῃ. …

***Strateg.* I 2, 8, 2:**

…᾽Αβάρων κεκομμένα, τουτέστι ζωστάρια, εἴτε λινᾶ εἰσιν, εἴτε αἴγεια, εἴτε ῥάσα, ἐφ᾽ ᾧ καβαλλικευόντων αὐτῶν σκέπεσθαι δι᾽ αὐτῶν τὰ γόνατα καὶ εὐσχήμους αὐτοὺς φαίνεσθαι. …

***Strateg.* I 2, 10, 2:**

… διὰ τὸ ἀναγκαῖον τῆς χρείας: καλὸν δέ ἐστι τὰς τένδας κατὰ τὸ σχῆμα τῶν ᾽Αβάρων γίνεσθαι, ὅτι καὶ κομπαὶ καὶ χρειώδεις εἰσίν. …

***Strateg.* II 1, 6, 3:**

… πρὸς τὴν χρείαν ἔτασσον, καθὼς νῦν᾽Αβάρεις καὶ Τοῦρκοι τάσσονται, ἐκεῖνο τὸ σχῆμα αὐτοὶ φυλάττοντες καὶ συντόμως ἐντεῦθεν ἀνακαλούμενοι τὰς συμβαινούσας αὐτοῖς μερικὰς τροπὰς ἐν ταῖς μάχαις. …

***Strateg.* IX 2, 3, 2:**

… χαγὰν τῶν᾽Αβάρων εἰς τὰ περὶ᾽Ηράκλειαν τοῖς᾽Ρωμαίοις καβαλλαρίοις μὴ ἀνασχομένοις ἐν φοσσάτῳ ἀσφαλῶς μετὰ τῶν πεζῶν ἀπληκεύειν, ἀλλ᾽ ἔξωθεν ἀφυλάκτως. …

***Strateg.* XI 2, 1, 2:**

… λύαρχά τε καὶ ἀπράγμονα. Μόνα δὲ τὰ τῶν Τούρκων καὶ᾽Αβάρων φρονtίζουσι τάξεως πολεμικῆς, ἰσχυροτέρας τῶν ἄλλων Σκυθικῶν ἐθνῶν τὰς κατὰ συστάδην μάχας ποιούμενα. …

***Strateg.* XI 2, 2, 1:**

… Καὶ τὸ μὲν Τούρκων πολύανδρόν τε καὶ ἐλεύθερον, ἀπηλ λαγμένον τῆς τῶν πλειόνων πραγμάτων ποικιλίας καὶ δεινότητος, οὐδὲν ἕτερον ἠσκημένον ἢ τὸ ἀνδρείως πρὸς τοὺς ἐχθροὺς διακεῖσθαι. …

***Strateg.* XI 2, 3, 1:**

… Τὸ δὲ ᾽Αβάρων μοχθηρότατον τε καὶ ποικίλον καὶ πρὸς τοὺς πολέμους ἐμπειρικώτατον: ταῦτα τοίνυν, ὡς μοναρχούμενα καὶ ἀπηνεῖς, …

LIT8. MENANDROS PROTECTOR

***De leg. Roman.* VII 1:**

…Ὅτι τῶν Τούρκων τῶν Σακῶν καλουμένων τὸ πάλαι πρεσβείαν ποιησαμένων πρὸς Ἰουστῖνον περὶ εἰρήνης, ἐν βουλῇ ἐποιή σατο ὁ βασιλεὺς ἐκπέμψαι πρεσβείαν ὡς. …

***De leg. Roman.*XIV 60:**

… οὐκ ἐς ἀναβολήν: ὀθνεῖον γάρ τι καὶ ἔκφυλον ψεύδεσθαι Τούρκῳ ἀνδρί. ὁ δὲ καθ᾽ ὑμᾶς βασιλεὺς ἐκτίσει μοι δίκας ἐν δέοντι, ἐμοὶ μὲν φιλίας ἐχόμενα διαλεγόμενος, τοῖς δὲ δὴ Οὐαρχωνίταις τοῖς ἡμετέροις δούλοις ἐδήλου δὲ τοὺς Ἀβάρους) ἀποδράσασι τοὺς δε σπότας γενόμενος ἔνσπονδος. …

***De leg. Roman.* IX 23:**

… τοιοῖσδε ἔληξεν ἡ πορεία καὶ ἀποπορεία ἐπὶ Τούρκους. Ὅτι Ἀβάρων καὶ Φράγγων σπεισαμένων πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῆς εἰρήνης ἐμπεδώτατα ἐχούσης, … 12 … Ὅτι Ἀλβούιος ὁ τῶν Λογγιβάρδων μόναρχος, οὐ γὰρ αὐτῷ ἀπέληγεν ἡ πρὸς Κονιμοῦνδον ἀπέχθεια, ἀλλ᾽ ἐκ παντὸς τρόπου ᾤετο δεῖν καταστρέψασθαι τὴν τῶν Γηπαίδων ἐπικράτειαν, ταύτῃ τοι πρέσβεις ἐξέπεμψεν ὡς τὸν Βαιανὸν ἐς ὁμαιχμίαν παρακαλῶν. παραγενομένων δὲ τῶν πρέσβεων, ἠντιβόλουν μὴ περιιδεῖν σφᾶς ὑπὸ Γηπαίδων τὰ ἀνήκεστα πεπονθότας, μάλιστα καὶ Ῥωμαίων τῶν ἄγαν ἐχθίστων Ἀβάροις συμμαχούντων τοῖς Γήπαισιν. ἐδί δασκον δὲ ὡς οὐ κατὰ τοσοῦτον πρὸς Γήπαιδας τὸν πόλεμον ἀναρ ρίψουσι καθ᾽ ὅσον Ἰουστίνῳ μαχήσονται, βασιλεῖ τῷ τῶν Ἀβάρων ἔθνει ἐς τὰ μάλιστα δυσμενεστάτῳ γε ὄντι, ὃς παρωσάμενος τὰς Ἰουστινιανοῦ τοῦ μητραδέλφου σπονδὰς πρὸς Ἀβάρους ἐκ πολλοῦ γεγενημένας τῶν εἰωθότων ἐστέρησεν. προσετίθεσαν δὲ ὡς, εἴ γεἔσοιντο ἅμα Λογγιβάρδοις, ἀκαταμάχητοι γενήσονταί πως, καὶ ὡς καταστρεφόμενοι Γήπαιδας τοῦ τε πλούτου σφῶν ἔτι γε μὴν καὶ τῆς ἐκείνων κοινῇ κρατήσουσι χώρας, καὶ ὡς ἡ Σκυθία τὸ λοιπὸν αὐτοῖς εὐημεροῦσί γε ἐς ἀεί, καὶ μὲν οὖν ἡ Θρᾴκη αὐτὴ ἔσται εὐεπίβατος, καὶ ἁπλῶς ξὺν οὐδενὶ πόνῳ ἐκ γειτόνων ὁρμώμενοι τὴν Ῥωμαίων καταδραμοῦνται, καὶ ὡς ἄχρις αὐτοῦ γε δήπου τοῦ Βυζαντίου ἐλάσουσιν. ἔφασκον δὲ οἱ τῶν Λογγιβάρδων πρέσβεις ὡς καὶ συνοίσει τοῖς Ἀβάροις τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἀσπάσασθαι μάχην: ἢ γὰρ ἂν ἐκεῖνοι προτερήσουσι καὶ ἐκ παντὸς τρόπου καθε λοῦσι τὴν Ἀβάρων δύναμιν, ὅπου καὶ γῆς τυγχάνουσιν ὄντες. Ὅτι ὁ Βαιανὸς τοὺς τῶν Λογγιβάρδων πρέσβεις δεξάμενος ἐδόκει τούτους περιφρονεῖν τῷ βούλεσθαί γε αὐτὸς κερδαλεώτερον θέσθαι ὡς αὐτοὺς τὴν συμμαχίαν: καὶ πὴ μὲν τὸ μὴ δύνασθαι, πὴ δὲ τὸ δύνασθαι μὲν προΐσχετο, μὴ βούλεσθαι δέ. ξυνελόντα δὲ εἰπεῖν ἅπαντα τρόπον ἀπάτης τοῖς δεομένοις ἐπισείσας ἔδοξε μὲν πείθεσθαι μόλις, οὐκ ἄλλως δὲ ἢ <εἰ> τὸ δεκατημόριον τῶν τετραπόδων ἁπάντων, ὅσα παρὰ Λογγιβάρδοις ὑπῆρχεν, αὐτίκα κομίσαιντο, καὶ ὡς, εἰ γένοιντο καθυπέρτεροι, ἥμισυ μὲν τῆς λείας ἕξουσιν αὐτοί, τὴν δὲ τῶν Γηπαίδων χώραν εἰς τέλεον. ἃ δὴ καὶ ἐγένετο: καὶ ἐχώρουν Γήπαισι πολεμήσοντες. ἐπειδὴ δὲ ἐπύθετο Κονιμοῦνδος, λέγεται δείσας ὡς καὶ αὖθις παρὰ βασιλέα Ἰουστῖνον ἔπεμψε πρέσβεις, καὶ ὡς οὐδὲν ἧττον ἢ πρότερον ξυνεπιλαβέσθαι οἱ τοῦ κινδύνου ἱκέτευε, καὶ πάλιν τὸ Σίρμιον καὶ τὴν εἴσω Δράου

ποταμοῦ χώραν ἐπηγγέλλετο δώσειν, αἰδώς τε αὐτὸν οὐκ εἶχεν ἤδη περὶ τῶν αὐτῶν ὀμωμοκότα ἅπαξ καὶ τοῖς ὅρκοις οὐχὶ ἐγκαρτε ρήσαντα. διὸ δὴ καὶ βασιλεὺς Ἰουστῖνος εὖ εἰδώς τε καὶ τεκμαιρό μενος τοῖς φθάσασιν, ὡς Κονιμούνδῳ ἔνεστι πίστεως οὐδὲν ὁτιοῦν, ἀνήνασθαι μὲν οὔτι ᾤετο χρῆναι τὴν ξυμμαχίαν, ἀναβολῇ δὲ ὅμως παρεκρούσατο τοῦ βαρβάρου τὴν αἴτησιν: ἔφη γὰρ ὡς διεσκεδα σμένα τὰ Ῥωμαϊκὰ ὑπάρχει στρατεύματα, ξὺν σπουδῇ δὲ ὡς οἷόν τέ ἐστιν ἀθροίσας αὐτίκα ἐκπέμψοι. ἀκήκοα δὴ περὶ Κονιμούν δου καὶ τοιάδε, ἐμοὶ δὲ οὐ πιστά: λίαν γὰρ ἀναιδὲς ὑπῆρχε τὸν παρασπονδήσαντα περὶ τῶν αὐτῶν δεῖσθαι καὶ πάλιν. λέγεται δὲ ὡς καὶ Λογγίβαρδοι τηνικαῦτα ἐπρεσβεύσαντο παρὰ Ἰουστῖνονκαὶ ὅτι Γήπαιδας τῆς ὡς Ῥωμαίους ἀγνωμοσύνης πλεῖστα ὅσα κακηγορήσαντες τὴν ἐκ Ῥωμαίων μὲν θηρώμενοι συμμαχίαν ἤνυσαν οὐδέν, κατεπράξαντο δὲ ὅμως πρὸς τοῦ βασιλέως μηδετέρους τῆς Ῥωμαίων ἀπολαῦσαι ἐπικουρίας.

13 Ὅτι Βαιανὸς ὁ τῶν Ἀβάρων ἡγούμενος, ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ Σίρμιον ἠβούλετο πολιορκήσειν, Βιταλιανόν τε τὸν ἑρμηνέα καὶ Κομιτᾶν εἶχεν ἐν δεσμοῖς. ἄμφω γὰρ τὼ ἄνδρε τούτω Ἰουστῖνος ὁ βασιλεὺς ἤδη στείλας ὑπῆρχεν ὡς αὐτὸν αἰτήσοντας αὐτοῦ, ὡς ἂν ἄττα διαλεχθείη γε αὐτοῖς. ὁ δὲ παρὰ τὸν κοινὸν τῶν πρέ σβεων θεσμὸν εἶχεν ἐν δεσμοῖς.

14 Ὅτι ὁ Βαιανὸς μετὰ τὴν τειχομαχίαν στέλλει τινὰς ἀμφὶ τῆς εἰρήνης διαλεχθησομένους. ἔνιοι δὲ τῶν ἐν Σιρμίῳ ἀνὰ τὸ ἠλίβατον τοῦ βαλανείου, ὃ δῆτα τῷ δήμῳ ἐτύγχανεν ἀνειμένον, ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν πολεμίων κατὰ τὸ σύνηθες ἐνιζάνοντες καὶ ἐν ἀπόπτῳ καραδοκοῦντές τε καὶ θεώμενοι, εἴ που ἐπήλυσις ἔσται βαρβαρική, ὡς κατενόησαν τοὺς τῶν Ἀβάρων ἀγγελιαφόρους ἤδη προσιόντας, τῷ μήκει τῆς ἀτραποῦ ἀποπλανηθέντες καὶ οὔπω κατεγνωκότες τὸ ἀκριβὲς ὑπετόπησαν εἶναι πληθὺν Ἀβαρικήν, ἐδήλωσάν τε αὐτίκα καὶ τὸ σημεῖον καθεῖλον. ὁ δὲ Βῶνος πρὸς τοῦτο δυσχεράνας σαφέστερον ἔσπευσε καταμαθεῖν τἀληθές. γνοὺς δὲ ὀλίγους εἶναι τοὺς Ἀβάρους καὶ βούλεσθαί οἱ ἐπικηρυκεύσα σθαι, ἐξέπεμψε καὶ αὐτὸς τοὺς ποιησομένους τὰς καταλλαγὰς ἐς τὰ ἔξω τοῦ τείχους. ἔτι γὰρ ἐκ τοῦ ἕλκους περιώδυνος ἦν, καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ ἰατρὸς οὐκ εἴα τὸν στρατίαρχον ἐν φανερῷ γίνεσθαι τοῖς ἐναντίοις. εἰκὸς γὰρ μηδὲ <εἰδέναι> ἔφασκε τοὺς πολεμίους ὡς ἐβλήθη. εἰ δὲ τοῦτο κατάδηλον ἔσται αὐτοῖς, τότε ἀνάγκη μὴ ὑποκρύπτειν, ὡς ἂν μὴ ὑπόνοια γένηται σφίσι τοῦ ἀποβεβιωκέναι αὐτόν. οἱ δέ, ἐπεὶ ἕτεροι περὶ τῆς εἰρήνης ἦλθον διαλεχθησό μενοι καὶ οὐχὶ αὐτός, ὑπενόησαν ὡς διώλετο ὁ στρατηγός, καὶ αὐτῷ ἐθέλειν ἔφασκον ἐν συνουσίᾳ γενέσθαι. τότε ὁ Θεόδωρος τοῦ συνοίσοντος εὖ μάλα στοχασάμενος ἔλεξεν ὡς τὸ λοιπὸν οὐ χρεὼν ἀποκρύπτεσθαι τὸν στρατηγόν, μᾶλλον μὲν οὖν ἐς τὰ ἔξω ἰέναι τῆς πόλεως καὶ ἐς ὄψιν γίνεσθαι τῶν βαρβάρων: καὶ φαρ- μάκῳ τινὶ τὸ ἕλκος περιστείλας ἀφίησιν αὐτόν. καὶ δὴ προελθὼν ὁ Βῶνος ἀγχοῦ τε τῶν βαρβάρων γενόμενος ἐφάνη σφίσι. τότε οἱ πρέσβεις τοιάδε ἀμοιβαίῳ τῷ λόγῳ ἔφασαν: ταῦτα ἡμῖν, ὦ Ῥωμαῖοι, διαλεχθῆναι πρὸς ὑμᾶς ὁ τῶν Ἀβάρων ἐκέλευσε δεσπό της: μή μοι μέμψιν τινὰ ποιήσασθε πόλεμον ἀραμένῳ: ὑμεῖς γὰρ πρῶτοι τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου δεδώκατε. πολλοῖς γὰρ πόνοις ὁμιλήσας καὶ ἀποδημίας οὐχ ἥκιστα ποιησάμενος μόλις ἐχειρωσά μην ταυτηνὶ τὴν χώραν, καὶ ὑμεῖς ἀφείλεσθέ με βιαίως αὐτήν. πρὸς τοῖς καὶ τὸν Οὐσδίβαδον τῷ τῶν δοριαλώτων ἀνήκοντά μοι νόμῳ ἔχετε λαβόντες. ἀλλὰ γὰρ καὶ ὕβρεις ἐς τὰ μάλιστα πικρὰς ὁ καθ᾽ ὑμᾶς κατέχεέ μοι βασιλεύς, οὐ μόνον ἅπαξ ἢ δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, τῶν δεόντων τε οὐδὲν ἠβουλήθη διαπράξασθαι. εἰ τοίνυν τοιαῦτα πρὸς ὑμῶν ἠδικημένος τοῖς ὅπλοις ἐχρησάμην,

οὐδαμῶς ὑπάρχω μεμπτέος. καὶ νῦν οὖν, εἴ γε βούλεσθε περὶ σπονδῶν τε καὶ εἰρήνης ἡμῖν θέσθαι λόγους, ἑτοιμότατα ἔχομεν, ἐν ὑμῖν τε κείσθω προτιμῆσαι τὸ συνοῖσον καὶ τὰ εἰρηναῖα πρὸ τοῦ πολέμου ἑλέσθαι. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ Βῶνος: πρότεροι μὲν ἡμεῖς οὐκ ἠρξάμεθα πολέμου: οὐδὲ γὰρ καθ᾽ ὑμῶν ἠλάσαμεν, ἐς τοὐναντίον μὲν οὖν σὺ κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἤλασας, λοιπὸν δέ, ὅτι καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν βουλῇ ἐποιήσατο χρήματά σοι ἐπιδοῦναι: τοιγαροῦν καὶ παρέσχε τοῖς κατὰ σὲ πρέσβεσιν. ἐπεὶ δὲ κατε νόησεν αὐθαδιζόμενον καὶ ὑπὲρ αὐτὴν δήπου τὴν βαρβαρικὴν ἀλα ζονείαν ἐξωγκωμένον ῥήματά τε ὑπερήφανα σημάναντα καὶ τῆς σῆς δυνάμεως καθυπέρτερα, τηνικαῦτα καὶ αὐτὸς ἅτε ἀγχίνους ἐπετέλεσε τὰ οἰκεῖα. καὶ τὸ νῦν δὲ ἔχον ἡμέτερόν ἐστιν ὡς βασι λέα στεῖλαι οὓς ἂν σὺ βουληθείης πρέσβεις τοὺς βεβαιώσοντας τὰ περὶ τῆς εἰρήνης. μηδὲ γὰρ ἐν ἡμῖν εἶναι νόμιζε κἂν γοῦν φθέγξασθαί τι, μήτι γε καὶ ἑτέρως <ἢ> καθὰ βασιλεῖ τῷ ἡμετέρῳ δοκεῖ διαπράξασθαι. ταῦτα Βώνου εἰρηκότος, εὖ ἔχειν ἔδοξε τῷ Βαιανῷ τὰ ῥήματα. ἐσήμανε δὲ αὖθις: ἐπειδὴ τὰ ἐς ὁμαιχμίαν ἐπόμενά μοι ἔθνη αἰσχύνομαι, αἰδώς τέ με ἔχει, εἴ γε πάντη ἄπρακτος ἐνθένδε ἀναχωρήσω μηδέν τι ὀνήσας ἐμαυτόν, ὡς ἂν μὴ οὖν δόξω μάτην πεποιηκέναι καὶ ἀκερδῆ τὴν ἐπιχείρησιν, βραχέα μοί τινα πέμψατε δῶρα. καὶ γὰρ ἐν τῇ Σκυθίᾳ περαιωθεὶς οὐδὲν ὁτιοῦν ἐκομισάμην, καὶ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ κἀντεῦθεν ἥκιστα ὠφεληθέντα με ἀπελεύσεσθαι. Βώνῳ δὲ τῷ στρατηγῷ καὶ τοῖς ὅσοι γε ἀμφ᾽ αὐτὸν ἦν δὲ ὁ τῆς πόλεως μέγιστος ἱερεύς) ἔδοξεν εὔλογον μὲν εἶναι τὸ προτεινόμενον: οὐδὲ γὰρ πλεῖστα ἐβούλετο κομίσα σθαι, ἀλλ᾽ ἄχρι δίσκου ἑνὸς ἀργυροποιήτου καὶ ὀλίγου χρυσίου, ἔτι γε μὴν καὶ ἀμπεχονίου Σκυθίου. πλὴν ἐδεδίεσαν οἱ περὶ Βῶνον ἰδιοβουλῆσαι καὶ οὐχὶ γνώμῃ τοῦ αὐτοκράτορος ἅπαντα διαπρά ξασθαι. ἀντεσήμαναν τοιγαροῦν αὐτῷ ὡς: νῦν ἔχομεν βασιλέα φοβερόν τε καὶ ἐμβριθέστατον, καὶ οὐκ ἀνεξόμεθα οὐδὲ ὅσα οἷόν τέ ἐστι διαλαθεῖν αὐτὸν ἐπιτελέσαι αὐθαιρέτως, ἄλλως τε δὲ ἡμεῖς, ἅτε ἐν ἐκστρατεύματι τυγχάνοντες, οὐκ ἐπιφερόμεθα χρημάτων περιουσίαν, ἢ μόνον στρατιωτικὴν ἐφεστρίδα, ἥν γε δήπου καὶ περιβεβλήμεθα, ἔτι τε τὰ ὅπλα. δωροφορῆσαι δὴ οὖν τῷ τῶν Ἀβάρων ἡγουμένῳ ἐξ ὧν ἐνταῦθα ἥκομεν ἔχοντες εὐτελῶν, ἄθρει, ὦ Χαγάνε, μὴ καὶ ὕβρις πέφυκέ τις. ἀξιότιμον δέ, καθὰ ἔφην, ὠδὶ οὐκ ἔχομεν: τὰ γὰρ τιμαλφέστερα τῶν ἐφοδίων ἡμῖν ἐν ἑτέ ροις ὑπάρχουσι τόποις καὶ ὡς πορρωτάτω ἡμῶν. εἰ οὖν ὁ καθ᾽ ἡμᾶς αὐτοκράτωρ φιλοφρονήσεταί σε δώροις, οὐκ ὀκνήσομεν δήπου καὶ ἡμεῖς γεγηθότες τε καὶ τῷ βασιλεῖ ἑπόμενοι ταῦτα διαπρά ξασθαι, καθ᾽ ὅσον οἷοί τέ ἐσμεν, ὡϚσπερ φίλῳ προσφερόμενοι καὶ ὁμοδούλῳ. πρὸς ταῦτα ἀγανακτήσας ὁ Βαιανὸς σὺν ὅρκῳ ἠπείλησεν ἢ μὴν στράτευμα ἐκπέμψειν τὴν Ῥωμαίων ἐπιδραμούμενον. καὶ δὴ τοῦ στρατηγοῦ κατάδηλον αὐτῷ πεποιηκότος, ὡς ἐξέσται μέν οἱ ποιεῖν ὅσα ἂν δυνήσοιτο, εἰδέναι δὲ ὡς οὐ πάντως ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῶν στελλομένων ἔσται ἡ ἐπιδρομή, αὐτὸς ἔφη ὅτι: τους ἐπαφήσω τῇ Ῥωμαϊκῇ ὡς, εἰ καὶ συμβαίη γε σφίσι θανάτῳ ἁλῶναι, ἀλλ᾽ ἔμοιγε μὴ γενέσθαι τινὰ συναίσθησιν. καὶ δὴ παρε κελεύσατο δέκα χιλιάδας τῶν Κοτριγούρων λεγομένων Οὔννων δια βῆναι τὸν Σάον ποταμὸν καὶ δῃῶσαι τὰ ἐπὶ Δελματίαν, αὐτὸς δὲ ξὺν πάσῃ τῇ κατ᾽ αὐτὸν πληθύϊ διελθὼν τὸν Ἴστρον ἐς τὰ τῶν Γηπαίδων διέτριβεν ὅρια.

15 Ὅτι αὖθις ἦλθε Ταργίτιος βουλόμενος πρεσβεύσασθαι ὡς βασιλέα, ἐκεῖνά τε ἔφη τῷ βασιλεῖ καὶ ἤκουσε πρὸς αὐτοῦ ἅπερ καὶ ἄλλοτε. τήν τε γὰρ πόλιν τὸ Σίρμιον ἐβούλετο πρὸς Ῥωμαίων κομίσασθαι ἅτε οἰκεῖον ὂν αὐτῷ κτῆμα, ἐξότε τὰ τῶν Γηπαίδων ὑπ᾽ αὐτοῦ διέφθαρτο πράγματα, ἔτι τε καὶ τὰ χρήματα, ἅπερ Ἰουστῖνος τοῖς Οὔννοις ἐφ᾽ ἑκάστῳ ἐνιαυτῷ ἐδίδου: καί, οἷα μηδὲν εἰληφότων αὐτῶν ἐκ τῶν παροιχομένων ἐτῶν, ἅπαντα ὁμοῦ Ταρ γίτιος εἰσπράττειν ἠξίου οὕτω τε λοιπὸν τὰς ἐνιαυσιαίας συντάξεις ἐρρωμένας κατατιθέναι Ῥωμαίοις.

πρός γε καὶ τὸν Οὐσδίβαδον ἐζήτει οἷα προσήκοντα τῷ τῶν δοριλήπτων αὐτῷ θεσμῷ. καὶ ἕτερα δέ τινα προεβάλλετο ὁ Ταργίτιος ὑπερηφανίας ἀνάπλεα, ὧν οὐδένα λόγον ἐποιεῖτο ὁ βασιλεύς: ἀλλὰ γὰρ τά τε λεγόμενα πρὸς αὐτοῦ ἀπεφλαύριζε καὶ μὲν οὖν βασιλικῶς ἐχρῆτο τοῖς ῥήμασιν. ἐπὶ τούτοις οὖν διάφοροι πρεσβεῖαι φοιτήσασαι, ὡς διηνύσθη πλέον οὐδέν, διαφῆκε τὸν Ταργίτιον ὁ βασιλεὺς εἰρηκὼς αὐτῷ στέλλειν ἐκεῖσε Τιβέριον αὐτοκράτορα στρατηγὸν περὶ τοῦ παντὸς διαλεχθησόμενον καὶ βεβαιώσοντα τὰ ἕκαστα.

16 Ὅτι ἄλλα τε πολλὰ αἴτια ἐγένοντο τοῦ πολέμου Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν, τὸ δέ γε μᾶλλον ἀναπτερῶσαν Ἰουστῖνον ὅπλα κινῆσαι κατὰ Περσῶν τὸ ἔθνος οἱ Τοῦρκοι ἐγένοντο. οἵδε γὰρ ἐσβάλλοντες ἐς τὴν Μηδικὴν τῆς τε γῆς ἔτεμον, ἔστειλαν δὲ καὶ ὡς Ἰουστῖνον πρεσβείαν ἐφ᾽ ᾧ συνεκπολεμῶσαί γε αὐτὸν Πέρσαις, κοινῇ τε καθελεῖν ἐξαιτοῦντες ἀμφοτέρων τοὺς δυσμενεῖς καὶ τὰ Τούρκων μᾶλλον ἀσπάσασθαι: οὕτω γὰρ ἂν τῇ μὲν Ῥωμαίων, τῇ δὲ Τούρκων ἐπιτιθεμένων ἐν μέσῳ τὰ Περσῶν διαφθαρῆναι. ταύταις ταῖς ἐλπίσιν ἐπηρμένος Ἰουστῖνος ῥᾳδίως ᾤετο τὴν Περσῶν καταστρέψεσθαι δύναμιν καὶ ἐς τὸ μὴ εἶναι ξυνελάσειν. καὶ οὖν ὡς οἷόν τε ἦν ἐν βεβαίῳ ἕξειν αὐτοῦ τὴν πρὸς Τούρκους φιλίαν ἅπαντα παρεσκευάζετο.

17 Ὅτι αὖθις οἱ Ἄβαροι πρεσβείαν ἔστειλαν ὡς Ῥωμαίους καί, περὶ ὧν πολλάκις, περὶ τῶν αὐτῶν ἐπρεσβεύοντο. ὡς δὲ οὐδὲν ὑπήκουον οἱ Ῥωμαῖοι, οὐ γὰρ Ἰουστῖνον τὸν αὐτοκράτορα ἤρεσκε) τὸ τελευταῖον τοῦ Ἀψὶχ ἐς πρεσβείαν ἐληλυθότος ξυνή ρεσε Τιβερίῳ καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀψὶχ παρασχεθῆναι γῆν τοὺς Ῥωμαίους, ἵνα κατοικίζεσθαι μέλλοιεν οἱ Ἄβαροι, εἴ γε τῶν παρὰ σφίσιν ἀρχόντων λήψονται τοὺς παῖδας ὁμηρεύσοντας. καὶ οὖν τὰ τοιάδε Τιβέριος ἐσήμηνε βασιλεῖ. ἀλλὰ γὰρ τῷ αὐτοκράτορι οὔτι ἐδόκει τοῖς πράγμασι τῶν Ῥωμαίων εἶναι λυσιτελές: οὐκ ἄλλως δὲ εἰρηνεύσειν ἔφασκεν, εἴ γε μὴ αὐτοῦ δῆτα τοῦ Ἀβάρων ἡγουμένου λάβοι τῶν παίδων τινὰς ἐς ὁμήρους. Τιβερίῳ δὲ οὐ ταῦτα ἐδόκει: ἐγνωμάτευε γὰρ ὡς, εἴ γε τῶν παρὰ Σκύθαις λήψονται τοὺς παῖδας, οἷα εἰκός, βουλευομένου τοῦ Χαγά νου τὰ ξυντεθειμένα παρώσασθαι, οὐ συγχωρήσειν ποτὲ τῶν ὁμηρευόντων τοὺς πατέρας. Τιβέριος μὲν τοιάσδε ὑπῆρχε γνώμης, βασιλεῖ δὲ οὐχ οὕτως ἐδόκει: ἀλλὰ γὰρ δήπου καὶ ἐνεμέσιζε τοῖς Ῥωμαίων στρατιάρχαις τὸν πόλεμον ἀναβαλλομένοις, συλλαβαῖς τε ἐχρῆτο ὡς αὐτοὺς διαγορευούσαις ὡς δέοι τοῖς βαρβάροις ἐνδεῖ κνυσθαι ὅτι γε δήπου Ῥωμαίοις οὐχὶ ἐς τὸ ἀβροδίαιτον ὁ βίος, ἄλλως δὲ ὡς φιλοπόλεμοί τέ εἰσι καὶ φερέπονοι. ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς ἔριδος ἐνίκα, καὶ ὁ πόλεμος ἠπειλεῖτο, Τιβέριος ἐσήμηνε Βώνῳ ἐν γράμμασι φυλάξασθαι τὰς διαβάσεις τοῦ ποταμοῦ.

18 Ὅτι μετὰ τὴν νίκην τῶν Ἀβάρων, ἠττηθέντος Τιβερίου τοῦ στρατηγοῦ, μετὰ τὰς ξυνθήκας συνήρεσε πρεσβεύσασθαι ὡς τὸν Ῥωμαίων αὐτοκράτορα. καὶ δὴ Τιβέριος ξυναπέστειλε τῇ πρεσβείᾳ Δαμιανὸν ταξίαρχον ἐσήμηνέ τε τῷ βασιλεῖ ἅπαντα τὰ ξυνενεχθέντα, καὶ περὶ ὧν βούλεται τὸ Ἀβαρικόν. καὶ ἐσπείσαντο τελέως Ῥωμαῖοί τε καὶ Ἄβαροι.

19 Ὅτι τῶν Ἀβάρων σπεισαμένων καὶ ἐς τὰ οἰκεῖα ἀπερχομένων, οἱ Σκαμάρεις ἐγχωρίως ὀνομαζόμενοι ἐνεδρεύσαντες ἀφείλοντο ἵππους τε καὶ ἄργυρον καὶ ἑτέραν ἀποσκευήν. τούτου ἕνεκα πρεσβείαν ἔστειλαν αὖθις ὡς Τιβέριον, τῶν κεκλοφότων πέρι ἐπιμεμφόμενοι, ἔτι καὶ τὰ ἀφαιρεθέντα ἀνακομίσασθαι βουλόμενοι. καὶ δὴ ἀνερευνηθέντες οἱ τὴν κλοπὴν εἰργασμένοι ἐν φανερῷ τε γε-

νόμενοι, μοῖράν τινα ἀπεκατέστησε τοῖς Ἀβάροις.

20 Ὅτι τοῦ δεκάτου ἔτους ἀνυσθέντος τῶν πεντηκοντουτίδων σπονδῶν, μετὰ τὴν σφαγὴν Σουρήνα, ἐν τούτῳ ὁ Περσῶν βασιλεὺς στέλλει Σεβόχθην ἄνδρα Πέρσην ἐς πρεσβείαν ὡς Ἰουστῖνον τὸν βασιλέα, τῶν ἐν Περσαρμενίᾳ μὲν ξυνενεχθέντων ἄγνοιαν δῆθεν ὑποκρινόμενος, ἄλλως δὲ τὸ συντεταγμένον Ῥωμαίους κατατιθέναι χρυσίον βουλόμενος, οἷα δὴ τῆς δεκαετίας περαιωθείσης, ἧς τὰ χρήματα ὑφ᾽ ἓν ἐκομίσατο, εἶτα ἐμπεδώτατα ξυνεστάναι τὴν εἰ ρήνην, καθά που ἐνεγέγραπτο ἐν ταῖς ξυνθήκαις. σφόδρα γὰρ ἐν ἀρχαῖς ἐτάραξε Χοσρόην αἰσθόμενον ὡς βασιλεὺς Ῥωμαίων πρὸς πόλεμον ωρμητο τὰ εἰρηναῖα παρωσάμενος, ἐδεδοίκει τε μή πως ἐκ μεγάλης παρασκευῆς ἐπίθοιτό τε αὐτῷ, καὶ ἄλλως οὐχ ἥκιστα φροντίδα ἐτίθετο εἰς ἔσχατον γῆρας ἐληλακὼς καὶ ἤδη ἐκλελυμένος ταῖς ὁρμαῖς τοῦ πολέμου, ωστε ἐρρῶσθαι τὰ εἰρηναῖα καὶ ωΓσπερ ἀμέλει πατρῷον κτῆμα τοῖς γε αὐτοῦ παισὶν ἀσάλευτά τε καὶ ἄτρωτα καταλιπεῖν. Σεβόχθην μὲν οὖν Ἰουστῖνος φοιτήσαντα ἐς τὰ βασίλεια οὔτι μάλα προσίετο, ἐπεὶ καὶ ἄλλως, ἡνίκα εἰσῆλθε κατὰ δὴ τὸ εἰωθὸς τὸν αὐτοκράτορα προσκυνήσων, χαμαὶ ῥίψαν τος ἑαυτόν, οὕτω ξυμβάν, ὁ πῖλος, ὃς ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κατὰ τὸ νενομισμένον Πέρσαις ἐπέκειτο, ἐς τοὔδαφος ἔπεσεν. τούτῳ αἰσίῳ τινὶ συμβόλῳ χρησάμενοι οἱ ἐν τέλει καὶ ὁ δῆμος ταῖς κολακείαις τὸν βασιλέα ἐπτέρωσαν, ὡς ὅσον οὔπω ὑποπεσεῖταί γε αὐτῷ ἡ Περσίς. τῷ τοι ἄρα Ἰουστῖνος ἐπηρμένος τε ἦν ταῖς ἐλπίσι καὶ μετεωρίζετο τῇ διανοίᾳ τὰ κατὰ νοῦν ῥᾷστα ἐκβήσεσθαι οἰόμενος. Σεβόχθην δὴ οὖν ἀγγείλαντα ἐφ᾽ οἷς παρεγένετο ὁ βασιλεὺς περι εφρόνησέ γε αὐτὸν καὶ ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιεῖτο τὸν ἄνδρα. ἔφη τοιγαροῦν ὡς αὐτὸν ὡς ἡ φιλότης χρήμασι βεβαιουμένη οὐκ ἀγαθή: αἰσχρὰ γὰρ καὶ ἀνδραποδώδης ὠνητή τε ἡ τοιάδε) φιλίαν δὲ τὴν ἰσόρροπόν τε καὶ οὐχὶ κερδαλέαν ὁρίζεσθαι, ἐν ᾗ καὶ τὸ βέβαιον παραπέπηγε φύσει τινί. πρὸς τοῖσδε ἀνεπυνθάνετό γε πρὸς αὐ τοῦ μήτι καὶ περὶ τῆς κατὰ σφᾶς Ἀρμενίας βούλοιτο διαλέγεσθαι. Σεβόχθης δὴ οὖν ἀπεκρίνατο ἀκηκοέναι μὲν τὸν αὐτοῦ βασιλέα ὡς ἀνὰ τὰ ἐκείνη βραχεῖά τις ἐγένετο ταραχή, στεῖλαι δὲ ὅμως τινὰ τὸν δυνάμενον ἐν κόσμῳ θέσθαι τὰ γεγενημένα καὶ τὸν θό ρυβον καταπαύσοντα. Ἰουστῖνος δὲ Περσαρμενίους προφανέστατα ἔφη εἰσδέξασθαι Περσῶν ἀποχωρήσαντας, καὶ οὐ περιόψεσθαι σφᾶς ἀδικουμένους οἷα δὴ ὁμογνώμονας τὰ εἰς θεόν. Σεβόχθης δὴ οὖν ἐν Πέρσαις ἀγχίνους τε ἅμα καὶ νομίζων τὰ περὶ τὸ θεῖον οὐκ ἄλλως ἢ καθὰ νομίζουσι Χριστιανοί, ἐπιμελέστατά πως ἐδεῖτο τοῦ βασιλέως Ἰουστίνου μὴ κινῆσαί τι τῶν ἐν κόσμῳ, ἐν νῷ δὲ βαλέσθαι τὸν πόλεμον, οὕτως ἄδηλον πρᾶγμα καὶ οὔτι ἐπὶ ῥητοῖς εἰωθότα χωρεῖν, καὶ ὅτι δή, εἴ γε οὕτω τύχοι, καὶ κρατούντων Ῥωμαίων ἐς τοὐναντίον αὐτοῖς περισταίη τὰ τῆς νίκης. ἐσιόντες γὰρ ἐς τὴν Περσῶν καὶ ἐπὶ μακρότατον ὁδοιπορίας ἐλαύνοντες εὑρήσουσιν ἅπαντάς γε δήπου περὶ τὸ θεῖον οὐκ ἄλλως ἢπερ αὐτοὶ ἐσπουδακότας: ὡς, εἴγε ἔλοιντο τοὺς τοιούσδε ἀποκτιννύναι, οὐδὲν ἧττον αὐτοὶ πάλιν ἡττηθήσονται. οὐ δῆτα οὖν χρεὼν κατὰ Χριστιανῶν τοὺς ὁμοδόξους θήγειν τὰ ξίφη. ἀλλὰ γὰρ τοῖς οὕτω λίαν ὁμαλοῖς τε καὶ ἐπιεικέσι λόγοις Ἰουστῖνος οὐκ ᾤετο χρῆναι ἔσεσθαι πειθήνιος. ἔφη δὲ ὡς, εἴ γε πειραθείη δάκτυλον ἕνα κινηθῆναι βασιλεὺς Περσῶν, πῆχυν αὐτὸς κινηθήσεται, καὶ ὡς ἐς τὴν Περσῶν ἐλάσοι: θαρρεῖν τε ὡς, εἰ πρὸς πόλεμον ὁρμήσοι, καθελεῖ τε Χοσρόην καὶ αὐτὸς βασιλέα χειροτονήσοι Πέρσαις. οὕτω τοίνυν ὑπερόρια εἰπὼν ἀπέπεμψε Σεβόχθην.

21 Ὅτι ἐπεὶ Ἰουστῖνος τὰς φρένας παρεκόπη καὶ Τιβέριος ἀνεδέξατο διοικεῖν τῆς πολιτείας τὰ πράγματα, ἐν ἀπόρῳ ἦσαν αὐτός τε Τιβέριος καὶ ἡ βασιλὶς Σοφία ὅπως διάθοιντο τὰ τῶν πολέμων. ἀλλὰ γὰρ ἔλυσε τὸ ἄπορον σφῶν βασιλεὺς ὁ

Περσῶν ὡς τὸν Ῥωμαίων αὐτοκράτορα στείλας Ἰάκωβον, ὃς τὰ Περσικὰ ῥήματα τῇ Ἑλληνίδι φωνῇ διασαφηνίζειν ἠπίστατο. συννοήσας γὰρ ἐς ἔσχατον ὡς νῦν ἐλπίδος οἱ Ῥωμαῖοι κατολισθήσαντες ἥδιστον μὲν ἂν ἔχοιεν ἐπὶ ταῖς οἰαισοῦν ξυνθήκαις διαλῦσαι τὸν πόλεμον, οὐ μὴν θαρρῆσαι πρεσβείαν τινὰ στεῖλαι διὰ τὸ οὐκ εὐπρόσωπον εἶναι τὸν ἀρξάμενον πολέμου ἀπάρξασθαι καὶ ἱκετείας: προτε ρήσας οὖν ὁ Περσῶν βασιλεὺς τὴν αἰσχύνην προανεῖλε καὶ τῷ κατεπτηχότι τῆς γνώμης αὐτῶν ἐπενόησε πρόφασιν, ὡς ἂν ἔλθοιεν ἐς λόγους αἰτησόμενοι μεθ' ἱκετηρίας εἰρήνην. στέλλει τοίνυν Ἰάκωβον ἄμεινόν πως βουλευσάμενος, ὡς οὐ πώποτε ἂν εὐκλεέστερον Πέρσαι τὸν πρὸς Ῥωμαίους κατάθοιντο πόλεμον: τοσαῦτα γὰρ ἐνδώσειν Ῥωμαίους, ὅσα ἂν ἐθελήσωσι Πέρσαι αὐτοί. ἡ δὲ σταλεῖσα πρὸς αὐτοῦ ὡς Ἰουστῖνον ἐπιστολὴ οὔτε τῆς ἡλικίας ἦν τοῦ Περσῶν βασιλέως, μειρακιώδης οὖσα παντοίως, οὔτε δὲ ἄλλου τινὸς οἶμαι ἐμφρονεστάτου. ἕτερον γὰρ τὸν ὀντιναοῦν ἀπαυθαδίζεσθαι οὐκ ἄπο τρόπου ἦν: ἐκεῖνον μέντοι οὐ βρενθύεσθαι ἴσως ἐχρῆν οὐδὲ ὑψαγόραν τινὰ εἶναι καὶ ἀπειρόκαλον. ἡ γὰρ ἐπιστολὴ ὕβρεών τε μεστὴ καὶ ὀνειδισμοῦ καὶ μεμεθυσμένων ῥημάτων ὑπῆρ χεν. καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ ὑπερηφανίας τε ἦν καὶ ἀλαζονείας πλήρης: εἰσάγεται δ' οὖν Ἰάκωβος, οὐ μὴν ὡς Ἰουστῖνον ἅτε νοσώδη τυγ χάνοντα, ἀλλὰ γὰρ ὡς τὴν βασιλίδα, ἐπεὶ αὐτὴ ξὺν Τιβερίῳ ἅπαντα ἔπραττεν. ἀναλεξαμένη τοίνυν τὸ γράμμα ἐπηγγείλατο καὶ αὐτὴ στέλλειν τὸν πρεσβευσόμενον ὡς βασιλέα Περσῶν καὶ ἀμφὶ τῶν ὁπωσοῦν κεκινημένων διαλεχθησόμενον. στέλλεται δ' οὖν Ζαχαρίας, ἐν τοῖς βασιλείοις κατατταττόμενος ἰατροῖς, ἐπιφερόμενος γράμμα ἐκ τῆς βασιλίδος.

22 Ὅτι ἐπὶ Τιβερίου Καίσαρος οἱ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοὶ εἰσβολὴν ἐς Ἀλβανίαν ποιησάμενοι καὶ ὁμήρους λαβόντες Σαβεί ρων καὶ Ἀλανῶν καὶ ἄλλων ἐθνῶν ἦκον ἐς Βυζάντιον. ἀφικομέ νους δὲ ἐν Βυζαντίῳ τοὺς πρέσβεις τῶν ἐνδεδωκότων ἑαυτοὺς Ἀλανῶν τε καὶ Σαβείρων ὁ Καῖσαρ δέχεται ἐπιεικῶς καὶ πάνυ φιλανθρώπως, πυθόμενός τε παρ' αὐτῶν, ὁπόσα χρήματα αὐτοῖς ἐδίδου ὁ Περσῶν βασιλεὺς, δεδωκώς τε ἐξουσίαν σφίσιν ἐς ὅσον ἠβούλοντο ἐξᾶραι τῇ ψευδολογίᾳ τὸ χρῆμα καὶ τῷ κόμπῳ τἀληθὲς ἐπικαλύψαι, διπλάσια τούτων ἔγωγε παρέξω, ἔφη, τοῖς τε ἐν τέλει ὑμῶν, πρὸς δὲ δὴ καὶ ὑμῖν αὐτοῖς. ἐπὶ τούτοις ἥσθησάν τε οἱ βάρβαροι καὶ ἐδόκουν χάριν εἰδέναι τῷ κρείττονι ἀνθ' ὧν ὑπήκοοι Ῥωμαίων ἐγένοντο. ἤγγελλον δὲ ὡς ὁ Σαβεὶρ ἀπέστη οὐκ ἐς μα κρὰν ὀλίγα τε φροντίσας τῶν ὁμήρων Πέρσαις προσετέθη. τοῖς μὲν οὖν πρέσβεσιν αὖθις ἐν συνουσίᾳ γενόμενος ὁ Καῖσαρ τὰ ὅσα ἁρμόδια διελέχθη καὶ ἔφη τούς τε προσχωροῦντας αὐτῷ ἑκοντὶ μάλα εὐεργετήσειν, τοὺς δέ γε οὐ βουλομένους καὶ ἄκοντας ἕξειν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα βίᾳ καὶ δυνάμει.

23 Ὅτι τῶν στρατηγῶν δῃούντων τὴν Περσῶν Ἀρμενίαν, ἐν τούτῳ παρεγένετο Ναδώης, ἐς τὴν λεγομένην σμικρὰν χειροτονη θεὶς πρεσβείαν, πρὸς Χοσρόου ἐκπεμφθείς: ὃς τῆς διὰ Θεοδώρου τοῦ Βάκχου πρεσβείας ἔδοξεν ἀμοιβαίαν ἀποκομίζειν ἐκ τοῦ Χοσ ρόου ἀγγελίαν, κυρίως δὲ ὡς ἑτοιμότατα ἔχοι καὶ αὐτὸς στεῖλαι τοὺς ἄρχοντας κατὰ δὴ τὰ ὅρια τῆς ἕω, ὡς ἂν ἐν τῷ αὐτῷ γενό μενοι τοῖς ἐκ Ῥωμαίων ἐκπεμφθησομένοις σκοπήσοιέν τε καὶ δια σκέψοιντο ὅπως χρὴ τὰ ὅπλα καταθέσθαι, ἀνακρινομένου τούτου πρώτου τίς ἄρα πολιτεία τῆς λύσεως τῶν πεντηκοντουτίδων σπον δῶν αἰτία ἐγένετο. ᾧτινί γε δήπου ἐμφρονέστατά πως ἀπεκρίνατο ὁ Καῖσαρ, ὡς πρεσβυτέρῳ τυγχάνοντι βασιλεῖ Περσῶν αὐτὸς ἔτι νέος ὢν καὶ ὅσον ἐπὶ τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας Χοσρόου παῖς καθε στὼς ἕτοιμος εἴη ἐφ' ὅπερ ἂν ἐκεῖνος ἡγήσοιτο ἕπεσθαί οἱ, καί, εἴτε τὰ ξίφη βούλοιτο εἴτε τὴν ἡσυχίαν, ἀκολουθήσειν. ἀποπέμψας οὖν ἐπὶ τοῖς τοιοῖσδε

τὸν Ναδώην ὁ Καῖσαρ οὐκ ἐς μακρὰν καὶ αὐτὸς ἔστειλε κατὰ τὴν ἐφ᾽αν τοὺς εὖ διαθήσοντας τὰ ἀμφίβολα, ἐς ταὐτὸν συνελευσομένους τοῖς Περσῶν ἡγεμόσιν. ἦσαν δὲ οἱ σταλέντες Θεόδωρος ὁ Πέτρου, ὃς τῶν ἐν τῇ αὐλῇ καταλόγων πρὸ τοῦ γενόμενος ἡγεμὼν τηνικαῦτα τῶν βασιλεῖ ἀνειμένων προειστήκει θησαυρῶν, οἵ γε ἀπὸ τῆς δαψιλείας τῇ῾Ρωμαίων προσαγορεύονται φωνῇ λαργοὺς γὰρ οἱ Λατῖνοι τὸ δαψιλὲς ὀνομάζουσιν) : ᾽Ιωάννης τε καὶ Πέτρος, ἄμφω τῇ τῶν ὑπάτων τετιμημένω ἀξίᾳ, πρός γε καὶ Ζαχαρίας ἐν τοῖς βασιλείοις κατατατ-τόμενος ἰατροῖς. οἳ δὴ γενόμενοι ἐς Κωνσταντίναν πόλιν τῆς μεταξὺ τῶν πο-ταμῶν ἀνέ μενον ἐλευσόμενον ἐκ τοῦ Χοσρόου ἐς τὰ περὶ Νίσιβιν καὶ τὸ Δάρας Μεβώδην τὸν Σανναχοερύγαν, ᾧ δὴ τὸ κῦρος τῶν περὶ τὴν εἰρήνην ἐπέθηκε Χοσρόης. κατ᾽ αὐτὸν δὲ τὸν χρόνον καὶ᾽Αστέ ριος, εἷς τῶν βασιλείων διαιτητῶν, οὓς δὴ ἀντιγραφέας ἀποκαλέσοις, δοριάλωτος ὢν ἀνῃρέθη ὑπὸ Χοσ-ρόου φωραθεὶς ὡς κρύβδην ἐγε γράφει βασιλεῖ τῶν῾Ρωμαίων ἐπιθέσθαι κε-κακωμένοις νῦν Πέρ σαις. Μεβώδου δὲ ἀφικομένου ἐν τοῖς ὁρίοις, ἄμιλλα μέν τις γέγονε πρότερον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀμφὶ Θεοδώρῳ καὶ Ζαχαρίᾳ περὶ τοῦ ὅποι δέον ποιήσασθαι τὴν ξυνέλευσιν.῾Ρωμαῖοι μὲν γὰρ ἠξίουν ἐν τοῖς τελοῦσιν ὑπὸ τὸ Δάρας χωρίοις οἷα δὴ οἰκείοις καθεστῶσι ξυγκροτεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν: ἀτὰρ οἱ Πέρσαι ἔφασκον, ἐπεὶ ἡ πόλις αὐτοῖς τῷ θεσμῷ τοῦ πολέμου ὑπεκλίθη, οὐκ ἄπο τρόπου καὶ τὰ ὅσα γε ὑπὸ τὴν πόλιν ἁρμόζειν αὐτοῖς, καὶ οὐ δέον ἐκεῖσε ξυνιέναι, οἷα μὴ καθεστώτων ὁροθεσίων. μετὰ γοῦν ταῦτα, οὕτω δοκοῦν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι, ξυνῆλθον ἐν τῷ δὴ λεγο μένῳ᾽Αθραήλων: πρὸς τοῖς καὶ οἱ ἐπιχώριοι ἄρχοντες πολιτείας ἀμφοτέρας. καὶ τοίνυν προυτίθεσαν ἅς γε δήπουθεν ᾤοντο κατ᾽ ἀλλήλων τὰς πολιτείας ἔχειν αἰτίας, ὡς τῆς ἑτέρας τὴν ἑτέραν ἄδικά τε καὶ οὐχ ὅσια εἰργασμένης παρασπονδησάσης τε καὶ πό λεμον ἄδικον ἑλομένης. πλείστων δὲ ὅσων ῥημάτων ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν, ὡς πη ἔτυχεν, ἐρριμμένων, χύδην τε προουσῶν τῶν δικαιολογιῶν τῷ ἕκαστον ἐθέλειν τῇ κατ᾽ αὐτὸν πολιτείᾳ, οἷα εἰκός, εὐνούστατον ἑαυτὸν ἀποφῆναι, τέλος ἐς δημηγορίαν πρῶτοι῾Ρω μαῖοι κατέστησαν.

24 ῞Οτι οἱ πρέσβεις ξυνελθόντες τε καὶ εἰς ἓν γενόμενοι κατὰ δὴ τὰ ὅρια τῆς ἕω ἐξ ἀμφοτέρας πολιτείας τὴν εἰρήνην ὅπως βεβαιωθῆναι δέον διασκεψόμενοι, γλαφυρά τε καὶ ποικίλα ῥήματα ἕκαστοι ἀπορρίψαντες εἰπόντες τε καὶ ἀκηκοότες τὰ ὅσα χρεών, τυχὸν καὶ τὰ ὅσα μὴ χρεών, τέλος ξυνῆκαν οἱ πρέσβεις περὶ μὲν τοῦ διαρραγῆναι τὰς σπονδὰς τίς αἴτιος καὶ οὗ, τὸ τοιόνδε σιγη θῆναι, διερευνῆσαι δὲ τρόπον ὅτῳ ἐμπεδωθήσεται τὰ εἰρηναῖα τοῦ λοιποῦ καὶ αἱ ἀμφήριστοι πολιτεῖαι κατάθοιντο τὰ ὅπλα. εὐθὺς οὖν Μεβώδου κατὰ τὰς πρώην ξυνθήκας, αἵ γε ξυνέστησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος ᾽Ιουστινιανοῦ, τὰς τριάκοντα χιλιάδας τῶν νομισμάτων φήσαντος χρῆναι τοὺς῾Ρωμαίους τῇ πολι-τείᾳ Περσῶν κατατιθέναι ἀν᾽ ἔτος, ἔτι γε μὴν ἀποχωρῆσαι Περσαρμενίας τε καὶ ᾽Ιβηρίας, πρὸς δέ γε καὶ αὐτοὺς τοὺς ὅσοι γε αἴτιοι τῆς ἀπο στάσεως ἀποδοθῆναι βασιλεῖ τῶν Περσῶν χρησομένῳ σφίσι ταῖς προσηκούσαις φωναῖς, τοσαῦτα τοῦ Μεβώδου κατατείναντος, οἱ τῶν῾Ρωμαίων πρέσβεις, τὸ τοιόνδε ἐκ τοῦ Καίσαρος παρεγγυηθὲν αὐτοῖς, αὐτίκα οἵγε τοῦτο αὐτὸ οὐδὲ τοὔνομα προσίεσθαι ἔφασαν τῆς εἰρήνης, εἴπερ ἐπὶ συντελείᾳ τινὶ καὶ ἄτε ἐς φόρου ἀπαγωγὴν Πέρσαι ἐλπίζοιεν῾Ρωμαίους ἕξειν τοῦ λοιποῦ: μηδὲ γὰρ ἀνέξε σθαι τοῦ τοιοῦδε τὸν Καίσαρά τι παρασχέσθαι μήτε μὴν ωΘσπερ ἀμέλει ὤνιόν τι χρῆμα πρίασθαι τὴν εἰρήνην. οὕτω δὴ γὰρ εἰ ἔσοιτο, οὔτι εἶναι μόνιμον οὐδὲ βεβαίαν. χρῆναι τοίνυν῾Ρωμαίων ἔλεγον οἱ πρέσβεις πρότερον τοῦ τοιοῦδε ἀπειπεῖν οὕτω τε ἐφ᾽ οἷς δέοι τὰ τῆς εἰρήνης προϊέναι διασκέψασθαι. καὶ αὖθις ἕκατι τοῦ τοιοῦδε τερθρείας λόγων ἀπερριμμένης πολλῆς ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν, καὶ οὐχ ὑποχαλώντων ἐν ἀρχῇ τῶν Περσῶν, ἀλλ᾽ ἢ τὰς ἀνέκαθεν τριάκοντα χιλιάδας

τοῦ χρυσοῦ νομίσματος ἢ προσάπαξ ὡς χρὴ μέγα τι καταθέσθαι δικαιολογουμένων, τὸ τελευταῖον ἔδο ξεν ὁ Μεβώδης ἐπιδεικνύναι δῆθεν αὐτοῖς ἐκ τοῦ κατ᾽ αὐτὸν βασι λέως γράμμα ἄρτι σταλέν, ἐν ᾧ περιείχετο ὡς χάριν τῆς πρὸς Καίσαρα φιλίας ἀνέξοιτο καὶ χρημάτων ἐκτὸς ἐξ ἰσοτιμίας ἀναρ ῥῶσαι τὴν εἰρήνη. τοῦτο ἐπεὶ [οἱ] κατὰ τὴν βασιλίδα διεθρυλήθη πόλιν, ἅπαντες ἀνεπτερώθησάν τε καὶ ἐδόκουν οἵ τε ἐν τέλει καὶ ὅσος ἕτερος ὅμιλος ἤδη ἀργήσειν τὰ ξίφη καὶ ἐμπεδώτατα καθέ ξειν τὴν εἰρήνην, ἐπεὶ καὶ ὁ Καῖσαρ Περσαρμενίας τε καὶ δὴ Ἰβηρίας αὐτῆς ἑτοιμότατα εἶχε παραχωρῆσαι Πέρσαις, σαφέστατα ἐξεπιστάμενος ὡς οὐπώποτε ἐνδώσοιεν τοσαύτης ἐστερημένοι χώρας, οὐδέ γε εἰ τελέως κατολισθήσοι καὶ ἐξίτηλα ἔσοιτο τὰ πρά γματα Περσῶν. τοὺς μέντοι γενεάρχας Περσαρμενίων, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς τῷ γένει σφῶν ἠνωμένους, καὶ ἁπλῶς τὸν ὁντιναοῦν, οἵ γε αὐτομολήσαντες ἦσαν ὡς Ῥωμαίους, οὔτε ἐκδώσειν, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἑτέρως ἐμπεδώσειν ἔφασκε τὴν εἰρήνην, εἴ γε μὴ ἄδεια ἔσοιτο τοῖς βουλομένοις Περσαρμενίων τε καὶ Ἰβήρων τὴν σφετέραν ἐκλιπόν τας ἀνασκευάσασθαι ἐς τὴν Ῥωμαίων. λόγον γὰρ οὐχ ἥκιστα ἐποιεῖτο πολὺν ὁ Καῖσαρ τῶν ὁμωμοσμένων ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως τοῖς Περσαρμενίοις καὶ τοῖς μεταχωρήσασιν Ἰβήρων. ὠμωμόκει γὰρ ὁ βασιλεὺς ὡς καθ᾽ ὅσον οἷόν τέ ἐστιν αὐτῷ ἅπαν τα ἀνακινήσειν τρόπον, ὡς ἂν καὶ αὐτήν γε δήπου τὴν θρε ψαμένην σφᾶς ποιήσεται ὑποχείριον: εἰ δέ γε ἄχρι τέλους οὔτι ἔσοιτο δυνατὸς πρὸς τὸν πόλεμον ἀνθέξειν, ἀλλὰ τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως καὶ τοὺς τῷ αἵματι σφίσι προσήκοντας, ξυνελόντα δὲ εἰπεῖν τοὺς ὅσοι βούλονται Ῥωμαϊκῆς μετασχεῖν πολιτείας, οὐπώ ποτε ποιήσεσθαι ἐκδότους. ἐδόκει δὲ καὶ βασιλεὺς ὁ Περσῶν ἥδε σθαι ἐπὶ τοῖς, ὡς ἂν Ῥωμαῖοι μὲν ἐκστήσοιντο τῆς Περσῶν Ἀρ μενίας τε καὶ Ἰβηρίας, ἐξουσίαν δὲ αὐτὸς προσνέμοι, ὅποι ἐθέλου σιν οἱ τῇδε οἰκήτορες ἰέναι, οὔτι ἄπο τρόπου γε, οἶμαι. ἠπίστατο γάρ, πλὴν ὀλιγίστων τῶν ἐν τέλει, οἳ τῆς ἀποστάσεως ἦρξαν, ὡς οὐδεὶς Περσαρμενίων καὶ Ἰβήρων πόθῳ τῆς θρεψαμένης, ὃς φύσει τοῖς ἀνθρώποις ἐνιζάνει τε καὶ προσπέπηγεν, ἀνασκευάσοιτο ἐς τὴν ὀθνείαν: ἄλλως τε καὶ ἅμα ἤλπιζε τοῦ πολέμου λωφήσαντος ἐν δέοντι θέσθαι τὰ περὶ Περσαρμενίας τε καὶ Ἰβηρίας. αἵδε γὰρ αὐτῷ αἱ χῶραι πάμφοροί τε ὑπῆρχον καὶ πλεῖστα ἐσότι ἐδασμο φόρουν. τοιγαροῦν διὰ ταῦτα ἤρεσκε τὸν βασιλέα Περσῶν ἐπὶ τοῖσδε τὸν πόλεμον καταθέσθαι. προσῆλθε δὲ τῷ Καίσαρι δια νοεῖσθαι, ὡς ἂν τὸ λοιπὸν μηδεμία ὑπολείποιτο τοῦ πολέμου αἰτία, τῆς Περσαρμενίας τε καὶ Ἰβηρίας ἕκατι τὴν πόλιν τὸ Δάρας παρὰ σφῶν ἀντιλήψεσθαι, ἥκιστα μὲν τοῦ κερδαλέου χάριν: οὐ γὰρ δή τι τὸ Δάρας ἡ πόλις ἐς ἕτερόν τι ὀνησιφόρος ἢ τῷ ἀσφαλέστατα …

LIT9. PROKOPIOS

Epistulae 1-166 **LVIII 10:**

… γίνεσθαι. εἰ δέ μου πάλιν μυθολογοῦντος ἀνάσχοιο, ἤδη καὶ τὸν Ἄβαριν πολλάκις ἐζήλωσα, Σκύθην μὲν ὄντα καὶ βάρβαρον, σοφὸν δὲ ἄλλως: εἰ δὲ θέλεις, εὐδαίμονα, ὅτι τὸν οἰστὸν ἔχων ὑπηρετοῦντα τῇ γνώμῃ παρ᾽ οὓς Ἄθελεν ἤγετο, …

Epistulae 1-166 **LVIII 13:**

… εὐδαίμονα, ὅτι τὸν οἰστὸν ἔχων ὑπηρετοῦντα τῇ γνώμῃ παρ᾽ οὓς ἤθελεν ἤγετο, καὶ ὁδοῦ μῆκος οὐδὲν παρελύπει τὸν Ἄβαριν. …

Epistulae 1-166 **LVIII 15:**

… τὰ πόρρω παρὰ φύσιν ζητεῖν; μόνον ἡμῖν λείπεται πρὸς παραμυθίαν τὰ γράμματα, Περσεὺς δὲ καὶ Ἄβαρις ποιηταῖς δεδόσθων καὶ μύθοις. …

De bellis **I 3, 1, 2:**

… Χρόνῳ δὲ ὕστερον Περόζης ὁ Περσῶν βασι λεὺς πρὸς τὸ Οὔννων τῶν Ἐφθαλιτῶν ἔθνος, οὕσπερ λευκοὺς ὀνομάζουσι, πόλεμον περὶ γῆς ὁρίων διέ φερε, …

De bellis **I 3, 2, 1:**

… λόγου τε ἄξιον στρατὸν ἀγείρας ἐπ᾽ αὐτοὺς ᾔει. Ἐφθαλῖται δὲ Οὐννικὸν μὲν ἔθνος εἰσί τε καὶ νομάζονται, …

***De bellis* I 3, 2, 3:**

… ζουσιν Οὔννων τισὶν ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, ἐπεὶ οὔτε χώραν αὐτοῖς ὅμορον ἔχουσιν οὔτε πη αὐτῶν ἄγ χιστα ᾤκηνται, ἀλλὰ προσοικοῦσι μὲν Πέρσαις πρὸς βορρᾶν ἄνεμον, οὗ δὴ πόλις Γοργὼ ὄνομα πρὸς αὐταῖς που ταῖς Περσῶν ἐσχατιαῖς ἐστιν, …

***De bellis* I 3, 3, 1:**

… ἐνταῦθα δὲ περὶ γῆς ὁρίων διαμάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους εἰώθασιν. οὐ γὰρ νομάδες εἰσὶν ωσπερ τὰ ἄλλα Οὐννικὰ ἔθνη, ἀλλ᾽ ἐπὶ χώρας ἀγαθῆς τινος ἐκ παλαιοῦ ἵδρυνται. …

***De bellis* I 3, 4, 3:**

… ταῦτά τοι οὐδέ τινα ἐσβολὴν πεποίηνται πώποτε ἐς᾽Ρωμαίων τὴν γῆν, ὅτι μὴ ξὺν τῷ Μήδων στρατῷ. μόνοι δὲ Οὔννων οὗτοι λευκοί τε τὰ σώματα καὶ οὐκ ἄμορφοι τὰς ὄψεις εἰσίν. …

***De bellis* I 3, 11, 1:**

… τρίᾳ πορεύοιτο, ἀνεπισκέπτως ἐδίωκε. τῶν δὲ Οὔννων ὀλίγοι μέν τινες ἔμπροσθεν ἔφευγον, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐν ταῖς δυσχωρίαις διαλαθόντες κατὰ νώτου ἐγένοντο τοῦ τῶν πολεμίων στρατοῦ, …

***De bellis* I 3, 15, 1:**

… νων δὲ αὐτοῦ τὰ παρόντα ἐν βουλῇ ἐποιεῖτο. Οὖννοι δὲ ἤδη ἐπόμενοι ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς τοῦ χώρου τὴν εἴσοδον ἐν φυλακῇ εἶχον, ὅπως μηκέτι οἱ πολέμιοι ὀπίσω ἀπελαύνειν οἷοί τε ὦσι. καὶ οἱ Πέρσαι τότε δὴ λαμπρῶς ᾐσθημένοι οὗ ἦσαν κακοῦ ἐν συμφορᾷ ἐποιοῦντο τὰ παρόντα σφίσι, …

***De bellis* I 3, 17, 6:**

… τὴν σωτηρίαν Οὔννους αὐτοῖς ἐπηγγέλλετο, ἤν γε αὐτόν τε Περόζης προσκυνεῖν βούλοιτο, ἅτε δεσπότην γεγενημένον καὶ ὅρκους τοὺς σφίσι πατρίους ὀμνὺς τὰ πιστὰ δοίη, μήποτε Πέρσας ἐπὶ τὸ᾽Εφθαλιτῶν ἔθνος στρατεύσασθαι. …

***De bellis* I 4, 1, 2. - I 4, 2:**

… μοσμένα τίσασθαι Οὔννους τῆς ἐς αὐτὸν ὕβρεως ἤθελε. πάντας οὖν αὐτίκα ἐκ πάσης γῆς Πέρσας τε καὶ ξυμ μάχους ἀγείρας ἐπὶ τοὺς᾽Εφθαλίτας ἦγε, τῶν παίδων ἕνα μὲν Καβάδην ὄνομα μόνον ἀπολιπὼν τηνικαῦτα γὰρ ἠβηκὼς ἔτυχε) , τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ἐπαγό μενος τριάκοντα μάλιστα. …

***De bellis* I 4, 8, 3:**

… σάμενος ταύτῃ ἐπιπολῆς ἔκρυψεν, Οὔννων τε τῷ ὁμίλῳ ἐπέστελλεν, ἐπειδὰν ἐνθένδε ὀπίσω ἀπελαύνειν μέλλωσι, ἡβηκὼς ἔτυχε) , τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ἐπαγό μενος τριάκοντα μάλιστα. …

***De bellis* I 4, 9, 3:**

… ἐσκαμμένα ἐμπίπτοιεν: τοὺς δὲ ἅλας ἄκρου σημείου τοῦ βασιλείου ἀπεκρέμασεν, ἐς οὓς τὸν ὅρκον Περό ζης ὤμοσε πρότερον, ὃν δὴ ἀλογήσας εἶτα ἐπὶ Οὔννους ἐστράτευσεν. …

***De bellis* I 6, 10, 2:**

…Καβάδης δὲ λαθὼν ἅπαντας ξὺν τῷ Σεόσῃ ἐς Οὔννους τοὺς ᾽Εφθαλίτας ἀφίκετο καὶ αὐτῷ τὴν παῖδα γυναῖκα ὁ βασιλεὺς γαμετὴν δίδωσιν, οὕτω τε στρά τευμα λόγου πολλοῦ ἄξιον ἅτε κηδεστῇ ἐπὶ Πέρσας ξυνέπεμψε. …

***De bellis* I 10, 9, 5:**

… ὃ δὴ ἄλλοι τε πολλοὶ προϊόντος χρόνου ἔσχον καὶ᾽Αμβαζούκης, Οὖννος μὲν γένος,῾Ρωμαίοις δὲ καὶ᾽Αναστασίῳ βασιλεῖ φίλος. οὗτος᾽Αμβαζούκης ἐπειδὴ ἔς τε γῆρας ἀφῖκτο βαθὺ καὶ τελευτᾶν ἔμελλε, πέμψας παρὰ τὸν᾽Αναστάσιον, …

***De bellis* I 12, 6, 5:**

…᾽Αναστασίου τοῦ βεβασιλευκότος ἀδελφιδοῦν, ἄνδρα πατρίκιον, ξὺν χρήμασι πολλοῖς ἐς Βόσπορον ἔπεμψεν, ἐφ᾽ ᾧ στράτευμα Οὔννων χρήμασιν ἀναπείσας ῎Ιβηρσι πέμψῃ ἐς ξυμμαχίαν. …

***De bellis* I 12, 8, 1:**

… Χερσῶνος δὲ πόλεως, ἣ γῆς τῆς῾Ρωμαίων ἐσχάτη ἐστὶν, ὁδῷ διέχουσα ἡμερῶν εἴκοσιν. ὧν δὴ τὰ ἐν μέσῳ ἅπαντα Οὖννοι ἔχουσιν. οἱ δὲ Βοσπορῖται αὐτόνομοι μὲν τὸ παλαιὸν ᾤκουν,᾽Ιουστίνῳ δὲ βασιλεῖ ἔναγχος προσχωρεῖν ἔγνωσαν. …

***De bellis* I 12, 9, 3:**

… ἐπεὶ δὲ Πρόβος ἐνθένδε ἄπρακτος ἀνεχώρησε, Πέτρον στρατη γὸν σὺν Οὔννοις τισὶν ἐς Λαζικὴν βασιλεὺς ἔπεμψε Γουργένῃ ὅση δύναμις ξυμμαχήσοντα. …

***De bellis* I 15, 1, 4:**

…῾Ρωμαίων κατήκοον ἔπεμψε. τὸ δὲ στράτευμα τοῦτο Περσαρμενίων τε καὶ Σουνιτῶν ἦσαν, οἳ δὴ᾽Αλανοῖς εἰσιν ὅμοροι. Οὖννοί τε αὐτοῖς οἱ Σάβειροι καλουμενοι τρισχίλιοι ξυνῆσαν, μαχιμώτατον ἔθνος. …

***De bellis* I 15, 6, 2:**

… τόπεδον ἀφικόμενος τῷ τε Χαναράγγῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπήγγελλε στράτευμα Οὔννων πολεμίων σφίσιν οὐκ ἐς μακρὰν ἐς τοὺς Ῥωμαίους ἀφίξεσθαι. …

***De bellis* I 21, 15, 3:**

… τόπεδον ἀφικόμενος τῷ τε Χαναράγγῃ καὶ τοῖς ἄλλοις τόπεδον ἀφικόμενος τῷ τε Χαναράγγῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπήγγελλε στράτευμα Οὔννων πολεμίων σφί …

***De bellis* I 21, 27, 3:**

… Χοσρόην δὲ τὸν Καβάδου βασιλέα καταστῆναι Πέρσαις, ταύτῃ τε τὰ πράγματα ᾐωρῆσθαι σφίσι. καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ τοὺς Ῥωμαίων λόγους οἱ στρατηγοὶ ἄσμενοι ἤκουσαν, ἅτε καὶ τὴν Οὔννων ἔφοδον δείσαντες. Ῥωμαῖοι μὲν οὖν ἐν ὀμήρων λόγῳ εὐθὺς ἔδοσαν Μαρτῖνόν τε καὶ τῶν Σίττα δορυφόρων ἕνα, Σενέκιον ὄνομα: …

***De bellis* I 21, 28, 1:**

… οἵ τε Οὖννοι οὐ πολλῷ ὕστερον ἐσβαλόντες εἰς γῆν τὴν Ῥωμαίων, ἐπεὶ τὸν Περσῶν στρατὸν ἐνταῦθα οὐχ εὗρον, δι᾽ ὀλίγου τὴν ἐπιδρομὴν ποιησάμενοι ἐπ᾽ οἴκου ἀπεκομίσθησαν ἅπαντες. …

***De bellis* I 22, 19, 2:**

… οὗτος ὁ Δάγαρις χρόνῳ τῷ ὑστέρῳ πολλάκις Οὔννους ἐς γῆν τὴν Ῥωμαίων ἐσβεβληκότας μάχαις νικήσας ἐξήλα σεν: ἦν γὰρ διαφερόντως ἀγαθὸς τὰ πολέμια. …

***De bellis* II 1, 14, 1:**

… Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς ἔγραψε. καὶ πρὸς Οὔννων δέ τινας ἰσχυρίζετο αὐτὸν ἐπιστολὴν πέμψαι, ἐγκελευο μένην αὐτοῖς ἐσβαλεῖν τε ἐς τὴν Περσῶν γῆν καὶ τοῖς ἐκείνῃ χωρίοις ἐπὶ πλεῖστον λυμήνασθαι. …

***De bellis* II 1, 14, 5:**

… ἦν δή οἱ τοὺς Οὔννους αὐτοὺς ἔφασκεν ἐγχειρίσαι ἐς ὄψιν ἐλ 2.1.15 θόντας. ταῦτα μὲν Χοσρόης ἐπικαλῶν Ῥωμαίοις τὰς σπονδὰς λύειν διενοεῖτο. εἰ μέντοι ταῦτα λέγοντί οἱ ἀληθίζεσθαι ξυνέβαινεν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν. …

***De bellis* II 3, 40, 2:**

... οὐ Βοσπο- "ρίταις μὲν τοῖς Οὔννων κατηκόοις στρατηγοὺς ἔπεμψε "καὶ τὴν πόλιν προσεποιήσατο οὐδὲν αὐτῷ προσῆκον, "ὁμαιχμίαν δὲ πεποίηται πρὸς τὰς τῶν Αἰθιόπων "ἀρχάς, ...

***De bellis* II 3, 47, 4:**

... οὐκ᾽Αλαμούν "δαρον μὲν ἐν σπονδαῖς τὸν σὸν, ὦ κράτιστε βασιλεῦ, "δοῦλον ἀπάτῃ τε περιελθεῖν καὶ βασιλείας ἀποστῆσαι "τῆς σῆς ἔργον πεποίηται, Οὔννους δὲ τοὺς οὐδαμό "θεν αὐτῷ γνωρίμους ἐπὶ τοῖς σοῖς ἔναγχος ἑταιρί- "ζεσθαι πράγμασιν ἐν σπουδῇ ἔσχε; καίτοι πρᾶξις "ἀτοπωτέρα ταύτης οὐ γέγονεν ἐκ τοῦ παντὸς χρόνου. ...

***De bellis* II 4, 4, 2:**

... τεσσαράκοντα ἐφάνη. οἱ μὲν οὖν ταῦτα σοφοὶ ἀλλή λοις ὡς ἥκιστα ὁμολογοῦντες ἄλλος ἄλλα προὔλεγον πρὸς τούτου δὴ τοῦ ἀστέρος σημαίνεσθαι: ἐγὼ δὲ ὅσα γενέσθαι ξυνηνέχθη γράφων δίδωμι ἑκάστῳ τοῖς ἀποβεβηκόσι τεκμηριοῦσθαι ᾗ βούλοιτο. μέγα μὲν εὐθὺς στράτευμα Οὐννικὸν, διαβάντες ποταμὸν Ἴστρον, ξυμπάσῃ Εὐρώπῃ ἐπέσκηψαν, γεγονὸς μὲν πολλάκις ἤδη, τοσαῦτα δὲ τὸ πλῆθος κακὰ ἢ τοιαῦτα τὸ μέγε θος οὐκ ἐνεγκὸν πώποτε τοῖς ταύτῃ ἀνθρώποις. ...

***De bellis* II 10, 16, 7:**

... μά λιστα δὲ αὐτοῦ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ πολέμου αἰτιωτάτας ἠξίου δεικνύναι πρός τε᾽Αλαμούνδαρον καὶ Οὔννους αὐτῷ γεγραμμένας, καθάπερ μοι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐρρήθη. ἄνδρα μέντοι Ῥωμαῖον ἐς τὴν Περ σῶν γῆν ἐσβεβληκέναι ἢ πολέμια ἔργα ἐνδείξασθαι οὔτε λέγειν εἶχεν οὔτε δεικνύναι. ...

***De bellis* II 10, 22, 1:**

... "σθοι καὶ αὐτοὶ ἐς ἀεὶ ἔσονται." "Οὐκοῦν" οἱ πρέσ βεις ἔφασαν "ὑποτελεῖς Πέρσαι βούλονται Ῥωμαίους "ἐς φόρου ἀπαγωγὴν ἔχειν." ...

***De bellis* II 10, 23, 4:**

... "Οὐκ, ἀλλὰ στρατιώτας "οἰκείους" ὁ Χοσρόης εἶπεν "ἕξουσι τὸ λοιπὸν Πέρσας "Ῥωμαῖοι, μισθὸν τῆς ὑπουργίας αὐτοῖς χορηγοῦντες "ῥητόν: ἐπεὶ καὶ Οὔννων τισὶ καὶ Σαρακηνοῖς ἐπέ "τειον χορηγεῖτε χρυσὸν, οὐ φόρου αὐτοῖς ὑποτελεῖς "ὄντες, ἀλλ᾽ ὅπως ἀδῄωτον γῆν τὴν ὑμετέραν φυλά "ξωσιν ἐς τὸν πάντα αἰῶνα." ...

***De bellis* II 11, 22, 1:**

... "Οὐκοῦν" ἔφη ὁ Χοσρόης "δέξασθέ με τῇ πόλει ξὺν ὀλίγοις τισὶ πάσαις ἀναπεπταμέναις ταῖς πύλαις." ὁ ἱερεὺς εἶπεν "Επ᾽ αὐτὸ γὰρ δὴ παρακαλέσων τοῦτο ἀφῖγμαι." ὁ ἐν οὖν στρατὸς ἅπας ἐστρατοπεδεύσαντο διεσκηνη μένοι πρὸ

τοῦ περιβόλου. ...

***De bellis* II 15, 3, 3:**

... ξύμβολα τῆς ἀρχῆς τῷ διαδεξομένῳ τὴν βασιλείαν ὁ῾Ρωμαίων βασιλεὺς ἔπεμπε. τὰ δὲ τῆς χώρας ὅρια ξὺν τοῖς ἀρχομένοις ἐς τὸ ἀκριβὲς διεφύλασσεν, ὅπως δὴ μὴ Οὖννοι πολέμιοι ἐξ ὄρους τοῦ Καυκάσου, ὁμόρου σφίσιν ὄντος, διὰ Λαζικῆς πορευόμενοι ἐσβάλλωσιν ἐς γῆν τὴν῾Ρωμαίων. ...

***De bellis* II 15, 35, 8:**

... Πέρσας ἐξενεγκὼν, πλήν γε δὴ οἷς τὰ ἀπόρρητα κοι νολογεῖσθαι μόνοις εἰώθει, καὶ τοῖς πρέσβεσιν ἐπαγγεί λας ὅπως τὰ πρασσόμενα μηδενὶ φράσωσιν, ἀλλ᾽ ἐς᾽Ιβηρίαν τῷ λόγῳ ἐστέλλετο, ὡς τὰ τῇδε καταστησό μενος πράγματα: ἔθνος γὰρ Οὐννικὸν ἐνταῦθά πη ἐπισκῆψαι τῇ Περσῶν ἀρχῇ ἐπεφήμιζεν. ...

***De bellis* II 16, 3, 3:**

... οἱ μὲν οὖν κατάσκοποι ἐπανήκοντες οὐδεμίαν τῶν πολεμίων ἰσχυρίζοντο ἐν τῷ παρόντι ἐσβολὴν ἔσεσθαι: πολέμου γὰρ Οὐννικου ἀσχολίαν Χοσρόῃ ἐτέρωθι εἶναι. Βελισάριος δὲ ταῦτα ἀκούσας παντὶ τῷ στρατῷ αὐτίκα ἐσβάλλειν ἐς τῶν πολεμίων τὴν γῆν ἤθελε. ...

***De bellis* II 26, 7, 2**

... Περσῶν τε τοῖς Οὔννοις ἐπιβεβοηθηκότων πολλῶν, ἀγέλην μὲν ἐνθένδε ἀφελέσθαι τινὰ οἱ βάρβαροι ἴσχυσαν,῾Ρωμαίων δὲ στρατιωτῶν τε καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ δήμου ἐπεξελθόντων τοῖς πολεμίοις ἡ μὲν μάχη ἐκ χειρὸς γέγονεν, ἡ δὲ ἀγέλη αὐτόματος ἐς τοὺς ποιμένας ἐπανῆκεν αὖθις. ...

***De bellis* II 26, 8, 1:**

... τῶν τέ τις Οὔννων πρὸ τῶν ἄλλων μαχόμενος μάλιστα πάντων ἠνώχλει ῾Ρωμαίους. καί τις αὐτὸν ἀγροῖκος ἐς γόνυ τὸ δεξιὸν σφενδόνῃ ἐπιτυχὼν βάλλει, ὁ δὲ πρηνὴς ἀπὸ τοῦ ἵππου ἐς τὸ ἔδαφος εὐθὺς ἔπεσεν, ὃ δὴ῾Ρωμαίους ἔτι μᾶλλον ἐπέρρωσεν. ...

***De bellis* II 26, 17, 13:**

... τῶν δὲ τὴν εἰρήνην ἐλέσθαι ἂν πρὸ τῶν κινδύνων ὁμολογούντων, "Οὐκοῦν" ἔφη ὁ Ζαβεργάνης "ὠνεῖσθαι ὑμᾶς ταύτην "ἀνάγκη χρημάτων πολλῶν." οἵ τε

πρέσβεις ἔφασαν τοσαῦτα δώσειν ὅσα παρέσχοντο πρότερον, ἡνίκα τὴν Ἀντιόχειαν ἐξελὼν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἦλθε. ...

***De bellis* II 26, 25, 4:**

... Πέτρος δὲ ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐνταῦθα γὰρ ξὺν Μαρτίνῳ καὶ Περανίῳ ἐτύγχανεν ὢν) τοὺς ταῦτα ἐργαζομένους ἀναστέλλειν ἐθέλων Οὔννων τῶν οἱ ἑπομένων τινὰς ἐπ᾽ αὐτοὺς ἔπεμψεν. ...

***De bellis* III 4, 29, 1:**

...Ἀετίου γοῦν τελευτήσαντος Ἀττίλας, οὐδενός οἱ ἀντιπάλου ὄντος, Εὐρώπην τε ξύμπασαν πόνῳ οὐδενὶ ἐληίζετο καὶ βασιλείαν ἑκατέραν ἐπακούουσαν ἐς φόρου ἀπαγωγὴν ἔσχε. ...

***De bellis* III 11, 10, 1:**

... Μασσαγέτης γένος, οὓς νῦν Οὔννους καλοῦσιν. οἱ δὲ λοιποὶ σχεδόν τι ἅπαντες τὰ ἐπὶ τῆς Θρᾴκης χωρία ᾤκουν. εἵποντο δὲ αὐτοῖς Ἔρουλοι τετρακόσιοι, ὧν Φάρας ἦρχε, καὶ ξύμμαχοι βάρβαροι ἑξακόσιοι μάλιστ ἐκ τοῦ Μασσαγετῶν ἔθνους, ἱπποτοξόται πάντες: ...

***De bellis* III 18, 12, 7:**

... Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Γιβαμοῦνδός τε καὶ οἱ δισχίλιοι ἦκον ἐς Πεδίον Ἁλῶν, ὅπερ τεσσαράκοντα μὲν σταδίοις τοῦ Δεκίμου ἀπέχει ἐν ἀριστερᾷ εἰς Καρ χηδόνα ἰόντι, ἀνθρώπων δὲ καὶ δένδρων καὶ ἄλλου ὀτουοῦν ἔρημόν ἐστι, τῆς τοῦ ὕδατος ἅλμης ἄλλο οὐδὲν ἐνταῦθα πλὴν τοὺς ἅλας ἐώσης γίγνεσθαι: ἔνθα δὴ τοῖς Οὔννοις περιπεπτωκότες ἀπώλοντο πάν τες. ...

***De bellis* III 18, 13, 4:**

... ἦν δέ τις ἐν τοῖς Μασσαγέταις ἀνὴρ, ἀνδρίας μὲν καὶ ἰσχύος εὖ ἥκων, ὀλίγων δὲ ἡγούμενος ἀνδρῶν: οὗτος εἶχε γέρας ἐκ πατέρων τε καὶ προγόνων ἐν πᾶσι τοῖς Οὐννικοῖς στρατεύμασι πρῶτος εἰς τοὺς πολεμίους εἰσβάλλειν. ...

***De bellis* IV 1, 5, 1:**

... ἀλλ᾽ ὡς οἰκείας μετεποιοῦντο. ἅμα δὲ καὶ προδοσίαν τινὰ ἔσεσθαι σφίσιν ἐν ἐλπίδι εἶχον Καρχηδονίων τε αὐτῶν καὶ Ῥωμαίων στρατιωτῶν, ὅσοις ἡ τοῦ Ἀρείου δόξα ἤσκητο. πέμψαντες δὲ καὶ ἐς τῶν Οὔννων τοὺς ἄρχοντας, καὶ

πολλὰ ἔσεσθαι αὐτοῖς ἀγαθὰ πρὸς Βαν- δίλων ὑποσχόμενοι, ἐδέοντο φίλους τε καὶ ξυμμάχους γενέσθαι σφίσιν. ...

***De bellis* IV 3, 7, 1:**

... οὗ δὴ καὶ Βελισάριος εἰς καιρὸν ξὺν τοῖς πεντακοσίοις ἱππεῦσιν ἀφίκετο, τοὺς πεζοὺς ὄπισθεν βάδην προσιόντας ἀπολιπών. οἱ γὰρ Οὖννοι ἅπαντες ἐν ἄλλῃ ἐτάξαντο χώρᾳ, εἰθισμένον μὲν σφίσι καὶ πρότερον ἥκιστα ἐπιμίγνυσθαι τῷ Ῥωμαίων στρατῷ, τότε δὲ καὶ ἐν νῷ ἃ προδεδήλωται ἔχουσιν οὐκ ἦν βουλομένοις ξὺν τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ τάσσεσθαι. ...

***De bellis* IV 27, 8, 2:**

... ἦσαν δὲ Ῥωμαῖοι μὲν πεντακόσιοι, Οὖννοι δὲ ὀγδοήκοντα μάλιστα, οἱ δὲ λοιποὶ Βανδίλοι ἅπαντες. καὶ Ἀρταβάνης τὰ πιστὰ λαβὼν ἔς τε τὸ Παλάτιον ξὺν τοῖς Ἀρμενίοις ἀνέβη καὶ τῷ τυράννῳ ὑπηρετήσειν ἐπιτάσσοντι ὡμολόγησε. λάθρα δὲ ἀνελεῖν τὸν Γόνθαριν ἐβουλεύετο, Γρηγορίῳ τε τῷ ἀνεψιῷ καὶ Ἀρτασίρῃ τῷ δορυφόρῳ κοινολογησάμενος τὸ βούλευμα τοῦτο. ...

***De bellis* V 3, 15, 4:**

... καίπερ χρόνου τριβέντος συχνοῦ, ἔπεμψε τὸν Ἀλέξανδρον, ἐφ᾽ ᾧ κατασκεψάμενος ἅπαντα τὰ ἀμφὶ τῇ Ἀμαλασούνθῃ ἀγγείλειε: τῷ δὲ λόγῳ πρεσβευτὴν τὸν Ἀλέξανδρον βασιλεὺς ἔπεμψε, τοῖς τε ἀμφὶ τῷ Λιλυβαίῳ ξυνταραχθεὶς ἅπερ μοι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις δεδήλωται) καὶ ὅτι Οὖννοι δέκα ἐκ τοῦ ἐν Λιβύῃ στρατοπέδου, δρασμοῦ ἐχόμενοι, ἐς Καμπανίαν ἀφίκοντο, Οὐλίαρίς τε αὐτοὺς, ὃς Νεάπολιν ἐφύλασσεν, ...

***De bellis* V 5, 4, 1:**

... καὶ Μάγνος καὶ Ἰννοκέντιος, πεζῶν δὲ Ἡρωδιανός τε καὶ Παῦλος καὶ Δημήτριος καὶ Οὐρσικῖνος, ἀρχηγὸς δὲ Ἰσαύρων Ἔννης. εἵποντο δὲ καὶ Οὖννοι ξύμμαχοι διακόσιοι καὶ Μαυρούσιοι τριακόσιοι. στρατηγὸς δὲ αὐτοκράτω ἐφ᾽ ἅπασι Βελισάριος ἦν, δορυφόρους τε καὶ ὑπασπιστὰς πολλούς τε καὶ δοκίμους ἔχων. ...

***De bellis* V 27, 2, 1:**

... καὶ αὐτῶν οἱ πλεῖστοι Οὖννοί τε ἦσαν καὶ Σκλαβηνοὶ καὶ Ἄνται, οἳ ὑπὲρ ποταμὸν Ἴστρον οὐ μακρὰν τῆς ἐκείνῃ ὄχθης ἵδρυνται. Βελισάριος δὲ ἥσθη τε αὐτῶν τῇ παρουσίᾳ καὶ πολεμητέα σφίσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους εἶναι τὸ λοιπὸν

ᾠετο. …

***De bellis* V 27, 27:**

… τὸ τῶν πολεμίων λυμήνασθαι πλῆθος. διαφέρειν δὲ, ὅτι Ῥωμαῖοι μὲν σχεδόν τι ἅπαντες καὶ οἱ ξύμμαχοι Οὖννοι ἱπποτοξόται εἰσὶν ἀγαθοὶ, Γότθων δὲ τὸ ἔργον οὗτο οὐδενὶ ἥσκηται, ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἱππεῖς αὐτοῖς μόνοις δορατίοις τε καὶ ξίφεσιν εἰώθασι χρῆσθαι, …

***De bellis* VI 1, 4, 1:**

… αὖθις δὲ Κωνσταντῖνος τοὺς Οὔννους ἐπαγόμενος ἐν Νέρωνος πεδίῳ ἀμφὶ δείλην ὀψίαν, ἐπειδὴ τῷ πλήθει ὑπερβιαζομένους τοὺς ἐναντίους εἶδεν, ἐποίει τοιάδε. …

***De bellis* VI 1, 8, 2:**

… ὅθεν δὴ βάλλοντες ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς τοὺς πολεμίους συχνοὺς ἔκτεινον. καὶ χρό νον μέν τινα οἱ Γότθοι βαλλόμενοι ἀντεῖχον. ἤλπιζον γὰρ, ἐπειδὰν τάχιστα τῶν Οὔννων τὰς φαρέτρας ἐπι λείπῃ τὰ βέλη, …

***De bellis* VI 1, 10, 5:**

… οὕτω τε ἐς Ῥώμην Κωνσταντῖνος ξὺν τοῖς Οὔννοις ἐς νύκτα ἦκε. Περανίου δὲ ἡμέραις οὐ πολλαῖς ὕστερον Ῥωμαίων τισὶ διὰ πύλης Σαλαρίας ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἡγησα μένου ἔφευγον μὲν κατὰ κράτος οἱ Γότθοι, παλινδιώ ξεως δὲ περὶ ἡλίου δυσμὰς ἐκ τοῦ αἰφνιδίου γεγενη μένης, …

***De bellis* VI 4, 11, 2:**

… ἐν τούτῳ δὲ τῷ χωρίῳ Βαλεριανὸν, τοὺς Οὔννους ἅπαντας ἀπαγαγόντα, χαράκωμα παρὰ τοῦ Τιβέριδος τὴν ὄχθην ἐκέλευε ποιεῖσθαι, ὅπως ἂν αὐτοῖς τε ἀδεέστερον οἱ ἵπποι τρέ φοιντο …

***De bellis* VI 4, 15, 8:**

… Μάγνος δὲ καὶ Σινθούης τοῦ τε φρουρίου ὅσα καταπεπτώκει ἐν βραχεῖ ἀνῳκοδο μήσαντο χρόνῳ καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐγένοντο, ἤδη μᾶλλον ἐλύπουν τοὺς πολεμίους ἅτε αὐτῶν τὸ ἐπιτείχισμα οὐκ ἄποθεν ὂν συχνά τε καταθέοντες καὶ τῷ ἀπροσδοκήτῳ ἐκπλήσσοντες ἀεὶ τῶν βαρβάρων τοὺς τὰ ἐπιτήδεια παραπέμποντας, ἕως Σινθούης ἐν μάχῃ δή τινι δόρατι πληγεὶς τὴν

δεξιὰν χεῖρα τῶν τε νεύρων οἱ ἀποκοπέντων ἀπόμαχος τὸ λοιπὸν γέγονε. καὶ Οὖννοι δὲ τὸ στρατόπεδον ἐν γειτόνων, ὥσπερ μοι ἐρρήθη, πεποιημένοι οὐκ ἐλάσσω κακὰ τοὺς Γότθους ἐποίουν, ...

***De bellis* VI 4, 18, 3:**

... καὶ λοιμὸς δὲ αὐτοῖς ἐπεισπεσὼν πολλοὺς ἔφθειρε, καὶ μάλιστα ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὅπερ αὐτοῖς ἀγχοῦ τῆς Ἀππίας ὁδοῦ ὕστατον, ὡσπερ μοι προδεδήλωται, γεγονὸς ἔτυχε. καὶ αὐτῶν ὀλίγοι ἐνθένδε ὅσοι οὐ διεφθάρησαν ἐς τἄλλα χαρακώματα ὑπεχώρησαν. ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ Οὖννοι παθόντες ἐς Ῥώμην εἰσῆλθον. ταῦτα μὲν οὖν ἐγίνετο τῇδε. Προκόπιος δὲ, ἐπεὶ ἐν Καμπανίᾳ ἐγένετο, στρατιώτας τε οὐχ ἧσσον ἢ πεντακοσίους ἐνταῦθα ἤγειρε, καὶ νεῶν πολύ τι χρῆμα σίτου ἐμπλησάμενος ἐν παρασκευῇ εἶχε. ...

***De bellis* VII 6, 11, 1:**

... καί οἱ νεῶνξυνέπεμψε στόλον, Θρᾳκῶν τε καὶ Ἀρμενίων στρατιωτῶν ἐμπλησάμενος. ἡγεῖτο δὲ τῶν μὲν Θρᾳκῶν Ἡρωδιανὸς, τῶν δὲ Ἀρμενίων Φάζας Ἴβηρ, Περανίου ἀδελφιδοῦς: ξυνέπλεον δὲ αὐτοῖς καὶ Οὖννοι ὀλίγοι. ...

***De bellis* VII 11, 15, 1:**

... πρέσβεις τε παρὰ βασιλέα πέμψαντες συγγνώμην διδό ναι σφίσιν ἐδέοντο, οὐκ ἄλλου του ἕνεκα εἰς τὰ οἰκεῖα τῷ τρόπῳ τούτῳ ἀφικομένοις ἢ ὅτι συχνὸν σφίσι χρό νον ἐν Ἰταλίᾳ στρατευομένοις τάς τε συντάξεις ὡς ἥκιστα κομιζομένοις χρήματα δὴ πολλὰ τὸ δημόσιον ὤφειλε. στρατεύματος δὲ Οὐννικοῦ τοῖς Ἰλλυριοῖς ἐπισκήψαντος παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ἐξηνδραποδίσθαι τετύχηκεν. ἃ δὴ πυθόμενοι καὶ τῶν ἀναγκαίων ἔν γε Ἰταλιώταις σπανίζοντες <ἀνεχώρησαν>. ...

***De bellis* VII 12, 10, 4:**

... δορυφόρους τοίνυν "καὶ ὑπασπιστὰς τοὺς ἐμοὺς μάλιστά μοι πάντων στα "λῆναι προσήκει, ἔπειτα πάμπολύ τι πλῆθος Οὔννων "τε καὶ ἄλλων βαρβάρων, οἷς καὶ χρήματα ἤδη δοτέον." Τοσαῦτα μὲν Βελισάριος ἔγραψεν. ...

***De bellis* VII 14, 2, 6:**

... Θρᾴκης στρατηγὸν ἀνει ὼν, ἐπὶ τῇ τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ φυλακῇ κατεστήσατο, φυλάσσειν κελεύσας ὅπως μηκέτι τοῖς ταύτῃ βαρβάροις ὁ ποταμὸς διαβατὸς ἔσται, ἐπεὶ αὐτοῦ τὴν διάβασιν πολλάκις ἤδη Οὖννοί τε καὶ Ἄνται καὶ

Σκλαβηνοὶ πεποιημένοι ἀνήκεστα῾Ρωμαίους ἔργα εἰργάσαντο. …

***De bellis* VII 14, 29, 1:**

… δίαιταν δὲ σκληράν τε καὶ ἀπημελημένην, ωσπερ οἱ Μασσαγέται, καὶ αὐτοὶ ἔχουσι, καὶ ῥύπου ᾗπερ ἐκεῖνοι ἐνδελεχέστατα γέμουσι, πονηροὶ μέντοι ἢ κακοῦργοι ὡς ἥκιστα τυγχάνουσιν ὄντες, ἀλλὰ κὰν τῷ ἀφελεῖ διασώζουσι τὸ Οὐννικὸν ἦθος. …

***De bellis* VII 14, 33, 6:**

… ταύτῃ γὰρ αὐτοὺς καὶ τῇ ἀμφ᾽ αὐτὴν χώρᾳ ᾽Ιουστινιανὸς βασιλεὺς ἅτε προσηκούσῃ τὸ ἐξ ἀρχῆς ῾Ρωμαίοις ὠμολόγει δεδωρῆ σεσθαι καὶ σφίσι ξυνοικιεῖν μὲν δυνάμει τῇ πάσῃ, χρήματα δὲ μεγάλα σφίσι προϊέσθαι, ἐφ᾽ ᾧ οἱ ἔνσπον δοι τὸ λοιπὸν ὄντες Οὔννοις ἐμπόδιοι ἐς ἀεὶ γένωνται, καταθεῖν βουλομένοις τὴν῾Ρωμαίων ἀρχήν. ταῦτα ἐπεὶ οἱ βάρβαροι ἤκουσαν, …

***De bellis* VII 23, 6, 1:**

… στείλας δέ τινας καὶ παρὰ τὸν ἄρχοντα τοῦ ἐν ερυσίᾳ φυλακτηρίου ἐκέλευέν οἱ στράτευμα ὅτι τάχιστα ἐς Σπολίτιον πέμψαι, τοῦ παντὸς λόγου τὴν δήλωσιν ποιησάμενος.῾Οδολγὰν δὲ Οὖννος ἦρχε τότε τῆς ἐν Περυσίᾳ φρουρᾶς, Κυπριανοῦ πρός του τῶν αὐτοῦ δορυφόρων, ως μοι ἔμπροσθεν εἴρηται, δόλῳ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθέντος. …

***De bellis* VIII 3, 3, 6:**

… καὶ Θρᾷκας διήκουσιν, οἱ δὲ πρός τε ἀνίσχοντα ἥλιον καὶ ἄνεμον νότον ἐς τὰς διεξόδους ἐξικνοῦνται αὐτὰς, αἳ τὰ τῇδε ᾠκημένα Οὐννικὰ ἔθνη ἐς γῆν τήν τε Περσῶν καὶ῾Ρωμαίων ἄγουσιν. ὧνπερ ἀτέρα μὲν Τζοὺρ ἐπι κέκληται, ἡ δὲ δὴ ἑτέρα Πύλη ἐκ παλαιοῦ Κασπία᾽ κλήθη. ταύτην δὲ τὴν χώραν, ἣ ἐξ ὄρους τοῦ Καυ κάσου ἄχρι ἐς τὰς Κασπίας κατατείνει Πύλας, …

***De bellis* VIII 3, 5, 1:**

… Οὖννοι δὲ, οἱ Σάβειροι ἐπικαλούμενοι, ἐνταῦθα ᾤκηνται καὶ ἄλλα ἄττα Οὐννικὰ ἔθνη.᾽νθένδε μὲν τὰς ᾽Αμαζόνας ὡρμῆσθαί φασιν, ἀμφὶ δὲ τὸ Θεμίσκουρον καὶ ποταμὸν τὸν Θερμώδοντα ἐνστρατοπεδεύσασθαι, …

***De bellis* VIII 3, 10, 1:**

… τὰ γὰρ ἐπιτηδεύματα μέχρι ἐς τοὺς ἀπογόνους παραπεμπόμενα τῶν προγε γενημένων τῆς φύσεως ἴνδαλμα γίνεται. Οὔννων τοί νυν καταδραμόντων πολλάκις τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν, τοῖς τε ὑπαντιάσασιν ἐς χεῖρας ἐλθόντων, τινὰς μὲν αὐτῶν πεσεῖν ἐνταῦθα τετύχηκε, μετὰ δὲ τῶν βαρβάρων τὴν ἀναχώρησιν Ῥωμαῖοι διερευνώμενοι τῶν πεπτω κότων τὰ σώματα καὶ γυναῖκας ἐν αὐτοῖς εὗρον. …

***De bellis* VIII 3, 5, 2:**

… Οὖννοι δὲ, οἱ Σάβειροι ἐπικαλούμενοι, ἐνταῦθα ᾤκηνται καὶ ἄλλα ἄττα Οὐννικὰ ἔθνη. ἐνθένδε μὲν τὰς Ἀμαζόνας ὡρμῆσθαί φασιν, ἀμφὶ δὲ τὸ Θεμίσκουρον καὶ ποταμὸν τὸν Θερμώδοντα ἐνστρατοπεδεύσασθαι, ᾗπέρ μοι ἔναγχος εἴρηται, οὗ δὴ πόλις ἐν τῷ παρόντι Ἀμισός ἐστι. …

***De bellis* VIII 4, 7, 1:**

… ἄπρακτοι γὰρ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐς τὴν Πέτραν ἀνέστρεφον Πέρσαι. ταῦτα μὲν οὖν τῇδε ξυνηνέχθη γενέσθαι. Ὑπὲρ δὲ Σαγίνας Οὐννικὰ ἔθνη πολλὰ ἵδρυνται. τὸ δ᾽ ἐντεῦθεν Εὐλυσία μὲν ἡ χώρα ὠνόμασται, βάρ βαροι δὲ αὐτῆς ἄνθρωποι τά τε παράλια καὶ τὴν με σόγειον ἔχουσι, μέχρι ἐς τὴν Μαιῶτιν καλουμένην Λίμνην καὶ ποταμὸν Τάναϊν, ὃς δὴ ἐς τὴν Λίμνην ἐσβάλλει. αὕτη δὲ ἡ Λίμνη ἐς τὴν ἀκτὴν Πόντου τοῦ Εὐξείνου τὰς ἐκβολὰς ποιεῖται. ἄνθρωποι δὲ, …

***De bellis* VIII 4, 13, 2:**

… τετελευτήκει οὐ πολλῷ πρότερον, ἔγνωσαν δὲ ὡς καὶ Ἀβασγοῖς ἱερέα βασιλεὺς πέμψειε, καὶ αὐτοῖς προθυμότατα Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς ἐπιτελῆ ποιήσας τὴν δέησιν ἀπεπέμψατο. οἱ δὲ πρέσβεις οὗτοι δέει Οὔννων τῶν Οὐτιγούρων ἐς μὲν τὸ ἐμφανὲς, αὐτηκόων πολλῶν ὄντων, ἀποστοματίζοντες ὅτου δὴ ἕνεκα ἥκοιεν, …

***De bellis* VIII 5, 1, 1:**

… Πάλαι μὲν Οὔννων, τῶν τότε Κιμμερίων κα λουμένων, πολύς τις ὅμιλος τὰ χωρία ταῦτα ἐνέμοντο, ὧν ἄρτι ἐμνήσθην, βασιλεύς τε εἷς ἅπασιν ἐφειστήκει. …

***De bellis* VIII 5, 15, 1:**

… Οὖννοι δὲ αὐτῶν τοὺς μὲν κτείναντες, τοὺς δὲ, ωσπερ ἐρρήθη, ἐξαναστήσαντες τὴν χώραν ἔσχον. καὶ αὐτῶν Κουτρίγουροι μὲν παῖδάς τε καὶ γυναῖκας με- ταπεμψάμενοι ἐνταῦθα ἱδρύσαντο, οὗ δὴ καὶ ἐς ἐμε ᾤκηνται. …

***De bellis* VIII 5, 21, 2:**

… ἐν κόλπῳ ξυνιοῦσα μηνοειδεῖ, περιβαλοῦσά τε αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον, μίαν ἐπ᾽ αὐτοὺς εἴσοδον οὐ λίαν εὐρεῖαν τοῖς ἐπιοῦσι παρείχετο. ὕστερον δὲ οὔτε γὰρ Οὖννοι χρόνον τινὰ τρίβεσθαι σφίσιν ἐν ταῦθα ἤθελον, οἵ τε Γότθοι τῷ τῶν πολεμίων ὁμίλῳ ἐπὶ πολὺ ἀνθέξειν οὐδαμῆ ἤλπιζον) ἐς λόγους ἀλλή λοις ξυνίασιν, …

***De bellis* VIII 5, 23, 3:**

…῾Υπερβάντι δὲ Λίμνην τε τὴν Μαιώτιδα καὶ ποτα μὸν Τάναϊν ἐπὶ πλεῖστον μὲν τῶν τῇδε πεδίων Κου τρίγουροι Οὖννοι, ᾗπέρ μοι ἐρρήθη, ᾠκήσαντο: μετὰ δὲ αὐτοὺς Σκύθαι τε καὶ Ταῦροι ξύμπασαν ἔχουσι τὴν ταύτῃ χώραν, ἦσπερ μοῖρά τις Ταυρικὴ καὶ νῦν ἐπικαλεῖται, ἵνα δὴ καὶ τῆς᾽Αρτέμιδος τὸν νεὼν γεγο νέναι φασὶν, οὗπέρ ποτε ἡ τοῦ᾽Αγαμέμνονος᾽Ιφιγένεια προὔστη. …

***De bellis* VIII 5, 28, 1:**

… ἣ κεῖται μὲν ἐν τῇ παραλίᾳ,῾Ρωμαίων δὲ καὶ αὐτὴ κατήκοος ἐκ παλαιοῦ ἐστι, βάρβαροι, Οὐννικὰ ἔθνη, τὰ μεταξὺ ἅπαντα ἔχουσι. καὶ ἄλλα δὲ πολίσματα δύο ἀγχοῦ Χερσῶνος, Κῆποί τε καὶ Φανάγουρις καλούμενα,῾Ρωμαίων κατήκοα ἐκ παλαιοῦ τε καὶ ἐς ἐμὲ ἦν. …

***De bellis* VIII 9, 29, 5:**

…᾽Οψίτης μὲν οὖν, ὁ τῶν᾽Αβασγῶν ἄρχων, ξὺν ὀλίγοις τισὶ φυγεῖν ἴσχυσεν, ἔς τε Οὔννους τοὺς πλησιοχώρους καὶ ὄρος τὸ Καυκάσιον ἀνεχώρησε. τοῖς δὲ δὴ ἄλλοις ἢ ξὺν ταῖς οἰκίαις ἐξηνθρακωμένοις τετεφρῶσθαι ξυνέβη, ἢ ὑπὸ ταῖς τῶν πολεμίων γεγονέναι χερσίν. …

***De bellis* VIII 13, 6, 1:**

… ἦλθον δὲ αὐτοῖς καὶ σύμμαχοι Οὖννοι ἐκ τῶν Σαβείρων καλουμένων δισχίλιοί τε καὶ μύριοι. ἀλλὰ δείσας ὁ Μερμερόης μὴ ἐς πλῆθος τοσοῦτον ὄντες οἱ βάρβαροι οὗτοι μήτε τι αὐτῷ ὑπακούειν ἐπαγ γέλλοντι ἐθελήσωσιν, ἀλλὰ καί τι ἀνήκεστον ἐς τὸ Περσῶν στράτευμα δράσωσι, τετρακισχιλίους μὲν ξυστρα τεύεσθαι σφίσιν εἴασε, τοὺς δὲ λοιποὺς χρήμασι πολ λοῖς δωρησάμενος ἐς τὰ πάτρια ἤθη ἀφῆκεν ἰέναι. …

***De bellis* VIII 17, 10, 2:**

… Λαζικῆς δὲ μεθίεσθαι οὐδαμῆ ἤθελεν. ἀλλὰ καὶ τοῖς χρήμασι τούτοις Οὔννων τῶν Σαβείρων ἑταιρισάμενος μέγα τι χρῆμα ξὺν Πέρσαις τισὶ τῷ Μερμερόῃ εὐθὺς ἔπεμψεν. ᾧ δὴ ἐπέστελλεν ἔργου ἔχεσθαι δυνάμει τῇ πάσῃ, καὶ μὴν καὶ ἐλέφαντάς οἱ πολλοὺς ἔστειλε. …

***De bellis* VIII 17, 11, 2:**

… Μερ μερόης δὲ παντὶ τῷ Περσῶν τε καὶ Οὔννων στρατῷ ἐκ Μοχηρήσιδος ἀναστὰς ἐπὶ τὰ Λαζῶν ὀχυρώματα ᾔει, τοὺς ἐλέφαντας ἐπαγόμενος. …

***De bellis* VIII 18, 13, 3:**

… δειμαί νοντές τε Γήπαιδες τὴν῾Ρωμαίων ἀρχὴν ἐπίδοξοι γὰρ ἦσαν ὡς Λαγγοβάρδαις ξυντάξονται) τῶν τινας Οὔννων ἐς τὴν ὁμαιχμίαν ἐπάγεσθαι διενοοῦντο. ἔπεμψαν οὖν παρὰ τῶν Κουτριγούρων τοὺς ἄρχοντας, οἳ δὴ ἐνθένδε ᾤκηνται Λίμνης τῆς Μαιώτιδος, καὶ αὐτῶν ἐδέοντο πόλεμον τὸν πρὸς Λαγγοβάρδας ξυνδιενεγκεῖν σφίσιν. …

***De bellis* VIII 18, 17, 4:**

… ἐπεὶ δὲ῾Ρωμαῖοι τὴν διάβασιν ποταμοῦ ῞Ιστρου ἐς τὸ ἀκριβὲς ἔν τε᾽Ιλλυριοῖς καὶ τοῖς ἐπὶ Θρᾴκης χωρίοις ἐφρούρουν, αὐτοὶ τούτους δὴ τοὺς Οὔννους ἐν χώρᾳ τῇ κατ᾽ αὐτοὺς διαπορθμεύσαντες ποταμὸν ῞Ιστρον ἐς τὰ ῾Ρωμαίων ἤθη ἀφίεσαν. …

***De bellis* VIII 18, 18, 4:**

… πέμψας παρὰ Οὔννων τῶν Οὐτιγούρων τοὺς ἄρχοντας, οἳ δὴ ἐπέ κεινα Λίμνης ᾤκηνται τῆς Μαιώτιδος, ἐμέμφετό τε καὶ ἄδικον αὐτῶν ἀπεκάλει τὴν ἐς

Κουτριγούρους ἀπραγμο σύνην, εἴπερ τὸ τοὺς φίλους διαφθειρομένους περιορᾶν ἐν τοῖς τῶν ἔργων ἀδικωτάτοις καταλέγειν δεήσει. …

***De bellis* VIII 19, 3, 2:**

… βασιλεὺς δὲ Ἰουστινιανὸς Ἀράτιον στρατηγὸν στείλας παρά τε Χινιαλὼν καὶ Οὔννους τοὺς ἄλλους, ἀγγεῖλαι μὲ ἐκέλευ τὰ σφίσι ἐν γῇ τῇ σφετέρᾳ αὐτῶν ξυνενεχθέντα, χρήματα δὲ αὐτοῖς προϊέ μενον πεῖσαι ἀπαλλάσσεσθαι ὅτι τάχιστα ἐκ Ρωμαίων τῆς γῆς. …

***De bellis* VIII 19, 6, 1:**

…Ἤδη δὲ καὶ Οὔννων τῶν ἡσσημένων ἐν τῇ ξυμ βολῇ καὶ διαφυγόντων τοὺς Οὐτιγούρους δισχίλιοι ἦλθον ἐς Ρωμαίων τὴν γῆν, παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ἐπαγόμενοι: …

***De bellis* VIII 19, 8, 9:**

… ἔπεμψε πρέσβεις ἐς βασιλέα τὰ πεπραγμένα ὀνειδιοῦντας, οὐκ ἐπιστολὴν αὐτοῖς τινα ἐγχειρίσας, ἐπεὶ γραμμάτων παντάπασιν Οὖννοι ἀνή κοοί τε καὶ ἀμελέτητοι ἐς τόδε εἰσὶ καὶ οὔτε γραμμα τιστήν τινα ἔχουσιν οὔτε τῳ περὶ τὰ γράμματα πόνῳ συναύξεται αὐτοῖς τὰ παιδία, βαρβαρικώτερον δὲ ἅπαντα ἀποστοματιοῦντας, ὅσα δὴ αὐτὸς ἐπιστείλειε σφίσιν. …

***De bellis* VIII 21, 22, 1:**

… στράτευμα γὰρ Οὐννικὸν ἐπισκῆψαν τῇ Ρω μαίων ἀρχῇ ἅπαντα ἦγόν τε καὶ ἔφερον, οὐδενὸς σφίσιν ἀντιστατοῦντος. ἐπειδὴ δὲ αὐτῶν οἱ μέν τινες ἐπὶ Θεσσαλονίκην, οἱ δὲ τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ᾔεσαν, μόλις ἐνθένδε ἀπαλλαγεὶς ἐπίπροσθεν ᾔει. …

***De bellis* VIII 22, 1, 2:**

…Ἐν ᾧ δὲ ὁ μὲν Ἰωάννης ἐπὶ Σαλώνων Ναρ σῆν ἔμενε, Ναρσῆς δὲ Οὔννων τῇ ἐφόδῳ συμποδιζό μενος σχολαίτερον ᾔει, ἐν τούτῳ ὁ Τουτίλας προσδε χόμενος τὴν Ναρσοῦ στρατιὰν ἐποίει τάδε. …

***De bellis* VIII 26, 13, 3:**

… εἵποντο δὲ αὐτῷ καὶ τοῦ Ερούλων ἔθνους πλέον ἢ τρισχίλιοι, ἱππεῖς ἅπαντες, ὧν ἄλλοι τε καὶ Φιλημοὺθ ἦρχον, καὶ Οὖννοί τε παμπληθεῖς καὶ Δαγισθαῖος ξὺν τοῖς ἑπομένοις ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου διὰ τοῦτο ἀπαλλα γεὶς, καὶ Καβάδης,

Πέρσας ἔχων αὐτομόλους πολλοὺς, ὁ Ζάμου μὲν υἱὸς, …

***De bellis* VIII 27, 10, 2:**

… καὶ πρῶτα μὲν Οὔννων τῶν Κουτριγούρων καλουμένων ὀλίγοι τινὲς οἳ δὴ ἐξ ἠθῶν τῶν πατρίων ἐξαναστάν- τες, ᾗπέρ μοι οὐ πολλῷ ἔμπροσθεν δεδιήγηται, δόντος βασιλέως ἐπὶ τῆς Θρᾴκης ἱδρύσαντο) τοῖς φεύγουσι τούτοις ἐς χεῖρας ἦλθον. …

***De bellis* VIII 30, 18, 1:**

… ξυμμαχία γὰρ πολλα "χόθεν ἐρανισθεῖσα οὔτε τὴν πίστιν οὔτε τὴν δύναμιν "ἀσφαλῆ φέρεται, ἀλλὰ σχιζομένη τοῖς γένεσι μερίζεται "καὶ ταῖς γνώμαις εἰκότως. μηδὲ γὰρ οἴεσθε Οὔννους "τε καὶ Λαγγοβάρδας καὶ ᾽Ερούλους ποτὲ, χρημάτων "αὐτοῖς μεμισθωμένους οὐκ οἶδα ὁπόσων, προκινδυνεύ "σειν αὐτῶν ἄχρι ἐς θάνατον. …

***De bellis* VIII 31, 3, 3:**

… τῶν δὲ῾Ρωμαίων κέρας μὲν τὸ ἀριστερὸν Ναρσῆς τε καὶ᾽Ιωάννης ἀμφὶ τὸ γεώλοφον εἶχον καὶ ξὺν αὐτοῖς εἴ τι ἄριστον ἐν τῷ῾Ρωμαίων στρατῷ ἐτύγχανεν ὄν: ἑκατέρῳ γὰρ τῶν ἄλλων χωρὶς στρα τιωτῶν, δορυφόρων τε καὶ ὑπασπιστῶν καὶ βαρβάρων Οὔννων εἵπετο πλῆθος ἀριστίνδην συνειλεγμένων: …

***Historia arcana (Anecdota)* II 29, 1:**

… ἐτύγχανε δὲ καὶ στράτευμα Οὔννων ἐπὶ᾽Αρμενίους τοὺς῾Ρωμαίων κατηκόους ὁ Χοσρόης στείλας, ὅπως τῇ ἐς αὐτοὺς ἀσχολίᾳ μηδεμία τοῖς ταύτῃ῾Ρωμαίοις τῶν ἐν Λαζικῇ πρασσομένων αἴσθησις γένηται. …

***Historia arcana (Anecdota)* VII 10, 4:**

… τῶν δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν τὰ ἔμπρο σθεν ἄχρι ἐς τοὺς καὶ Οὐννικὸν τὸ τοι οὗτον εἶδος ἐκάλουν. …κροτάφους ἀποτεμόμενοι τὰ ὄπισθεν ἀποκρέμασθαι σφίσιν ἐπὶ μακρότατον λόγῳ οὐδενὶ εἴων, ωσπερ οἱ Μασσαγέται. διὸ δὴ

***Historia arcana (Anecdota)* VII 14, 2:**

… οὐκ ἐννοοῦσιν ὅτι δὴ αὐτοῖς τῷ τῆς ἐσθῆτος ἠραιωμένῳ τε καὶ κενῷ πολλῷ ἔτι μᾶλλον τὸ τοῦ σώ ματος ἐξίτηλον διελεγχθείη. αἱ ἐπωμίδες δὲ καὶ ἀνα ξυ- ρίδες καὶ τῶν ὑποδημάτων τὰ πλεῖστα ἐς τῶν Οὔννων τό τε ὄνομα καὶ τὸν

τρόπον ἀπεκέκριτο σφίσιν. ...

***Historia arcana (Anecdota)* VIII 5, 1:**

... Οὔννων γὰρ τοῖς ἀεὶ προστυγχάνουσι πλεῖστα ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ προϊέτο: ἐξ οὗ δὴ ἐφόδοις ἀποκεῖσθαι συχναῖς ξυνέ βαινε῾Ρωμαίων τὴν γῆν. ἀπογευσάμενοι γὰρ οἱ βάρ βαροι οὗτοι῾Ρωμαίων πλούτου μεθίεσθαι οὐκέτι ἠνεί χοντο τῆς ἐνταῦθα φερούσης ὁδοῦ. ...

***Historia arcana (Anecdota)* XI 5, 4:**

... εἰρήνης τοίνυν῾Ρωμαίοις οὔσης ἐς πάντας ἀνθρώπους οὐκ ἔχων ὅστις γένηται τῶν φόνων ἐπιθυμίᾳ πάντας βαρβάρους πρός [τε] ἀλλήλους ξυνέκρουε, τῶν δὲ Οὔννων τοὺς ἡγου μένους ἐξ αἰτίας οὐδεμιᾶς μετακαλῶν χρήματα μεγάλα σφίσιν ἀτόπῳ φιλοτιμίᾳ προϊέτο, φιλίας ἐνέχυρα δῆθεν τῷ λόγῳ ταῦτα ποιούμενος: ...

***Historia arcana (Anecdota)* XI 12, 4:**

... Καὶ Χοσρόῃ μὲν κεντηναρίων πλῆθος ὑπὲρ τῆς εἰρήνης προέμενος, αὐτογνωμονήσας δὲ οὐδενὶ λόγῳ αἰτιώτατος τοῦ λελύσθαι τὰς σπονδὰς γέγονεν, ᾽Αλα μούνδαρόν τε καὶ Οὔννους τοὺς Πέρσαις ἐνσπόνδους σπουδάζων τε καὶ διατεινόμενος ἑταιρίζεσθαι, ὅπερ μοι ἐν λόγοις τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ ἀπαρακαλύπτως εἰρῆσθαι δοκεῖ. ...

***Historia arcana (Anecdota)* XVIII 20, 4:**

...᾽Ιλ λυριοὺς δὲ καὶ Θρᾴκην ὅλην, εἴη δ᾽ ἂν ἐκ κόλπου τοῦ᾽Ιονίου μέχρι ἐς τὰ Βυζαντίων προάστεια, ἐν τοῖς῾Ελλάς τε καὶ Χερρονησιωτῶν ἡ χώρα ἐστὶν, Οὖννοί τε καὶ Σκλαβηνοὶ καὶ῞Ανται σχεδόν τι ἀνὰ πᾶν κατα θέοντες ἔτος, ἐξ οὗ᾽Ιουστινιανὸς παρέλαβε τὴν῾Ρω μαίων ἀρχὴν, ἀνήκεστα ἔργα εἰργάσαντο τοὺς ταύτῃ ἀνθρώπους. ...

***Historia arcana (Anecdota)* XVIII 20, 4:**

... Οὐ μέντοι οὐδὲ Πέρσαις ἢ Σαρακηνοῖς ἢ Οὔννοις ἢ τῷ Σκλαβηνῶν γένει ἢ τῶν ἄλλων βαρβάρων τισὶν ἀκραιφνέσιν ἐκ῾Ρωμαίων τῆς γῆς ξυνηνέχθη ἀπαλ λαγῆναι. ...

***Historia arcana (Anecdota)* XVIII 25, 1:**

… Οὐ μέντοι οὐδὲ Πέρσαις ἢ Σαρακηνοῖς ἢ Οὔννοις ἢ τῷ Σκλαβηνῶν γένει ἢ τῶν ἄλλων βαρβάρων τισὶν ἀκραιφνέσιν ἐκ῾Ρωμαίων τῆς γῆς ξυνηνέχθη ἀπαλ λαγῆναι. …

***Historia arcana (Anecdota)* XXI 26, 2:**

…῾Ρωμαίοις μὲν οὖν τά γε ἀμφὶ τοῖς ἄρχουσι ταύτῃ πη εἶχε. Πολλάκις δὲ καὶ Οὔννων πολεμίων στρατῷ ἀνδραποδίσασί τε καὶ ληϊσαμένοις τὴν ῾Ρωμαίων ἀρχὴν οἱ Θρᾳκῶν τε καὶ ᾽Ιλλυριῶν στρατηγοὶ βεβουλευμένοι ἀναχωροῦσιν ἐπιθήσεσθαι ἀπεπήδησαν, ἐπεὶ βασιλέως᾽Ιουστινιανοῦ γράμματα εἶδον, …

***Historia arcana (Anecdota)* XXIII 6, 2:**

… ἔπειτα δὲ Μήδων μὲν καὶ Σαρακηνῶν τῆς᾽Ασίας γῆν τὴν πολλὴν, τῶν δὲ δὴ Οὔννων καὶ Σκλα βηνῶν καὶ ≤Αντῶν> ξύμπασαν Εὐρώπην ληϊσαμένων, καὶ τῶν πόλεων τὰς μὲν καθελόντων ἐς ἔδαφος, τὰς δὲ ἀργυρολογησάντων ἐς τὸ ἀκριβὲς μάλιστα, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐξανδραποδισάντων ξὺν χρήμασι πᾶσιν, …

***Historia arcana (Anecdota)* XXIII 8, 4:**

… τοῖς περιπεπτωκόσι τὰ πάθη. καὶ τούτοις μὲν τοῖς ἀνθρώποις οἷσπερ τὸ γελοιῶδες τοῦτο τοῦ φόρου ἀφῆκε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πολλάκις μὲν δεξαμένοις τὸν Μήδων στρατὸν, διηνεκὲς δὲ Οὔννων τε καὶ [βαρ βάρων] Σαρακηνῶν γῆν τὴν ἐφ᾽αν ληϊσαμένων, οὐδὲν δὲ ἧσσον καὶ <τῶν> ἐπὶ τῆς Εὐρώπης βαρβάρων ταῦτα ἐργαζομένων ἀεὶ καὶ καθ᾽ ἑκάστην τοὺς ἐκείνῃ῾Ρω μαίους, …

***De aedificiis (lib. 1-6)* II 1, 6, 1:**

… προτεινόμενοι Πέρσαι τὰς ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ ξυν θήκας ἐμπόδιοι τῷ ἔργῳ σπουδῇ τῇ πάσῃ ἐγίνοντο, καί περ Οὐννικοῦ πολέμου πιεζόμενοι τῇ ἀσχολίᾳ.῾Ρωμαῖοι δὲ αὐτοὺς ἀπαρασκεύους διὰ ταῦτα ὁρῶντες ὀξύτερον τῆς οἰκοδομίας ἀντελαμβάνοντο, …

***De aedificiis (lib. 1-6)* II 1, 6, 4:**

…῾Ρωμαῖοι δὲ αὐτοὺς ἀπαρασκεύους διὰ ταῦτα ὁρῶντες ὀξύτερον τῆς οἰκοδομίας ἀντελαμβάνοντο, προτερῆσαι διὰ σπουδῆς ἔχοντες πρὶν οἱ πολέμιοι τὴν πρὸς Οὔννους ἀγώνισιν διαλύσαντες ἐπὶ σφᾶς ἴωσιν. …

***De aedificiis (lib. 1-6)* III 7, 12, 2:**

… διαφερόντως δὲ τὴν Βόσπορον τῷ ἐρύματι ἐκρατύνατο, ἥνπερ ἐκ παλαιοῦ βεβαρβαρωμένην καὶ ὑπὸ τοῖς Οὔννοις κειμένην ἐς τὸ Ῥωμαίων αὐτὸς μετήνεγκε κράτος. …

***De aedificiis (lib. 1-6)* IV 1, 5, 2:**

… ἔθνη γὰρ αὐτῇ γει τονοῦντα διακεκλήρωται Οὐννικά τε καὶ Γοτθικά, καὶ τὰ ἐν Ταύροις καὶ τὰ ἐν Σκύθαις ἀνταίρει, καὶ ὅσα Σκλαβηνοὶ καὶ ὅσα ἄττα, εἴτε Σαυρομάτας Ἀμαξοβίους εἴτε Μετανάστας ταῦτα δὴ ἐκάλουν τὰ ἔθνη οἱ τῶν ἱστο ριῶν ἀναγραψάμενοι τὰ ἀρχαιότατα, καὶ εἴ τι ἄλλο θη ριῶδες ἀνθρώπων γένος ἢ νέμεσθαι, ἢ ἱδρύσθαι ἐνταῦθα ξυμβαίνει. …

***De aedificiis (lib. 1-6)* IV 2, 16, 5:**

… καὶ πόλεων δὲ ἁπασῶν, αἵπερ αὐτῶν ἐκτὸς τῇ χώρᾳ ἐξικανοῦσιν οὖσαι, ξὺν ἐπιμελείᾳ πολλῇ τείχη ᾠκοδομήσατο ἰσχυρά, ἔν τε Σάκκῳ καὶ Ὑπάτῃ καὶ Κορακίοις καὶ Οὐννῷ καὶ Βαλέαις καὶ τῷ καλουμένῳ Λεονταρίῳ. ἐν δὲ τῇ Ἡρακλείᾳ πεποίηται τάδε. …

***De aedificiis (lib. 1-6)* IV 3, 22, 2:**

… οὕτω δὲ τὰς ἐνταῦθα οἰκοδομίας ὁ χρόνος διέφθειρε πάσας ωστε δὴ Οὐννικόν τι ἔθνος οὐ πολλῷ πρότερον καταθέοντες τὰ ἐκείνῃ χωρία, ωσπερ τι δια χειρίζοντες οἷόν τι πάρεργον, τό τε ξύμβαμα τοῦτο καὶ τὴν πόλιν ἄφοβοι ἐξεῖλον, καίπερ ἐξ οὗ γεγόνασιν ἄν θρωποι οὐ τειχομαχήσαντες πώποτε. …

***De aedificiis (lib. 1-6)* IV 6, 33, 4:**

… Κάστρα Μάρ τις τε καὶ Ζητνουκόρτου καὶ Ἰσκὸς τὰ χωρία ἐπικαλεῖται ταῦτα. παρὰ δὲ τοῦ ποταμοῦ τὴν ὄχθην φρούριον πα λαιόν, Οὔννων ὄνομα, ἐπιμελείας ἠξίωσε τά τε ἄλλα καὶ ἀμφὶ τῷ περιβόλῳ πολλῆς. …

***De aedificiis (lib. 1-6)* IV 6, 34, 2:**

… ἔστι δέ τις χῶρος οὐ πολλῷ ἄποθεν τούτου δὴ τοῦ Οὔννων φρουρίου, ἔνθα δὴ ὀχυ ρώματα δύο Ἴστρου ποταμοῦ ἐφ᾽ ἑκάτερα ἦν, ἐν μὲν Ἰλλυριοῖς Παλατίολον ὄνομα, ἐπὶ θάτερα δὲ Συκίβιδα. …

***De aedificiis (lib. 1-6)* IV 11, 11, 4:**

… τὰ πλοῖα πολλάκις ἀμέλει ἐνταῦθα καταίροντα ὑποχείρια βαρβάροις Οὔννοις ἐξαπιναίως γεγένηται: ωστε καὶ τὰς νήσους ἐνθένδε τὰς τῇ χώρᾳ ἐπικειμένας ἠνώχλησαν. …

***De bellis* VIII 4, 9, 1:**

… αὕτη δὲ ἡ Λίμνη ἐς τὴν ἀκτὴν Πόντου τοῦ Εὐξείνου τὰς ἐκβολὰς ποιεῖται. ἄνθρωποι δὲ, οἳ ταύτῃ ᾤκηνται, Κιμμέριοι μὲν τὸ παλαιὸν ὠνομάζοντο, τανῦν δὲ Οὐτίγουροι καλοῦνται. …

***De bellis* VIII 4, 13, 2:**

… οἱ δὲ πρέσβεις οὗτοι δέει Οὔννων τῶν Οὐτιγούρων ἐς μὲν τὸ ἐμφανὲς, αὐτηκόων πολλῶν ὄντων, ἀποστοματίζοντες ὅτου δὴ ἕνεκα ἥκοιεν, ἄλλο οὐδὲν ὅτι μὴ τὰ ἀμφὶ τῷ ἱερεῖ βασιλεῖ ἤγγειλαν, …

***De bellis* VIII 5, 2, 2:**

… καί ποτέ τις αὐτῶν τὴν ἀρχὴν ἔσχεν, ᾧ δὴ παῖδες ἐγένοντο δύο, ἄτερος μὲν Οὐτιγοὺρ ὄνομα, Κουτριγοὺρ δὲ ὁ ἕτερος. οἵπερ, ἐπειδὴ αὐτοῖν ὁ πατὴρ τὸν βίον συνεμετρήσατο, τήν τε ἀρχὴν ἄμφω ἐν σφίσιν αὐτοῖς διεδάσαντο καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τοῖς ἀρχομένοις αὐτοῖς ἔδοσαν. …

***De bellis* VIII 5, 4, 1:**

… οἱ μὲν γὰρ Οὐτίγουροι, οἱ δὲ Κουτρίγουροι καὶ ἐς ἐμὲ ὀνομάζονται. οὗτοι μὲν ἅπαντες τῇδε ᾤκηντο, κοινὰ μὲν τὰ ἐπιτηδεύματα ξύμπαντα ἔχοντες, οὐκ ἐπιμιγνύμενοι δὲ ἀνθρώποις, οἳ δὴ τῆς τε Λίμνης καὶ τῆς ἐνθένδε ἐκροῆς ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα ἵδρυντο, …

***De bellis* VIII 5, 17, 1:**

… καὶ ὡς δὲ διαβαίνοντες ποταμὸν Ἴστρον καταθέουσιν ἐσαεὶ τὴν βασιλέως χώραν, ἔν σπονδοί τε καὶ πολέμιοι Ῥωμαίοις ὄντες. Οὐτίγουροι δὲ ξὺν τῷ ἡγουμένῳ ἐπ᾽ οἴκου ἀπεκομίζοντο, μόνοι τὸ λοιπὸν ἐνταῦθα καθιζησόμενοι. …

***De bellis* VIII 5, 21, 9:**

… καὶ οἱ Γότθοι ἱδρύσονται μὲν ἐν τῇ ἀντιπέρας ἠπείρῳ παρ᾽ αὐτὴν τῆς ἐκβολῆς μάλιστα τὴν ἀκτὴν, ἵνα δὴ καὶ τανῦν ἵδρυνται, φίλοι δὲ καὶ ξύμμαχοι τὸ λοιπὸν Οὐτιγούροις ὄντες ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ σφίσιν ἐνταῦθα βιώσονται

τὸν πάντα αἰῶνα. ...

***De bellis* VIII 5, 22, 3:**

... οὕτω μὲν οὖν οἵδε οἱ Γότθοι τῇδε ἱδρύσαντο καὶ τῶν Κουτριγούρων, ωσπερ μοι εἴρηται, ἀπολελειμμένων ἐν γῇ τῇ ἐπὶ θάτερα τῆς Λίμνης οὔσῃ μόνοι Οὐτίγουροι τὴν χώραν ἔσχον, πράγματα Ῥωμαίοις ὡς ἥκιστα παρε χόμενοι, ἐπεὶ οὐδὲ αὐτῶν ἄγχιστα ᾤκηνται, ἀλλ᾽ ἔθνεσι πολλοῖς διειργόμενοι μεταξὺ οὖσιν ἀκουσίῳ ἀπραγμοσύνῃ ἐς αὐτοὺς ἔχονται. ...

***De bellis* VIII 18, 21, 2:**

... ταῦτα σημήνας τοῖς Οὐτιγούροις Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς καὶ χρήμασι μὲν αὐτοὺς δωρησάμενος, ὑπομνήσας δὲ ὅσων δώρων καὶ πρότερον πολλάκις πρὸς αὐτοῦ ἔτυχον, ἀναπείθει σφᾶς ἔφοδον αὐτίκα ἐς τῶν Κουτριγούρων τοὺς ὑπο λελειμμένους ποιήσασθαι. ...

***De bellis* VIII 18, 24, 5:**

... ὥνπερ ἰσχυρότατα τοὺς ἐπιόντας ἀμυνομένων ἐπὶ μακρότατον μὲν ἡ μάχη ἐγε γόνει, μετὰ δὲ Οὐτίγουροι τρεψάμενοι τοὺς ἐναντίους πολλοὺς ἔκτειναν. ὀλίγοι δέ τινες φεύγοντες, ὅπη αὐτῶν ἑκάστῳ δυνατὰ γέγονε, διεσώθησαν. ...

***De bellis* VIII 19, 4, 1:**

... οἱ δὲ τῶν τε Οὐτιγούρων τὴν ἔφοδον γνόν τες καὶ χρήματα μεγάλα πρὸς τοῦ Ἀρατίου κεκο μισμένοι ξυνέβησαν μήτε φόνον ἔτι ἐργάσεσθαι μήτε ἀνδραποδιεῖν Ῥωμαίων μηδένα μήτε τι ἄλλο ἄχαρι δράσειν, ἀλλὰ τὴν ἀναχώρησιν ἅτε διὰ φίλων ποιήσε 8.19.5 σθαι τῶν τῇδε ἀνθρώπων. ...

***De bellis* VIII 19, 6, 2:**

... Ἤδη δὲ καὶ Οὔννων τῶν ἡσσημένων ἐν τῇ ξυμ βολῇ καὶ διαφυγόντων τοὺς Οὐτιγούρους δισχίλιοι ἦλθον ἐς Ῥωμαίων τὴν γῆν, παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ἐπαγόμενοι: ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν ἄλλοι τε καὶ Σιννίων, ...

***De bellis* VIII 19, 8, 1:**

... Θρᾴκης ἐκέλευσεν. ἅπερ ἐπεὶ Σανδὶλ, ὁ τῶν Οὐτιγούρων βασιλεὺς, ἔμαθε, παρωξυσμένος τε καὶ περιωρ γισμένος, εἰ αὐτὸς μὲν Κουτριγούρους ὁμογενεῖς

ὄντας ἀδικίας τῆς ἐς Ῥωμαίους τιννύμενος ἐξ ἠθῶν ἀναστή σειεν αὐτοὺς τῶν πατρίων, ...

***De bellis* VIII 19, 22, 1:**

... τοσαῦτα μὲν Οὐτιγούρων οἱ πρέσβεις εἶπον. βασιλεὺς δὲ αὐτοὺς πολλὰ τιθασσεύσας καὶ δώρων πλήθει παρη γορήσας οὐκ ἐς μακρὰν ἀπεπέμψατο. ταῦτα μὲν οὖν τῇδε ξυνηνέχθη γενέσθαι. ...

***De bellis* III 4, 24, 4:**

... περιώδυνος τοίνυν ὁ Μάξιμος τοῖς ξυμπεσοῦσι γενόμενος αὐτίκα μὲν εἰς ἐπιβουλὴν τοῦ βασιλέως καθίστατο, ὡς δὲ τὸν Ἀέτιον ἐώρα μέγα δυ νάμενον, ὃς καὶ Ἀττίλαν ἄρτι ἐνενικήκει στρατῷ μεγάλῳ Μασσαγετῶν τε καὶ τῶν ἄλλων Σκυθῶν ἐς τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐσβαλόντα, ἐνθύμιόν οἱ ἐγένετο ως οἱ Ἀέτιος ἐς τὰ πρασσόμενα ἐμπόδιος ἔσται. ...

***De bellis* III 4, 30, 1:**

... δασμοὶ γὰρ αὐτῷ πρὸς τῶν βασιλέων ἐπέμποντο ἀνὰ πᾶν ἔτος. τότε τῷ Ἀττίλᾳ πόλιν Ἀκυ ληίαν πολιορκοῦντι μεγάλην τε καὶ ἀτεχνῶς πολυάν θρωπον, παραλίαν μὲν, ἐκτὸς δὲ κόλπου τοῦ Ἰονίου οὖσαν, τοιόνδε φασὶν εὐτύχημα ξυνενεχθῆναι. ...

***De bellis* III 4, 34, 2:**

...Ἀττίλαν κατιδόντα ἦν γὰρ δεινότατος ξυνεῖναί τε καὶ ξυμβαλεῖν ἅπαντα) κελεῦσαι τὸν στρατὸν αὖθις ἐν χώρῳ τῷ αὐτῷ μένειν, ἐπειπόντα οὐκ ἄν ποτε εἰκῇ ἐνθένδε ἀποπτάντα ξὺν τοῖς νεοττοῖς τὸν ὄρνιν οἴχε σθαι, εἰ μή τι ἐμαντεύετο φλαῦρον οὐκ εἰς μακρὰν τῷ χωρίῳ ξυμβήσεσθαι. ...

***De bellis* V 1, 3, 4:**

... ἐτύγχανον δὲ Ῥωμαῖοι χρόνῳ τινὶ πρότερον Σκίρους τε καὶ Ἀλανοὺς καὶ ἄλλα ἄττα Γοτθικὰ ἔθνη ἐς ξυμμαχίαν ἐπαγαγόμενοι: ἐξ οὗ δὴ αὐτοῖς πρός τε Ἀλαρίχου καὶ Ἀττίλα συνηνέχθη παθεῖν ἅπερ μοι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐρρήθη. ...

***De aedificiis (lib. 1-6)* IV 5, 6, 2:**

... χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀττίλας στρατῷ μεγάλῳ ἐσβεβληκώς, τά τε ὀχυρώματα

πόνῳ οὐδενὶ ἐς ἔδαφος καθεῖλε, καὶ γῆν Ῥωμαίων ὑπαν τιάζοντός οἱ οὐδενὸς ἐληΐσατο τὴν πολλήν. ...

***De bellis* I 3, 8, 1:**

...Ἐπὶ τούτους τοὺς Ἐφθαλίτας τῷ Περόζῃ πορευο μένῳ ξυμπαρῆν πρεσβευτὴς, ὃς δὴ ἔτυχε πρὸς βασι λέως Ζήνωνος παρ' αὐτὸν ἐσταλμένος, Εὐσέβιος ὄνο μα. Ἐφθαλῖται δὲ δόκησιν παρεχόμενοι τοῖς πολεμίοις, ὅτι δὴ αὐτῶν κατωρρωδηκότες τὴν ἔφοδον ἐς φυγὴν ωρμηνται, ᾖεσαν δρόμῳ ἐς χῶρόν τινα, ὅνπερ ὄρη ἀπότομα πανταχόθεν ἐκύκλουν, ...

***De bellis* I 4, 2, 2:**

... πάντας οὖν αὐτίκα ἐκ πάσης γῆς Πέρσας τε καὶ ξυμ μάχους ἀγείρας ἐπὶ τοὺς Ἐφθαλίτας ἦγε, τῶν παίδων ἕνα μὲν Καβάδην ὄνομα μόνον ἀπολιπὼν τηνικαῦτα γὰρ ἡβηκὼς ἔτυχε), τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ἐπαγό μενος τριάκοντα μάλιστα. ...

***De bellis* I 4, 16, 5:**

... οὐ γὰρ αὐτὸ εὑρέσθαι οἱ βάρ βαροι εἶχον, καίπερ πόνῳ πολλῷ τὴν ζήτησιν ποιησά μενοι. φασὶ μέντοι Ἐφθαλίτας εὑρομένους αὐτὸ ὕστερον τῷΚαβάδῃ ἀποδόσθαι. ...

***De bellis* I 4, 35, 1:**

... ὅσοι μέντοι Περόζῃ οὐ ξυστρατεύ σαντες ἐν χώρᾳ τῇ αὐτῶν ἔμειναν, οὗτοι δὴ βασιλέα σφίσι Καβάδην εἵλοντο τὸν νεώτατον Περόζου υἱόν,˝σπερ τηνικαῦτα περιῆν μόνος. τότε δὴ Ἐφθαλίταις κατήκοοι ἐς φόρου ἀπαγωγὴν ἐγένοντο Πέρσαι, ἕως Καβάδης τὴν ἀρχὴν ἰσχυρότατα κρατυνάμενος φόρον αὐτοῖς ἀποφέρειν τὸν ἐπέτειον οὐκέτι ἠξίου. ...

***De bellis* I 5, 4, 7:**

... ἔνθα δὴ πολλαὶ μὲν ἐλέχθησαν γνῶμαι ἐφ' ἑκάτερα φέρου σαι, παρελθὼν δὲ τῶν τις ἐν Πέρσαις λογίμων, ὄνομα μὲν Γουσαναστάδης, χαναράγγης δὲ τὸ ἀξίωμα εἴη δ' ἂν ἐν Πέρσαις στρατηγὸς τοῦτό γε), πρὸς αὐταῖς που ταῖς ἐσχατιαῖς τῆς Περσῶν γῆς τὴν ἀρχὴν ἔχων ἐν χώρᾳ ἣ τοῖς Ἐφθαλίταις ὅμορός ἐστι, καὶ τὴν μάχαιραν' πιδείξας ᾗ τῶν ὀνύχων τὰ προὔχοντα Πέρ σαι εἰώθασιν ἀποτέμνεσθαι, μῆκος μὲν ὅσον δακτύλου ἀνδρὸς, πάχος δὲ οὐδὲ τριτημόριον δακτύλου ἔχουσαν "ταύτην ὁρᾶτε" εἶπε "τὴν μάχαιραν, βραχεῖαν παντά "πασιν

οὖσαν: …

***De bellis* I 7, 2, 4:**

… ἀξύμφορον γὰρ ἀπέφαινον εἶναι βε βαιοτέραν τοῖς πολεμίοις χρήμασιν οἰκείοις ἐς τοὺς ᾽Εφθαλίτας τὴν φιλίαν ποιήσασθαι, οὓς δὴ ἐς ἀλλή λους ξυγκρούειν ὅτι μάλιστα σφίσιν ἄμεινον εἶναι. …

***De bellis* I 8, 13, 2:**

… οἱ δὲ ἀμφὶ Πατρί κιον καὶ῾Υπάτιον᾽Εφθαλίταις ἐντυχόντες ὀκτακοσίοις, οἳ τοῦ Περσῶν στρατοῦ ἔμπροσθεν ᾖεσαν, σχεδόν τι ἅπαντας ἔκτειναν. …

***De bellis* I 8, 16, 4:**

… Καβάδης δὲ τὰ ἐς τοὺς᾽Εφθαλίτας ξυμπεσόντα μαθὼν ἐπὶ τοὺς πολεμίους κατὰ τάχος ᾔει. κατιδών τε συγκεχυμένον τὸ τοῦ ῥύακος ὕδωρ καὶ ξυμβαλὼν τὸ ποιούμενον ἔγνω ἀπα ρασκεύους τοὺς ἐναντίους εἶναι, καὶ κατὰ κράτος ἤδη ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐλαύνειν ἐκέλευεν. …

LIT10. SERGIOS

Ακαθιστος υμνος

οι χαιρετισμοί της παναγίας

Απολυτίκιον

Το προσταχθέν μυστικώς λαβών έν γνώσει,
εν τή σκηνή του Ιωσήφ σπουδή επέστη,
ο ασώματος λέγων τή Απειρογάμω.
Ο κλίνας τή καταβάσει τους ουρανούς,
χωρείται αναλλοιώτως όλος εν σοι•
ον καί βλέπων εν μήτρα σου,
λαβόντα δούλου μορφήν,
εξίσταμαι κραυγάζειν σοι•
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Άγγελος πρωτοστάτης, ουρανόθεν επέμφθη,
ειπείν τή Θεοτόκω το Χαίρε• ῾εκ ϑ᾽
καί συν τή ασωμάτω φωνή, σωματούμενόν σε
θεωρών Κύριε, εξίστατο καί ίστατο, κραυγάζων
πρός αυτήν τοιαύτα•
χαίρε δι ης η χαρά εκλάμψει
χαίρε δι᾽ ης η αρά εκλείψει
χαίρε του πεσόντος Αδάμ η ανάκλησις
χαίρε των δακρύων της Εύας η λύτρωσις
χαίρε ύψος δυσανάβατον ανθρωπίνοις λογισμοίς
χαίρε βάθος δυσθεώρητον καί Αγγέλων οφθαλμοίς
χαίρε ότι υπάρχεις Βασιλέως καθέδρα
χαίρε ότι βαστάζεις τόν βαστάζοντα πάντα
χαίρε γαστήρ ενθέου σαρκώσεως
χαίρε δι᾽ ης νεουργήται η κτίσις
χαίρε δι᾽ ής βρεφουργείται ο Κτίστης
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Βλέπουσα η Αγία, εαυτήν εν αγνεία,
φησί τω Γραβριήλ θαρσαλέως•
το παράδοξόν σου της φωνής, δυσπαράδεκτόν μου τή ψυχή φαίνεται•

ασπόρου γαρ συλλήψεως, τήν κύησιν πώς λέγεις κράζειν•
Αλληλούϊα.

Γνώσιν άγνωστον γνώναι, η Παρθένος ζητούσα,
εβόησε πρός τόν λειτουργούντα•
εκ λαγόνων αγνών,
Υιόν πώς εστι τεχθήναι δυνατόν; λέξον μοι•
πρός ην εκείνος έφησεν εν φόβω, πλην κραυγάζων ούτω•
χαίρε βουλής απορρήτου μύστις
χαίρε σιγής δεομένων πίστις
χαίρε των θαυμάτων Χριστού το προοίμιον
χαίρε των δογμάτων αυτού το κεφάλαιον
χαίρε κλίμαξ επουράνιε δι᾽ ής κατέβει κατέβη ο Θεός
χαίρε γέφυρα μετάγουσα τους εκ γης πρός ουρανόν
χαίρε το των Αγγέλων πολυθρύλητον θαύμα
χαίρε το των δαιμόνων πολυθρήνητων τραύμα
χαίρε το φώς μηδένα διδάξασα
χαίρε σοφών υπερβαίνουσα γνώσιν
χαίρε πιστών καταυγάζουσα φρένας
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Δύναμις του Υψίστου, επεσκίασε τότε,
πρός σύλληψιν τή Απειρογάμω•
καί τήν εύκαρπον ταύτης νηδύν, ως αγρόν υπέδειξεν ηδύν άπασι,
τοις θέλουσι θερίζειν σωτηρίαν, εν τω ψάλλειν ούτως•
Αλληλούϊα.

Έχουσα θεοδόχον η Παρθένος τήν μήτραν,
ανέδραμε πρός τήν Ελισάβετ,
το δε βρέφος εκείνης ευθύς, επιγνόν τόν ταύτης ασπασμόν, έχαιρε·
Καί άλμασιν ως άσμασιν, εβόα πρός τήν Θεοτόκον.•
χαίρε βλαστού αμαράντου κτήμα
χαίρε γεωργόν γεωργούσα Φιλάνθρωπον
χαίρε φυτουργόν της ζωής ημών φύουσα
χαίρε άρουρα βλαστάνουσα ευφορίαν οιοκτιρμών
χαίρε τράπεζα βαστάζουσα ευθηνίαν ιλασμών
χαίρε ότι λειμώνα της τρυφής αναθάλλεις
χαίρε ότι λιμένα των ψυχών ετοιμάζεις
χαίρε δεκτόν πρεσβείας θυμίαμα
χαίρε παντός του κόσμου εξίλασμα
χαίρε Θεού πρός θνητούς ευδοκία
χαίρε θνητών προς Θεόν παρρησία
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Ζάλην ένδοθεν έχων, λογισμών αμφιβόλων,
ο σώφρων Ιωσήφ εταράχθη, πρός τήν άγαμόν σε θεωρών,

καί κλεψίγαμον υπονοών άμεμπτε•
μαθών σε σου τήν σύλληψιν εκ Πνεύματος Αγίου έφη•
Αλληλούϊα.

Ήκουσαν οι Ποιμένες, των Αγγέλων υμνούντων,
τήν ένσαρκον Χριστού παρουσίαν•
καί δραμόντες ως πρός ποιμένα,
θεωρούσι τούτον ως αμνός άμωμον,
εν τη γαστρί Μαρίας βοσκηθέντα,
ην υμνούντες είπον•
χαίρε αμνού καί Ποιμένος Μήτηρ
χαίρε αυλή λογικών προβάτων
χαίρε αοράτων εχθρών αμυντήριον
χαίρε Παραδείσου θυρών ανοικτήριον
χαίρε ότι τα ουράνια συναγάλλεται τή γη
χαίρε ότι τα επίγεια συγχορεύει ουρανοίς
χαίρε των Αποστόλων το ασίγητον στόμα
χαίρε των Αθλοφόρων το ανίκητον θάρσος
χαίρε στερρόν της πίστεως έρισμα
χαίρε λαμπρόν της χάριτος γνώρισμα
χαίρε δι ης εγυμνώθη ο Άδης
χαίρε δι ης ενεδύθημεν δόξαν
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Θεοδρόμον αστέρα, θεωρήσαντες Μάγοι,
τή τούτου ηκολούθησαν αίγλη•
καί ως λύχνον κρατούντες αυτόν,
δι᾽ αυτού ηρεύνων κραταιόν άνακτα•
καί φθάσαντες τόν άφθαστον, εχάρησαν αυτώ βοώντες•
Αλληλούϊα.

Ίδον παίδες Χαλδαίων, εν χερσί της παρθένου,
]τόν πλάσαντα χειρί τους ανθρώπους•
καί δεσπότην νοούντες αυτόν, ει καί δούλου έλαβε μορφήν,
έσπευσαν τοις δώροις θεραπεύσαι, καί βοήσαι τή ευλογημένη•
χαίρε αστέρος αδύτου μήτηρ
χαίρε αυγή μυστικής ημέρας
χαίρε της απάτης τήν κάμινον σβέσασα
χαίρε της Τριάδος τους μύστας φωτίζουσα
χαίρε τύρρανον απάνθρωπον εκβαλούσα της αρχής
χαίρε Κύριον Φιλάνθρωπον επιδείξασα Χριστόν
χαίρε η της βαρβάρου λυτρουμένη θρησκείας
χαίρε η του βορβόρου ρυομένη των έργων
χαίρε πυρός προσκύνησιν παύσασα
χαίρε φλογός παθών απαλλάττουσα
χαίρε πιστών οδηγέ σωφροσύνης

χαίρε πασών γενεών ευφροσύνη
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Κήρυκες θεοφόροι, γεγονότες οι Μάγοι,
υπέστρεψαν εις τήν Βαβυλώνα•
εκτελέσαντές σου τόν χρησμός,
καί κυρήξαντές σε τόν Χριστόν άπασιν,
αφέντες τόν Ηρώδην ως ληρώδη, μή ειδότα ψάλλειν•
Αλληλούϊα.

Λάμψας εν τή Αιγύπτω, φωτισμόν αληθείας,
εδίωξας του ψεύδους το σκότος•
τα γαρ είδωλα ταύτης Σωτήρ, μή ενέγκαντά σου τήν ισχύν πέπτωκεν,
οι τούτων δε ρυσθέντες, εβόων πρός τήν Θεοτόκον
χαίρε άνόρθωσις των ανθρώπων
χαίρε κατάπτωσις των δαιμόνων
χαίρε της απάτης τήν πλάνην πατήσασα
χαίρε των ειδώλων τόν δόλον ελέγξασα
χαίρε θάλασσα ποντίσασα Φαραώ τόν νοητόν
χαίρε πέτρα η ποτίσασα τους διψώντας τήν ζώην
χαίρε σκέπη του κόσμου πλατυρέρα νεφέλης
χαίρε τροφή του Μάννα διάδοχε
χαίρε τρυφής αγίας διάκονε
χαίρε η γή της επαγγελίας
χαίρε εξ ης ρέει μέλι καί γάλα
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Μέλλοντος Συμεώνος,
του παρόντος αιώνος,
μεθίστασθαι του απατεώνος,
επεδόθης ως βρέφος αυτώ, αλλ᾽ εγνώσθης τούτω καί Θεός τέλειος•
διόπερ εξεπλάγη σου τήν άρρητον σοφίαν κράζων•
Αλληλούϊα.

Νέαν έδειξε κτίσιν, εμφανίσας ο Κτίστις,
ημίν τοις υπ᾽ αυτού γενομένοις•
εξ απόρου βλαστήσας γαστρός, καί φυλάξας ταύτη ώσπερ ην άφθορον,
ίνα το θαύμα βλέποντες, υμνήσωμεν αυτήν βοώντες•
χαίρε το άνθος της αφθαρσίας
χαίρε το στέφος της εγκρατείας
χαίρε αναστάσεως τύπον εκλάμπουσα
χαίρε των αγγέλων τόν βίον εμφαίνουσα
χαίρε κυοφορούσα οδηγόν πλανωμένοις
χαίρε απογεννώσα λυτρωτήν αιχμαλώτοις
χαίρε Κτιστού δικαίου δυσώπησις
χαίρε πολλών πταιόντων συγχώρησις

χαίρε στολή των γυμνών παρρησίας
χαίρε στοργή πάντα πόθον νικώσα
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Ξένον τόκον ιδόντες, ξενωθώμεν του κόσμου,
τόν νουν εις ουρανόν μεταθέντες•
διά τούτο γαρ ο υψηλός Θεός, επί γης εφάνη ταπεινός άνθρωπος,
βουλόμενος ελκύσαι πρός το ύψος, τους αυτώ βοώντας•
Αλληλούϊα.

Όλος ην εν τοις κάτω, καί των άνω ουδόλως,
απήν ο απερίραπτος Λόγος•
συγκατάβασις γαρ θεϊκή, ου μετάβασις δε τοπική γέγονε,
καί τόκος εκ Παρθένου θεολήπτου, ακουούσης ταύτα•
χαίρε Θεού αχωρήτου χώρα
χαίρε σεπτού μυστηρίου θύρα χαίρε των απίστων αμφίβολον άκουσμα
χαίρε των πιστών αναμφίβολον καύχημα
χαίρε όχημα πανάγιον του επί των Χερουβίμ
χαίρε οίκημα πανάριστον του επί των Σεραφίμ
χαίρε η ταναντία εις ταυτό αγαγούσα
χαίρε η παρθενίαν καί λοχείαν ζευγνύσα
χαίρε δι ης ελύθη παράβασις
χαίρε δι ης ηνοίχθη Παράδεισος
χαίρε η κλεις της Χριστού Βασιλείας
χαίρε ελπίς αγαθών αιωνίων
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Πάσα φύσις Αγγέλων, κατεπλάγη το μέγα,
της σης εναθρωπίσεως έργον•
τόν απρόσιτον γάρ ως Θεόν,
εθεώρει πάσι προσιτόν άνθρωπον,
ημίν μεν συδιάγοντα, ακούοντα δε παρά πάντων ούτως•
Αλληλούϊα.

Ρήτορας πολυφθόγους, ως ιχθύας αφώνους,
ορώμεν επί σοι Θεοτόκε•
απορούσι γαρ λέγειν το πώς καί Παρθένος μένεις καί τεκείν ίσχυσας•
ημείς δε το μυστήριον θαυμάζοντες, πιστώς βοώμεν•
χαίρε σοφίας Θεού δοχείον
χαίρε προνοίας αυτού ταμείον
χαίρε φιλοσόφους ασόφους δεικνύουσα
χαίρε τεχνολόγους αλόγους ελέγχουσα
χαίρε ότι εμωράνθησαν οι δεινοί συζητηταί
χαίρε ότι εμαράνθησαν οι των μύθων ποιηταί
χαίρε των Αθηναίων τας πλοκάς διασπώσα
χαίρε των αλιέων τας σαγήνας πληρούσα

χαίρε βυθού αγνοίας εξέλκουσα
χαίρε πολλούς εν γνώσει φωτίζουσα
χαίρε ολκάς των θελόντων σωθήναι
χάιρε λιμήν των του βίου πλωτήρων
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Σώσαι θέλων τόν κόσμον, ο των όλων κοσμήτωρ,
πρός τούτον αυτεπάγγελτος ήλθε•
καί ποιμήν υπάρχων ως Θεός, δι ημάς εφάνη καθ᾽ ημάς άνθρωπος•
ομοίω γάρ το όμοιον καλέσας, ως Θεός ακούει•
Αλληλούϊα.

Τείχος ει των Παρθένων, Θεοτόκε Παρθένε,
καί πάντων των εις σε προστρεχόντων•
ο γαρ του ουρανού καί της γης, κατεσκεύασέ σου,
καί πάντας σοι προσφωνείν διδάξας•
χαίρε η στήλη της παρθενίας
χαίρε η πύλη της σωτηρίας
χαίρε αρχηγέ νοητής αναπλάσεως
χαίρε χορηγέ θεΐκής αγαθότητος
χαίρε συ γάρ ανεγέννησας τους συλληφθέντας αισχρώς
χαίρε συ γαρ ενουθετησας τους συληθέντας τόν νούν
χαίρε η τόν σπορέα της αγνείας τεκούσα
χαίρε παστάς ασπόρου νυμφεύσεως
χαίρε πιστούς Κυρίω αρμόζουσα
χαίρε καλή κουροτρόφε παρθένων
χαίρε ψυχών νυμφοστόλε αγίων
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Ύμνος άπας ηττάται, συνεκτείνεσθαι σπεύδων,
τω πλήθει των πολλών οικτιρμών σου•
ισαρίθμους γαρ τή ψάμμω ωδάς, αν προσφέρωμέν σοι Βασιλεύ άγιε,
ουδέν τελούμεν άξιον, ών δέδωκας ημίν, τοις σοι βοώσιν•
Αλληλούϊα.

Φωτοδόχον λαμπάδα, τοις εν σκότει φανείσαν,
ορώμεν τήν αγίαν Παρθένον•
το γάρ άϋλον άπτουσα φως,
οδηγεί πρός γνώσιν θεϊκήν άπαντας,
αυγή τόν νουν φωτίζουσα, κραυγή δε τιμωμένη ταύτα•
χαίρε ακτίς νοητού ηλίου
χαίρε βολίς του αδύτου φέγγους
χαίρε αστραπή τας ψυχάς καταλάμπουσα χαίρε ως βροντή τους εχθρούς καταπλήττουσα
χαίρε ότι τόν πολύφωτον ανατέλλεις φωτισμόν
χαίρε ότι το πολύρρυτον αναβλύζεις ποταμόν

χαίρε της κολυμβύθρας ζωγραφούσα τόν ρύπον
χαίρε λουτήρ εκπλύνων συνείδησιν
χαίρε κρατήρ κιρνών αγαλλίασιν
χαίρε οσμή της Χριστού ευωδίας χαίρε ζωή μυστικής ευωχίας
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Χάριν δούναι θελήσας, οφλημάτων αρχαίας,
ο πάντων χρεωλύτης ανθρώπων, επεδήμησε δι εαυτού,
πρός τους αποδήμους της αυτού χάριτος•
καί σχίσας το χειρόγραφον,
ακούει παρά πάντων ούτως•
Αλληλούϊα.

Ψάλλοντές σου τόν τόκον, ανυμνούμεν σε πάντες,
ως έμψυχον ναόν Θεοτόκε•
εν τή ση γαρ οικήσας γαστρί,
ο συνέχων πάντα τή χειρί Κύριος ηγίασεν,
εδόξασεν, εδίδαξεν βοάν σοι πάντας•
χαίρε σκηνή του Θεού καί Λόγου
χαίρε αγία αγίων μείζων
χαίρε κιβωτέ χρυσωθείσα τω Πνεύματι
χαίρε θησαυρέ της ζωής αδαπάνητε
χαίρε τίμιον διάδημα βασιλέων ευσεβών
χαίρε καύχημα σεβάσμιον ιερέων ευλαβών
χαίρε της Εκκλησίας ο ασάλευτος πύργος
χαίρε της βασιλείας το απόρθητον τείχος
χαίρε δι ης εγείρονται τρόπαια
χαίρε δι ης εχθροί καταπίπτουσι
χαίρε χρωτός του εμού θεραπεία
χαίρε ψυχής της εμής σωτηρία
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

Ώ πανύμνητε Μήτερ,
η τεκούσα τόν πάντων Αγίων αγιώτατον Λόγον᾽ εκ ᾽γ᾽
δεξαμένη τήν νυν προσφοράν, από πάσης ρύσαι συμφοράς άπαντας•
καί της μελλούσης κολάσεως, τους συμβοώντας•
Αλληλούϊα.

Κοντάκιον
Ήχος πλ. δ᾽. Τή υπερμάχω.
*Τ*ή υπερμάχω στρατηγώ τα νικητήρια
Ως λυτρωθείσα των δεινών ευχαριστήρια
Αναγράφω σοι η πόλις σου Θεοτόκε.
Αλλ᾽ ως έχουσα το κράτος απροσμάχητον
Εκ παντίων μέ κινδύνων ελευθέρωσον

Ίνα κράζω σοι•
Χαίρε Νύμφη ανύμφευτε.

LIT 11. SOKRATES

***Hist. eccl.* VII 30, 6:**

... λαμβάνοντες ἀποτρέφονται. Τούτοις συνεχῶς τὸ ἔθνος τῶν **Οὔννων** ἐπερχόμενον, ἐλεηλάτει τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ πολλοὺς πολλάκις αὐτῶν ἀνῄρουν: οἱ δὲ ὑπὸ ἀμηχανίας ἀνθρώπῳ προσφεύ γουσιν οὐδενὶ, θεῷ δέ τινι ἐπιτρέψαι ἑαυτοὺς ἐβούλοντο. ...

***Hist. eccl.* VII 30, 17:**

... δος οὐχ ἥμαρτον. Τοῦ γὰρ βασιλέως τῶν **Οὔννων** ὑπὸ ἀδηφαγίας ἐν νυκτὶ διαρραγέντος, ᾧ ὄνομα Οὔπταρος ἦν, οἱ Βουργουνζίωνες ἀστρατηγήτοις ἐπιθέμενοι, ὀλίγοι τε πρὸς σφόδρα πολλοὺς συμ βαλόντες, ἐνίκησαν: τρισχίλιοι γὰρ μόνοι περὶ τοὺς μυρίους κατήνεγκαν: καὶ ἐξ ἐκείνου τὸ ἔθνος διαπύρως ἐχριστιάνισεν. ...

***Hist. eccl.* VII 43, 8:**

... ᾧ ὄνομα ἦν Ῥούγας, βληθεὶς κεραυνῷ: λοιμός τε ἐπιλαβόμενος τὸ πλεῖστον τῶν ὑπ᾽ αὐτῷ ἀνθρώπων διέφθειρε: καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐξήρκεσεν: ἀλλὰ γὰρ καὶ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατελθὸν πολλοὺς τῶν ὑπολειφθέντων ἀνάλωσεν. ...

LIT12. PHILOSTORGIOS

***Historia ecc.* IX 17, 3:**

... Ὅτι οἱ πέραν τοῦ Ἴστρου Σκύθαι, τῶν Οὔννων αὐτοῖς ἐπι στρατευσάντων, ἀνάστατοι γεγόνασι, καὶ πρὸς τὴν Ῥωμαίων γῆν πρὸς φιλίαν ἐπεραιώθησαν. εἶεν δ' ἃ οἱ Οὖννοι οὓς οἱ παλαιοὶ Νεβροὺς ἐπωνόμαζον, καὶ παρὰ τὰ Ῥιπαῖα κατῳκημένοι ὄρη, ἐξ ὧν ὁ Τάναϊς εἰς τὴν Μαιώτιδα λίμνην κατασυρόμενος τὸ ῥεῖθρον ἐκ δίδωσιν. ...

***Historia ecc.* IX 17, 3:**

... πρὸς φιλίαν ἐπεραιώθησαν. εἶεν δ' ἃ οἱ Οὖννοι οὓς οἱ παλαιοὶ Νεβροὺς ἐπωνόμαζον, καὶ παρὰ τὰ Ῥιπαῖα κατῳκημένοι ὄρη, ἐξ ὧν ὁ Τάναϊς εἰς τὴν Μαιώτιδα λίμνην κατασυρόμενος τὸ ῥεῖθρον ἐκ δίδωσιν. ...

***Historia ecc.* XI 8, 1:**

... Ὅτι τῶν Οὔννων, φησίν, οἱ μὲν τῆς ἐντὸς Ἴστρου Σκυθίας τὴν πολλὴν χειρωσάμενοι καὶ διαφθείραντες πρότερον, ἔπειτα παγέντα τὸν ποταμὸν διαβάντες, ἀθρόως εἰς τὴν Ῥώμην εἰσήλασαν, καὶ κατὰ πᾶσαν ἀναχθέντες τὴν Θρᾴκην, ὅλην τὴν Εὐρώπην ἐληΐσαντο: ...

***Historia ecc.* XI 8, 46:**

... τινες τῶν Οὔννων οὐ πολλοῦ διαρρυέντος χρόνου ἐπελθόντες αὐτὸν ἀναιροῦσι, καὶ ἡ κεφαλὴ ταριχευθεῖσα εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκομίσθη. ...

2. EPIGRAPHICA

EP1. *DESPOTES* KANDIKH

Buluntu Yeri **:** Fatih İlçesi, 5. kapının kuzeyinde.

Edisyon **:** Öztürk 2017, 11-12 = *PHI* = *SEG* LI 921 = Scharf 2001, 95-97, no. 3 = Curtis - Aristarkhes 1885, 20, no. 91.

Tarihleme **:** M.s. 568 [Curtis - Aristarkhes 1885]; 597 veya 612 [Scharf 2001]; M.s. 598 [*PHI*].

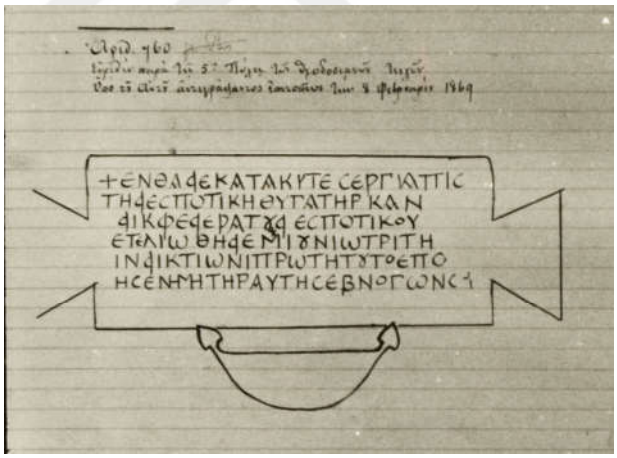

[*HPhS* 760]

☩ Ἐνθάδε κατάκιτε Σεργία, πιστὴ δεσποτική, θυγάτηρ Κανδὶκ φεδεράτου δεσποτικοῦ·
4 ἐτελιώθη δὲ μη(νὶ) Ἰουνίῳ τρίτῃ, ἰνδικτιῶνι πρώτῃ· τοῦτο ἐπο[ί]ησεν ἡ μήτηρ αὐτῆς Ἐβνογών[δα].

Çeviri:

Burada phoideratos despotikos *Kandikh'in kızı,* despotike piste *Sergia* (yatmaktadır). (O) *1.* indiktion*'unun 3 Haziran'ında öldü. Bu mezarı O'nun annesi Ebnogonda yaptı.*

1 Σεργία (Sergia) bilinen bir Romalı adıdır. Anne adı olan Ebnogonda ise bir Germen ismidir. Scharf 2001: 95'e göre bu durum, bir nesil sonra, "barbar" isimlerinin Roma isimlerine dönüşmesine bir örnektir. O'na göre ebeveynler Constantinopolis'e gelip,

baba Kandikh de Roma ordusunda görev alınca, kızlarına Romalı bir isim vermiş olmalıdırlar.

2 vd. Κανδίκ /Κανδίχ = Candac[113]. Kandik M.s. 558 yılında Avarlar tarafından Iustinianus'a gönderilen bir elçinin adıdır[114]. *SEG* LI 921'e göre ise bu Alanlı bir komutanın adıdır.

6 Ἐβνογώνδα. Bir Germen şahıs adıdır[115].

EP2. AVARLAR'A KARŞI BİR DUA METNİ

Buluntu Yeri **:** Sirmium (= Sremska Mitrovica/Sırbistan).

Edisyon **:** PH295948; *CIGP*³ 138; *SEG* LV 1098; *SEG* XXXIX 1096; Kollautz 1978, 534-562; Moravcsik 1958, 303.

Tarihleme **:** M.s. 579-582 [*PHI*].

Κ(ύρι)ε βοήτι τῆς πό-
λεος κὲ ῥύξον τὸν Ἄβα-
ριν
4 κὲ πύλαξον τὴν Ῥω-
μανίαν
κὲ τὸν γρ-
άψαν-
τα
8 ἀμή-
ν.

Apparatus Criticus

1 βοήτι = βοήθει | 4 πύλαξον = φύλαξον.

Çeviri:

---

[113] Scharf 2001: 95.

[114] Const. Porphy. *de legat*. 442, 9; Menan. *de legat*. I 7. Bu kişi hk. ayrıca bk. *PLRE* II *s.v.* "Candac 1".

[115] Curtis - Aristarkhes 1885, 20; Scharf 2001, 95; *SEG* LI 921.

Ey Efendimiz (İsa) kenti koru! Avarlar'ı def et! Romania'yı koru! Ve burada yazılmış olanları (koru)! Amin!

BİBLİYOGRAFYA VE KISALTMALAR LİSTESİ

AE	*L'Année épigraphique*.
Ahmetbeyoğlu 1995	A. Ahmetbeyoğlu, *Grek Seyyahı Priskos (V. Asır)'a Göre Avrupa Hunları*, İstanbul 1995.
Ahmetbeyoğlu 2014	A. Ahmetbeyoğlu, *Attila'nın Sarayı'nda Bir Romalı: Grek Seyyahı Priskos'a Göre Avrupa Hunları*, İstanbul 2014.
Amm. Marc.	Ammianus Marcellinus, *Rerum gestarum libri* = Ammianus Marcellinus, with an English translation by J. C. Rolfe, I-III, Cambridge(Mass.)/London 1935-1939 (The Loeb Classical Library).
AP	*Anthologia Palatina* = *The Greek Anthology*, with an English Translation by W. R. Paton, I, London/New York 1920 (The Loeb Classical Library).
Blockley 1975	R. C. Blockley, *Ammianus Marcellinus A Study of his Historiography and Political Thought*, Bruxelles 1975.
Blockley 1980	R. C. Blockley, *Ammianus Marcellinus A Selection*, *with Introduction Notes and Commentary by Roger Blockley,* Exeter 1980.
Brown 2000	P. Brown, *Geç Antik Çağda Roma ve Bizans Dünyası*, çev.: T. Kaçar, İstanbul 2000.
BZ	*Byzantinische Zeitschrift*.
CAH	*Cambridge Ancient History*.
Cameron 1970	A. Cameron, *Agathias*, Oxford 1970.
CIG	*Corpus Inscriptionum Graecorum*.
CIGP^{3}	*Corpus Inscriptionum Graecarum Pannonicarum*.
CIL	*Corpus Inscriptionum Latinorum*.

Const. Porphy. *de legat*.	Constantinus VII Porphyroge, *de legationibus = Excerpta historica iussu imp. Constantini Porphyrogeniti confecta,* v. 1: *De legationibus*, pt. 1: *de legationibus Romanorum ad gentes*, pt. 2: *de legationibus gentium ad Romanos*, ed. C. de Boor, Berlin 1903.
Cornell 2013	T. J. Cornell, *The Fragments of the Roman Historians*, Oxford 2013.
Curtis - Aristarkhes 1885	C. G. Curtis - S. Aristarkhes, "Ἀνέκδοτοι Ἐπιγραφαί Βυζαντίου", *HPhS* 16 (1885) 3-39.
Çetinkaya 2009	H. Çetinkaya, "An Epitaph of a Gepid King", *REB* 67 (2009) 225-229.
Dana 2014	D. Dana, *Onomasticon Thracicum (Onom Thrac): Réper-toire des noms indigènes de Thrace, Macédoine Orientale, Mésies, Dacie et Bithynie*, Athènes 2014.
Davis 1990	L. D. Davis, *The First Seven Ecumenical Councils (325-787): Their History and Theology*, Collegeville 1990.
Demirkent 1998	I. Demirkent, "Herakleios", *TDVİA* 17 (1998) 210.
Dennis 1984	G. T. Dennis, *Maurice's Strategikon: Handbook of Byzantine Military Strategy*, Philadelphia 1984.
Dewing 1964	H. B. Dewing, *Procopius*, London/New York 1975.
DNP	*Der neue Pauly*.
Drijvers - Hunt 1999	J. W. Drijvers - D. Hunt, *Late Roman World and its Historians: Interpreting Ammianus Marcellinus*, London/New York 1999.
EL	C. De Boor (ed.), *Excerpta de legationibus*, Berolini 1903.
Eutr.	Eutropius, *Brevarium ab urbe condita = The Breviarum ab Urbe Condita of Eutropius,* Translated with an Introducion and Commentary by H. W. Bird, Liverpool 1993.
FGrHist	F. Jacoby (Hrsg.), *Die Fragmente der Griechischen Historiker Part I-III*, Berlin 1923ff.

Frendo 1975	J. D. Frendo, *Agathias: The Histories,* Berlin/New York 1975.
Gillette 2000	A. Gillette, "Odoacer", in: A. Traver (ed.), *From Polis to Empire: The Ancient World, c. 800 BC-AD 500*, Greenwood 2000: 266-267.
Golden 2017[7]	P. B. Golden, *Türk Halkları Tarihine Giriş*, çev.: O. Karatay, İstanbul 2017[7].
Gregory 2016[3]	T. E. Gregory, *Bizans Tarihi*, çev.: E. Ermert, İstanbul 2016[3].
Hdt.	Herodotos, *Historiae = Herodot Tarihi*, çev.: M. Ökmen - A. Erhat, İstanbul 1991[2].
HPhS	*Ho en Constantinoupolei Helenikos Philologikos Syllogos.*
IGR	*Inscriptiones Graecae Romanae.*
IHR	*The International History Review.*
ILS	H. Dessau (ed.), *Inscriptiones Latinae selectae*, I-III, Berlin 1892-1916, 1954-1955[2].
İAY	*İstanbul Araştırmaları Yıllığı.*
İplikçioğlu 1997	B. İplikçioğlu, *EskiBatı Tarihi I Giriş, Kaynak, Bibliyografya*, Ankara 1997.
İplikçioğlu 2007	B. İplikçioğlu, *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, İstanbul 2007.
Jeffreys *et alii* 1986	E. Jeffreys - M. Jeffreys - R. Scott, *The Chronicle of John Malalas*, Melbourne 1986.
Kafesoğlu 1998[17]	İ. Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul 1998[17].
Kalesse 2017	R. Kalesse, *Hymnos Akathistos: Griechisch und deutsch*, Stein am Rhein.
Kollautz 1978	A. Kollautz, "Die „Inscriptio de Avaris von Sirmium" als Dokument einer byzantinischen Gebetsanrufung", in: *Studia in honorem Veselini Beševliev*, Sofia 1978: 534-562.
LBW	P. Le Bas - W. H. Waddington (eds.), *Voyage archéologique en Grèce et en Asie Mineure, fait pendant les années 1834 et 1844*

(Paris 1847-1877), *inscriptions Grecques et Latines*, Hildesheim 1972[3].

Leppin 2003 — H. Leppin, "The Church Historians (I): Socrates, Sozomenus and Theodoretus", in: G. Marasco (ed.), *Greek and Roman Historiography in Late Antiquity*, Leiden-Boston 2003: 218-254.

Mangaltepe 2009 — İ. Mangaltepe, *(Menandros Protektor ve Theophylaktos Simokattes) Bizans Kaynaklarında Türkler,* İstanbul 2009.

Mango 2016[3] — C. Mango, *Bizans Yeni Roma İmparatorluğu*, çev.: G. Çağalı-Güven, İstanbul 2016[3].

Martinez 2005 — J. M. Martinez (direc.), *Atilla et les Huns: Attila, v. 406-453*, Paris 2005.

Mason 1974 — H. J. Mason, *Greek Terms for Roman Instutitions: A Lexicon and Analysis*, Hakkert/Toronto 1974.

Menan. *de legat*. — Menandros, *de legationibus gentium ad Romanos* (*Fragmenta ap. Constantinum Porphyrogenitum, de legationibus*) = *Excerpta historica iussu imp. Constantini Porphyrogeniti confecta,* v. 1: *De legationibus*, pt. 1: *de legationibus Romanorum ad gentes*, pt. 2: *de legationibus gentium ad Romanos*, ed. C. de Boor, Berlin 1903.

Mitchell 2016 — S. Mitchell, *Geç Roma İmparatorluğu Tarihi M.s. 284-641*, çev.: T. Kaçar, Ankara 2016.

Moravcsik 1983[3] — G. Moravcsik, Byzantinoturcica, Vol. I: Die Byzantinischen Quellen der Geschichte der Türkvölker, Leiden 1983[3].

Nagl 1937 — M. A. Nagl, "Odoacer[1]", *RE* XVII.2 (1937) 1888-1896.

Nicol 1992 — D. M. Nicol, *The Immortal Emperor: The Life and Legend of Constantine Palaiologos: Last Emperor of the Romans*, Cambridge/New York/Victoria, 1992.

OGIS — W. Dittenberger (ed.), *Orientis Graeci Inscriptiones Selectae*: *Supplementum Sylloges Inscriptionum Graecarum*, I-II, Leip-

zig 1903-1905, ND: Hildesheim 1960.

Onur 2013 — F. Onur, *Ioannes Lydos ve Peri Arkhon*, İstanbul 2013.

Öztürk 2006 — H. S. Öztürk, *M.Ö. II. - M.S. IV. Yüzyıllarda Likya-Pamfilya Bölgesinde Kırsal Alan Güvenliği*, İstanbul 2006 (MÜ SBE Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Öztürk 2017 — H. S. Öztürk, "Konstantinopolis'teki Paralı Asker Yazıtları", *İAY* 6 (2017) 7-18.

PHI — *Packard Humanities Institute - Greek Epigraphy*.

Philippides - Hanak 2011 — M. Philippides - W. K. Hanak, *The Siege and the Fall of Constantinople in 1453: Historiography, Topography and Military Studies*, Farnham/Burlington 2011.

PLRE — J. R. Martindale (ed.), *The Prosopography of the Later Roman Empire*, Vol. II: *A.D. 527-641*, Cambridge 1992.

Proc. *de Bell.* — Procopius, *de Bellis* = Procopius, *History of the Wars,* With an English translation by H. B. Dewing, Vol. I-V. London/New York 2006[9] (The Loeb Classical Library).

RE — *Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*.

REB — *Revue des études byzantines*.

REG — *Revue des Études Grecques*.

Rohrbacher 2002 — D. Rohrbacher, *The Historians of Late Antiquity*, London/New York 2002.

Scharf 2001 — R. Scharf, *Foederati: Von der völkerrechtlichen Kategorie zur byzantinischen Truppengattung*, Vienna 2001.

SEG — *Supplementum Epigraphicum Graecum*.

Syvänne 2015 — I. Syvänne, *Military History of Late Rome 284-361*, South Yorkshire 2015.

TDVİA — *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*.

Treadgold 2007 — W. Treadgold, "The Byzantine World Histories of John Malalas and Eustathius of Epiphania", *IHR* 29.4 (2007) 709-745.

Üstün 2013 — A. Üstün, *Geç Roma Tarih Yazımında Hunlar: -Batı Avrasya'da Erken Türk Varlığı-*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Tarih (Genel Türk Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara 2013 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Whitby 2000 — M. Whitby, *The Ecclestical History of Evagrius Scholasticus: Translated with an Introduction by Michael Whitby,* Liverpool 2000.

Zos. *hist*. — Zosimos, *Historia nova = Histoire nouvelle*, texte établi et traduit par F. Paschoud, I-III, Paris 1971-1989 (Les Belle Letters).

EKLER

HARİTA

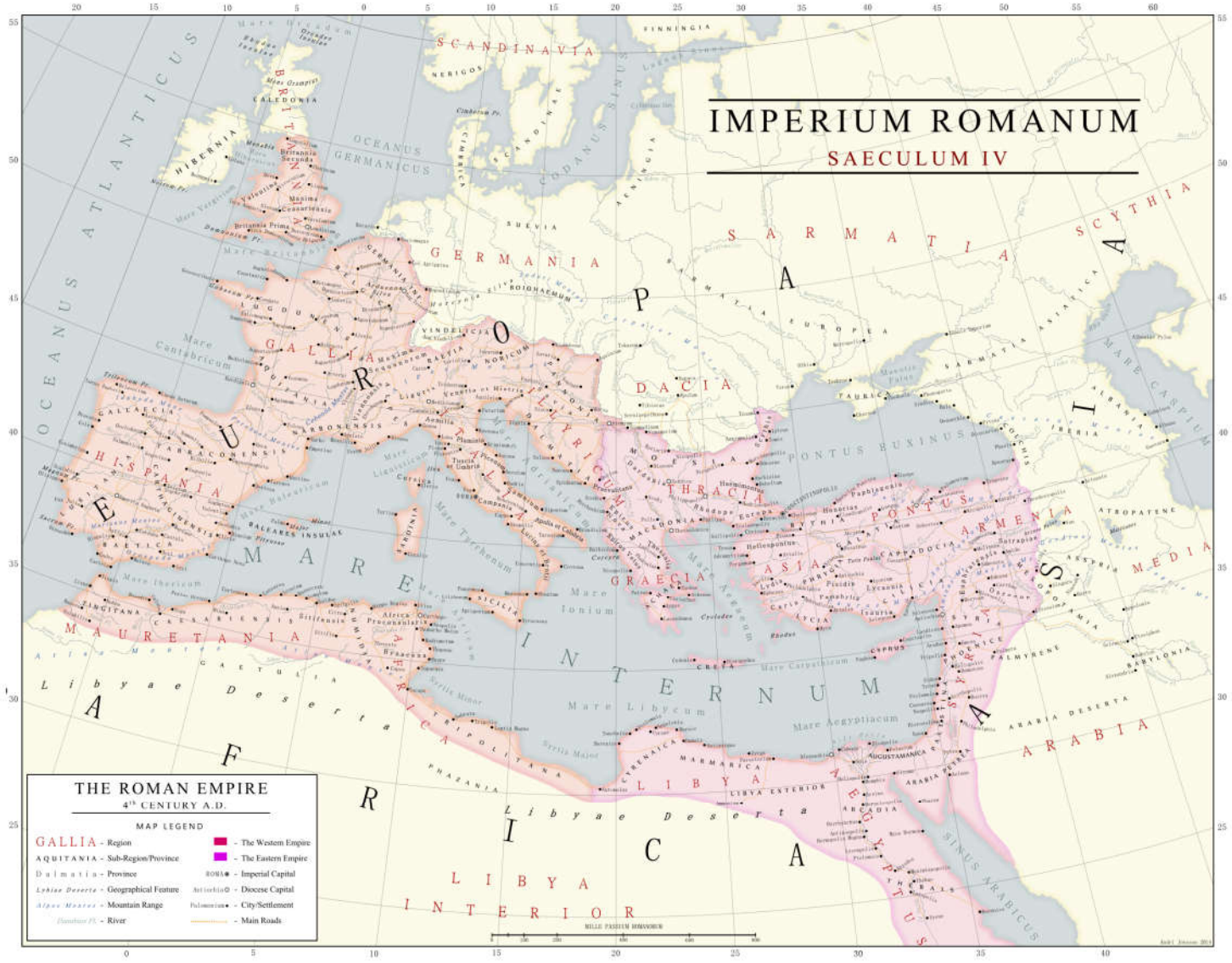

Roma İmparatorluğu, M.s. IV. Yüzyıl

[Salt Harita: https://bit.ly/2IQlDSV]

GRAVÜR

M.s. XIII. Yüzyıla ait Ioannes Skylitzes'in Kitabından

Konstantinopolis'in Kuşatılması'na dair bir gravür.

[https://bit.ly/2IRgJkm]

SİKKE

Hunlar'a Karşı Elde Edilen Bir Zafer Anısına Basıldığı Düşünülen Altın Bir Sikke

Libius Severus Dönemi (M.s. 461-465)

Ön Yüz: DN LIBIVS SEVERVS PF AVG (Dindar, talihli Efendimiz Libius Severus)

Arka Yüz: VICTORI-A AVGGG (Zafer, Augustuslar)

[https://bit.ly/2LxxX82]